HONDERD EN ÉÉN ERNSTIGE VERMOEDENS

Leeswijzer bij het herzieningsverzoek in de zaak Baybasin

Vijf jaar geleden vroeg Baybasin om herziening van de hem opgelegde levenslange gevangenisstraf. Het bewijs was vervalst en dat kon Baybasin met nieuw opgekomen feiten aantonen. De advocaat-generaal die de Hoge Raad moet adviseren over het verzoek heeft nader onderzoek verricht naar de door Baybasin aangevoerde feiten. Dit onderzoek is afgelopen najaar afgerond. Voor het eerst in 17 jaar werd nu ook aan de verdediging een kopie verstrekt van het originele audiomateriaal van de telefoongesprekken waarop Baybasin werd veroordeeld. Dit onderzoek heeft veel nieuwe feiten opgeleverd, die het gelijk van Baybasin bevestigen. Zijn veroordeling blijkt gebaseerd op leugen en bedrog en misleiding van de rechter.

Herziening van een veroordeling kan alleen als er een *novum* is, een nieuw gegeven waarvan de rechter die destijds over de zaak oordeelde nog geen kennis had.
Het *ernstige vermoeden* moet zijn gerechtvaardigd dat de rechter, in geval hij deze kennis wel had gehad, tot een vrijspraak was gekomen of het openbaar ministerie niet-ontvankelijk had verklaard in zijn vervolging. Er zijn nu bij de Hoge Raad twee aanvullingen ingediend op het verzoek uit 2011, met **honderd en één nova, ofwel *honderd en één maal het ernstige vermoeden dat .....***

Beide documenten kunt u hier lezen. Om de leesbaarheid te bevorderen, geven we eerst enkele korte samenvattingen per hoofdstuk, met hyperlinks naar de nova in de originele tekst. Zo wordt de essentie van de inhoud direct duidelijk en wordt de originele tekst toegankelijker.

I. DE SAMENWERKING TURKIJE-NEDERLAND

Hoofdstuk I behandelt de nieuwe informatie die in herziening is opgekomen over de samenwerking met Turkije in de strafzaak van Baybasin. Anders dan het hof is meegedeeld, is gedurende het gehele opsporingsonderzoek informeel en in het geheim nauw samengewerkt met de Turkse politie. De tolk Tayyar Cetinkaya vervulde hierin een spilfunctie. De Nederlandse liaison in Istanbul werd door de Turkse autoriteiten verteld dat de man niet alleen voor Nederland werkte, maar ook voor hen. Halverwege 1996 ving op hetzelfde moment in Turkije en in Nederland een informeel opsporingsonderzoek aan tegen Baybasin. Dossiers en informatie werden onderling uitgewisseld. En toen dat dreigde uit te lekken, werd daarover een robbertje gevochten binnen het team. Vlak voor het afsluiten van 1997 bleken de gemoederen hierover hoog op te lopen en is besloten de informele contacten in de zaak snel te formaliseren. Maar de plaats gevonden informele samenwerking mocht niet uitlekken! Daarover moest een ieder de kaken stijf op elkaar houden, tot op heden. Ook de behandelend officier van Justitie heeft het hof op dit punt voor gejokt. Eveneens verzuimde de officier het hof te informeren over de richtlijn van het College van procureurs-generaal dat dit soort van informele samenwerking met Turkije indertijd uitdrukkelijk *niet gewenst* werd geacht.

De samenwerking met de Turken om Baybasin in de val te lokken, stamt in feite al uit 1995. Nog voordat Baybasin überhaupt voet op Nederlandse bodem zette, is er al een gezamenlijk plan ontwikkeld om hem naar ons land te lokken. Dit lukte in december 1995, toen een Turkse informant er in slaagde om een afspraak met Baybasin in Nederland te laten plaatsvinden. Baybasin werd bij de Nederlands-Belgische grens opgewacht door een arrestatieteam dat al over een bilateraal door Turkije aan Nederland gericht opsporingsverzoek bleek te beschikken. Nadat de Nederlandse rechter Baybasins uitlevering aan Turkije verbood, is *"alle beschikbare informatie bij elkaar gebracht en daar een Nederlandse strafzaak van gemaakt om de Turken niet teleur te stellen*", aldus een goed ingevoerde bron.

II. DE BETROUWBAARHEID VAN DE TAPKAMERS

In herziening heeft een technisch onderzoek plaatsgevonden onder leiding van mr. Aben, de behandelend advocaat-generaal bij de Hoge Raad. Dit onderzoek heeft belangrijke nieuwe gegevens opgeleverd over de betrouwbaarheid van de indertijd in het opsporingsonderzoek tegen Baybasin gebruikte tapkamers. Deze onderzoeksuitkomsten worden besproken in hoofdstuk II. Zij bevestigen hetgeen in 2011 in het inleidende herzieningsverzoek al is aangevoerd, te weten dat de tapkamers die bij het onderzoek zijn gebruikt intrinsiek onbetrouwbaar waren, d.w.z. niet bestand tegen manipulatie van kwaadwillende medewerkers. Dit geldt zowel voor de gebruikte analoge tapkamers van het type UHER 6000 als voor de tijdens het onderzoek nieuw in gebruik genomen digitale Comverse tapkamers. De mogelijkheden tot manipulatie van het materiaal waren in veelvoud aanwezig. Dit is een belangrijke onderzoeksuitkomst, omdat het hof indertijd aangaf het bewijs voor 90% te baseren op de afgeluisterde telefoongesprekken.

III. DE TECHNISCHE AANWIJZINGEN VOOR MANIPULATIE

Hoofdstuk III laat zien, dat de mogelijkheid tot manipuleren binnen de tapkamers in de zaak van Baybasin daadwerkelijk is aangegrepen. Op het originele audiomateriaal van de voor het bewijs gebruikte gesprekken werden door de deskundigen serieuze aanwijzingen van manipulatie gedetecteerd. Er werden modemsignalen aangetroffen op beweerdelijk rechtstreeks in Nederland afgeluisterde telefoongesprekken. De gesprekken naar Turkije lieten beltonen horen die afwijken van de internationale ITU-standaarden. Gesprekken eindigden soms op een technisch onverklaarbare wijze. Er was sprake van een reeks schakelklikken die door de deskundigen werd herkend als afkomstig van een elektromagnetische schakelaar die in Nederland begin jaren tachtig reeds was uitgefaseerd. Er bleek geen plausibele verklaring te zijn voor de versnellingen die de opnamen vertoonden. De hoogleraren Derksen en Grünwald, gespecialiseerd in waarschijnlijkheidstheorieën, berekenden de *likelihood* dat de door de deskundigen onderzochte gesprekken waren gemanipuleerd op 99% .

De vraag of er direct in de Nederlandse tapkamer is gemanipuleerd of dat er in Nederland slechts dankbaar gebruik is gemaakt van eerder in Turkije gemanipuleerd tapmateriaal, is onbeantwoord gebleven. Wel kon worden vastgesteld dat specifieke voor het bewijs gebruikte gesprekken al in handen van het Turkse team waren, nog voordat de Nederlandse tapkamer deze binnen kreeg. De altijd in de tapkamer aanwezige tolk Tayyar Cetinkaya herinnerde zich

nog levendig ‘het gesprek over de papagaai’, dat de Turken eerder in handen bleken te hebben dan de Nederlanders.

EINDCONCLUSIE TWEEDE AANVULLING

HOOFDSTUK IV. VERTALINGSBEDROG EN DE INDIVIDUELE ZAKEN

De nieuwe feiten laten zien dat het hof zich ten onrechte heeft verlaten op de juistheid van de als bewijs aangeleverde vertalingen door de taptolken. Hetgeen de onderzoeksleider IJzerman de rechter hierover voorhield, namelijk dat de cruciale gesprekken door niet minder dan drie beëdigde vertalers onafhankelijk van elkaar waren vertaald, blijkt achteraf niet waar. De rechercheurs traden zelf als taptolk op en ook Tayyar Cetinkaya vertaalde Engelse gesprekken zonder enige kennis van die taal te hebben. Hij kon zich niet meer dan *“enigszins redden in die taal”*, aldus de verantwoordelijke rechercheurs. Evenmin beheersten de ingeschakelde taptolken het Kurmançi waarin een aantal cruciale gesprekken werd gevoerd. Geen van hen was beëdigd vertaler in die taal. En in het herzieningsonderzoek bleek Cetinkaya’s kennis van deze taal aantoonbaar tekort te schieten, terwijl hij indertijd degene was die de eerste vertalingen van deze gesprekken aanleverde. Het hof blijkt dus 90% van het bewijs te hebben gebaseerd op onbetrouwbare vertalingen en samenvattingen van Engelse en Koerdische gesprekken. De geleverde vertalingen bleken doordesemd met vertalingsgesjoemel en vertalingsbedrog, zo laat beluistering van het in herziening afgegeven originele gespreksmateriaal zien.

De afzonderlijke zaken: de Öge-zaak en heroïne-zaak

De Öge-zaak, feit 1/dossier 1

Het hof heeft indertijd een levenslange straf opgelegd omdat het een moord bewezen achtte. Baybasin zou de moord op Öge in Istanbul hebben verordonneerd, zo leidde het hof af uit de vertaalde gesprekken. Het technisch onderzoek heeft nu uitgewezen dat deze gesprekken vele concrete aanwijzingen van manipulatie bevatten. Daarnaast toont nieuw deskundigenonderzoek van het originele gespreksmateriaal cruciale vertaalfouten aan. Het Koerdische woord voor ’vluchteling’ is foutief vertaald in ‘tuin’. Deze fout heeft het hof ertoe gebracht bewezen te verklaren dat Baybasin over Öge sprak, die in een theetuin was vermoord. De taptolkenvertalingen bleken bovendien belastende woorden te hebben toegevoegd die in de originele tekst niet te horen zijn, zoals ‘één schot’. Enig ander bewijs van betrokkenheid van Baybasin bij deze moord ontbreekt, zo blijkt uit een inhoudelijke analyse van de gesprekken. De tussenpersonen aan wie Baybasin de telefonische opdracht tot de moord zou hebben gegeven, zijn in Turkije dan ook nooit voor enigerlei betrokkenheid bij deze moord veroordeeld.

De heroïne-zaak, feit 4/dossier 6

Ook de voor het bewijs van de heroïne-zaak gebruikte gesprekken blijken van knip- en plakwerk aan elkaar te hangen, zo toont nieuw onderzoek aan. Er zijn overtuigende aanwijzingen dat belastende telefoonnummers aan de audio zijn toegevoegd. Precies op die momenten valt het achtergrondgeluid van kinderstemmen plotsklaps weg. Beluistering van de originele gesprekken wijst opnieuw op ernstig vertalingsbedrog. Het woordje 20.000 veranderden de taptolken eigenhandig in 40.000 om zo het gesprek over 40 kg heroïne te laten

gaan. Hiermee werd een scenario geconstrueerd met extra 20 kg heroïne, die bestemd zouden zijn geweest voor Baybasin. De rechter is voorgespiegeld dat Baybasin in de belastende gesprekken met de drugsdealers Nuri Korkut en Ilie Priescu in Turkije telefoneerde. Hiertoe werd in de vertaling verdoezeld dat de gesprekken in werkelijkheid met ene Renaz en ene Adri werden gevoerd. Dat kon nu worden ontdekt door beluistering van het originele gespreksmateriaal. Het cruciale woordje 'Dutch' bleek vertaald met 'Duits'. Het in deze zaak gepleegde vertalingsbedrog blijkt naadloos aan te sluiten op de in Istanbul onder marteling afgedwongen verklaringen van de echte drugshandelaren Korkut en Priescu, dat Baybasin bij hun deal betrokken zou zijn. De Nederlandse en Turkse politieteams moeten hiertoe nauw hebben samengewerkt.

HOOFDSTUK V. KENTUCKY-ZAAK, GIJZELINGSZAAK EN MARSIL-ZAAK

De Kentucky-zaak,

Het scenario van de Kentucky-zaak is, dat Baybasin geprobeerd zou hebben een moord uit te lokken op een professor in Kentucky, een moord die overigens nooit heeft plaatsgevonden. De gesprekken die het bewijs van deze zaak vormen, laten opnieuw serieuze aanwijzingen van manipulatie zien. De cruciale gesprekken vertonen opvallende technische artefacten als modemsignalen en een ongeldig telefoonnummer. Er is sprake van ernstig belastende vertalingsfouten , waarvan *'hem koud maken'* als vertaling van *'to make him call'* wel het meest sprekende voorbeeld vormt. Een nadere inhoudelijke analyse van de gesprekken die als bewijs voor de 'uitlokking' zijn gepresenteerd, maakte duidelijk dat deze in werkelijkheid over handelscontracten en de aan- en verkoop van auto's gaan en niet over een voorgenomen liquidatie. Belangrijke gesprekken laten ook inconsistenties en artefacten zien die wijzen op knip- en plakwerk. De FBI, die indertijd van de Nederlandse verdenking op de hoogte werd gesteld, noemt deze achteraf *'just nonsense'* .

De gijzelingszaak Mehmet Celik, feit 3/dossier 4

In de Gijzelingszaak blijkt het zogenaamde slachtoffer Mehmet Çelik nooit te hebben bestaan. Dit verklaarde de indertijd bij het Turkse onderzoek betrokken politieman X1. Dit slachtoffer is nooit teruggevonden en zijn tegenover de politie afgelegde verklaring is nooit ondertekend. De zaak blijkt verzonnen. Het bewijs baseert zich op de tijdstippen waarop specifieke telefoongesprekken door Baybasin zouden zijn gevoerd. Nieuw onderzoek leverde echter sterke aanwijzingen op dat deze gesprekken op andere tijdstippen zijn gevoerd dan in het dossier staat aangegeven. Een gesprek tussen Baybasin en zijn voormalige advocaat Necmettin Yildiz vormt hiervan het sterkste voorbeeld. De beltoon van het gesprek stamt uit een periode van vóór 1994. Het gesprek werd door de advocaat herkend als gevoerd vóór Baybasins vertrek uit Turkije in 1992. De Turkse politieman X1 heeft in herziening bevestigd dat indertijd een oud gesprek van Baybasin met deze advocaat aan de Nederlander politie is afgegeven. Beluistering van het gesprek toont een overweldigende hoeveelheid aanwijzingen dat beide gesprekspartners zich in Istanbul bevonden ten tijde van het gesprek. In 2009 wezen de deskundigen van de TCEAS er al op dat in dit gesprek moet zijn geknipt en geplakt.

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

De Marsil-zaak, feit 5/dossier 8

In de Marsil-zaak blijkt het bewijs in essentie gebaseerd op een belastende vertalingsfout. Het oorspronkelijke Koerdisch *'Bira, biqede'*, zo blijkt uit nieuw deskundigenonderzoek, houdt iets essentieel anders in dan wat de taptolken de rechter voorschotelden. Zij vertaalden het als iets dat *'geklaard'* moest worden, hetgeen het hof uitlegde als een opdracht tot liquideren. De juiste vertaling van *'biqede'* is echter *'hou er mee op'*. De goede vertaling toont dus juist de onschuld aan van Baybasin.

Nader onderzoek laat tevens zien dat de aanvangstijden van de in het dossier gepresenteerde tapverbalen niet kloppen in de tijd. Dat wijst minimaal op manipulatie van de meta-gegevens van deze gesprekken. Daarnaast vertonen de gesprekken inhoudelijke inconsistenties en technische artefacten die opnieuw op technische manipulatie wijzen. Tot overmaat van ramp bleken cruciale gesprekken op miraculeuze wijze van de originele optical disks verdwenen. Extra alarmerend is, dat deze zaak zich op Nederlands grondgebied afspeelde. Er is gebeld met en vanaf Nederlandse mobiele en vaste nummers. De vondst van aanwijzingen van knip- en plakwerk in deze zaak impliceert dat het Nederlandse team ook zelf met de audio heeft geknoeid.

EINDCONCLUSIE DERDE AANVULING

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

Hoge Raad der Nederlanden
Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
Per koerier

Amsterdam, 1 februari 2016

Inzake : Aanvraag tot herziening d.d. 18 april 2011 van H. Baybasin
TWEEDE AANVULLING
Zaaknummer Hoge Raad: S 11/02065 H

Edelhoogachtbaar College,

INLEIDING

Op 18 april 2011 is namens cliënt een herzieningsverzoek ingediend bij uw Raad. Bij het verzoek waren 69 bijlagen gevoegd. Bij brief van 19 september 2011 zijn daar de bijlagen 70 en 71 aan toegevoegd. Bij brief d.d. 5 maart 2012 volgde bijlage 72. Tevens ontving uw Raad van mij een brief van diezelfde datum in antwoord op vragen uwerzijds tijdens de mondelinge toelichting op 7 februari 2012. Bij deze brief waren vier producties gevoegd betreffende de wettelijke regeling van de beveiliging van tapkamers in de periode 1997/1998 en daarna. Ik verzoek u ook deze brief d.d. 5 maart 2012 met bijlagen in uw overwegingen te betrekken.

Op 4 september 2012 heeft de procureur-generaal bij uw Raad, mr. Aben, geconcludeerd tot het doen van nader onderzoek naar de aangevoerde gronden voor herziening.

Bij aanvulling herziening van 26 februari 2015 zijn drie nieuwe rapporten overgelegd van de deskundigen Ton Derksen, hoogleraar in de wetenschapsfilosofie, Peter Grünwald, hoogleraar in de Statistische leertheorie en Baran Rizgar, internationaal erkend deskundige in de Koerdische taal Kurmançi: de bijlagen 73, 74 en 75[1]. Bij deze aanvulling herziening is ook een kopie overgelegd van een brief d.d. 10 maart 1998 van de voorzitter van het College van procureurs-generaal aan alle hoofdofficieren van justitie, over de wijze waarop in het verleden was en in de toekomst diende te worden samengewerkt met de Turkse autoriteiten: bijlage 76.[2]

Thans heeft de advocaat-generaal het door hem geïnitieerde onderzoek als bedoeld in artikel 468 lid 2 Sv afgerond en zullen zijn resultaten van onderzoek worden toegevoegd aan de processtukken. Ik reageer hierop in deze Tweede Aanvulling op de herzieningsaanvraag en

[1] bijlage 73: *Verknipt Bewijs, De Zaak-Baybasin*, 2014, 2e druk, ISVW Uitgevers, bijlage 74: brief d.d. 24 september 2013 van Baran Rizgar en bijlage 75**:** Rapport d.d. 29 januari 2015 van Ton Derksen en Peter Grünwald, De stand van zaken I,
[2] **bijlage 76**, nogmaals hier bijgesloten**:** brief d.d. 10 maart 1998 van mr. C.R.L.R.M. Ficq, Voorzitter College Procureurs-generaal aan alle hoofdofficieren van justitie

een op korte termijn nog in te dienen Derde Aanvulling. In deze tweede Aanvulling worden in hoofdstuk I de nieuw opgekomen nova besproken over de in verzoekers zaak plaatsgevonden samenwerking tussen Turkije en Nederland. In de hoofdstukken II en III wordt vervolgens uitgebreid ingegaan op de uitkomsten van de deskundigenonderzoeken die in herziening plaatsvonden naar de betrouwbaarheid van de tapkamers waarmee het bewijsmateriaal werd vergaard en naar de technische onregelmatigheden welke werden aangetroffen op het originele audiomateriaal dat ten grondslag lag aan de voor het bewijs gebruikte tapverbalen. Deze onderzoeken leveren belangrijke nieuwe gegevens op in de zin van artikel 457, lid 1 Sv ter ondersteuning van de aangevraagde herziening. In hoofdstuk IV ten slotte wordt het met het beluisteren van het originele audiomateriaal gedetecteerde vertalingsgesjoemel besproken aan de hand van twee afzonderlijke zaken: de Öge-zaak en de heroïne-zaak. De op dit punt uitgevoerde nieuwe deskundigenonderzoeken leveren een extra hoeveelheid nieuwe gegevens op die de verzochte herziening ondersteunen. In hoofdstuk V, dat in een aparte Derde Aanvulling herziening bij uw Raad zal worden ingediend, zal nog nader worden ingegaan op de sedert 2011 nieuw opgekomen nova in de afzonderlijke Kentucky-zaak (feit 2), de Gijzelingszaak (feit 3) en de Marsil-zaak (feit 5).

HOOFDSTUK I. DE SAMENWERKING TURKIJE-NEDERLAND

Een belangrijk novum dat reeds in de eerste aanvraag tot herziening van 18 april 2011 uitvoerig is gedocumenteerd, betreft de samenwerking tussen de Nederlandse en Turkse justitiële autoriteiten om aanvrager uit te leveren aan Turkije en nadat dat mislukte hem in Nederland het zwijgen op te leggen met een tegen hem geïnitieerde (fake) strafzaak. Het hof is op dit punt uitdrukkelijk misleid. Dit novum is mede zo belangrijk omdat de doorlopende samenwerking met Turkije de mogelijkheid heeft gecreëerd om in de strafzaak van verzoeker gemanipuleerde taps, vervalste Turkse documenten en onder marteling in Turkije verkregen getuigenverklaringen in te brengen.

Het openbaar ministerie heeft tegenover het hof altijd volgehouden dat er niet is samengewerkt met Turkije. Eerst op 1 februari 1998 - een kleine twee maanden voor verzoekers arrestatie - zouden de Turkse autoriteiten zijn ingelicht over het Nederlandse strafrechtelijk onderzoek tegen aanvrager. Het hof heeft dit standpunt van het openbaar ministerie overgenomen en daarmee het verweer van aanvrager dat sprake zou zijn geweest van een onrechtmatige samenwerking tussen Nederland en Turkije in zijn zaak verworpen. Het hof had met name uit de getuigenverklaring van de zaaksofficier van justitie mr. H.M.P. Hillenaar ter zitting de overtuiging bekomen dat in de contacten met de Turkse autoriteiten "*de vereiste behoedzaamheid in acht was genomen*" [3]

Deze verklaring onder ede van Hillenaar hield o.a. in:
"In de periode van augustus 1997 tot juni/juli 1998 was ik zaaksofficier. De zaak is naar mijn mening niet vanuit de Turkse autoriteiten geïnitieerd middels aansturing van informanten. Het onderzoek tegen Baybasin is tevoren niet besproken met Turkije, integendeel, we hebben het juist lang voor ons gehouden tegenover Turkije dat er een onderzoek tegen de verdachte

[3] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub 7.4 ad h, p. 16

liep. (---) Pas op 1 februari 1998, toen we er niet meer omheen konden, hebben we melding gemaakt van het onderzoek. [4]

Sinds het arrest van het hof zijn uit zowel Turkse als Nederlandse bronnen een veelheid aan nieuwe feiten en gegevens naar voren gekomen over de achtergronden van deze indertijd tegen verzoeker geïnitieerde strafvervolging en over de wijze waarop het bewijsmateriaal in deze strafprocedure is vergaard. Bij elkaar opgeteld leiden deze nieuwe feiten tot de conclusie dat aan verzoekers arrestatie en veroordeling een samenspanning ten grondslag ligt die als doel had verzoeker in Nederland te laten arresteren, aanvankelijk ter fine van uitlevering aan Turkije en toen de rechter dat verbood, hem in Nederland te laten veroordelen voor nooit door hem gepleegde delicten. Hiertoe heeft gedurende een aantal jaren voorafgaand aan verzoekers arrestatie overleg en samenwerking plaatsgevonden tussen de Turkse en Nederlandse justitiële autoriteiten. En over deze samenwerking en samenspanning is het hof misleid.

IN 2011 AANGEVOERDE NOVA

In 2011 zijn namens verzoeker de eerste nieuw opgekomen gegevens en feiten gepresenteerd, die wijzen op directe samenwerking tussen Nederland en Turkije bij het voorbereiden en uitvoeren van het strafrechtelijk onderzoek, dat tot zijn veroordeling in Nederland leidde.

Zo zijn verklaringen overgelegd van twee Turkse politiefunctionarissen die aan Turkse zijde in het opsporingsonderzoek hadden meegedraaid. Zij beschrijven een scenario waarbij oude telefoongesprekken van verzoeker afkomstig uit de archieven van Turkse veiligheidsdiensten tot 'nieuwe' gesprekken zijn omgekat, om het te laten lijken alsof daarin over misdrijven werd gesproken.[5] Ferruh Tankuş was tijdens het Nederlandse onderzoek tegen verzoeker hoofd van de Narcotica-brigade van de Politie te Istanbul en leidde als zodanig het Turkse opsporingsonderzoek tegen verzoeker. Zijn directe baas was Emin Arslan, hoofd van het Smokkeldepartement te Ankara. Deze liet in 2010 publiekelijk weten, dat de Nederlandse 'operatie' tegen verzoeker in 1998 onder zijn persoonlijke leiding had plaatsgevonden.[6] En het was de toenmalige Turkse minister van Binnenlandse Zaken Murat Başesgioğlu die op de dag van verzoekers arrestatie in Nederland, 28 maart 1998, aan de verzamelde pers in Ankara vertelde dat de Nederlandse politieoperatie op verzoek van Turkije en op basis van informatie uit Turkije had plaatsgevonden.[7] De Turkse krant Milliyet Gazetesi van diezelfde dag spreekt over een gezamenlijke operatie die zeven maanden daarvoor het vizier op verzoeker gericht kreeg: dat wil zeggen eind augustus 1997 vlak voor de aanvang van het gerechtelijk vooronderzoek in Nederland.[8]

Het Nederlandse onderzoek tegen verzoeker werd uitgevoerd door het Kernteam Noord en Oost Nederland. De vaste tolk van het team, Tayyar Cetinkaya, liet in 2009 aan de Nederlandse onderzoeksjournalist Van de Pol weten dat verzoeker al vanaf 1994 doelwit was

---

[4] bijlage 18 bij herzieningsverzoek d.d. 18 april 2011**:** verhoor H.M.P Hillenaar**,** proces-verbaal zitting hof, d.d. 22 en 23 oktober 2001, pp. 25/31

[5] bijlage 10 bij herzieningsverzoek 2011: brief Mehmet N Aytekin gericht aan Mr. A.G. van der Plas, d.d. 8 januari 2007, en videoverklaring van Aytekin op 10 januari 2008 en bijlage 12 bij herzieningsverzoek 2011**:** verzoekschrift X2, d.d. 1 mei 2008

[6] bijlage 20 bij herzieningsverzoek d.d. 18 april 2011: Turkse zender Habertürk t.v., programma Sansürsüz, d.d. 6 december 2010

[7] bijlage 70 bij brief d.d. 19 september 2011**:** dvd met televisiefragment van de persconferentie van Murat Başesgioğlu op 28 maart 1998

[8] bijlage 21 bij herzieningsverzoek d.d. 18 april 2011**:** Milliyet Gazetesi, 28 maart 1998

in de samenwerking met Turkije.[9] Jan Koers, die tot april 1995 als CID-officier van justitie en unit-hoofd Zwacri voor het team de contacten onderhield met Turkije, bevestigde dit in 2011. Ook hij werd al in 1993/1994 door Emin Arslan, toenmalig hoofd van de Turkse Veiligheidsdienst, benaderd over 'Baybasin'.[10]

De reden waarom Turkije zo gebrand was op verzoekers arrestatie in Nederland, zou gelegen zijn in zijn intensieve politieke inzet voor de Koerdische zaak en het feit dat hij de Turkse overheid publiekelijk aanklaagde voor haar betrokkenheid bij internationale heroïnehandel en andere misdrijven. Dit was in de jaren negentig een doorn in het oog van de toenmalige Turkse autoriteiten, aldus drie nieuwe bronnen, de Iraanse-Koerdische diplomaat Ali Ghazi, Ibrahim Pekgöz, lid van het voormalige Koerdische parlement in ballingschap en een anoniem gebleven Interpol-functionaris. De laatste schrijft dat Turkije zware druk op Nederland heeft uitgeoefend om verzoeker achter de tralies te krijgen.[11]

Deze informatie strijdt met hetgeen de zaaksofficier van justitie mr. Hillenaar het hof heeft voorgehouden, zo concludeerde het herzieningsverzoek in 2011.[12]

In zijn conclusie van 4 september 2012 heeft procureur-generaal mr. Aben op de door verzoeker aangevoerde bewijzen van samenwerking met Turkije in zijn strafzaak gereageerd. Hij gaf aan dat hij het door verzoeker aangedragen bewijsmateriaal nader wilde onderzoeken, o.a. voor wat betreft deze verzwegen samenwerking.

Ik behandel hieronder de vraag in hoeverre de uitkomsten van het door mr. Aben verrichte onderzoek en overige sedertdien nieuw opgekomen feiten de door verzoeker gestelde en door het openbaar ministerie tegenover het hof ontkende Turks-Nederlandse samenwerking bevestigen of juist ontkrachten.

UITKOMSTEN NADER ONDERZOEK IN HERZIENING

Het bewijs van samenwerking

1. **Mr. Hillenaar tegengesproken door uitkomsten nieuw onderzoek**
   In de herzieningsaanvraag van 2011 is uitgebreid stilgestaan bij de in de heroïne-zaak ingebrachte getuigenverklaringen uit Turkije en de vele nieuw opgekomen bewijzen dat deze aldaar onder marteling waren afgedwongen.[13] Daarnaast toont de analyse van prof. Derksen in *'Verknipt bewijs'*[14] aan dat in deze heroïne-zaak door het Kernteam Noord en Oost Nederland nauw moet zijn samengewerkt met de narcotica-brigade te Istanbul. Teveel details die zowel opduiken in de onder marteling afgedwongen verklaringen als in de tapverbalen, blijken onwaar. De kans dat zowel de politieverklaringen als de tapverbalen toevalligerwijs een substantieel aantal dezelfde

[9] bijlage 13 bij herzieningsverzoek 2011: Crimelink, 2e kwartaal 2009, jrg 2, nummer 1, pp. 31 en 35
[10] bijlage 25 bij herzieningsverzoek 2011: brief mr. J. Koers aan mr. A.G. van der Plas, d.d. 13 april 2011, beantwoording van vragen 3 en 4
[11] bijlage 14 bij herzieningsverzoek 2011: verklaring Ali Homan Ghazi, d.d. 18 november 2005, bijlage 15 bij herzieningsverzoek 2011: verklaring Ibrahim Pekgöz , d.d. november 2005 en bijlage 16 bij herzieningsverzoek 2011: anonieme verklaring d.d. 12 april 2006
[12] herzieningsaanvraag. d.d. 18 april 2011, p. 23
[13] herzieningsverzoek 2011: pp. 84-91
[14] bijlage 73 bij 1ste aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs, De Zaak-Baybasin*, 2014

fouten vertonen, is heel klein, zo legt hij uit. Samen de waarheid spreken zonder afspraak kan, omdat er maar één waarheid is; samen vele dezelfde onwaarheden spreken zonder afspraak is hoogst onwaarschijnlijk, omdat er ontelbare onwaarheden zijn.

Deze conclusie van Derksen wordt nu spectaculair bevestigd in het recent verrichte onderzoek op het originele audiomateriaal van de voor het bewijs van dit feit gepresenteerde tapvertalingen. Het beluisteren en onderzoeken van de recent aan verzoekers advocate afgegeven identieke kopieën van enkele van deze gesprekken, toont niet alleen technische artefacten aan die niet anders dan uit manipulatie kunnen worden verklaard. Het toont tevens regelrecht vertalingsbedrog aan, gericht op het stroomlijnen van de als bewijs gepresenteerde tapverbalen met de inhoud van de in Turkije onder marteling afgedwongen verklaringen, en puur gericht op het belasten van verzoeker. De op dit punt nieuw opgekomen nova worden hieronder behandeld in hoofdstuk IV sub heroïne-zaak.

Het leidt met de andere op dit punt opgekomen nova tot de conclusie dat mr. Hillenaar het hof over de Turks-Nederlandse samenwerking een rad voor de ogen heeft gedraaid. Naar zijn mededeling is er geen sprake geweest van vooroverleg of samenwerking met de Turkse politie over het Nederlandse onderzoek, totdat een Nederlandse delegatie Emin Arslan daarvan officieel mededeling deed op 1 februari 1998. Arslan was, zoals gezegd, op dat moment hoofd van het Smokkeldepartement te Ankara en de directe chef van Ferruh Tankuş, hoofd van de narcotica-brigade te Istanbul, die de heroïne-zaak onder zijn hoede had. Dit staat haaks op feiten zoals deze uit de nieuwe analyses van het bewijsmateriaal in de heroïne-zaak volgen.

Dit nieuwe novum leidt tot de vraag waarom mr. Hillenaar het hof hierover heeft voorgelogen, en op welke wijze. Ik vang aan met de bespreking van deze laatste vraag en zal het waarom later bespreken in de conclusie van deze Tweede Aanvulling herziening. Over de wijze waarop mr. Hillenaar het hof in dezen onvolledig en onjuist heeft voorgelicht, zijn nieuwe nova opgekomen in het door mr. Aben uitgevoerde herzieningsonderzoek. Het gaat om de volgende nieuwe nova 2-20. Zij bevestigen de op dit punt reeds in het herzieningsverzoek van 2011 aangedragen nova, waarnaar hieronder slechts voor zover zinvol en nodig opnieuw wordt verwezen.

Informele versus formele contacten

Informatie die het hof in ieder geval is onthouden door het openbaar ministerie, betreft de meer dan uitstekende informele contacten die indertijd werden onderhouden met diverse Turkse justitiële en politie autoriteiten buiten de officiële kanalen om. Een centraal gegeven in de justitiële samenwerking Turkije-Nederland in de jaren ’90 was het informele contact dat het Kernteam Noord en Oost Nederland en hun superieuren hadden met hun collega’s in Istanbul en Ankara buiten de officiële kanalen van de in Turkije gestationeerde liaison officers van de CRI en het BIRS (Bureau Internationale Rechtshulp in Strafzaken) van het ministerie van Justitie om. De eerder genoemde tolk Tayyar Cetinkaya speelde hierin de hoofdrol. Dit blijkt uit diverse verhoren die plaatsvonden in het herzieningsonderzoek van mr. Aben. Deze praktijk was, zo blijkt nu, in 1998 ook ter ore van het College van procureurs-generaal gekomen. In een recent bekend geworden brief van 10 maart 1998 noemt de voorzitter van het College deze praktijk zoals deze tot dan toe voorkwam, uitdrukkelijk

ongewenst. Het hof is niet van deze informele contacten op de hoogte gesteld, noch van de reactie van het College van procureurs-generaal daarop. De omvang van de informele informatie-uitwisseling met Turkije indertijd blijkt uit de volgende in het herzieningsverzoek nieuw opgekomen feiten.

2. **De liaison in Istanbul Schalks**

A.A.C.J. Schalks was in de periode augustus 1996 tot februari 2000 als liaison in Istanbul gestationeerd.[15] Dit was in de periode dat het Baybasin-onderzoek speelde. Eerder legde Schalks een verklaring af in de strafzaak van verzoeker.[16] Op 30 januari 2014 werd hij gehoord in het herzieningsonderzoek van mr. Aben. Over de contacten indertijd tussen het Kernteam Noord en Oost Nederland en Turkije is hij uitgesproken. Die gingen volledig aan hem voorbij: *"Een rechtshulpverzoek zag ik niet altijd. Baybasin is daar een voorbeeld van. (---) Ik vond dit niet normaal. (---) Ik kreeg van het team dat in Noord en Oost Nederland zat, het Turkenteam, geen verzoeken. Ik hoorde dit van de Turkse autoriteiten."*[17]

Over de rol van de tolk Tayyar Cetinkaya hierin is Schalks zelfs nog meer uitgesproken: *"Van de Turkse autoriteiten hoorde ik dat hij (Cetinkaya) voor ons werkte, maar dat hij ook voor hen werkte. (---) Hij had heel vaak de regie in handen wat de politiebegeleiding betrof; ook naar de Turken toe. Hij voelde zich, en ik denk dat hij die status ook had, onmisbaar. Hij had ook macht daar. Hij kon bij mensen binnenlopen en ik heb gehoord dat hij dit ook kon bij een minister. (---) Je hebt veel binding als je dit soort dingen kan doen, omarmen en zoenen.*"

"We hebben gesprekken gevoerd in Ankara met iemand van het smokkeldepartement en een collega en we hadden het over de informatie-uitwisseling in het algemeen en zij vertelden ons dat als zij iets wilden hebben, zij dat zouden krijgen omdat zij Cetinkaya konden bellen: "Hij werkt voor jullie, maar ook voor ons." (---) Als je het hebt over de samenwerking vanuit Nederland met de Turkse politie dan zie je daar een tolk in figureren die door Nederland is ingehuurd. Je zou dan denken dat die tolk de Nederlandse belangen behartigt, maar hij heeft eigenlijk Turkse belangen vertegenwoordigt. (---) Cetinkaya controleerde alles. Hij wist precies wie er bij mij op bezoek kwam."[18] (onderstreping door mij, AvdP)

Ook de contacten en uitwisseling van informatie in de zaak van verzoeker verliepen buiten de officieel in Istanbul gestationeerde liaison om. Sterker, in de zaak van verzoeker werd Schalks volledig uitgeschakeld. Hijzelf zegt hierover:

"Voorafgaand aan het onderzoek ben ik door IJzerman benaderd. Hij heeft me toen meegedeeld dat ik in dit onderzoek niet als liaison zou worden ingeschakeld."[19]

"Ik werd op een gegeven moment gebeld door een tolk in Nederland. Deze tolk vertelde mij te werken in een onderzoek contra Baybasin. (---) Dit onderzoek betrof een embargo-onderzoek. Deze tolk belde mij omdat het deze tolk was opgevallen dat Tayyar Cetinkaya dag en dagelijks informatie uitwisselde over dit onderzoek met de Turkse autoriteiten."[20]

---

[15] **bijlage 77**, verhoor Schalks door de Rijksrecherche op 3 november 2011 in Zürich onderzoek
[16] bijlage 17 bij herzieningsverzoek 2011: proces-verbaal van verhoor A.A.C.J. Schalks, d.d. 8 juni 1999
[17] proces-verbaal verhoor Schalks in herzieningsonderzoek, 30 januari 2014 sub 11
[18] proces-verbaal verhoor Schalks in herzieningsonderzoek, 30 januari 2014 sub 11, 37, 64 en 69
[19] bijlage 17 bij herzieningsverzoek 2011, proces-verbaal van verhoor A.A.C.J. Schalks, d.d. 8 juni 1999, p.2
[20] bijlage 77, verhoor Schalks, 3 november 2011, p. 525

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

3. Een collega tolk

Op 18 april 2014 werd een collega taptolk gehoord in het herzieningsonderzoek. Zij vertelde niet de tolk te zijn die met Schalks vanuit Nederland had gebeld. Wel gaf zij aan dat zij zich in die tijd doodergerde aan het gedrag van Tayyar Cetinkaya, met wie zij gedurende lange onderzoeken samenwerkte in Nederlandse tapkamers, omdat hij regelmatig belde met autoriteiten in Turkije en informatie uit onderzoeken in Nederland besprak. Ze herinnerde zich niet of in deze gesprekken de naam Baybasin voorkwam – omdat zij pas later van de zaak hoorde – maar gaf wel aan dat Tayyar Cetinkaya haar later persoonlijk had verteld in de zaak Baybasin in Turkije getapte gesprekken te hebben vertaald.[21]

4. Jeroense en Huuskes over Cetinkaya als intermediair

De rol van Cetinkaya als informele afgezant naar de Turkse autoriteiten wordt voluit bevestigd door rechercheur Jeroense, die vanaf 1994 bij het Kernteam Noord en Oost Nederland was gedetacheerd en in de zaak Baybasin een centrale rol speelde. Hij blikt terug: "-- *als er vanuit de teamleiding vragen waren, ging het via Cetinkaya naar Arslan.* (lees: Emin Arslan) *(---) Cetinkaya had een goede ingang bij Arslan. Hij kreeg dan een opdracht en dan belde hij zelf en werd het gevraagd en het antwoord werd dan teruggekoppeld. Op uitvoeringsniveau doen Turkse politiemensen niets zonder opdracht van hun baas. (---) Cetinkaya had ook contacten met het ministerie van justitie, met de rechters die er zaten voor de behandeling van de rechtshulpverzoeken, om dingen bijvoorbeeld te bespoedigen. Rechters zitten op de AIRS van het ministerie van justitie en zij behandelen de rechtshulpverzoeken die binnenkomen. U vraagt mij wie er zat ten tijde van Baybasin. Tankuş was toen de baas van politie, zoals hij zei."*[22]

Jeroense zat soms hele dagen met Cetinkaya in de tapkamer, van waaruit Cetinkaya 'dag en dagelijks' in het Turks belde. Hij heeft echter niet altijd kunnen controleren waarover Cetinkaya belde, omdat deze gesprekken in het Turks werden gevoerd. Tayyars contacten bleken in Turkije wel vele deuren te openen, aldus Jeroense: *"door zijn* (Cetinkaya's) *goede contacten bij bijvoorbeeld de ministeries."* [23]

Rechercheur Huuskes, die mede een centrale rol in het Baybasin-onderzoek heeft vervuld, beaamt Cetinkaya's rol als go-between naar de Turkse autoriteiten tussen het Nederlandse team en de Turkse autoriteiten: "*Hij had wel goede contacten want hij had dagelijkse contacten met justitie en politie. Het kan dus wel zijn dat hij daaruit informatie kreeg. U vraagt mij naar contacten met hoge ambtenaren van justitie in Turkije. Die had hij ook omdat hij al jarenlang meeging op reizen. Hij kende officieren van justitie en leerde steeds meer mensen kennen op posities die je altijd tegenkomt bij rechtshulp."*[24]

We kunnen mede op basis van de recente verklaringen van Jeroense en Huuskes concluderen dat de liaison Schalks niets teveel heeft gezegd over de informele contacten van het Kernteam Noord en Oost Nederland met de Turkse autoriteiten buiten de officiële kanalen om: die liepen via de tolk Tayyar Cetinkaya, die men als

---

[21] proces-verbaal verhoor vrouwelijke tolk in herzieningsonderzoek, 18 april 2014 sub 28 en 24
[22] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 133
[23] ibidem, sub 25,.81 en 164
[24] proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 55

hij Turks sprak niet kon verstaan, maar die wel alle noodzakelijke ingangen had en gebruikte op de Turkse ministeries en andere justitiële instanties.

5. Tayyar Cetinkaya over zijn rol als informele gezant

Cetinkaya zelf erkent volmondig een centrale rol te hebben gespeeld in de contacten tussen het Kernteam Noord en Oost Nederland en de Turkse politie en Turkse justitiële autoriteiten. Hij heeft echter grote moeite daarover openlijk te verklaren, vanwege plaatsgevonden onregelmatigheden. Hij benadrukt dat hij in de samenwerking met Turkije altijd heeft gehandeld in opdracht van zijn meerderen.

Cetinkaya is tot tweemaal toe verhoord in het herzieningsonderzoek. In zijn eerste verhoor in 2013 weigerde hij op het merendeel van de vragen, waaronder die naar de samenwerking Nederland-Turkije in de zaak Baybasin, antwoord te geven in verband met mogelijke betrokkenheid bij strafbare feiten. Hij deed in die zin een beroep op zijn verschoningsrecht. Zijn tevens bij het verhoor aanwezige advocaat mr. Pen formuleerde het aldus voor hem volgens het proces-verbaal: *"de strafbare feiten waarvan Cetinkaya verdacht zou kunnen worden, betreffen niet alleen artikel 272. Het betreft ook valsheid in geschrifte en oplichting. Cetinkaya zal zwijgen over alles wat te maken heeft met de aard, plaats en inhoud van zijn werkzaamheden in de periode tussen 1987 en 2006."* [25] (onderstreping door mij, AvdP) Valsheid in geschrifte impliceert op zich de eventuele vervalsing van documenten, getuigenverklaringen en tapverbalen. De advocaat van Cetinkaya geeft in het eerste verhoor van Cetinkaya expliciet toe tegenover de rechter-commissaris dat een waarheidsgetrouwe verklaring van zijn cliënt deze aan het gevaar van een strafrechtelijke veroordeling zou blootstellen. Dit kan de advocaat alleen maar aangeven met toestemming van zijn cliënt en op basis van de door zijn cliënt aan hem verstrekte informatie.

Voorafgaand aan zijn tweede verhoor in 2014 schreef Cetinkaya's advocaat mr. Pen een brief aan de voorzitter van het College van procureurs-generaal, mr. Bolhaar, en het hoofd van de Nationale politie, mr. Bouman. In deze brief ligt de impliciete dreiging verborgen dat wanneer Cetinkaya daadwerkelijk de waarheid zal vertellen in deze zaak, dit verdergaande consequenties zal hebben voor de positie van het openbaar ministerie. In de woorden van mr. Pen: "*Cetinkaya heeft betrokkenheid gehad bij alle grote onderzoeken in strafzaken die betrekking hadden op Turken en/of Turkije. Hij werkte zowel voor de Politie als het OM. Daarnaast liepen vrijwel alle belangrijke contacten met de Turkse autoriteiten eveneens over hem."*
"Cetinkaya heeft steeds opgetreden als tolk/vertaler onder leiding van anderen. Soms had hij rechtstreeks te maken met de leidinggevenden bij de Politie, soms met de leidinggevenden bij het OM. Zijn standpunt is dat hij voor de vraag of hij wel of niet moet verklaren wenst te vernemen of zijn toenmalige leidinggevenden hem daar toestemming voor geven. Als zij dat doen zal hij verklaren. Het is daarbij bepaald niet uitgesloten dat zijn verklaringen vergaande consequenties hebben, zoals ook in de Benoit-zaak [waarin zijn verklaring] *geleid heeft tot de niet-ontvankelijkheid van het OM."*[26] (onderstreping door AvdP).

[25] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013, sub 6. (het citaat is qua woordkeuze enigszins aangepast door AvdP)
[26] e-mail d.d. 4 april 2014 van mr. Pen aan mr. Bolhaar en mr. Bouman (in e-mail

> In zijn verhoor in 2014 verklaarde Cetinkaya zelf: *"Ik was de schakel. Ik heb vanuit de tapkamer zeker 1000 keer naar Turkije gebeld."* En: *"U zegt mij dat Schalks zegt dat ik macht had en dat ik zelfs bij de minister kon binnenlopen. Ik liep overal binnen. (---) Als er een rogatoire commissie plaatsvond dan kon ik dat regelen met officieren of staatssecretarissen of ministers. (---) Ja, ik kende de mensen, het ging op basis van vertrouwen. U vraagt tussen wie het vertrouwen bestond. Dat bestond aan beide kanten, politie en justitie. Bijvoorbeeld tussen mij en Arslan, Caliskan, Sener en Sayin."*[27]
>
> Over zijn contacten met Emin Arslan zegt Cetinkaya*: "Arslan was de directeur generaal van de politie, voorheen was hij het hoofd van het smokkeldepartement. Er zijn hogere mensen geweest met wie ik contact had. De heer Tufan bijvoorbeeld, dat was een van de staatssecretarissen van justitiële zaken. De afdeling internationale betrekkingen viel onder hem. De heer Agar ken ik ook, hij was toen gouverneur van Istanbul. Menzir was toen hoofdcommissaris van de politie, eind jaren '80 begin '90. We hebben toen nog een helikopterritje gemaakt."*[28]

Emin Arslan pochte dus niet waar hij in 2007 tegenover de NRC sprak over zijn nauwe contacten met de Nederlandse tolk Tayyar Cetinkaya als een van de constante factoren in de succesvolle samenwerking tussen Nederland en Turkije, welke van onschatbare waarde was gebleken in het onderzoek tegen verzoeker.[29] Niet alleen de liaison in Istanbul Schalks bevestigt dit, ook Cetinkaya zelf. De vraag rijst waarom deze informele contacten met de Turkse justitiële autoriteiten via de tolk Cetinkaya, buiten de in Istanbul gestationeerde liaison en het BIRS om, indertijd zo angstvallig moesten worden verzwegen voor het hof in de zaak van verzoeker. Tot in de herzieningsprocedure is voor de verdediging en de rechters zelfs verborgen gehouden wie de taptolken waren in de zaak van verzoeker, te weten deze Tayyar Cetinkaya en zijn broer Tekin. Over Cetinkaya's rol als intermediair tussen het Nederlandse team en de Turkse justitiële autoriteiten is eveneens de mond stijf dicht gehouden tegenover het hof.

Brief voorzitter van het College van procureurs-generaal

In dit verband is een belangrijk nieuw opgekomen gegeven, dat alle hoofdofficieren in het land vanaf in ieder geval 10 maart 1998 door het College van procureurs-generaal officieel op de hoogte blijken te zijn gesteld van de ongewenstheid van dit soort van informele contacten met Turkije, zo blijkt uit novum 5. Van dit standpunt van het College moest mr. Hillenaar op oktober 2001 zonder meer weet hebben gehad.

6. Brief voorzitter van het College van procureurs-generaal

---

[27] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 9, 7 en 10
[28] ibidem, sub 14
[29] herzieningsverzoek 18 april 2011, p 21 sub 23 en bijlagen 27 en 27A bij dit herzieningsverzoek: Jan Meeus, NRC Handelsblad, d.d. 5 maart 2007 (Dit brengt iedereen in verlegenheid) en 7 maart 2007 (Die tolk moest weg. Ze hebben hem gelubt) In het interview van 5 maart 2007 spreekt Emin Arslan, op dat moment directeur-generaal van de Turkse nationale politie, over Cetinkaya onder de gefingeerde naam Ahmet Celik. *"Een van de constante factoren in succesvolle samenwerking tussen Nederland en Turkije is volgens Arslan de Turkse tolk Ahmet Celik. In de onderzoeken naar Baybasin en de 4M-bende is hij van onschatbare waarde geweest, stelt Arslan",*

> Bij de eerste aanvulling herziening van 26 februari 2015 is kopie overgelegd van een brief d.d. 10 maart 1998 van de voorzitter van het College van procureurs-generaal, mr. C.R.L.R.M. Ficq, over de wijze waarop in het verleden was en in de toekomst diende te worden samengewerkt met de Turkse autoriteiten.[30] In deze brief, gericht aan alle hoofdofficieren van justitie, wordt gewezen op de tekortkomingen in de mensenrechtensituatie in Turkije. Het vormt een reden, zo schrijft de procureur-generaal, om de rechtshulpuitwisseling met Turkije met extra waarborgen te omkleden. In dat kader wordt uitdrukkelijk voorgeschreven dat contacten met het Turkse Ministerie van Justitie dienen te verlopen via het BIRS (Bureau Internationale Rechtshulp in Strafzaken van het ministerie van Justitie). De brief vermeldt: "*Het is uitdrukkelijk niet gewenst dat de leden van het Openbaar Ministerie, politie of tolken direct contact opnemen met het Turkse ministerie van Justitie zoals in het verleden wel is voorgekomen.* (onderstreping door mij, AvdP)*"*

Deze brief is door het openbaar ministerie niet ingebracht in de strafprocedure tegen verzoeker. Het openbaar ministerie heeft er in zijn zaak kennelijk voor gekozen om het hof over deze directe berisping van het College over het informele karakter van de in verleden plaatsgevonden politionele en justitiële samenwerking met Turkije, onwetend te houden en het hof slechts te informeren over de zogenaamd 'formele' contacten. Het openbaar ministerie heeft dit volgehouden, ook toen het expliciet naar de samenwerking met Turkije in deze zaak werd gevraagd.

Informele contacten in de zaak Baybasin

De zaaksofficier mr. Hillenaar heeft het hof in 2001 immers voorgehouden dat er in de zaak van verzoeker eerst op 1 februari 1998 aan Turkije melding is gemaakt van het vrijwel afgeronde Nederlandse strafrechtelijke onderzoek. De zaak was naar Hillenaars woorden niet vanuit de Turkse autoriteiten geïnitieerd en was evenmin tevoren besproken met Turkije. Het is een officieel refrein dat tot op heden door de leden van het onderzoeksteam wordt meegezongen, maar dat in het licht van de nieuw opgekomen informatie onhoudbaar is geworden. Het blijkt indertijd alleen maar zo afgesproken. Deze schijn moest naar buiten toe worden opgehouden, terwijl de realiteit anders was, zo blijkt uit de navolgende nieuw opgekomen feiten.

Uit de nieuw opgekomen feiten blijkt dat er vanaf 1994 zeer intensief is samengewerkt met de Turkse autoriteiten. Cetinkaya vloog 50 keer per jaar naar Turkije op en neer om aldaar al of niet gezamenlijk afgeluisterde gesprekken te vertalen. Er was in Istanbul door Nederland gefinancierde dure afluisterapparatuur geplaatst om gezamenlijk met de Turkse collega's mobiele telefoons af te luisteren. De rechercheurs vlogen in wisseldiensten 'dakpansgewijs' naar Istanbul om daar met Turkse collega's grote zaken te draaien, zoals de aan de Baybasin-zaak voorafgaande 4M-zaak, waarover een geheim WODC rapport van juli 1998 rapporteert.[31]

---

[30] bijlage 76 bij aanvulling herzieningsverzoek d.d. 26 februari 2015 **:** brief d.d. 10 maart 1998 van mr. C.R.L.R.M. Ficq, Voorzitter College Procureurs-generaal aan alle hoofdofficieren van justitie

[31] Mondiaal met Man en Macht, Een evaluatie van het opsporingsonderzoek 4M, Hans Nelen, Els Barendse, Jacqueline van der Schaaf, WODC, juli 1998, aan de rechter-commissaris en mr. Aben overgelegd in het herzieningsonderzoek

Maar met de aanvang van het opsporingsonderzoek naar verzoeker zou deze samenwerking plotsklaps zijn stilgelegd, als we de gehoorde rechercheurs en officieren van justitie moeten geloven. De nieuw opgekomen feiten laten zien dat dit bezijden de waarheid is. Zo schetsen de in het herzieningsonderzoek afgenomen verhoren een ander beeld. Daar komt helder uit naar voren dat de informele contacten gewoon doorliepen, ook in de zaak van verzoeker. Er is zelfs een flinke ruzie geweest rondom de jaarwisseling van 1997/1998 over het naar buiten lekken van deze doorlopende informele contacten, zo blijkt uit de volgende twee nieuwe nova.

7. **Cetinkaya over de doorlopende informele contacten in de zaak Baybasin**
   Cetinkaya herinnert zich dat Baybasin eigenlijk altijd onderwerp van gesprek is geweest in de gesprekken met de Turken. Hij antwoordde op de vraag of Baybasin al sedert 1994 doelwit was binnen de Turks-Nederlandse samenwerking: "*Er is mij wel iets bekend, maar als ik daar antwoord op geef stel ik mijzelf en anderen bloot aan vervolging voor strafbare feiten."* Tegenover Van de Pol had Cetinkaya zich hierover als volgt uitgelaten: *"Ik zag het zo dat voor de Turken de zaak Baybasin in 1993 de voorwaarde was voor de verdere samenwerking in Istanbul."* En in zijn verhoor bij de rechter-commissaris hierop doorgevraagd, gaf Cetinkaya aan *'dat dit toch bijna voor zich sprak'*. [32] Dit komt overeen met wat Jan Koers - voor wie Cetinkaya altijd tolkte - zei, namelijk dat hij al omstreeks 1993/1994 door Emin Arslan was benaderd over 'Baybasin'.

   In 2014 verklaart Cetinkaya hier voorts over:
   "Er is onderling gewoon veel overleg geweest. Dat weet ik. (---) Vanaf 1991 kwam de naam Baybasin al naar voren. Daar is ook veel over overlegd."
   "Aan Noord en Noord-Oost Nederland werd altijd over Baybasin gevraagd."
   " Er zijn veel mensen die dingen hebben uitgevoerd of besproken met de Turken, daar wordt niet over gesproken of het wordt ontkend. Maar mensen zeggen dat ik overal bij was en dat ik van alles heb gezegd. Ik ben niet zo belangrijk, ik ben geen onderzoeksleider of wat dan ook. Dan treft mij blaam en ben ik bang. Ik ben bang, omdat de mensen die mij de opdracht hebben gegeven, dat ontkennen."[33]
   (onderstreping door mij, AvdP)

8. **Documenten over in Turkije tussen 1994 en 1998 geïnitieerde onderzoeken**
   Uit een rechtshulpverzoek van 25 april 2007 in de nog steeds niet afgeronde ontnemingsprocedure tegen verzoeker blijkt dat de Nederlandse justitiële autoriteiten over Turkse documenten beschikten met indertijd tegen verzoeker in Turkije openstaande zaken. Uit deze lijst blijken vanaf 1994 t/m januari 1998 zo'n 7 nieuwe zaken te zijn opgestart in Turkije tegen verzoeker. Dat is opvallend omdat verzoeker eind 1991 Turkije was ontvlucht en zich vanaf eind 1994 met medeweten en toestemming van de Britste autoriteiten met zijn gezin in Engeland had gevestigd. Eén onderzoek werd opgestart, blijkens dit document op 9 januari 1998 vanuit het directoraat van de narcotica-brigade te Istanbul, d.w.z. Ferruh Tankuş. Het moet hier gaan om het aan het Nederlandse opsporingsonderzoek in de heroïne-zaak gelieerde

[32] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013, sub 67 en 68
[33] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 3 oktober 2014, sub 3, 11 en 14

Turkse onderzoek. Twee andere onderzoeken startten in 1996, d.w.z. op het moment dat het Kernteam Noord en Oost Nederland aanving met haar voorbereidend onderzoek. Precies op 7 juni 1996 start er, zo laat het document zien, in Turkije een voorbereidend strafrechtelijk onderzoek vanuit het hoofdcommissariaat van politie in Ankara. Dit starten van deze Turkse onderzoeken op die data past bij wat diverse getuigen zeggen over dagelijkse contacten. Ook maakt het document melding van een bij de Staatsveiligheidsrechtbank te Istanbul aanhangig gemaakte zaak, die liep vanaf 1996 tot 28 januari 1998.[34]

9. Dirk Karst over de informele contacten in de maanden voor arrestatie

De financieel rechercheur Dirk Karst was op 28 maart 1998 in Istanbul toen verzoeker in Nederland werd gearresteerd. Hij moest daar de in Turkije in beslag genomen stukken onderzoeken. Hij verklaart over de positie van Jeroense, die bij aankomst direct een leidende positie innam en duidelijk van de hoed en de rand bleek te weten aldaar. Volgens Karst werkte Jeroense hierin samen met Cetinkaya, buiten de liaison om: *"Schalks* (de liaison) *had vooral onvrede met de positie van de tolk. Er gebeurden dingen waar hij geen zicht op had. (---) Hij* (Cetinkaya) *werkte op eigen houtje. (---) Jeroense functioneerde als ondersteuning van Cetinkaya. Ze werkten veel samen. Jeroense was in maart 1998 ook in Istanbul en wist van de hoed en de rand. (---) In de maanden voor maart 1998 was hij meermalen in Turkije geweest. (---) Toen ik eind maart met Jeroense naar Turkije ging, had hij een leading position. Ze hadden daar drie weken gezeten en ze waren er vaker geweest. Dit was in de periode vlak voordat het onderzoek-Baybasin klapte."*[35]

10. Cetinkaya over de informele contacten ver voor 1 februari 1998

Tijdens het opsporingsonderzoek zelf, dat in januari 1997 werd ingeluid met een Plan van aanpak[36] en in september 1997 werd geformaliseerd met een gerechtelijk vooronderzoek, is, anders dan Hillenaar het hof vertelde, ook samengewerkt met Turkije. Hoe intensief deze samenwerking is geweest, blijft nog in nevelen gehuld, omdat daar tot op heden krampachtig omheen wordt gedraaid door vrijwel alle betrokken politie- en justitiemedewerkers. Het betrof hier, zo mag ondertussen wel als bekend worden verondersteld, een uiterst belangrijk embargo-onderzoek, waarover eenieder de kaken op elkaar moest houden, tot op heden.

Maar enkele getuigen verkozen toch de waarheid te vertellen toen zij hierover onder ede werden gehoord. Hetgeen zij vertellen strookt met de eerder uit Turkse bronnen (interviews met Emin Arslan, Necdet Menzir, Başesgioğlu, de Turkse politiefunctionarissen X1 en X2, het EK Rapor) verkregen informatie.

Cetinkaya gaf in 2013 al aan: *"Er is wel veel meer gezegd, er is maanden voor de aanhouding voorwerk geweest en er zijn dossiers uitgewisseld, o.a. in de Ögezaak. (---) Ik zeg u dat in dit dossier veel dingen zijn besproken en dat er ook dossiers zijn uitgewisseld. Onder andere dossiers over Öge. Ik wil niets zeggen over deze besprekingen. <u>Dat zou een strafbaar feit opleveren voor mij en mensen om mij heen.</u> Hier treft mij veel blaam. Het ging niet alleen om de bespreking op 26 februari; er was sprake van maanden voorwerk."*[37] (onderstreping door mij, AvdP)

---

[34] bijlage 1 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker, 28 oktober 2015: brief A.C. Jeroense van 25 juni 2007 met bijlagen

[35] proces-verbaal verhoor Dirk Karst in herzieningsonderzoek, 14 februari 2013, sub 22, 48 en 16

[36] proces-verbaal verhoor Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 99

[37] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013, sub 101 en 102

Cetinkaya sprak hier na overleg met en in aanwezigheid van zijn advocaat mr. Pen.

In 2014 voegt Cetinkaya daar aan toe: *"U zegt mij dat de Turken 'flabbergasted' waren vanwege het onderzoek. Dat was niet zo, we zijn ook al eerder in Istanbul geweest om dossiers te analyseren, te kopiëren en in het geheim mee te nemen. We waren toen in het Hotel Mavi in Istanbul geweest. (---) Later is dat in het kader van een rechtshulpverzoek verzilverd. Dit was in de zaak Baybasin."*
Over het feit dat mr. Hillenaar het hof heeft verteld dat de Turkse autoriteiten eerst op 1 februari 1998 werden ingelicht over het in Nederland draaiende onderzoek verklaart Cetinkaya: *"Dat is niet waar. (---) Ik denk niet dat Hillenaar dat gezegd heeft. Ik kan naar eer en geweten zeggen dat er een aantal dingen tegen de wil van Hillenaar zijn gegaan. Bijvoorbeeld dat de Turken werden ingelicht over een onderzoek in Nederland."* En: *"De Turken wisten al dat er een onderzoek liep (---). Ik legde vanuit de tapkamer van Arnhem contact, omdat een bepaald kenteken nagetrokken moest worden. Toen is gezegd dat dat niet meer hoefde, omdat zij die partij al hadden.* (Opmerking AvdP: Dit moet dus begin januari 1998 zijn geweest.) *De Turken zeiden toen dat ze al wisten dat de zaak Baybasin aan het draaien was. Dat was Hüday Sayin, hij was de tweede man van narcotica in Istanbul."*[38]

Geheimhouding van het in 1996 aangevangen onderzoek

Van aanvang af is het strafrechtelijk onderzoek tegen verzoeker als een embargo-onderzoek gedefinieerd, waarover zeer geheimzinnig werd gedaan tegenover een ieder, behalve tegenover enkele collega's met wie in Turkije werd samengewerkt, zo blijkt nu achteraf.

11. Geheimhouding volgens Schalks en Cetinkaya

Schalks, de toenmalig liaison in Istanbul, gaf aan voorafgaand aan het onderzoek van de onderzoeksleider IJzerman te hebben gehoord, niet als liaison te zullen worden ingeschakeld in deze zaak De zaak betrof een embargo-onderzoek. [39] Jan Koers, die voorafgaand aan de aanvang van het Baybasin-onderzoek voor het openbaar ministerie de contacten met Turkije onderhield, schreef mij: *"Omdat de vervolging van Baybasin zo snel na de weigering om hem uit te leveren begon, is er een directe relatie. Alle beschikbare informatie is bij elkaar gebracht en daar is een zaak van gemaakt om de Turken niet teleur te stellen. Zo kan ik het mij nog herinneren dat mij verteld is door een van de betrokken OM-ers of Cetinkaya."* [40]
Cetinkaya herinnert zich niet dit zelf aan Koers te hebben verteld, maar geeft wel aan: *"Ik heb (---) gezegd dat toen bekend werd dat hij niet uitgeleverd zou worden, er informatie binnenkwam over hem. (---) Wat er in de top in Turkije is besproken, weet ik niet, daar ben ik niet bij geweest. (---)Ik weet wel dat het een heel belangrijk en heel geheime zaak was, dat werd door iedereen gezegd."*[41] (onderstreping door mij, AvdP)

12. Het tappen ving aan in 1996, tegelijk met het Turkse strafrechtelijk onderzoek

Vanaf september 1997 ving officieel het afluisteren van verzoekers telefoon aan. Maar Cetinkaya weet te vertellen, dat *'de stekkers er al werden ingeplugd'* ten tijde van

[38] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 25, 26 en 27
[39] zie hiervoor onder novum 15
[40] bijlage 25 bij herzieningsverzoek 2011: brief Koers van 8 april 2013, beantwoording vraag 3
[41] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 3

verzoekers uitleveringsdetentie, die aanving op 24 december 1995 en eindigde eind december 1996. Cetinkaya in 2014: *"U vraagt wanneer precies. Ik denk 1995/ 1996, maar dat weet ik niet zeker. U vraagt of het tijdens de uitleveringsdetentie was. Ik weet nog dat hij vast zat, maar toen waren de stekkers al ingeplugd, toen begonnen we al met tappen. U zegt mij dat hij in 1996 uit detentie ging en werd hij dus al getapt. Ja, dat klopt."*[42]

Als er inderdaad op verzoeker is getapt voordat de rechter-commissaris daarvoor toestemming kon geven, zoals Cetinkaya hier verklaart, dan betekent dit dat er onrechtmatig is getapt op verzoeker en dat dit geheim is gehouden naar buiten toe, ook naar het hof toe. Hetgeen Cetinkaya hierover zegt, wordt in ieder geval gestaafd door mr. Hillenaar die al in 1999 aan de rechter-commissaris meedeelde dat de voorbereidingsfase in verzoekers Nederlandse zaak aanving midden 1996.[43] Dit komt overeen met wat onderzoeksleider IJzerman hierover verklaarde. Hij was inderdaad in de zomer van 1996 al actief in de zaak. Hij verklaart toen naar Engeland te zijn gereisd voor overleg met Customs over Baybasin.[44] Beider verklaringen vinden bevestiging in de herinnering va rechercheur Huuskes, die ook van aanvang af bij het onderzoek tegen verzoeker was betrokken. In zijn verhoor op 30 januari 2014 zei hij: "*U vraagt mij naar de reden dat de* (Istanbul-) *desk in 1996 stopte. In de zaak Baybasin was het een bewuste keuze om die intensieve samenwerking niet te doen, dan bedoel ik bijvoorbeeld het stationeren van mensen."*[45]

Wat de betrokken officier van justitie, onderzoeksleider en rechercheur aangeven, strookt tevens met wat de Turkse veiligheidsfunctionaris Mehmet Aslan in 2014 aan de rechter-commissaris vertelde: *"De sleutelnamen in de zaak Baybasin zijn Mehmet Agar en Emin Arslan en Ferruh Tankuş, Hüdai Sayin. Dit zijn de mensen die in 1998 de operatie tegen Baybasin hebben uitgevoerd in samenwerking met Nederland. In mijn hoedanigheid als staatsfunctionaris kende ik die mensen ook al.*[46] Hiernaar gevraagd gaf Mehmet Aslan aan dat het gezamenlijke onderzoek tegen verzoeker liep vanaf 1996. De operatie had de naam *Lale*. Er werd vanaf 1996 vanuit een gezamenlijke werkplek aan gewerkt aan de Vatan Caddesi, het directoraat van politie in Istanbul.[47]

De aanvang van het opsporingsonderzoek tegen verzoeker midden 1996 strookt ook met het feit dat in januari 1997, vrijwel direct nadat verzoeker rondom kerst 1996 uit de uitleveringsdetentie werd ontslagen, een zogenaamd 'plan van aanpak' gereed lag om hem in Nederland strafrechtelijk te gaan vervolgen. Zaaksofficier van justitie mr. Hillenaar verklaarde hierover: *"In januari 1997 is er een presentatie geweest van het project. (---) De reden dat pas in september tot een vordering gvo is overgegaan, is hierin gelegen dat eerst nog toestemming van het College van PG's verkregen moest*

[42] ibidem sub 31
[43] proces-verbaal verhoor Hugo Hillenaar, 18 januari 1999, rechter-commissaris rechtbank te Breda
[44] proces-verbaal verhoor Alexander IJzerman, 12 maart en 8 april 1999, rechter-commissaris rechtbank te Breda, p. 2
[45] proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 42 en 46
[46] proces-verbaal verhoor Mehmet Aslan in herzieningsonderzoek, 19 april 20134, p.6. Mehmet Aslan moet niet worden verward met het hoofd van het Smokkeldepartement, Emin Arslan. Mehmet Aslan was een veiligheidsfunctionaris die voor de Turkse Staat infiltreerde binnen allerlei politieke groeperingen in Turkije en die aan de rechter-commissaris heeft verteld over zijn veldwerk indertijd in de zaak Baybasin.
[47] ibidem, pp. 11, 12, 13 en 17

worden en er moest nog voldoende capaciteit worden vrijgemaakt."[48] Dat is opmerkelijk, omdat verzoeker vóór zijn arrestatie ter uitlevering aan Turkije in december 1995 (op een kort bezoek in het najaar van 1995 na) nooit iets met Nederland van doen had gehad. Welke door hem gepleegde strafbare feiten in het Plan van aanpak van januari 1997 staan beschreven, zal jammer genoeg in nevelen gehuld blijven. Nog in april 2014 verklaarde rechercheur Jeroense bij de rechter-commissaris: *"Ik heb gevonden een plan van aanpak in de Baybasin zaak van januari. Ik heb het doorlopend journaal van 1997 en 1998, aanvragen voor taps gevonden. (---) Ik heb dit nu bij mij en zal dit aan mr. Van der Bijl geven."*[49] Mr. van der Bijl was de officier van justitie in het herzieningsonderzoek die deze stukken weer zou doorgeleiden naar de rechter-commissaris. Dit is nooit gebeurd. Als verklaring wordt gegeven dat Jeroense op een ander document duidde; het cruciale plan van aanpak van januari 1997 bleek van de aardbodem verdwenen.

In ieder geval komt de door alle betrokkenen genoemde officieuze aanvangsdatum van het Nederlandse strafrechtelijk onderzoek − midden 1996 − precies overeen met de datum van 7 juni 1996, die in de Turkse stukken van Jeroense staat genoemd als de dag waarop in Turkije tegen verzoeker een voorbereidend strafrechtelijk onderzoek startte vanuit het hoofdcommissariaat van politie te Ankara.[50] Hoezo geen samenwerking en onderlinge afstemming?

En als verzoekers telefoon vanaf 1996 is afgeluisterd, d.w.z. voordat de rechter-commissaris daarvoor officieel toestemming gaf, dan betekent dit dat er in het opsporingsonderzoek tegen verzoeker van midden 1996 tot september 1997 onrechtmatig is getapt en dat dit is verzwegen tegenover de rechter. De vraag waarom er in januari 1997 een plan gereed lag voor een strafrechtelijke vervolging van verzoeker in Nederland, is nooit beantwoord, maar bevestigt wel de aanvang van het onderzoek in 1996, terwijl verzoeker zich toen nog in uitleveringsdetentie bevond.

Geheimhouding van de informele samenwerking in de zaak

Het etiket 'embargo', dat het onderzoek van aanvang af kreeg opgeplakt, impliceerde dat de doorlopende informele contacten met Turkije ook geheim moesten blijven. De liaison Schalks in Istanbul was voorafgaand aan het onderzoek al gewaarschuwd: niets in deze zaak mocht via hem lopen. Dat zou de informatie-uitwisseling immers officieel hebben gemaakt. Tot vlak voor de aanhouding van verzoeker moest het zo zijn dat niemand wat van elkaar wist, terwijl beide partijen wisten dat er aan beide zijden een onderzoek plaatsvond waarover werd gecommuniceerd. Maar dat mocht officieel niet verteld worden. Toen dat wel bleek te zijn gebeurd, ontstond er ruzie binnen het team van officieren. Dit was vlak voor oudjaar 1997, zo blijkt uit de volgende nova.

[48] Proces-verbaal van verhoor van mr. Hillenaar door de rechter-commissaris te Breda, 18 januari 1999, p. 3
[49] proces-verbaal van verhoor van Jeroense, .d.d 4 april 2014, sub 99
[50] zie hiervoor sub novum 8 en bijlage 1 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker, 28 oktober 2015: brief A.C. Jeroense van 25 juni 2007 met bijlagen

13. Ruzie over het lekken van de geheime informele samenwerking met Turkije

Huuskes

Huuskes geeft aan dat met het stationeren van mensen op de Istanbul-desk in 1996 officieel werd gestopt vanwege de aanvang van de voorbereiding van verzoekers zaak. Wel werd er nog regelmatig naar Turkije gevlogen voor het afronden van eerder lopende zaken. Maar Huuskes blijft, in navolging van mr. Hillenaar, tot op heden conform de indertijd afgesproken officiële lezing ontkennen dat de Turkse autoriteiten op de hoogte waren van de start van het Nederlandse onderzoek tegen verzoeker. Dit is, zoals de nieuw opgekomen nova bewijzen, in strijd met de waarheid. In de Öge-zaak was het team al in een vroege fase van het onderzoek naar Istanbul gereisd om daar in het geheim dossiers op te halen. Volgens Cetinkaya maakte Huuskes zelf ook deel uit van deze door de CID-officier Klunder geaccordeerde delegatie.[51] En in januari 1998 bleek de man die direct onder narcotica-chef Tankuş opereerde, Hüday Sayin, al volledig op de hoogte van het Nederlandse onderzoek dat tegen verzoeker werd gedraaid.[52] Ook Huuskes liegt dus op dit punt. Hij geeft wel aan dat er verschil van mening was over het tijdstip waarop de Turkse autoriteiten zouden worden ingelicht over het Nederlandse onderzoek tegen Baybasin. Dit mondde uit in een discussie tussen Hillenaar en Klunder, welke plaatsvond vlak voor het eindejaarsfeest in december 1997. In zijn woorden:

"*Ik weet dat in het Baybasin onderzoek de bewuste keuze is gemaakt om niet intensief samen te werken. Het was een keus van Hillenaar om niet intensief samen te werken. (---) De desk functioneerde niet meer voor de dagelijkse uitwisseling van informatie in de Baybasin zaak. Dit was een bewuste keuze. (---) Ik weet niet of dit onder de tafel wel is gebeurd.*"

"*----tijdens een bijeenkomst voor het nieuwe jaar. Van Zwam, Hillenaar en Klunder waren erbij en toen werd besproken dat als er actiedagen zouden komen, of er dan samengewerkt moet worden. Hillenaar vond het moment te vroeg om de samenwerking al op te starten. Dit moet eind december 1997 zijn geweest. (---)Het was een discussie van voors en tegens en Hillenaar vond het te vroeg. U vraagt mij wie er nog meer bij waren. Klunder, van Zwam. Ik weet niet of Jan de Bruin erbij was. Ik schat dit wel in. (---) Hillenaar was strikt. Hij vond het te vroeg. U vraagt mij of IJzerman erbij was. Ik denk het wel. (---) U vraagt mij hoe de discussie eindigde. Het bleef hangen. We gingen naar het eindfeest met de collega's dus ik weet niet hoe de discussie is afgelopen. Beide kampen bleven in de eigen stelling zitten.*"[53]

Cetinkaya

Maar als we de verklaring van Cetinkaya erbij nemen, dan zien we dat Huuskes met zijn uitleg onder ede over deze eind 1997 gevoerde discussie, zacht gezegd, niet het achterste van zijn tong heeft laten zien. De vergadering voorafgaand aan het oudjaarfeest van 1997, welke hij hier omzichtig omschrijft, eindigde namelijk in een ware ruzie, waarbij zelfs met stoelen is gegooid. Cetinkaya was ook bij deze discussie aanwezig en zijn beschrijving is minder terughoudend dan die van Huuskes. Het onderwerp van de ruzie betrof niet zozeer hoe men nu verder moest met de Turkse autoriteiten, maar het feit dat de informele samenwerking in de zaak met Turkije naar

[51] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 25 en 3 oktober 2014 sub 16, 17, 19 en 20
[52] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 27
[53] proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 46

buiten was gelekt, ofwel officieel bekend was geworden. Cetinkaya zegt hierover in 2014:

"Voor iedeeen moest het zo zijn dat niemand wat van elkaar wist, maar beide partijen wisten dat er een onderzoek plaatsvond. Officieel moest dat niet verteld worden. Toen het officieel werd verteld, is Hillenaar uit zijn slof geschoten. Hij kwam daar achter op een middag, (toen) *moest het hele politieteam acuut bij elkaar komen. Toen vertelden Van Zwam en Klunder dat ze het nu toch officieel gingen maken naar de Turkse autoriteiten. Hillenaar gooide daarop een stoel weg en zei dat hij hier niets mee van doen wilde hebben. Er was toen een heel nare sfeer. Ik moest kort daarna weer een afspraak maken om naar Turkije te gaan. Dat was met Van Zwam. Ik weet niet of Hillenaar er toen niets van wist. Het klopt dat Hillenaar toen hoorde dat er veel contact was met de Turken. Ik dacht dat hij het niet wist, omdat hij zo boos werd. Hij was echt boos. Hij zei zoiets als: "Waar zijn we nou mee bezig." Klunder maakte toen de opmerking richting Hillenaar: "Let op je passen, ik maak hier de dienst uit."*[54] (onderstreping door mij, AvdP)

Uit het relaas van Huuskes wordt duidelijk dat de beslissing om een Nederlandse strafzaak tegen verzoeker op te starten in 1996 is genomen. Dit wordt zowel door Hillenaar, IJzerman en Cetinkaya onderschreven, en vanuit Turkije door de Turkse veiligheidsman Mehmet Aslan. Tegelijkertijd tonen de Turkse stukken aan dat op 7 juni 1996 ook door het hoofdcommissariaat van politie te Ankara een voorbereidend strafrechtelijk onderzoek tegen verzoeker is opgestart. Dit wijst op een gemeenschappelijke start. Wat uit de verklaringen ook blijkt, is dat toen ook direct de keuze is gemaakt om de zaak niet via een officiële 'intensieve' samenwerking 'te doen', maar in het geheim. Van diverse Turkse betrokkenen en van de spil in de Nederlandse en Turkse communicatie, Tayyar Cetinkaya, leren we dat de in de jaren 90 zo zorgvuldig opgebouwde informele samenwerking tijdens het onderzoek gewoon doorliep. Dossiers werden in het geheim uitgewisseld, aldus Cetinkaya. De narcotica-brigade in Istanbul bleek in januari 1998 op de hoogte van het Nederlandse onderzoek tegen verzoeker. En gezien de uitkomsten van de nieuwe onderzoeken op het originele bewijsmateriaal in de heroïne-zaak, heeft de samenwerking zich zelfs zo geïntensiveerd dat onder marteling afgedwongen verklaringen en de vertaling van vervalste tapgesprekken qua inhoud zorgvuldig op elkaar zijn afgestemd door de teams van Noord en Oost Nederland en Istanbul. In feite, zo leren we nu, is het onderzoek tegen verzoeker onder de bezielende leiding van het Smokkeldepartement van het Turkse ministerie van Justitie verlopen. Dit blijkt uit de woorden van het hoofd van die afdeling zelf, Emin Arslan. En de tolk Cetinkaya is volgens Arslan hierbij als go-between van onschatbare waarde geweest. Het Nederlandse onderzoek is geïnitieerd op verzoek van Turkije en was succesvol vanwege de door Turkije aan Nederland verschafte informatie, aldus de toenmalige Turkse minister van Binnenlandse zaken, die hierin wordt bevestigd door het hoofd van een Britse inlichtingendienst, zoals het volgende nieuw opgekomen novum 13 laat zien. **Maar dit alles mocht niet officieel bekend worden, zo leren de nieuw afgelegde getuigenverklaringen. Toen dat wel dreigde te gebeuren, brak de hel los binnen het team en werd er met stoelen gegooid, waarna is besloten de geheime contacten snel te formaliseren.**

Mr. Hillenaar heeft verzuimd het hof te informeren over deze geheime, niet officiële samenwerking met Turkije, die, zoals thans is gebleken, in het onderzoek tegen verzoeker wel degelijk plaatsvond en die de basis vormde voor het tegen verzoeker vergaarde bewijs. Zijn

[54] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 40

veroordeling betreft immers niets anders dan zogenaamde door hem in het buitenland en tegen buitenlanders[55] gepleegde misdrijven. Het hof is hierover uitdrukkelijk door het openbaar ministerie misleid. De informele contacten met Turkse politiemensen en hooggeplaatste functionarissen bij o.a. het Turkse ministerie van Justitie, die deze vorm van samenwerking mogelijk maakten, noemde het College van procureurs-generaal al in maart 1998 ongewenst. Ook over deze reprimande van het College over de door het team in de zaak van verzoeker gevolgde werkwijze, verzuimde het openbaar ministerie het hof te informeren. Eveneens is het hof misleid over het reële tijdstip van aanvang van het onderzoek: 1996, toen volgens Cetinkaya de stekkers al werden ingeplugd en men aanving verzoeker af te luisteren terwijl hij nog in uitleveringsdetentie verbleef. Dit moet gebeurd zijn zonder rechterlijke machtiging en daarmee in strijd met de wet. Ook hierover is het hof misleid in die zin dat dit feit geheim is gehouden voor het hof.

Informatie van buitenlandse inlichtingendiensten en Turkse Binnenlandse Zaken

De hiervoor besproken nieuw opgekomen feiten laten zien dat Mr. Hillenaar indertijd het hof niet en daarmee onjuist heeft voorgelicht over het doorlopen van de informele samenwerking met de Turkse politie en de geheime missies naar Turkije in een vroeg stadium van het onderzoek tegen verzoeker. Maar ook over de vraag wie het initiatief tot het Nederlandse onderzoek heeft genomen, lijkt mr. Hillenaar onwaarheid te hebben gesproken waar hij het hof voorhield: *"De zaak is naar mijn mening niet vanuit de Turkse autoriteiten geïnitieerd middels aansturing van informanten. Het onderzoek tegen Baybasin is tevoren niet besproken met Turkije---".* Buitenlandse overheidsfunctionarissen en ministers hebben hier een geheel andere herinnering aan vanuit hun kennis van de feiten, zo blijkt uit het volgende nieuw opgekomen novum 13 en de eerder als nova ingebrachte uitspraken van Turkse overheidsfunctionarissen en een Interpol-functionaris.

14. Informatie van andere Europese criminele inlichtingendiensten

Op 6 januari 2000 is in het gerechtelijk vooronderzoek in de zaak van verzoeker een hoge Britse overheidsfunctionaris gehoord, die aangaf dat bij zijn dienst betrouwbare informatie was binnengekomen dat de Nederlandse politie het onderzoek tegen verzoeker was opgestart op verzoek van de Turkse nationale politie.[56] Dat het hof indertijd op de hoogte was van de functie van deze getuige en daarmee diens verklaring op dit punt voldoende op waarde heeft kunnen schatten, lijkt onaannemelijk omdat de getuige indertijd om veiligheidsredenen anoniem werd gehoord. Het nieuwe gegeven is, dat de functie van deze getuige thans bekend is. Deze Britse overheidsfunctionaris was indertijd hoofd van de Criminele Inlichtingendienst van Customs and Excise.[57] Deze functie impliceert zonder meer de mogelijkheid om van dit soort vertrouwelijke informatie kennis te hebben. En wat deze Britse functionaris toen reeds verklaarde, bevestigt rechtstreeks de uitspraken van de Turkse minister van Binnenlandse Zaken, Murat Başesgioğlu, en het hoofd van het Turkse smokkeldepartement van het ministerie van Justitie, Emin Arslan, waarvan het herzieningsverzoek van 2011 al melding maakte.

[55] deze laatste zaak betreft de zogenaamde Marsil-zaak, feit 5/dossier 8, waarover meer in hoofdstuk V.
[56] proces-verbaal van verhoor Y. door de rechter-commissaris, 6 januari 2000, p.4
[57] proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015, sub 21

Persconferentie minister van Binnenlandse zaken
De toenmalige Turkse minister van Binnenlandse Zaken, Murat Başesgioğlu, gaf op 28 maart 1998 een persconferentie ter gelegenheid van verzoekers arrestatie. Hij zei toen tegen de massaal toegestroomde binnenlandse pers dat de politieoperatie die tot de arrestatie van verzoeker in Nederland had geleid, op verzoek van Turkije en op basis van informatie uit Turkije had plaatsgevonden en was uitgevoerd in samenwerking met de politiediensten van Nederland, Engeland, Duitsland en België."[58]

Emin Arslan
Zoals aangegeven was Emin Arslan de directe baas van Ferruh Tankuş, die als hoofd van de narcotica-brigade van de Politie te Istanbul het Turkse opsporingsonderzoek tegen verzoeker vorm gaf. Via het Turkse televisiekanaal Habertürk bevestigde Emin Arslan in 2010 dat de arrestatie van Baybasin in Nederland indertijd onder zijn leiding had plaatsgevonden. Hij zei hierover: *"Overigens heb ik (---) tussen 1993 en 1997 vier jaar het voorzitterschap van de geheime inlichtingendienst bekleed. Voorts was ik tussen 1997 en 2001 president van de eenheid Smokkelarij en Georganiseerde Criminaliteit. (---) er zijn tegen Huseyin Baybasin en andere soortgelijke organisaties in 1998 (---) onder mijn leiding operaties uitgevoerd."* [59] (Onderstreping door mij, AvdP)

Een hoge buitenlandse Interpol-functionaris schrijft:
"Turkey pursued heavy pressure on the Netherlands representatives for the purpose to banish Hüseyin Baybasin from the Netherlands to Turkey. (---)The Netherlands' public prosecutor's office received the printings of Hüseyin's so-called telephone calls from abroad."[60]

Hetgeen deze Britse, Turkse en Interpol-bronnen melden in de nieuw opgekomen nova spreekt rechtstreeks tegen hetgeen mr. Hillenaar het hof voorhield over de reden van aanvang van het onderzoek. Ook op dit punt is het hof misleid. De informatie van deze buitenlandse bronnen stemt overeen met wat Jan Koers was verteld. Nadat de uitlevering van verzoeker aan Turkije was geweigerd, is alle beschikbare informatie bij elkaar gebracht en is daar een Nederlandse zaak van gemaakt om de Turken niet teleur te stellen.

Samenwerking vanaf in ieder geval maart 1995: aanhouding ter fine van uitlevering

Een in de herzieningsaanvraag van 2011 nog niet besproken novum betreft de samenwerking van Turkije en Nederland in 1995 in de voorbereiding van verzoekers mogelijke uitlevering aan Turkije.

Het contact met de Turkse autoriteiten over verzoeker stamt, als we Jan Koers en Tayyar Cetinkaya mogen geloven, reeds uit 1993 en 1994. En dat bevreemdt. Tot 24 december 1995 had verzoeker immers nog nooit voet op Nederlandse bodem gezet, op één keer na: een paar dagen, ook in de tweede helft van 1995. Wat meer bevreemdt, is de wijze waarop verzoeker in

[58] bijlage 70 bij brief d.d. 19 september 2011**:** dvd met televisiefragment van de persconferentie van Murat Başesgioğlu op 28 maart 1998 met Nederlandse beëdigde vertaling
[59] bijlage 20 bij herzieningsverzoek d.d. 18 april 2011: Turkse zender Habertürk t.v., programma Sansürsüz, d.d. 6 december 2010
[60] bijlage 16 bij herzieningsverzoek 2011: anonieme verklaring d.d. 12 april 2006

1995 uiteindelijk naar Nederland is gelokt en daar ter uitlevering aan Turkije werd gearresteerd zonder dat daar een internationale Interpol signalering aan ten grondslag lag. In ieder geval ontbreekt deze in het originele uitleveringsdossier. Deze arrestatie blijkt op grond van nieuw opgekomen documenten een bilaterale kwestie te zijn geweest tussen Nederland en Turkije, terwijl verzoeker geen enkele band met Nederland had tot dat moment. Nadat hij Turkije om politieke redenen was ontvlucht, heeft hij enige jaren in Zuid-Afrika gewoond, waarna hij zich eind 1994 met zijn gezin in Engeland vestigde met toestemming van hoog Brits ministerieel niveau. Hij reisde kort na 19 december 1995 Engeland uit, verkreeg daartoe een visum voor Frankrijk, en bezocht Duitsland en Brussel, zonder dat hij bij binnenkomst vanuit een niet-Schengenland werd aangehouden wegens een internationale signalering. Wat vervolgens geschiedde, kan niet anders duiden dan op een tussen Nederland en Turkije al in 1995 gemaakte afspraak om verzoeker naar Nederland te lokken, om hem zo via Nederland uit te leveren aan Turkije. De thans in dat verband nieuw opgekomen feiten vormen hiervoor in ieder geval een zeer sterke aanwijzing. Zij impliceren dat minst genomen vanaf maart 1995 al overleg moet zijn geweest tussen Turkije en Nederland over verzoeker, terwijl verzoeker in die periode geen enkele relatie had met de Nederlandse rechtssfeer.

15. Britse reis- en verblijfsdocumenten afgegeven half december 1995

Uit verzoekers verhoor op 28 oktober 2015 en de daarbij overgelegde documenten blijkt dat verzoeker zich in 1994/1995 met toestemming van de Britse autoriteiten met zijn gezin in Engeland heeft gevestigd. Tot eind 1995 had hij nog nooit voet op Nederlandse bodem gezet.[61] Uit het hierbij overgelegde Britse verblijfsdocument van verzoeker blijkt dat dit op 19 december 1995 aan hem is afgegeven en dat hij daarmee korte tijd later Engeland moet zijn uitgereisd voor zakenbezoeken aan Duitsland en Brussel.[62] Uit de overgelegde Britse documenten blijkt tevens dat verzoekers reisdocument door de Britse autoriteiten is verlengd op 11 december 1995.[63] Het feit dat verzoeker met deze documenten op zijn naam vanuit een niet-Schengenland probleemloos Frankrijk, België en Duitsland kon binnenreizen, wijst erop dat verzoeker tussen 19 en 24 december 1995 niet internationaal stond gesignaleerd.

Baybasin beschikte namelijk niet over een regulier Brits of Nederlands paspoort, maar over een zogenaamd vreemdelingenpaspoort. Dat impliceert een speciale behandeling bij het passeren van de grens van Engeland naar een Schengenland als Frankrijk. Het Nederlandse proces-verbaal van aanhouding van 24/12/95 vermeldt dat Baybasin toen in het bezit was van een Certificate of Identity met nummer CID 65077. Dit document heeft het zelfde CID-nummer als het in het Home Office document vermelde nummer van het reisdocument dat op 11 december 1995 voor verzoeker werd verlengd. Dit stuk was bekend bij de IND, zo blijkt uit de beslissing van 27 maart 1998 van Korver van de Visadienst. Hij noemt dit een inmiddels verlopen 'British Visitors Passport'.[64]

---

[61] proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015, sub 29, 30, 31 en 34, alsmede de nagezonden productie 11 bij dit pv van verhoor sub 11/12/95

[62] **bijlage 78,** Certificate of Registration, afgegeven op 19 december 1995 ten name van Hüseyin Baybasin, met afgifte- of uitreisstempel van 19 december 1995, alsmede sub 22 verhoor van verzoeker, 28 oktober 2015 en productie 11 bij dat verhoor

[63] proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015, productie 11 sub 11/12/95

[64] **bijlage 78a**: brief mr. W.P.A. Korver, d.d. 27 maart 1998 met besluit van dezelfde datum, alsmede proces-verbaal van verhoor van verzoeker, 28 oktober 2015, productie 11, p. xi, sub 11/12/95: *Application satisfactory we may therefor renew Mr Baybasin's CID as below…Huseyin Baybasin…Travel Document Renewal…No. CID 65077…Renewed on 11/12/95…Extended to 07/12/96…*

Gezien dit paspoort en andere informatie uit het Home Office dossier had verzoeker op dat moment dus de status van zogenaamde derdelander, d.w.z. geen Unieburger, die voor het reizen buiten Engeland een periodiek te verlengen identiteitsdocument kreeg. Dit impliceerde, omdat Frankrijk in december 1995 al onderdeel uitmaakte van Schengen, dat verzoeker voor zijn reis van Dover naar Calais formeel een Schengenvisum heeft moeten aanvragen. Dit strookt ook met verzoekers herinnering. Na ontvangst van genoemde documenten, het op 19 december 1995 afgegeven Britse verblijfsdocument en de op 11 december 1995 afgegeven verlenging van het reisdocument, heeft verzoeker bij het Franse consulaat in Londen een visum aangevraagd en verkregen. Dit is hem afgegeven in de vorm van een sticker die in het reisdocument is geplakt. Frankrijk moet bij de afgifte van het visum verzoeker, zijnde een 'derdelander', hebben gecheckt voor internationale signalering of andere mogelijke gevaarvorming voor de openbare orde (o.a. Schengen Grenscode artikel 5 lid 1 sub d). Daar is, gezien de afgifte van het visum aan verzoeker, niets negatiefs uitgekomen. Het feit dat het visum is afgegeven, houdt in dat er op dat moment geen internationale signalering van verzoeker bestond. Deze zou de afgifte van het visum aan verzoeker hebben geblokkeerd. En dat deed het niet. Voorts heeft verzoeker met de status van 'derdelander' bij het passeren van de Schengen-buitengrensposten dit visum moeten tonen. Daar moet een tweede check hebben plaatsgevonden, anders dan bij bezitters van een regulier Unie-paspoort.

Dat verzoeker eind december 1995 niet internationaal stond gesignaleerd, was hem overigens ook meegedeeld door Britse overheidsfunctionarissen die van zijn reis op de hoogte waren. Hij genoot op dat moment immers Britse bescherming vanaf hoog ministerieel niveau.

De vraag rijst, hoe verzoeker dan toch op zondagochtend 24 december 1995 bij het passeren van de Nederlands-Belgische grens in Nederland gesignaleerd kon staan ter uitlevering aan Turkije.

16. Een door Gül opgezette val

Verzoeker zou op 24 december 1995 in Brussel een bespreking hebben met Celal Gül. Op het laatste moment belde Gül af met de mededeling dat hij ziek was en een auto zou sturen, zodat verzoeker met hem in Nederland kon spreken. Een verklaring van Gül uit 2003 laat zien dat Gül door de Turkse autoriteiten naar Nederland was gestuurd om contact met verzoeker te zoeken om hem er toe te bewegen te stoppen met zijn negatieve 'propaganda over Turkije', waarmee kennelijk gedoeld wordt op de publieke uitspraken van verzoeker over de betrokkenheid van de Turkse machthebbers bij internationale drugshandel en andere strafbare feiten.[65] De auto waarmee verzoeker naar Nederland werd gereden, werd vanaf Brussel vergezeld door twee motoragenten, in verzoekers herinnering. Verzoeker nam het aandachtig waar, maar voelde zich gerustgesteld omdat het politie betrof. In zijn boek Trial by Silence, dat hij in 1999 schreef en waarvan de Engelse vertaling verscheen in 2002, memoreerde verzoeker al kort deze vreemde gang van zaken: *"While travelling on the main road from Belgium to Holland we were being followed by police on motorbikes (---) When they stopped us*

[65] productie 5 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015, sub 37 en 45

it was about 11.00 a.m. and we were now within the Dutch borders. They made us all get out of the car. One of the officers turned to me and said: 'You are coming with us. (--) they let my relatives go. (---) About half an hour after this (---) The Turkish news agencies and Turkish television were (---) reporting that I'd been arrested."

Dat het gezelschap van de motoragenten niet pas opdook bij het passeren van de Nederlandse grens, maar dat zij de auto al geruime tijd moeten hebben gevolgd, blijkt uit het volgende citaat uit verzoekers boek: *" ---but because we had nothing to concern us about the police, we carried on as before with them behind and us in front. We continued chatting about other things seeing no reason even to comment about what those following behind us might be after. When they eventually stopped us it was about 11.00 a.m. and we were now within the Dutch borders—."* [66]

Deze al eind jaren 90 genoteerde observatie is toch moeilijk anders uit te leggen dan dat verzoekers auto geruime tijd voordat het konvooi de Nederlandse grens had bereikt, werd gevolgd door de bedoelde motorpolitie. De inzittenden namen het waar en babbelden gewoon door terwijl de auto (met gemiddeld 100 km per uur) over de grote weg de Nederlandse grens naderde.

Deze herinnering van verzoeker wordt bevestigd door een andere inzittende van de auto, verzoekers neef Nizamettin Baybasin. Desgevraagd heeft hij zijn herinneringen aan die dag, welke indertijd grote indruk op hem hadden gemaakt, opgetekend. Hij schrijft: "*Al voordat wij Brussel uit waren gereden, merkten we op dat we werden achtervolgd door agenten op motors. Deze achtervolging duurde tot de grens van Nederland. Hüseyin BAYBASIN die merkte dat we werden achtervolgd, zei dat wij geen problemen hadden waaraan de politie te pas kon komen. (---) Voordat wij Nederland binnen reden, gaven de motoragenten die ons van begin af aan achtervolgden, een teken om hen te volgen. (---) Op de plaats waar we stopten, stond één officiële bus en 10 in zwart geklede personen met wapens in hun handen. Een van de agenten kwam naar de auto toe gelopen en zei: 'Baybasin' waarop Hüseyin BAYBASIN' zei: 'zegt u het maar'. (---) Terwijl de agent wegliep met Hüseyin BAYBASIN, gaf hij aan dat wij onze weg konden vervolgen. (---) De politie heeft op geen enkele wijze de auto doorzocht, gevraagd om de autopapieren, ons aan het lichaam onderzocht en zelfs niet gevraagd om onze identiteitsgegevens."*[67]

17. Proces-verbaal van aanhouding aan de Nederlands-Belgische grens

Dit relaas komt overeen met het proces-verbaal van aanhouding op 24 december 1995 te 11.00 uur van de verbalisanten Koot en Van der Schans. Dit proces-verbaal wekt de schijn van een toevallige aanhouding door de 'vliegende brigade' van de Koninklijke Marechaussee, maar blijkt bij nadere bestudering een aantal voor een gewone routine-controle onverklaarbare elementen te bevatten.[68] Het verbaal spreekt over een Volkswagen met Nederlands nummerbord, die door hen van de weg wordt gehaald. Het waarom van deze actie blijft in nevelen gehuld. De auto wordt aan de kant van de weg gezet en slechts aan één van de drie inzittenden worden de identiteitspapieren gevraagd. Alle drie de inzittenden waren Koerdis ch en hadden een Zuid-Europees

[66] **bijlage 79**: Trial by Silence, At war with the State, The Huseyin Baybasin Story, Mahmut Baksi, , Stockholm 2002, de pp. 59-61

[67] **bijlage 79a**: Verklaring Nizamettin Baybasin, d.d. 2 december 2015, vertaald door mr. Tugba Çelik, juridisch medewerkster bij Bakker Schut & van der Plas Advocaten

[68] **bijlage 80**: proces-verbaal van aanhouding, opgemaakt d.d. 26.12.1995. Door mr. Aben opgevraagd uit het uitleveringsdossier. Wordt bijgevoegd voor het geval mr. Aben dit stuk niet toevoegt aan de processtukken.

uiterlijk, hetgeen dus onvoldoende verklaring kan zijn voor deze selectie. Verzoeker herinnert het zich als volgt: " *De agent vroeg: wie is Baybasin, waarop mijn neef en ik beiden zeiden: 'ik'. Daarna vroeg de agent: 'Wie is Hüseyin Baybasin', waarna mijn papieren werden gecontroleerd, daarna werd ik in een gereedstaand politiebusje geleid, dat daar al stond te wachten met zeker tien agenten met bivakmutsen op, er omheen."* Zijn neef Nizamettin herinnert zich: *"Een van de agenten kwam naar de auto toe gelopen en zei : 'Baybasin' waarop Hüseyin BAYBASIN' zei: 'zegt u het maar."* Bij controle in het geautomatiseerde opsporingsregister blijkt dan, zo vermeldt het proces-verbaal van aanhouding, Huseyin Baybasin gesignaleerd te staan onder *INT Ref. Nr. 6.221.5.0/94.1.19262, OA Sign. Datum: 02/10/1995 (---). Feittekst: OA uitl nms de Turkse aut tzv sluikh verd midd Agnr 9576391*.[69] Kopieën van de originele documenten waarop dit bericht zich baseert, ontbreken in het originele uitleveringsdossier zoals door de advocaat-generaal opgevraagd.

Vervolgens wordt verzoeker volgens het proces-verbaal een verklaring afgenomen met behulp van een tolk, waarschijnlijk met behulp van de tolkentelefoon die bedienbaar was vanuit het beschikbare politiebusje. De Volkswagen met de andere twee inzittenden wordt gemaand door te rijden zonder enige doorzoeking of nader onderzoek naar de identiteit van de andere twee Koerdische inzittenden. Dit is hetgeen verzoeker én de andere inzittende van de auto, Nizamettin Baybasin, zich herinneren. Dit is ook wat het proces-verbaal aangeeft, waar verbalisant Van der Schans in het proces-verbaal relateert: *"Ik, Van der Schans, vroeg de inzittende mij een papier te tonen als bedoeld in artikel 54 van het Vreemdelingenbesluit."* Over de andere inzittenden wordt niet gerept. De signalering ter zake van drugs bleek vreemd genoeg geen aanleiding tot doorzoeking van de wagen. Een half uur na de aanhouding stonden de Turkse media al bol van de triomfantelijke berichten dat verzoeker in Nederland was aangehouden en binnen de kortste keren op het vliegtuig naar Turkije zou worden gezet.

De onverklaarbare elementen van deze 'vliegende' aanhouding, te weten motorpolitiebegeleiding vanuit België, aanhouding aan de Nederlandse grens zonder nadere redengeving van het waarom van specifiek deze auto en deze specifieke persoon, het achterwege laten van enig onderzoek aan de wagen of de bevraging van de andere inzittenden, zij wijzen alle op een vooropgezet plan om verzoeker specifiek daar, op dat moment, op verzoek van Turkije te arresteren.

18. Bericht van signalering van Ankara aan Nederland op 17 november 1995

Deze aanwijzing van een bilateraal opzetje tussen Turkije en Nederland vindt verdere bevestiging in het enige bekende signalement van Interterpol Ankara, waaruit het Nederlandse geautomatiseerde opsporingsregister op 24 december 1995 mogelijkerwijs putte. Uit een telexbericht van het ministerie van Binnenlandse zaken te Ankara, *International Criminal Police Organization-Interpol, General Directorate of the Turkish National Police*, in antwoord op verzoekers arrestatie, blijkt dat Nederland op 17 november 1995 kennelijk rechtstreeks is geïnformeerd over verzoekers signalering vanuit Turkije onder *message nr. EGM 0.10.01.03/95 ST - 41196-34459/13080*. In haar vordering tot inbewaringstelling van 27 december 1995 baseert de officier van justitie te Breda zich daarom ook op dit *ingekomen bericht van*

[69] ibidem, p. 2

17 november 1995 van het Internationale Criminal Police Organzation –Interpol, Ministry of Interior, General Directorate of the Turkish National Police, National Central Bureau Ankara- Turkiye, file ref. EGM 0.10.01.03/95 ST -41196-34459/13080.[70] Van dit kennelijk rechtstreeks door Turkije aan Nederland verzonden bericht van 17 november 1995 is geen kopie terug te vinden in het originele uitleveringsdossier. Er wordt slechts naar verwezen in een fax uit Ankara van 24 december 1995 te 19.24 uur, direct na verzoekers arrestatie, en door de officier van justitie in haar vordering inbewaringstelling. Uit het feit dat eind december 1995 noch Frankrijk bij het afgeven van een visum aan verzoeker, noch Engeland bij de verlenging van verzoekers reis- en verblijfsdocumenten, over deze 'internationale signalering' van 17 november 1995 uit Ankara bleken te zijn geïnformeerd, moet worden afgeleid dat dit Turkse bericht bilateraal aan Nederland is verzonden.

Een bilateraal verzonden internationale signalering is mogelijk, maar gebeurt in de praktijk alleen:

1. in het geval dat de verzoekende staat weet dat de gezochte persoon zich in de aangeschreven staat bevindt; ofwel
2. in het geval dat beide staten weten dat iemand binnenkort het aangeschreven land zal binnenreizen.

Van geen van beide situaties was sprake, althans zo schijnt het in het officieel gepresenteerde scenario. In werkelijkheid verschijnt een ander beeld. Verzoeker was naar Brussel gereisd om daar te spreken met een, naar achteraf bleek, door de Turkse staat op hem afgestuurde persoon. Deze belde kort tevoren af en stuurde een Nederlandse auto, die aan de Nederlands-Belgische grens werd aangehouden en gesommeerd te parkeren naast een met tolkentelefoon en al geoutilleerd politiebusje, bewaakt door een arrestatieteam. De twee andere inzittenden van de aangehouden auto, eveneens van Koerdische afkomst, werden niet bevraagd en niet naar hun identiteit gevraagd, maar gesommeerd om door te rijden.

Deze aanwijzingen laten weinig ruimte voor een andere conclusie dan dat hier sprake is geweest van een bilateraal opgezette val om verzoeker bij eerste uitgelokte voet op Nederlandse bodem in Nederland te arresteren ter fine van uitlevering aan Turkije.

19. Commission for the Control of Interpol's files

Namens verzoeker is bij de *Commission for the Control of Interpol's files* informatie opgevraagd over eventuele in 1995 door Interpol aan de lidstaten afgegeven internationale signaleringen op hem. Het antwoord van 24 maart 2014 verwijst naar het Nationaal Centraal Bureau (NCB) van Interpol te Ankara.[71] Zoals een Interpol-functionaris verzoeker heeft laten weten, gebeurt dit laatste alleen in de gevallen waarin de signalering niet via het hoofdbureau in Lyon heeft gelopen, maar rechtstreeks van het ene NCB, in casu Ankara, naar het andere NCB, te Den Haag. Dat zou kunnen verklaren waarom Nederland wel, maar Engeland en Frankrijk en België eind 1995 niet op de hoogte waren van een internationale signalering van verzoeker

[70] **bijlage 81**: telefax van Interpol Ankara, 24 december 1995 te 19.24 en vordering inbewaringstelling van de officier van justitie te Breda, 27 december 1995

[71] productie 8 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015: brief d.d. 24 maart 2014 van het Secretariaat van de Commissie ter controle van de Interpol documentatie

vanuit Ankara. Thans, zo blijkt ook uit het antwoord van de *'Commission'*, laat het NCB Ankara weten alle internationale signaleringen op verzoeker te hebben laten 'deleten'. Dit strookt met het recent afgegeven uittreksel van het Bureau Justitiële Documentatie en Statistiek van het Turkse ministerie van Justitie, dat de registers aldaar geen melding maken van criminele antecedenten van verzoeker.[72] Een brief van de Turkse jurist Hüseyin Demir, die recent inzage heeft gehad in het archief van het Bureau Interpol te Turkije, geeft aan dat daar geen documentatie te vinden is over verzoeker van vóór 1996. Pas vanaf het jaar 1996 wordt zijn naam genoemd in de Turkse Interpol archieven. Dit betreft de correspondentie met Nederland over het uitleveringsverzoek. Demir schrijft: *"Hierover kan ik zeer duidelijk zijn; door geen enkel overheidsorgaan in Turkije is er vanaf 1995 een internationaal arrestatiebevel uitgevaardigd. Ook door Interpol niet."* Een hem door de bewaarder van het Interpol-archief beloofd uittreksel uit het archief met deze informatie is hem in december 2015 plotseling geweigerd met de mededeling dat de zaak Baybasin een 'politieke zaak' was waarover alleen maar op ministerieel niveau kon worden beslist.[73]

20. Uitleveringsverzoek van 9 maart 1995

In het vonnis van 13 maart 1996 tot toelaatbaarverklaring van de uitlevering spreekt de rechtbank te Breda van een uitleveringsverzoek, opgesteld op 9 maart 1995 door de officier van justitie van de rechtbank voor Staatsveiligheidszaken te Istanbul.[74] Dit uitleveringsverzoek is, volgens informatie van het ministerie van Justitie, op 6 januari 1996 per diplomatieke post met een informeel begeleidend briefje van de Turkse ambassade ontvangen. Was dit uitleveringsverzoek al in handen van de Nederlandse justitiële autoriteiten vóór verzoekers arresatie aan de Belgisch-Nederlandse grens op 24 december 1995? De toenmalige coördinerend CID-officier van justitie, mr. Klunder, verklaarde daarover onder ede tegenover het hof: *"Er was een samenwerking om bij rechtshulpverzoeken snel te kunnen werken. Informatie werd over en weer gegeven."*[75] Een uitleveringsverzoek wordt normaliter door een verzoekende staat gericht geschreven op het specifieke land waar de verzochte persoon zich bevindt. Een land vraagt, gezien de verschillende voorbehouden, om een specifiek op dat land toegespitst uitleveringsverzoek. Het staat niet ter discussie dat verzoeker zich in maart 1995 met zijn gezin in Engeland bevond en geen enkele connectie met Nederland en haar rechtssfeer had. Engeland heeft geen uitleveringsverzoek ontvangen in die periode – dat staat vast op grond van de aan verzoeker aldaar nog in december 1995 uitgereikte verblijfs- en reisdocumenten – terwijl het Turkije toen zonder meer bekend moet zijn geweest dat verzoeker daar vanaf eind 1994 beschermde opvang genoot. Hoe kon het onder deze omstandigheden al in maart 1995 aan de officier van justitie bij de Staatsveiligheidsrechtbank te Istanbul bekend zijn geweest dat er eind 1995 een uitleveringsverzoek voor Nederland gereed moest liggen? Waarom heeft hij geen uitleveringsverzoek voor Engeland geschreven en aan de Britse autoriteiten verstuurd? Het antwoord op die vragen laat zich raden. Zoals Cetinkaya en Koers al aangaven, was 'Baybasin' al vanaf 1994 onderwerp van overleg tussen het team en de Turken. En de conclusie dringt zich op, dat er al vanaf maart 1995 vooroverleg is geweest tussen Turkije en Nederland over een mogelijke uitlevering van verzoeker aan Turkije.

---

[72] productie 9 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015: brief d.d. 24 maart 2014 van het Secretariaat van de Commissie ter controle van de Interpol documentatie
[73] **Bijlage 81a**: brief d.d. 26 januari 2016 van Hüseyin Demir met bijlagen
[74] productie 2 bij het bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015
[75] proces-verbaal van verhoor mr. J.R. Klunder, zitting Gerechtshof te Den Bosch, 22 en 23 oktober 2001, p. 19

Op dat moment verbleef verzoeker in Engeland en had hij nog nooit voet op Nederlandse bodem gezet. Het bevestigt de hiervoor besproken sterke aanwijzingen dat de uitleveringsarrestatie op 24 december 1995 het resultaat was van een bilateraal opgezette val.

21. Kismetin 1 en Lucky S.

Extra wrang is het, te beseffen dat ook de inhoud van het indertijd door de officier van justitie voor Nederland opgestelde uitleveringsverzoek van 9 maart 1995 – te weten de verdenking van betrokkenheid van verzoeker bij het drugsschip de Kismetin 1 - achteraf gezien iedere grond miste. De Turkse opzet was geen andere dan verzoeker, vanwege zijn betrokkenheid bij de Koerdische vrijheidsbeweging en zijn onthullingen over de drugshandel van de Turkse overheid zelf, terug te laten keren naar Turkije om hem daar te liquideren. In 2013 zei Cetinkaya hierover: "*De heer Baybasin was hier in 1995/1996. Hij is een bekende Koerd. Tussen 1991 en 1994 zijn veel Koerden vermoord. Er stonden veel Koerdische zakenlieden op de dodenlijst. Op deze lijst stond ook de heer Baybasin.*"[76] In de Cumhuriyet van 10 april 2015 wordt verslag gedaan van de getuigenis van voormalig MIT-leider Mehmet Eymur in de lopende strafzaak tegen o.a. Mehmet Agar. Eymur vertelt, zo schrijft de Cumhuriyet, over de dodenlijst van de toenmalige Turkse regering, waarop ook cliënts naam voorkwam: nummer 8 op de lijst.[77] De Hoge Raad adviseerde op 17 december 1996 de minister geen gevolg te geven aan het verzoek tot uitlevering aan Turkije wegens dreigende schending van artikel 3 EVRM. De Haagse president volgde dit advies van de Hoge Raad in zijn vonnis van 28 oktober1997 met het oordeel dat niet met een voldoende mate van zekerheid kon worden aangenomen dat verzoeker bij uitzetting naar Turkije niet een reëel risico zou lopen van schending van artikel 3 EVRM.[78] Verzoeker was in de jaren 90 voor Turkije een beoogde prooi, die via valse beschuldigingen van betrokkenheid bij twee drugsschepen, de Lucky S. en de Kismetin 1, moest worden binnengehaald. En Nederland heeft zich ervoor geleend hieraan mee te werken, zo blijkt uit de nieuw opgekomen nova. Oud-Kernteam Noord en Oost Nederland-medewerker Dirk Karst verhaalt over een groepsfoto van een Nederlandse delegatie, die op de gang van het hoofdbureau van politie te Istanbul hing naast de foto's van de drugsschepen de Kismetin I en de Lucky S. Op die foto prijkten de hoofden van o.a. Hans Holthuis, hoofdoffcier van justitie ten tijde van het vooronderzoek tegen verzoeker, en Jan Wilzing, toenmalig korpschef.[79] Het was voor de betrokkenheid bij de Kismetin I dat verzoekers uitlevering was gevraagd. De Lucky S.-zaak werd genoemd als aanleiding om het gerechtelijk vooronderzoek in de Nederlandse strafzaak op te starten.

Ondertussen is bekend dat verzoeker zelfs nooit verdachte is geweest in de Lucky S.-zaak.[80] En een Turks krantenbericht verslaat een getuigenverklaring van een van de sleutelfiguren in het Ergenekon-proces, Tuncay Guney. Uit zijn verklaring blijkt dat niet verzoeker, maar wel JITEM-militairen betrokken waren bij de met dat schip

[76] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013, sub 71
[77] **bijlage 82**: Cumhuriyet 10 Nisan 2015, Devletin ölüm listesi yıllar sonra açıklandı
[78] bijlage 3 bij herzieningsverzoek 2011: **:** vonnis in kort geding, President Rechtbank 's-Gravenhage, d.d. 28 oktober 1997, rov 17
[79] proces-verbaal verhoor Dirk Karst in herzieningsonderzoek, 14 februari 2013, sub 31 en bijlage 26 bij herzieningsaanvraag 2011: akte van depot d.d. 13 april 2011 van mr. R.A. Tetteroo, kandidaat-notaris te Barendrecht, document met informatie en feiten afkomstig van (voormalig) medewerkers van het KTNON, unit Turkije, te Zwolle, p. 3
[80] met bedoelde inhoud van de Ie Staatsveiligheidsrechtbank te Istanbul, 4 februari 2002

vervoerde heroïne.[81] Over de eventuele betrokkenheid van verzoeker bij de Kismetin I zei het voormalig hoofd van de politie te Istanbul, Necdet Menzir: *"Wij hadden de zaak Baybaşin als één geheel aangepakt. (---) Op de telefoons van Hüseyin Baybaşin, zijn familieleden en de kring om hen heen waren inmiddels taps aangesloten. Deze werkzaamheden waren in die periode niet rechtmatig. Er bestond namelijk geen rechterlijke beslissing of iets dergelijks voor (---) En wij hebben op beide boten geen enkel naar Baybasin leidend spoor aangetroffen."* [82]

22. Jan Koers: men wilde de Turken niet teleurstellen

Aan Koers is verteld dat, na de weigering door de rechter verzoeker uit te leveren, *"alle beschikbare informatie bij elkaar is gebracht en daar een zaak van is gemaakt om de Turken niet teleur te stellen."* Na verzoekers vrijlating uit uitleveringsdetentie in december 1996 heeft hij zich aan de opgelegde voorwaarde gehouden Nederland niet te verlaten. Na het vonnis in kort geding, waarin cliënts uitzetting naar Turkije werd verboden, heeft verzoeker gevraagd om gedurende de afwikkeling van zijn asielaanvraag een terugkeervisum te verkrijgen om zijn gezin en familie in Londen te bezoeken. Verzoeker mocht van de Britse autoriteiten voor zo'n bezoek terugkeren naar Engeland, zo blijkt uit de correspondentie.[83] Maar een interne telefoonnotitie van 17 februari 1998 van de Immigratie- en Naturalisatiedienst maakt duidelijk dat de toenmalige directeur-generaal Internationale aangelegenheden en Vreemdelingenzaken, mr. Demmink, persoonlijk opdracht heeft gegeven het in de lopende asielprocedure verzochte terugkeervisum te weigeren. De toen betrokken IND-ambtenaren leggen uit dat dit een ongebruikelijke gang van zaken was.[84] Een faxbericht van 10 juli 1997 had al laten weten: *"het dossier Baybasin leent zich niet voor afdoening op districtsniveau maar dient te worden voorgelegd en afgedaan door dhr. Demmink."*[85] Het gevolg was dat verzoeker gedurende de nog lopende asielprocedure Nederland niet kon verlaten. De vraag die in dit verband rijst is de volgende. Waarom moest de directeur-generaal er persoonlijk aan te pas komen om dit verzochte terugkeervisum aan verzoeker te weigeren? De rechter had de uitlevering van verzoeker aan Turkije reeds verboden. Was het soms de bedoeling dat verzoeker Nederland niet verliet totdat hernieuwde arrestatie kon plaatsvinden in de nieuw in (informele) samenwerking met Turkije opgestarte Nederlandse strafzaak tegen verzoeker? En moest de toenmalige directeur-generaal Internationale aangelegenheden en Vreemdelingenzaken hierbij de helpende hand bieden om de Turken niet teleur te stellen? Terug in Engeland zou verzoeker immers bescherming genieten tegen de

---

[81] productie 10 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015: artikel uit de Samanyoluhabe 23 juli 2008r, vertaald door mr. Tugba Çelik Zie over Tuncay Guney bijvoorbeeld: https://en.wikipedia.org/wiki/Tuncay_G%C3%BCney

[82] bijlage 9 bij herzieningsaanvraag 2011: verklaring van B. Kazmali, pp. 3-4

[83] **bijlage 83**: brief d.d. 14 januari 1997 van mr. C. Everaert en brief d.d. 16 december 1997 van mr. M.F. Wijngaarden

[84] productie 7 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015: Zürich dossier, p. 663, proces-verbaal van verhoor van W.P.A. Korver, toenmalig unithoofd Directie Vreemdelingenzaken te Den Bosch en p. 530, proces-verbaal van verhoor B.L.D. Gradussen, toenmalig Juridisch medewerker Immigratie- en Naturalisatiedienst

[85] productie 7 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015: Zürich dossier, p. 667, proces-verbaal van bevindingen van 25 januari 2012 van de Rijksrecherche

internationale grijparm van Turkije, zo was het ministerie van Justitie bekend.[86] Moest dat door deze actie worden voorkomen?

De nieuw opgekomen feiten, sommige op zich en andere in onderlinge samenhang bezien, bevestigen in ieder geval Koers en Tayyar Cetinkaya waar zij aangeven dat verzoeker vanaf in ieder geval 1993/1994 voorwerp van overleg is geweest tussen de Nederlandse en de Turkse autoriteiten. Het 'toevallig karakter' van verzoekers arrestatie aan de Nederlands-Belgische grens is niet geloofwaardig, zo is op grond van de nieuw opgekomen feiten wel duidelijk. Het betrof een zorgvuldig opgezette bilaterale val. Ook hierover is tegenover de rechter indertijd niet de waarheid gesproken. En deze onrechtmatige samenwerking in verzoekers zaak, welke gekenmerkt wordt door leugens en bedrog, heeft zich doorgezet tot aan verzoekers veroordeling, waarvan nu herziening wordt gevraagd. Zoals Koers het formuleerde, is na de weigering door de rechter van verzoekers uitlevering informatie bij elkaar gebracht en daar een strafzaak van gemaakt om de Turken niet teleur te stellen. Dat er vrijwel direct na verzoekers vrijlating uit uitleveringsdetentie in januari 1997 al een Plan van aanpak voor een strafvervolging in Nederland gereed lag, spreekt wat dit betreft boekdelen, evenals het feit dat dit indertijd ter goedkeurig aan het College van procureurs-generaal voorgelegde plan in het herzieningsonderzoek plotsklaps onvindbaar bleek. Openlijke samenwerking zou in zo'n politieke zaak te opvallend zijn geweest, moet indertijd de gedachte zijn geweest. Informele samenwerking bleek voldoende mogelijkheid te bieden om 'ongemerkt' in Turkije vervalst materiaal het Nederlandse proces binnen te loodsen. Er is gekozen voor deze 'geheim' te houden informele samenwerking. En de rechter en de rechtsstaat hebben het nakijken gehad. Zij zijn over deze gang van zaken ernstig misleid. Het ernstig vermoeden is gerechtvaardigd dat het hof, indien het hiervan kennis had gehad, op dit punt tot het oordeel van niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie was gekomen.

HOOFDSTUK II. DE BETROUWBAARHEID VAN DE TAPKAMERS

Het hof noemt de afgeluisterde telefoongesprekken de belangrijkste bewijsmiddelen. Sterker, het aan verzoekers veroordeling ten grondslag gelegde bewijs bestaat in de woorden van het arrest voor 90% uit tapgesprekken.[87] De voor het bewijs gebruikte tapverbalen betreffen Nederlandse vertalingen dan wel vertaalde samenvattingen van in het Turks, Koerdisch of Engels gevoerde gesprekken die door verzoeker met zijn mobiele telefoon zouden zijn gevoerd in de periode september 1997 tot 28 maart 1998. Aan de rechter is voorgespiegeld dat alle tegen verzoeker als bewijs ingebrachte tapverbalen weergaven waren van authentieke – dat wil zeggen niet op enigerlei wijze gemanipuleerde – in Nederland afgeluisterde gesprekken en dat zij in essentie correcte vertalingen betroffen van de oorspronkelijke gesprekken.

In de eerste aanvraag tot herziening van 18 april 2011 is op belangrijke nova gewezen, afkomstig uit een grote diversiteit van Turkse en Nederlandse bronnen, waaronder de getuigenissen van het voormalige hoofd van politie te Istanbul, het hoofd van het

[86] productie 11 bij proces-verbaal van verhoor van verzoeker in het herzieningsonderzoek, 28 oktober 2015, sub 04/01/96 p. xi., alsmede proces-verbaal van verhoor Y. door de rechter-commissaris, 6 januari 2000, p.6

[87] bijlage 1 bij herzieningsverzoek 2011**:** arrest d.d. 30 juli 2002 van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, sub rov 10.3.5

Smokkeldepartement van Justitie te Ankara, de toenmalige Turkse minister van Binnenlandse Zaken en twee indertijd rechtstreeks bij het onderzoek tegen verzoeker in Turkije betrokken politiemensen, X1 en X2. De rode lijn in de nieuw opgekomen verklaringen van bij het onderzoek tegen verzoeker betrokken functionarissen is dat door Turkije telefoontaps aan Nederland zijn afgegeven ten behoeve van verzoekers strafzaak en dat deze gesprekken gemanipuleerd audiomateriaal betroffen. In combinatie met door Turkije aan Nederland verstrekte vervalste documenten en onder marteling verkregen getuigenverklaringen, is tegenover de Nederlandse rechter een beeld gecreëerd alsof verzoeker bij ernstige strafbare feiten was betrokken. De doorlopende, ten dele geheime samenwerking tussen het Kernteam Noord en Oost Nederland en de Turkse politie en justitiële autoriteiten vormde hiervoor de basis. Het hof is op dit punt uitdrukkelijk misleid, zo luidde de stellingname.[88]

Verzoeker heeft van aanvang af de authenticiteit van het voor het bewijs gebruikte gespreksmateriaal betwist. Zijn verweer dat het voor het bewijs gebruikte tapmateriaal gemanipuleerd gespreksmateriaal betrof is indertijd door het hof verworpen op basis van een puur auditief onderzoek van een aantal gesprekken door de NFI-deskundige drs. A.P.A. Broeders. [89]

Na het arrest van het hof hebben diverse nieuwe deskundigenonderzoeken plaatsgevonden, waarvan de uitkomsten in de visie van verzoeker onverenigbaar zijn met de onderzoeksresultaten van het NFI en de door het hof op basis daarvan getrokken conclusies. Deze onderzoeken moesten aanvankelijk worden verricht op eerder aan de verdediging ter beschikking gestelde cassettebanden met daarop kopieën van een selectie van de voor het bewijs gebruikte gespreksopnamen. Dit betrof, zo is uiteindelijk gebleken, inferieur materiaal. Daardoor was het op vele punten moeilijk om over die gesprekken definitieve uitspraken te doen. Identieke kopieën van het originele audiomateriaal zijn tot in april 2015 onthouden aan de verdediging. Wel is in 2011 door deskundigen van de Toegangscommisie van de CEAS een onderzoek afgerond op bijna identieke kopieën van de originele gegevensdragers van zes voor het bewijs cruciale gespreksopnamen. Het eerste gemeenschappelijke kenmerk van alle nieuw verrichte onderzoeken was, dat zij waren uitgevoerd door deskundigen op het gebied van telecommunicatie en digitale onderzoekstechnieken. Dit onderscheidde deze onderzoeken van het eerder door het NFI verrichte onderzoek, waarop het arrest van het hof zich heeft gebaseerd. Het tweede gemeenschappelijke kenmerk van de nieuw verrichte onderzoeken was, dat daarmee met behulp van specialistische technieken, anders dan die van Broeders van het NFI, zodanige onregelmatigheden op het onderzochte audiomateriaal werden gedetecteerd dat dit bij de deskundigen serieuze twijfels deed rijzen over de authenticiteit van het materiaal.[90]

Het herzieningsverzoek van 2011 maakt ook melding van een in opdracht van Binnenlandse Zaken en Justitie in 2003 uitgevoerd onderzoek van PricewaterhouseCoopers naar de informatiebeveiliging bij Nederlandse tapkamers.[91] De hoofdconclusie van het rapport was alarmerend, namelijk dat bij alle van de onderzochte interceptie-organisaties hiaten waren

---

[88] herzieningsverzoek 2011, hfst III, pp. 23- 29

[89] bijlage 34 bij herzieningsverzoek 2011 : rapport d.d. 22 december 2000 van drs. A.P.A. Broeders, Nederlands Forensisch Instituut te Rijswijk, pp.14 sub 3

[90] herzieningsverzoek 2011, hfst III, pp. 29-64

[91] bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers, A & K-analyse op een vijftal interceptie organisaties en –systemen, gehecht aan de brief d.d. 5 december 2003 van de minister van Binnenlandse Zaken, J.W. Remkes, gericht aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

aangetroffen in het beheer en de technische beveiliging van het interceptie-systeem, met reële risico's van manipulatie van geïntercepteerde (meta)informatie door onbevoegden.[92]
In de mondelinge toelichting op het herzieningsverzoek is een vergelijking getrokken met uw jurisprudentie inzake de geur-identificatieproeven.[93] Indien onderzoek van de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie tot de conclusie leidt dat het functioneren van de (Baybasin-) tapkamers niet voldeed aan de eisen die daaraan ten behoeve van de betrouwbaarheid van het resultaat wettelijk waren gesteld, behoren daar in herziening consequenties aan te worden verbonden. In zo'n geval behoort er volgens uw Raad in individuele gevallen van te worden uitgegaan dat er, behoudens concrete aanwijzingen van het tegendeel, in strijd met de voorschriften is gehandeld. In dat geval zal er in herziening van moeten worden uitgegaan dat het resultaat van deze bewijsgaring van het bewijs zou zijn uitgesloten, indien de rechter indertijd met deze onregelmatigheid bekend was geweest.[94]

NADER TECHNISCH ONDERZOEK IN HERZIENING

Op grond van deze nova heeft procureur-generaal mr. Aben in zijn conclusie van 4 september 2012 voorgesteld aanvullend technisch onderzoek te verrichten. De grondslag van het onderzoek dat hem voor ogen stond, moest in zijn ogen twee hypotheses toetsen:

1. de hypothese van het openbaar ministerie: de gevonden anomalieën hebben geen betekenis, zij betreffen technische artefacten die bij toeval voortvloeien uit het registratieproces;
2. de manipulatie-theorie: de gevonden anomalieën zijn het gevolg van bewuste manipulaties (montage).

Audio-technisch onderzoek aan de *originele* gegevensdragers was hiertoe noodzakelijk, aldus de conclusie, evenals een onderzoek naar de veiligheid van de in 1997/1998 in het onderzoek gebruikte (Baybasin-) tapkamer.[95] Wanneer zou blijken dat de gebruikte tapkamers waterdicht beschermd waren tegen onbevoegde manipulatie van binnen uit of van buiten af, zouden waargenomen anomalieën op het audiomateriaal immers verdere relevantie missen voor de onderzoeksvraag. Naast dit onderzoek zouden getuigen moeten worden gehoord.

Dit nader onderzoek onder leiding van mr. Aben heeft belangrijke nieuwe nova opgeleverd. Ik zal deze hieronder bespreken. Zij bevestigen hetgeen in 2011 is aangevoerd, te weten dat de tapkamers die bij het onderzoek zijn gebruikt intrinsiek onbetrouwbaar waren, d.w.z. niet bestand tegen manipulatie van kwaadwillende medewerkers, en dat onderzoek van cruciale gesprekken wijst op plaatsgevonden manipulatie

Allereerst is er door twee door de rechter-commissaris benoemde deskundigen, B. van den Heuvel en J.W.M. van de Ven, technisch onderzoek verricht naar de veiligheid van de analoge tapkamer te Arnhem en digitale tapkamer te Apeldoorn, waarmee verzoekers telefoon indertijd is getapt. Ook is door hen onderzoek gedaan naar onregelmatigheden op de *originele* gegevensdragers van een aantal geselecteerde voor het bewijs gebruikte telefoongesprekken. Hun onderzoek liep van juli 2013 t/m 1 oktober 2015 en is in diverse rapportages van de heren vastgelegd. Prof. Ton Derksen, wetenschapsfilosoof, en prof. Peter Grünwald,

[92] bijlage 42A bij herzieningsverzoek 2011: Persbericht Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken van 8 december 2003, pp. 1 en 2
[93] mondelinge toelichting d.d. 7 februari 2012, pp. 4-6 aangevuld bij brief d.d. 5 maart 2012 met bijlagen 1-4
[94] vaste jurisprudentie sedert HR 22 april 2008, LJN: BC8789
[95] conclusie d.d. 4 september 2012, pp. 42-44

hoogleraar statistische leertheorie, hebben de onderzoeksresultaten van deze deskundigen in het licht van de vraagstelling van mr. Aben geanalyseerd en op basis daarvan een waarschijnlijkheidsanalyse gemaakt van plaatsgevonden manipulatie. Waar de uitkomsten van de twee deskundigen, Van den Heuvel en Van de Ven, verschilden en elkaar zelfs tegenspraken, zijn deze door prof. Derksen op methodologische houdbaarheid getoetst.

Een tweede belangrijk nieuw gegeven is het besluit van mr. Aben op 1 april 2015 om ook aan de verdediging identieke kopieën ter hand te stellen van de selectie van gesprekken die ook aan de technisch deskundigen voor onderzoek waren afgegeven. Op basis van deze kopieën van het originele audiomateriaal is de verdediging in staat geweest nog deze zomer belangrijke nieuwe analyses in te brengen van prof. Derksen (eenmaal in samenwerking met prof. Richard Gill) en van de internationale deskundige op het gebied van de Koerdische taal Kurmançi, Baran Rizgar. De analyses van Derksen en Rizgar van een aantal specifiek als belastend bewijs tegen verzoeker ingebrachte gesprekken, leidden tot schokkende uitkomsten. Onmogelijke inconsistenties in de letterlijke tekst, volstrekt onlogische gespreksflarden en onverklaarbare overgangen in achtergrondgeluiden, vielen samen met de door de technische deskundigen waargenomen artefacten, welke normaliter aanwijzingen voor knippen en plakken vormen. Bestudering van de identieke kopieën van dit soort cruciale gesprekken wees ook uit dat door de taptolken ‘zomaar’ belastende passages zijn toegevoegd aan de aan het hof gepresenteerde tapverbalen, passages die soms op wonderbaarlijke wijze overeenstemden met de onder marteling in Istanbul afgenomen getuigenverklaringen. De beter verstaanbare identieke kopieën toonden ook aan dat specifieke Koerdische en Engelse woorden indertijd uitdrukkelijk verkeerd zijn vertaald door de taptolken, altijd in voor verzoeker ernstig belastende zin. Ontlastende passages die aantoonden dat verzoeker ten tijde van het gesprek in Turkije was – hetgeen na 1992 aantoonbaar niet het geval is geweest – zijn door de taptolken indertijd systematisch onvertaald gelaten.

Ik zal de onderzoeksresultaten als nieuw opgekomen nova bespreken in de zin van het in 2012 nieuw geïntroduceerde artikel 457, lid 1 sub c Sv, waaraan mr. Aben in zijn conclusie reeds aandacht heeft besteed. Op grond van de nieuwe redactie van dit artikel kunnen de resultaten van en gevolgtrekkingen uit nieuw deskundigenonderzoek als ‘nieuw gegeven’ een eigen grond voor herziening vormen.[96] Ik vang aan met de vraag of de in het onderzoek naar verzoeker gebruikte tapkamers bestand waren tegen onbevoegde dan wel bevoegde manipulatie van het te registreren en opgeslagen materiaal. Ik maak daarbij onderscheid tussen de analoge tapkamer waarmee verzoekers telefoon tot 13 november 1997 werd afgeluisterd en de digitale tapkamer die vanaf 13 november 1997 tot 28 maart 1998 is ingezet. De beide deskundigen zijn het eens over de analoge tapkamer. Deze bood geen afdoende bescherming tegen manipulatie van het te registreren en geregistreerde tapmateriaal door (on)bevoegden. Over de betrouwbaarheid van de digitale tapkamer hebben de heren deskundigen echter tegengestelde uitspraken gedaan. In de bespreking van deze tapkamer stel ik daarom ook de houdbaarheid van hun stellingen aan de orde en wel aan de hand van uitspraken van andere deskundigen, indertijd betrokken technici en teruggevonden documentatie uit die tijd. Ik vang aan met een korte uitweiding over de methodologie ofwel wetenschappelijke basis waarop de heren tot hun uitspraken zijn gekomen. Vervolgens bespreek ik in hoofdstuk III de door de deskundigen op het onderzochte audiomateriaal waargenomen anomalieën en de daaraan te verbinden conclusies. Ik constateer dat de waargenomen onregelmatigheden op het originele materiaal opvallend overeenkomen met

[96] zie ook conclusie mr. Aben bij HR 11-06-2013, ECLI:NL:HR:2013:CA2549

aangetroffen semantische inconsistenties en vertalingsgesjoemel, hetgeen ik in de volgende hoofdstukken IV en V bespreek als nieuw opgekomen nova in de afzonderlijke zaken. Hoofdstuk V wordt afzonderlijk ingediend als 3e aanvulling op de herzieningsaanvraag.

De deskundigen en hun methoden van onderzoek

De deskundigen Van den Heuvel en Van de Ven hebben hun bevindingen in een aantal rapporten en brieven vastgelegd. Daarnaast hebben zij antwoord gegeven op specifieke vragen vanuit de begeleidingscommissie, waarin naast de rechter-commissaris ook een faciliterend politieambtenaar plaats had, een officier van justitie en de advocaat van verzoeker. Al deze grotere en kleinere rapportages maken, naar ik aanneem, deel uit van het procesdossier. Waar ik refereer aan de uitgebrachte rapportages, verwijs ik onder vermelding van datum en schrijver naar de specifieke rapportage. [97]

Vanwege de soms tegengestelde uitspraken van de twee deskundigen over cruciale onderzoeksvragen, heb ik de wetenschapsfilosoof T. Derksen gevraagd de bronnen en methoden te analyseren waarop de deskundigen tot hun conclusies kwamen. Zijn bevindingen op dit punt zijn neergelegd in twee rapporten met de naam Stand van Zaken III, deel I en deel II.[98] Ik baseer me in deze uitweiding over de door de deskundigen gehanteerde onderzoeksmethoden mede op de in dit rapport gegeven analyse. Derksen heeft zich gebogen over de kwalificaties van beide deskundigen op het onderzoeksgebied, te weten tapkamers, interceptie en telecommunicatie. Zijn conclusie is dat Van den Heuvel is afgestudeerd als technisch bedrijfskundige aan de Universiteit van Twente en geen enkele relevante werk- of onderzoekservaring heeft op het gebied van tapkamers. Derksens conclusie over de deskundige Van den Heuvel is dan ook: "*Willen zijn uitspraken betrouwbaar zijn, dan zullen die goed onderbouwd moeten zijn. Zonder zo'n onderbouwing zijn zijn uitspraken loze beweringen.*"[99] Advocaat-generaal mr. Aben maakt in zijn conclusie van april 2013 eenzelfde onderscheid tussen enerzijds een gefundeerd deskundigenoordeel dat een *'gegeven'* kan opleveren in de zin van het nieuwe artikel 457 lid sub c Sv en anderzijds *'meningen, gissingen en speculaties van derden over de betekenis van een waarneming'*.[100]

Derksen waarschuwt tevens voor de klantvriendelijke gerichtheid van de deskundige Van den Heuvel. Hij schrijft: "*Van den Heuvel is directeur van het technisch adviesbureau MSNP [Mid Summer Night Party, AvdP]. Hij omschrijft de insteek van dit adviesbureau: Een systematische en wetenschappelijke benadering van en voor de problemen in de praktijk, maar gelijktijdig ook bewust een commercieel adviesbureau want als de klant er voor moet betalen moet zij met de resultaten ook wat kunnen. Hoe wij tot de resultaten komen is dan iets*

---

[97] De hoofdbevindingen van B.H. Van den Heuvel zijn neergelegd in een eindrapport MEPIO van 9 september 2015. De rapporten van J.W.M. Van de Ven zijn gebundeld in een eindrapport van 31 augustus 2015 en een Reactie op het MEPIO rapport van Van den Heuvel. Voorts zijn er diverse brieven met bevindingen gericht aan de rechter-commissaris. Deze stukken maken deel uit van het procesdossier

[98] **bijlage 84:** prof. dr. Ton Derksen, Stand van Zaken III, over deskundigen en waarheidsvinding in de zaak-Baybasin, deel I, 16 oktober 2015 (Audio-streaming als bescherming tegen manipulatie) en deel II, 25 oktober 2015 (Van den Heuvels argumenten waarom aperte anomalieën in de A-1-gesprekken geen anomalieën zijn)

[99] bijlage 84, Derksen, Stavaza III, deel I, pp 5- 6 (zie tevens e-mail d.d. 11 maart 2013 aan de rechter-commissaris te Den Haag waarin Van den Heuvel schrijft: *'Ik ben technisch bedrijfskundig ingenieur (Ir.) met als specialisatie strategie en informatie'*.

[100] conclusie advocaat-generaal mr. Aben, d.d. 9 april 2013, Arrest Hoge Raad: ECLI:NL:HR:2013:CA2549 sub 6.5

minder van belang." De slagzin 'Hoe wij tot de resultaten komen is dan iets minder van belang' impliceert volgens Derksen dat de door Van den Heuvel aangedragen resultaten primair klantvriendelijk zijn. Hoe hij aan de klantvriendelijke resultaten is gekomen, doet er dan iets minder toe. Daartegenover omschrijft Derksen de kentheoretische normen van de deskundige Van de Ven als bijna overdreven streng.[101]

Maar ook de werkervaring van de deskundige Van de Ven contrasteert in positieve zin met de achtergrond van de deskundige Van den Heuvel. De lijst met werkzaamheden die Van de Ven in contact brachten met interceptiesystemen, waaronder die van Comverse, is indrukwekkend. Zijn werk voor de MID, als o.a. analist op de afdeling Interceptie Telecommunicatie, bracht hem in de jaren 90 al veelvuldig in contact met de digitale Comverse tapkamer. Eind jaren 90 werkte hij korte tijd voor het bedrijf ECI in Tel Aviv, medeproducent van de Comverse tapkamer, en voerde hij projecten uit voor BUMICON, de Nederlandse vertegenwoordiger voor Comverse in Nederland.[102] Derksen concludeert dan ook over de deskundige Van de Ven: *" Van de Ven moet gezien zijn opleidingen, zijn werkervaring, zijn feitelijk onderzoek, zijn publicaties, en de gebleken erkenning van zijn deskundigheid binnen het veld van onderzoek, aangeduid worden als een deskundige op het gebied van tapkamers, in het bijzonder de Comverse-tapkamer, interceptie en telecommunicatie, inclusief de analyse van signalen van telecommunicatie."*[103]

Vanwege het gebrek aan opleiding en werkervaring op het onderzoeksterrein is de deskundige Van den Heuvel namens verzoeker gevraagd op welke bronnen hij zijn beschrijving van de in 1997 en 1998 in zijn zaak gebruikte tapkamers baseerde. De belangrijkste bron van de door Van den Heuvel gegeven beschrijving van deze tapkamer in hoofdstuk 10 van het MEPIO rapport bleek uiteindelijk de heer D. van Dreunen te zijn, indertijd verkoper bij Bumicon en sedert 2000 werkzaam bij de KLPD, momenteel bij de Unit Landelijke Interceptie (ULI) medelid van de begeleidingscommissie van het door de twee deskundigen verrichte onderzoek.[104] Ik kom hierop later terug.

WAREN DE GEBRUIKTE TAPKAMERS MANIPULATIE-PROOF?

De eerste vraag in het technisch onderzoek betrof de betrouwbaarheid van de tapkamers waarmee de voor het bewijs gebruikte gesprekken zijn opgenomen. Konden deze interceptiesystemen garanderen dat het afgeluisterde en opgeslagen materiaal en uiteindelijk aan de rechter gepresenteerde materiaal daadwerkelijk de gepretendeerde gesprekken van verzoeker betroffen?

De deskundige Van den Heuvel heeft aan deze vraag een compleet boekwerk besteed. Uit zijn MEPIO rapport leren we dat voor het tappen van verzoekers telefoon aanvankelijk gebruik werd gemaakt van een analoge tapkamer in Arnhem en dat op 13 november 1997 te 17:00 uur

---

[101] bijlage 84, Derksen, Stavaza III, deel I, p. 10
[102] zie voor een volledig overzicht bijlage 84, Derksen, Stavaza III, deel I, pp 6-9. Zie tevens **bijlage 85:** e-mail Van de Ven aan Derksen, 3 augustus 2015, 14:16 uur, alsmede Aanvulling op CV van Hans van de Ven, bijlage 2 bij rapport Van de Ven, 8 oktober 2015 en Reactie Van de Ven, 8 oktober 2015, op MEPIO rapport, p.14
[103] bijlage 84, Derksen, Stavaza III, deel I, p. 9
[104] Van den Heuvel, e-mails van 15 juli 2015 te 15.51 uur en 6 augustus 2015 te 13.16 aan A.G. van der Plas e.a. en **bijlage 86:** brief Daan van Dreunen, 23 november 2015, onderwerp: Interceptie in 1997/1998 t.b.v. herziening Baybasin, p. 6: "Het merendeel va deze informatie is mondeling gedeeld met de heren Van de Ven en Van den Heuvel tijdens diverse overlegsessies.

werd overgeschakeld naar een nieuw geïnstalleerde digitale tapkamer te Apeldoorn.[105] De analoge tapkamer te Arnhem draaide op een UHER 6000 bandrecorder.[106]
De digitale tapkamer te Arnhem betrof een Comverse tapkamer van het type Kislev-2.[107] Ik kom daarmee op de met het technische onderzoek nieuw opgekomen nova 23 en volgende.

DE ANALOGE TAPKAMER

De tegen verzoeker ingebrachte tapgesprekken betreffen dus voor zover zij dateren van vóór 13 november 1997 te 17.00 uur, door een UHER 6000 bandrecorder opgenomen gesprekken. Deze gesprekken zijn teruggevonden op zogenaamde analoge banden.

Het zijn de gesprekken waarop het hof met name de veroordeling van verzoeker voor moord in de Öge zaak heeft gebaseerd, de gesprekken A-1-1 t/m A-1-5, welke volgens het dossier zouden zijn opgenomen direct voor en na de moord, op 9 en 10 november 1997. Het betreft hier dus het bewijsmateriaal waarop het oordeel van levenslang is gebaseerd.

Het zijn ook met name deze gesprekken waarop de deskundige Van de Ven zich in zijn signaal-analytisch onderzoek naar mogelijke anomalieën heeft gericht. Hij vond op voor het bewijs gebruikte gesprekken signalen van een V34 modem, welke daar niet thuis horen. Op één van de gesprekken ontbrak het JTS-signaal, zonder welke volgens Van de Ven geen opname van een gesprek in de tapkamer heeft kunnen plaatsvinden.[108] Ook ontbraken eindegesprekstonen of voldeden deze niet aan de te verwachten frequentie en cadans. Midden in één van de gesprekken klinkt een ratel, die door Van de Ven en andere deskundigen wordt herkend als een stuk van een kiestoon van een elektromagnetische schakelaar. Die hoort daar niet thuis, niet alleen omdat een kiestoon aan het begin van een gesprek hoort te klinken, maar ook omdat elektromagnetische schakelaars in Nederland al voor de jaren 80 waren uitgefaseerd. Ik kom hierop terug bij de bespreking van de waargenomen anomalieën.

23. De deskundige Van den Heuvel

Over deze tot 13 november 1997 in verzoekers zaak gebruikte analoge tapkamer zijn beide deskundigen het eigenlijk wel eens. De deskundige Van den Heuvel schrijft: "*Bij de analoge tapkamers is de borging tegen 'manipulatie en misleiding' niet van technische maar van organisatorische aard. Het risico op 'manipulatie en misleiding' is aanwezig.*"[109] En: *"De analoge tapkamers bevatten een theoretische kwetsbaarheid omdat met onbeveiligde banden werd gewerkt.*[110] Derksen laat zien dat het organisatorische argument van Van den Heuvel tegen eventuele manipulatie in deze tapkamer weinig tot geen hout snijdt. Hij schrijft: *"er zijn ook specifieke manipulatiemogelijkheden in de analoge tapkamer die maar heel weinig mensen*

[105] MEPIO hoofdrapport, p. 10
[106] MEPIO rapport hfdst. 10, p. 10 en Van de Ven, p. 4 van zijn rapport van 31 augustus 2015 en p. 4 van zijn rapport d.d. 1 augustus 2015 (bijlage 6 bij hoofdrapport d.d. 31 augustus 2015). Van de Ven schrijft: "*Deze UHER6000-REPORT recorder zou volgens de heer Van Dreunen (ULI) in de oorspronkelijke tapkamer gebruikt zijn.*".
[107] MEPIO rapport hfst 10, p. 17 en Van de Ven, p. 4 van zijn rapport van 31 augustus 2015
[108] o.a. Van de Ven in zijn rapport van 8 oktober 2015, p. 31
[109] MEPIO rapport hfst 12, p. 23
[110] MEPIO hoofdrapport, p.45

vergen. Ik doel hierop het selectief kopiëren van een band naar een andere band. Dat vergt tijd, maar geen grote bezetting. Er is dus geen bescherming tegen 'manipulatie en misleiding' van organisatorische aard bij de analoge tapkamer." Derksen noemt daarnaast de mogelijkheid dat van buiten af gemanipuleerde gesprekken werden aangeleverd, een mogelijkheid waarover o.a. de hiervoor genoemde Turkse rechercheurs X1 en X2 verklaarden.[111]

Zo verklaarde X1, werkzaam bij de Narcotica-brigade te Istanbul: *"Nadat Hüseyin Baybaşin naar Nederland is geweest, zijn er afspraken gemaakt met de Nederlandse autoriteiten; vooral met ingang van het jaar 1995 is sprake van samenwerking. Binnen deze samenwerking is ook een gezamenlijke computerlijn ontwikkeld en via deze lijn zijn allerlei met betrekking tot deze persoon geschapen berichten doorgegeven. (---) Zelfs de bandopnamen en de banden van telefoontaps van de jaren voordat Hüseyin Baybaşin Turkije heeft verlaten, zijn aan de Nederlandse autoriteiten verstrekt. Een van die verstrekte bandopnamen betrof een telefoongesprek tussen de advocaat mr. Necmettin Yıldız, die ik beroepsmatig goed ken, en Hüseyin Baybaşin.* [112]

Een andere Turkse politiefunctionaris X2 vertelde op 29 april 2008 voor de video-camera, gespecialiseerd te zijn in het afluisteren van telefoons en het opnemen van geprekken met richtmicrofoons. Hij kreeg indertijd van Ferruh Tankuş, toen chef Narcotica, de opdracht om in gesprekken van verzoeker stemmen te veranderen en stukken gesprek uit archieven toe te voegen om het te laten lijken alsof er door verzoeker over iets illegaals werd gesproken.[113] X2 zegt te weten dat deze gemanipuleerde telefoongesprekken in de Nederlandse strafzaak tegen 'Hüseyin Baybasin' zijn gebruikt[114]

Het is nu juist tegen deze wijze van manipulatie – het van buiten af gemanipuleerde gesprekken aanleveren en het selectief kopiëren van stukken audio van de ene band naar de andere – dat de analoge tapkamer uit de jaren 90 geen enkele garantie bood.

24. De praktijk van de analoge tapkamer

De getuige Laarman was in de periode rondom 1993 coördinator van de toen nog analoge tapkamer te Apeldoorn. Hij vertelt aan de rechter-commissaris dat er nog met ouderwetse apparatuur werd gewerkt en dat de tolken in- en uitliepen. Hij geeft aan : *"Ik vind het nog steeds bijzonder dat tolken in- en uitlopen zonder dat er toezicht op is."*[115]

Ik heb de getuige Laarman gevraagd deze ervaring te specificeren om op die wijze beter inzicht te krijgen in de toen bestaande praktijk van een analoge tapkamer. Zijn antwoorden op mijn vragen zijn illustratief voor de werkwijze in die tijd, welke geen enkele bescherming bood tegen wissen, toevoegen en het zelfs herkopiëren van de originele opnamebanden. Men werkte in die tijd met de UHER5000 en UHER6000

[111] bijlage 84, Derksen, Stavaza III, deel I, pp. 43-45
[112] bijlage 10 bij herzieningsverzoek 2011: brief Mehmet N Aytekin, d.d. 8 januari 2007
[113] bijlage 31 bij herzieningsverzoek 2011: verklaringen X2, video- en bandopnamen van 29 april 2008 en 1 mei 2008 met Nederlandse vertaling
[114] bijlage 12 bij herzieningsverzoek 2011: verzoek d.d. 1 mei 2008 van X2 aan de CEAS
[115] proces-verbaal verhoor Hendrik Laarman in herzieningsonderzoek, 24 januari 2013, sub 16

bandrecorder, dus vergelijkbaar met de Baybasin UHER6000 tapkamer te Arnhem, zo bevestigt Laarman. Op mijn vragen naar de gang van zaken in de periode dat hij als tapcoördinator fungeerde, antwoordt hij: *"De banden werden uitgeluisterd door de betreffende teamleden en of de ingehuurde tolken. Dat gebeurde door de banden op een andere recorder te plaatsen en met behulp van een koptelefoon uit te luisteren.(---) De betrokken mensen konden overdag en ook 's avonds vrij in en uitlopen uit de tapkamer.* **(---)** *Elke rechercheur was zelf verantwoordelijk voor de banden. Die werden bewaard door het team zelf in afwachting van de beslissing van de OVJ. Ook was het mogelijk dat er kopieën werden gemaakt met een aangesloten cassette recorder. Dit kwam regelmatig voor.* (---) *Iedereen die toegang had tot de tapkamer kon bij de banden. Vaak waren er meerdere rechercheteams in de tapkamer aanwezig en liepen er diverse tolken vrij in en uit. (---) Er waren destijds nog geen toegangspasjes en men ging uit van vertrouwen. De meeste gezichten van de tolken waren bekend. "* Iedereen die in de tapkamer werkzaam was kon originele banden overschrijven voor hergebruik. Op de vraag of je die originele banden kon overschrijven en zo ja wie dat dan kon, antwoordde Laarman: *"Iedereen kon dat."*[116]

Deze beschrijving van de toen bestaande praktijk in de analoge tapkamer is alarmerend in het licht van de betrouwbaarheid van het ermee geleverde bewijs. Iedere objectieve waarborg dat het uiteindelijk voor het bewijs in strafzaken gebruikte bandmateriaal overeenkwam met het originele met afluisteren verzamelde gespreksmateriaal ontbreekt. Er was geen andere garantie dan het goede vertrouwen in de participerende rechercheurs en de in- en uitwandelende tolken.

Het bevreemdt dat in deze situatie geen gebruik werd gemaakt, althans aantoonbaar niet in de zaak van verzoeker, van de door de producent ATIS van de UHER6000 bandrecorder ook geleverde moederbanden met FSK-signaal. De deskundige Van de Ven toont aan dat onafhankelijk van de gevonden onregelmatigheden op de voor het onderzoek ter beschikking gestelde analoge banden, evenmin de authenticiteit van deze banden kan worden gegarandeerd. De mogelijkheid dat er indertijd selectief is gekopieerd van diverse banden naar de uiteindelijk als bewijs gepresenteerde band, zoals uit diverse Turkse verklaringen naar voren komt, is daarmee een gegeven.

25. De deskundige Van de Ven over het FSK-signaal

Van de Ven heeft aanvullend technisch onderzoek gedaan naar de in de analoge (Baybasin-) tapkamer gebruikte UHER6000-REPORT recorder. Hij schrijft extra onderzoek te hebben verricht op de volgens Van Dreunen in de tapkamer Apeldoorn in 1997 gebruikte UHER6000 recorder, om uit te sluiten dat de aangetroffen anomalieën afkomstig zijn van fouten van dit type recorder. Zijn conclusie is dat afwijkingen in snelheid zoals gevonden op de gesprekken van de analoge banden onverklaarbaar zijn.[117] In zijn rapport van 8 oktober 2015 voegt Van de Ven daar aan toe, zich te verwonderen over het feit dat in de analoge (Baybasin-) tapkamer kennelijk geen gebruik is gemaakt van de ook door de leverancier van de ATIS UHER6000 recorder geleverde moederbanden met FSK-signaal. Met dit FSK-signaal kon namelijk te allen tijde de authenticiteit van de moederband worden geverifieerd.

[116] **bijlage 87**: **e**-mail d.d. 27 augustus 2015 van H. Laarman op vragen van mr. van der Plas, de antwoorden op de vragen 2, 4, 5, 6 en 8 en 9
[117] Van de Ven, eindrapport d.d. 31 augustus 2015 , p. 7 en bijlag 6: rapport 1 augustus 2015, p.4

Dit signaal ontbreekt op de banden die aan de procureur-generaal zijn overgelegd als de originele moederbanden uit de analoge (Baybasin-) tapkamer.

Van de Ven schrijft: *"een zaak- of lijn-band is zonder garantiewaarmerk van authenticiteit als het FSK signaal weer (multi) kopieerbaar zonder dat daarvan enig spoor terug te vinden zal zijn."*[118]

Dit stemt tot nadenken. Wat de getuige Laarman en de deskundige Van de Ven hier aangeven, is dat de analoge (Baybasin-) tapkamer en de in verzoekers zaak gebruikte analoge (moeder)banden geen enkele garantie boden tegen manipulatief ingrijpen van de de tapkamers in- en uitlopende rechercheurs en tolken. Eén van deze tolken bleek in verzoekers zaak dagdagelijks in contact te staan met de Turkse autoriteiten, die zoals nu is aangetoond Baybasin vanwege zijn politieke stellingname hoog op hun dodenlijst hadden staan. De door Derksen genoemde mogelijkheid dat van buiten af gemanipuleerde gesprekken werden aangeleverd of dat selectief werd gekopieerd van een band naar een andere band door onbevoegd handelende bevoegden, was inderdaad levensgroot aanwezig en, erger, kan achteraf niet worden uitgesloten. De door de deskundige Van de Ven op deze banden gevonden anomalieën in met name de voor het bewijs cruciale gesprekken, waarover zo direct meer, maken duidelijk dat het hier niet slechts gaat om een theoretische mogelijkheid, maar om een hoogstwaarschijnlijk plaatsgevonden praktijk. Het gaat om bewijsmateriaal waarop het hof de veroordeling tot levenslang in de Öge-zaak bij uitsluiting heeft gebaseerd en gedeeltelijk ook de veroordeling voor poging tot uitlokking van een moord in Kentucky. Hierop kom ik later terug bij de bespreking van de individuele zaken.

DE DIGITALE TAPKAMER TE APELDOORN

De tegen verzoeker ingebrachte tapgesprekken van ná 13 november 1997 zijn volgens beide deskundigen (op grond van informatie van de heer Van Dreunen van het ULI) afgeluisterd en geregistreerd door een eind 1997 nieuw geïnstalleerde digitale Comverse tapkamer van het type Kislev-2.[119] Zowel Van Dreunen als Van de Ven hebben in hun loopbaan te maken gehad met de door Comverse in de jaren 90 aan Nederland geleverde tapkamers. Zoals hiervoor besproken geldt dat niet voor de deskundige Van den Heuvel. Deze constatering is van belang waar de meningen van de twee ingeschakelde deskundigen, Van den Heuvel en Van de Ven, over de betrouwbaarheid van deze Kislev-2 tapkamer uiteenlopen.

De conclusies van PricewaterhouseCoopers

Een belangrijk in 2011 aangevoerd nieuw novum betreft het in opdracht van Binnenlandse Zaken en Justitie in 2003 door PricewaterhouseCoopers uitgevoerde onderzoek naar de informatiebeveiliging bij Nederlandse tapkamers.[120] Het ministerie van Binnenlandse Zaken liet in december 2003 weten dat in het onderzoek bij alle van de onderzochte interceptie-organisaties hiaten zijn aangetroffen in het beheer en de technische beveiliging van het interceptie-systeem, met reële risico's van manipulatie van geïntercepteerde (meta)informatie

[118] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 14 en p. 29 en **bijlage 87a**: e-mail d.d. 31 januari 2016 te 14.34 uur van Van de Ven
[119] bijlage 86**:** brief d.d. 23 november 2015 van D. van Dreunen aan mr. Aben en MEPIO rapport hfdst 10, p. 17 en Van de Ven, p. 4 van zijn rapport van 31 augustus 2015
[120] bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers

door onbevoegden.[121] Mr. Aben noemt in zijn conclusie van 4 september 2012 met name de volgende in het rapport getrokken conclusie bepaald zorgwekkend:

"Algemene conclusie inzake de technische beveiliging van de interceptie systemen

Voor het merendeel van de onderzochte interceptie systemen (drie van de vijf) is het fundament van de technische beveiliging ontoereikend. In alle gevallen is dit het gevolg van het feit dat het interceptie systeem voor het afdwingen van beveiliging op cruciale wijze vertrouwt op de (lokale) cliëntsoftware op de uitwerkstations. Personen met logische toegang tot uitwerkstations of het netwerk (zoals, maar niet beperkt tot, gewone gebruikers) zijn in principe in staat tot:

- *onbevoegde inzage van getapte boodschappen.*
- *onbevoegde wijziging of vernietiging van getapte boodschappen.*
- *onbevoegde wijzigingen in autorisaties in het interceptie systeem.*
- *onbevoegde wijziging of vernietiging van log gegevens.*

In een enkel geval is het zelfs relatief eenvoudig mogelijk gebleken om beschikking te krijgen over het wachtwoord van de beheerder zodat verdere manipulatie kan plaatsvinden vanuit de standaard uitwerksoftware. We merken op dat deze constatering in het bijzonder betekent dat indien een van de bedoelde interceptie systemen meerdere gebruikersgroepen bedient, dat dan de compartimentering van tapgegevens derhalve niet gegarandeerd is: er kan niet worden uitgesloten dat de ene gebruikersgroep toegang kan verkrijgen tot de gegevens van de ander. Een van de bedoelde interceptie systemen werd gebruikt in een dergelijke opzet."[122]

Op grond van deze alarmerende berichten uit 2003 is het voor de onderhavige zaak allereerst van belang te weten of de (Baybasin-) tapkamer, de Comverse Kislev-2, die op 13 november 1997 in Apeldoorn werd geïnstalleerd, in 2003 nog steeds functioneerde en daarmee onderdeel uitmaakte van het onderzoek van PricewaterhouseCoopers. Het antwoord van indertijd betrokken functionarissen en onderzoekers luidt bevestigend, zo laten de volgende twee nieuw opgekomen nova zien.

26. Koen Jaspers van het PIDS over het A&K onderzoek in 2003

De heer K.B. Jaspers verleent vanaf 1989 technische/functionele ondersteuning aan het ministerie van Justitie op het gebied van interceptie, sinds 2000 vanuit het PIDS, het Nederlandse samenwerkingsverband op operationeel gebied tussen opsporing, inlichtingen- en veiligheidsdiensten en het NFI op het gebied van interceptie, decryptie en signaalanalyse. In antwoord op vragen van de rechter-commissaris laat Jaspers in 2015 weten dat het het Bureau PIDS was dat PricewaterhouseCoopers opdracht gaf voor het in 2003 uitgevoerde onderzoek. Jaspers geeft aan een bijdrage te hebben geleverd aan het vaststellen van het verzoek aan PricewaterhouseCoopers.[123] Hij schrijft: *"De A&K-analyse was onderdeel van het project om de tapkamers te reorganiseren en centraliseren. (---) Het project (---) om de tapkamers te reorganiseren werd ingegeven door een vermoeden dat niet alle tapkamers meer ingericht waren naar de stand der techniek. Deze conclusie uit de*

[121] bijlage 42A bij herzieningsverzoek 2011: persbericht ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken van 8 december 2003, pp. 1 en 2
[122] conclusie PG Aben, pp. 26 en 44 en bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers, sub 2.2.2.1, p. 13
[123] brief d.d. 20 augustus 2015 van K.B. Jaspers aan de rechter-commissaris te Den Haag, antwoorden op vragen 1, 2, 7 en 23. De brief maakt onderdeel uit van de processtukken.

A&K-analyse bevestigt dit. (---) *Ik kan de conclusies onderschrijven in de zin dat ze ons vermoeden bevestigen dat een aantal tapkamers DIRR/PIDS niet naar de stand der techniek ingericht waren."*[124]

Op de vraag of deze conclusies ook golden voor de tapkamers die voorafgaande aan 2000 in gebruik waren[125], antwoordt Jaspers: *"Voorafgaande aan 2000 waren er of dezelfde/vergelijkbare tapkamers in gebruik als in 2003 of er waren analoge tapkamers (tape/cassette recorders en printers) in gebruik. Bij de laatste is het plaatsen in een afgeschermde ruimte het enige dat onbevoegde derden er van kan weerhouden de getapte informatie te kunnen wijzigen c.q. manipuleren."*[126] (onderstreping door mij, AvdP)

Over de analoge tapkamers kwamen we hiervoor al te spreken. Jaspers vat de enige mogelijkheid om deze laatste tegen manipulatie te beschermen kernachtig samen: 'plaatsing in een afgeschermde ruimte'. Dit bevestigt wat hiervoor is opgemerkt over de wijze waarop in de analoge tapkamer in feite onbeperkt kon worden gemanipuleerd door onbevoegden (derden) en onbevoegde handelende bevoegden (malicieus handelende rechercheurs en ingeschakelde tolken).

Daarnaast laat Jaspers met dit antwoord weten dat de digitale tapkamer te Apeldoorn waar in verzoekers zaak vanaf 13 november 1997 gesprekken zijn afgeluisterd, dezelfde of vergelijkbaar was met de door PricewaterhouseCoopers onderzochte digitale tapkamers. Jaspers' antwoord *"Voorafgaande aan 2000 waren er [of] dezelfde/vergelijkbare tapkamers in gebruik als in 2003"* is wat dit betreft niet mis te verstaan. Dit betekent dat de uitkomsten van de A&K-analyse van PricewaterhouseCoopers ook opgaan voor het in Apeldoorn geïnstalleerde inteceptiesysteem Kislev-2 van Comverse, waarmee in verzoekers zaak is getapt, behoudens bewijs van het tegendeel.

Dit bewijs van het tegendeel is tot op heden niet geleverd. De stelling van Van den Heuvel in zijn afrondende hoofdrapport dat de in 1997 in de tapkamer Apeldoorn geïnstalleerde Comverse Kislev-2 tapkamer allang was uitgefaseerd in 2003 tijdens het onderzoek van PricewaterhouseCoopers ontbeert iedere onderbouwing.[127] Hetgeen Van den Heuvel hier poneert, wordt niet alleen door Jaspers van het PIDS tegengesproken.

De deskundige Van de Ven is het in dezen met Jaspers eens, te weten dat de digitale tapkamers uit 1998 niet wezenlijk verschilden van de in 2003 onderzochte tapkamers. Sterker, het door Van de Ven in 2002 in opdracht van de rechtbank te Almelo uitgevoerde onderzoek naar de Kislev-2 tapkamer te Nijmegen biedt bewijs van hetgeen Jaspers op dit punt opmerkt. Deze door Van de Ven tezamen met een medeonderzoeker onderzochte Nijmeegse tapkamer bleek namelijk nog steeds te voldoen aan de door Comverse Technology Inc. in 1993 gegeven

---

[124] ibidem brief Jaspers, antwoorden op vragen 23, 25 en 28
[125] brief d.d. 20 juli 2015 van de rechter-commissaris aan Jaspers, vraag 34
[126] ibidem brief Jaspers, antwoord op vraag 34
[127] MEPIO hoofdrapport, pp. 9 en 14, waarin Van den Heuvel o.a. schrijft: *"De Kislev-tapkamers, de eerste generatie digitale tapkamers waarmee in de casus van Baybasin is getapt, waren op dat moment reeds uitgefaseerd.*"

productbeschrijving van hun digitale tapkamers. Tegelijkertijd vond Van de Ven in deze tapkamer dezelfde veiligheidshiaten als door PricewaterhouseCoopers geconstateerd in 2003.

27. Onderzoek van Kuylman en Van de Ven in 2002

De deskundige Van de Ven heeft vanuit zijn werkzaamheden in het verleden veel te maken gehad met de in de jaren 90 op de markt gebrachte Comverse tapkamer.[128] Ook was hij in 2002 met zijn medeonderzoeker ing. Martien Kuylman betrokken bij een in opdracht van de rechtbank Almelo uitgevoerd onderzoek naar de mogelijkheden om in de Nijmeegse Comverse Kislev-2 tapkamer geheimhoudersgesprekken te wissen. [129] Dit onderzoek, schouw genoemd, zou op 21 augustus 2002 worden uitgevoerd 'in opdracht van de RC op de tapkamer van de regiopolitie Gelderland-Zuid te Nijmegen'.[130] Uiteindelijk nam de schouw enkele sessies in beslag van maandag 21 oktober 2002 tot en met donderdag 7 november 2002.[131] Van de Ven schrijft, indertijd in staat te zijn geweest tot het uitvoeren van dit onderzoek op basis van een technische beschrijving van het digitale Comverse interceptie-systeem, die hem in december 1996 door BUMICON ter beschikking werd gesteld als op dat moment geldend: de *AudioDisk Production Description* van Comverse Technology Inc. van juni 1993.[132] De door hem en Kuylman in 2002 onderzochte Comverse tapkamer kwam overeen met deze beschrijving.

Van de Ven geeft ook aan dat Van den Heuvel zich vergist waar hij stelt dat de generatie Comverse tapsystemen die in verzoekers zaak zouden zijn gebruikt ten tijde van het PWC-onderzoek in 2003 al waren uitgefaseerd. Van de Ven schrijft: "*Dit is niet correct, zoals ook door Jaspers wordt aangegeven in zijn brief van 20 augustus 2015 aan de rechter-commissaris. (---) Dit komt overeen met mijn kennis op dit punt en dat impliceert dat het in november 1998 in de tapkamer Apeldoorn geplaatste digitale Comverse interceptie-systeem niet wezenlijk kan hebben verschild van de door PricewaterhouseCoopers in 2003 onderzochte interceptiesystemen. In 2002 vonden Kuylman en ik de Comverse tapkamer terug zoals beschreven in de AudioDisk Product Description van juni 1993, die mij in december 1996 werd gepresenteerd als op dat moment nog steeds geldig. De processen-verbaal van onderzoek naar deze tapkamer in 2001-2003 in de Almelose strafzaak en NVSA procedure bevestigen dit.*" [133]

---

[128] zie Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p.14: *"…mijn werkzaamheden voor de MID in de jaren1986 – 1998 mij al in aanraking met de Comverse tapkamer uit die tijd. In dat verband heb ik ook ettelijke bezoeken aan Tel Aviv gebracht. In 1998 en 1999 heb ik op verzoek van ECI-Tel Aviv voor dit bedrijf gewerkt. ECI-Tel Aviv bouwde samen met Comverse en NICE interceptie-systemen. Ik heb door deze ervaringen goed kennis kunnen nemen van de toenmalige technische opbouw van het Comverse interceptie-systeem zoals dit er in de jaren '90 uitzag".*

[129] verslag d.d. 26 juli 2002 van hoorzitting College Bescherming Persoonsgegevens [CPB] van 11 juli 2002, p. 5, gevoegd als bijlage 2 bij Antwoord Van de Ven d.d. 14 augustus 2015, bijlage 8 bij eindrapport van 31 augustus 201

[130] fax Landelijke Interceptie Organisatie, 14 augustus 2002. Opmerkingen m.b.t. de voorgenomen schouw, p. 2/4, bijlage 3 bij antwoord Van de Ven op vragen van mr. Van der plas, 14 augustus 2015

[131] zie M.P.M. Koster, PV van wissen tapgesprekken, nr. 021107.6661, 7 november 2002: De hele wisactie vond plaats in de episode van maandag 21 oktober 2002 tot en met donderdag 7 november 2002'. Bijlage 5 bij rapport Van de Ven, 8 oktober 2015.

[132] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 18

[133] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 28

Tegenover de niet onderbouwde stelling van Van den Heuvel staat de kennis van zaken van twee nauw bij de ontwikkeling van de Nederlandse tapkamer betrokkenen, Koen Jaspers van het PIDS en de deskundige Van de Ven. Zij zijn het erover eens dat de in verzoekers zaak gebruikte digitale tapkamer niet wezenlijk verschilde van de door PricewaterhouseCoopers onderzochte tapkamers.

Uitgangspunten, conclusies en methoden van de deskundige B.H. van den Heuvel

De deskundige Van den Heuvel heeft zich in zijn MEPIO rapport op het standpunt gesteld dat in de Kislev-2 tapkamer waarmee in het Baybasin-onderzoek in Apeldoorn is getapt, manipulatie onmogelijk was. Deze tapkamer is naar zijn inzicht en uitkomst van onderzoek op basis van voornamelijk reverse engineering waterdicht beveiligd tegen het binnenkomen van gemanipuleerd tapmateriaal, het wijzigen van geregistreerd tapmateriaal en het exporteren door onbevoegden van opgeslagen audiomateriaal. Hiermee lijkt Van den Heuvel zijn eigen beginpremisse te hebben bevestigd dat de door eerdere deskundigen aangetroffen anomalieën op het aan het bewijs ten grondslag liggende audiomateriaal in verzoekers zaak niet door manipulatie waren veroorzaakt. In de brief waarin hij zich als deskundige aanbood aan mr. Aben schreef hij immers al: *"De geconstateerde signaalanomalieën tav. de Baybasin tapes herken ik als een interoperabiliteitsprobleem van de apparatuur. (---) Als deze verklaring juist is (om dat zeker te weten is nader onderzoek nodig), dan betekent dit dat er geen aanleiding is te veronderstellen dat er met Baybasin tapes is gemanipuleerd."*[134]

Van den Heuvel wijkt met zijn uiteindelijke standpunt af van de hiervoor besproken conclusies van het PricewaterhouseCoopers rapport. In zijn MEPIO rapport gaat hij zover de onderzoekers van PricewaterhouseCoopers terecht te wijzen. Zo schrijft hij: "*Op het beheer van de cryptografische sleutels is in het PwC-rapport van 2003 kritiek geleverd. (---) De kritiek was niet geheel ongegrond, maar het geconstateerde gebrek mag niet zomaar als een risico voor de integriteit van het tapproces in Nederland worden beschouwd."* En: *"Overigens had PwC ook een onjuist beeld van de interceptieomgeving in de tapkamer."*[135]

In zijn afrondende MEPIO hoofdrapport geeft Van den Heuvel aan deze kritiek van hem op PricewaterhouseCoopers weer een andere draai door plotsklaps te stellen dat de in 1997 in de tapkamer Apeldoorn geïnstalleerde Comverse Kislev-2 tapkamer allang was uitgefaseerd in 2003 tijdens het onderzoek van PricewaterhouseCoopers.[136] Deze stelling was, zoals hiervoor aangegeven, toen al weersproken door de persoon met het beste en langste overzicht over het Nederlandse tapgebeuren: Koen Jaspers. Hij antwoordde de rechter-commissaris immers: "*Voorafgaande aan 2000 waren er of dezelfde/vergelijkbare tapkamers in gebruik als in 2003"*. De ervaringen van Van de Ven in die jaren met de Comverse tapkamers bevestigen Jaspers wat dit betreft. De op dit punt niet verder gedocumenteerde stelling van Van den Hevel snijdt dus geen hout en is daarom ook niet serieus te nemen.

---

[134] **bijlage 88:** brief 16 oktober 2012 van Ir. B.H. van den Heuvel aan mr. Aben
[135] MEPIO rapport hfst 10, p. 25
[136] MEPIO hoofdrapport, pp. 9 en 14, waarin Van den Heuvel o.a. schrijft: *"De Kislev-tapkamers, de eerste generatie digitale tapkamers waarmee in de casus van Baybasin is getapt, waren op dat moment reeds uitgefaseerd.*"

Verder moge het duidelijk zijn dat ook Van den Heuvels conclusie voor wat betreft de manipuleerbaarheid van de tapkamers in 2003 afwijkt van de onderzoeksresultaten van PricewaterhouseCoopers. De eerste vraag die daarom gesteld moet worden, is die naar de degelijkheid van het door PricewaterhouseCoopers indertijd uitgevoerde onderzoek, en waarin die degelijkheid mogelijkerwijs onderdeed voor de onderzoeksmethode van Van den Heuvel.

Derksen heeft, zoals gezegd, de bronnen en methoden geanalyseerd op grond waarvan beide deskundigen Van den Heuvel en Van de Ven tot hun conclusies zijn gekomen. Over Van den Heuvel schrijft hij, dat deze geen enkele relevante werk- of onderzoekservaring heeft op het gebied van tapkamers en merkt daarom op.: "*Willen zijn uitspraken betrouwbaar zijn, dan zullen die goed onderbouwd moeten zijn. Zonder zo'n onderbouwing zijn zijn uitspraken loze beweringen.*" [137] Over de door Van den Heuvel toegepaste onderzoeksmethode van 'reverse engineering' is Derksen uiterst kritisch. Van den Heuvel schrijft zelf over deze door hem gehanteerde methode om achter het functioneren van de (Baybasin-) tapkamer te komen: "*De informatie in dit hoofdstuk [over de tapkamer] is gebaseerd op de nog schaars beschikbare informatie uit die tijd, het analyseren en ontsluiten van de datastructuur, de data en de audio van de opslagmedia (MO-schijven) van de digitale tapkamers eind jaren '90 en een reverse engineering van de interceptie-omgeving in de tapkamer*."[138] Derksen merkt over deze door Van den Heuvel gebruikte onderzoeksmethode op: *"Het is (---) volstrekt onduidelijk hoe dit reverse-engineering, in 2015, iets leert over de Baybasin-tapkamer. We wijzen er hier bovendien op dat de resultaten van reverse-engineering doorgaans multi-interpretabel zijn. Wanneer je uitgaat van het niet-manipuleerbaar-zijn van de Baybasin-tapkamer, krijg je andere resultaten, dan wanneer je daar niet vanuit gaat."*[139]

De bronnen en de betrouwbaarheid van het PricewaterhouseCoopers rapport

Tegenover de conclusies van Van den Heuvel staat het onderzoeksrapport van 2003 van PricewaterhouseCoopers, gebaseerd op direct onderzoek in de toen nog functionerende digitale tapkamers. Het rapport geeft precies aan waarop het zijn conclusies baseert en welke controles waren ingebouwd. Daarnaast zijn de conclusies van het rapport overgenomen door een veelzeggende noodbrief van twee ministers, die van Binnenlandse Zaken en van Justitie naar de Tweede Kamer. Het rapport vormde de basis voor diepgaande veranderingen in de beveiliging van de Nederlandse tapkamers en de regelgeving daarover. Dit laatste zou op zichzelf al voldoende reden moeten zijn om het rapport uiterst serieus te nemen.

Maar het rapport schetst ook zelf een indrukwekkend bataljon aan degelijke bronnen waarop het zich heeft gebaseerd.[140] Het spreekt van:
1. relevante documentatie van de onderzochte interceptie organisaties (p. 7)
2. relevante documentatie van de fabrikanten van die interceptie apparatuur (p.7)
3. interviews met medewerkers van de interceptie organisaties (p.10)

---

[137] bijlage 84, Derksen, Stavaza III, deel I, pp 5- 6.
Advocaat-generaal mr. Aben legt eenzelfde maatstaf aan waar hij de eisen inventariseert, waaraan een valabele deskundigenverklaring in herziening zal moeten voldoen, Conclusie d.d. 9 april 2013, Arrest Hoge Raad: ECLI:NL:HR:2013:CA2549 sub 6.5
[138] Van den Heuvel, MEPIO rapport, hfst 10, pp. 3/4
[139] bijlage 84, Derksen, Stavaza III, deel I, p.22
[140] bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers

4. interviews met ter zake kundige aanspreekpunten van de fabrikanten van de interceptie systemen (p.8/10)
5. interviews met ter zake kundige personen werkzaam bij het ministerie van Justitie, en het Openbaar Ministerie (p.6)
6. steekproefsgewijze bestudering van de feitelijke situatie (p.10)
7. eigen waarneming van PWC ter plekke (p.9)
8. desk research rond de relevante wet- en regelgeving (p.6)
9. eigen ervaring met kwetsbaarheden in de interceptie organisaties (p.6)

Met andere woorden, deze bronnen vormen zowel theoretisch als praktisch een uitstekende basis voor een gedegen oordeel over de werking van Nederlandse tapkamers in 2003. Daarnaast is het onderzoek van PricewaterhouseCoopers vóór publicatie voorgelegd aan een begeleidingscommissie 'alvorens tot afronding over te gaan'. Deze begeleidingscommissie bestond uit 'medewerkers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het Openbaar Ministerie en het Ministerie van Justitie' (p.7). Hierin zullen zeker ook medewerkers van het PIDS, dat de aanvraag voor het onderzoek heeft voorgesteld, hebben gezeten. Het oordeel over de Nederlandse tapkamers is vervolgens nog een keer getoetst, toen het in een eindrapport is aangeboden aan de ministeries van Binnenlandse Zaken en van Justitie. Het is kennelijk zó betrouwbaar geacht dat het als basis van vergaande praktische veranderingen en wetgeving heeft gediend.

Op grond hiervan is de conclusie gerechtvaardigd dat de bronnen en onderzoeksmethoden van PricewaterhouseCoopers uiterst degelijk zijn geweest. Er is alle reden om de betrouwbaarheid van het PricewaterhouseCoopers-rapport hoog in te schatten en er bestaat weinig reden om nu, twaalf jaar later, alsnog aan deze bevindingen en conclusies te twijfelen.

De vraag rijst daarmee, waarop het inzicht van Van den Heuvel nu, twaalf jaar later, is gebaseerd dat PricewaterhouseCoopers en met haar de fabrikanten en medewerkers van de interceptie-organisaties, de begeleidingscommissie van betrokken professionals, het PIDS en de ministers van Binnenlandse zaken en Justitie indertijd niet begrepen hoe de onderzochte tapkamers indertijd functioneerden. Op basis waarvan denkt Van den Heuvel het nu, anno 2015, beter te weten dan de onderzoekers toen?

Manipulatie-proof door de AVQBSC Codec en audiostreaming?

De eindconclusie van Van den Heuvel in zijn MEPIO rapport is dat de Kislev-2 tapkamer zoals gebruikt in het Baybasin onderzoek manipulatie-proof was. Deze tapkamer is naar zijn inzicht waterdicht beveiligd tegen het binnenkomen van gemanipuleerd tapmateriaal, het wijzigen van geregistreerd tapmateriaal en het exporteren door onbevoegden van opgeslagen audiomateriaal. Deze conclusie van Van den Heuvel dat het Comverse Kislev-2-interceptiesysteem geen ruimte biedt voor manipulatie, steunt in essentie op twee pijlers: 1. vanwege de niet te kraken AVQBSC Codec waarmee de gesprekken worden opgeslagen én 2. vanwege het unieke operating system van 'audiostreaming' waarmee de gesprekken bij de behandelend rechercheurs en tolken worden afgeleverd.

Ik bespreek deze twee pijlers van het betoog van Van den Heuvel kort en laat daarbij aan de hand van nieuw opgekomen deskundigenrapporten en documentatie van o.a. Comverse zelf, zien dat noch de in de Kislev-2 ingebouwde AVQBSC Codec, noch het indertijd door de

Kislev-2 gebruikte operating system tot de door Van den Heuvel getrokken conclusie kan leiden.

De AVQBSC Codec

Volgens Van den Heuvel biedt het unieke coderingssysteem van de Comverse tapkamer voldoende bescherming tegen inbreuken van buitenaf op de opgeslagen audio. Hij schrijft: *"Het hart van het Audiodisk systeem is de Audio Management Server. Het AMS regelt het coderen en opslaan van de ontvangen audio en is voor de gebruikers een gecodeerde streaming audioserver*."[141] Binnengekomen audio wordt met behulp van een unieke code opgeslagen op de optical disks. Deze unieke code heet de AVQSBC Codec en kon zelfs niet door Van den Heuvel gekraakt worden in de afgelopen twee jaar dat hij dat heeft geprobeerd. Van den Heuvel schrijft in zijn eindrapport: "*Het AVQSBC is een proprietary audiocodec van Comverse Infosys Ltd.(---) Buiten de systemen van Comverse/Verint bestaat geen bekende codec-software om dit formaat te schrijven of af te spelen. De enige mogelijkheid om AVQSBC te decoderen is een speciale DSP-module met specifieke software van Verint."*[142]

Alleen de afgeluisterde audio wordt zo opgeslagen aldus Van den Heuvel, de metadata niet. De metadata zijn de gegevens over het tijdstip van bellen en het gebelde of bellende nummer. Deze worden opgeslagen in de zogenaamde ADABAS databank.[143]

Dat de Comverse tapkamers van de jaren '90 met dit coderingssysteem werkten en dat deze code door derden niet te kraken was, staat niet ter discussie. Ook Van de Ven schrijft: *"De AVQSBC CoDec zoals gebruikt door Comverse is noch openbaar noch beschreven en kan derhalve als een niet-publieke vercijferde opslag worden beschouwd."*[144]
Wat Van den Heuvel in zijn betoog echter miskent is dat ook zonder het breken van deze unieke AVQSBC Codec toegang kon worden gekregen tot de in de Kislev-2 en de door het interceptiesyteem geproduceerde optical disks opgeslagen gecodeerde audio. De opgeslagen audio moest immers voor gebruik ter beschikking worden gesteld aan de behandelend rechercheurs en tolken. Het systeem was en bleef een tapkamer bedoeld om de afgeluisterde gesprekken hoorbaar en interpreteerbaar te maken voor intelligence- of gerechtelijk gebruik. Van de Ven laat weten indertijd bij het onderzoeken van de Kislev-2 tapkamer te Nijmegen en het opsporen van daarin opgeslagen gesprekken de Codec niet te hebben hoeven kraken. Hij schrijft: "*Hiervoor behoefden wij niet de AVQBSC Codec van de opgeslagen audio te breken. De audio kon gewoon hoorbaar worden gemaakt middels de toen aanwezige AMS en/of Court Evidence Units in de uitluisterstations*."[145] Van de Ven toont tevens aan de hand van de productbeschrijving van Comverse Technology Inc. zelf aan, dat de toegang tot die directory mogelijk was vanuit alle aangesloten uitwerkunits, inclusief die van rechercheurs en tolken, en wel met behulp van het eenvoudige programma PC Tools.

28. Toegang tot de gesprekken via de ADABAS directory

---

[141] MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 48
[142] MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 59
[143] Van den Heuvel, e-mail van 6 augustus 2015 te 13.16 aan A.G. van der Plas sub antwoord 2 en MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 48 en 56
[144] antwoorden Van de Ven d.d. 14 augustus 2015, bijlage 8 bij eindrapport van 31 augustus 2015, antwoord op vraag 1
[145] Van de Ven, rapport 8 oktober 2015, p. 28

Van de Ven bekritiseert op grond hiervan dan ook de door Van den Heuvel getrokken conclusie dat de Comverse tapkamer van de jaren ’90 vanwege de unieke AVQSBC Codec waterdicht tegen manipulatie zou zijn beveiligd. Hij maakt in zijn rapportages duidelijk waarom. Van den Heuvel miskent de mogelijkheid om bij het opgeslagen audiomateriaal te komen via de ADABAS database. In zijn laatste reactie op van Van den Heuvel schrijft Van de Ven: *“Van den Heuvel verzuimt (---) aan te tonen hoe de koppeling tussen de database ADABAS en de bijbehorende opgeslagen audio te herleiden is. Van den Heuvel beschrijft de middels de AVQBSC Codec gecodeerde opslag van de audio op de MO-schijf. Echter de koppeling op de Optical Disk tussen deze gecodeerde audio en de ADABAS database, welke – en ik noem dit voor alle duidelijkheid nog maar eens - niet gecodeerd is, wordt door hem niet duidelijk gemaakt. Dit is een fundamentele omissie in zijn beschrijving van de digitale Comverse tapkamer, omdat het nu juist via deze database was dat de tapkamerbeheerder en de andere gebruikers met voldoende autorisatie, toegang hadden tot de opgeslagen gecodeerde informatie. Via deze database werden de gesprekken opgeroepen voor verdere uitwerking en via deze database werden te vernietigen gesprekken, zoals geheimhoudersgesprekken in die tijd ook gewist. Zoals duidelijk geworden in de Almelose strafzaak en in de door de NVSA aangespannen procedure over het wissen van geheimhoudersgesprekken gebeurde dit wissen tot in ieder geval 2003 via het ongeldig maken van de entry tot een gesprek in de database.(---) Bij mijn rapport van 31 augustus 2015 zijn mijn antwoorden aan mr. Van der Plas gevoegd van 14 augustus 2015 (met bijlagen) waarin ik de wijze van wissen van geheimhoudersgesprekken door de politie in die periode in beeld heb gebracht. Zoals gezegd, was ik zelf bij het onderzoek daarnaar betrokken.”*[146]

De observaties van Van de Ven voor wat betreft de wijze van wissen vinden rechtstreeks bevestiging in een proces-verbaal dat in 2002 is opgemaakt door de beheerder van de tapkamer te Nijmegen, verbalisant M.P.M. Koster. In opdracht van de rechter-commissaris te Almelo had hij geheimhoudersgesprekken moeten wissen uit de door het interceptie-systeem opgeslagen bestanden. Koster geeft aan dit te hebben gedaan door het in de ‘directory’ ongeldig maken van de toegang tot het gesprek. Hij schrijft: *“Het wissen van de gesprekken van de optical disks vond plaats door het verwijderen van de toegang tot deze gesprekken door de voice file manager (VFM), waardoor deze gesprekken niet meer met betrekkelijk eenvoudige programmatuur te achterhalen zijn.”*[147]

Een tweede bevestiging van het wissen van gesprekken via de directory kwam van EAL, het Electronic Application Laboratory te Apeldoorn, in het verleden leverancier van tapkamersystemen. De twee deskundigen bezochten het bedrijf in augustus 2013. In het verslag van die bijeenkomst door Van den Heuvels schrijver Jan Calis, staat vermeld: *“ Op de vraag hoe geheimhoudersgesprekken konden worden gewist is het vrij simpele antwoord: ‘door ze over te schrijven’.*[148] Het moge duidelijk zijn dat dit

[146] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 20
[147] bijlage 5 bij Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015: proces-verbaal van M.P.M. Koster, Regiopolitie Gelderland Midden, 7 november 2002
[148] Van de Ven, Antwoord d.d. 14 augustus 2015, bijlage 8 bij rapport van 31 augustus 2015, antwoord op vraag 12 en bijlage 8: een verslag van de bijeenkomst dat door Van den Heuvel niet is ingebracht, maar desgevraagd door Van de Ven is geproduceerd

gebeurde door in de directory, de database, de bestaande file te vervangen door een andere.

29. Toegang tot de directory met behulp van eenvoudige PC Tools

Van de Ven beschrijft de Comverse tapkamer van de jaren 90 aan de hand van het door hemzelf verrichte onderzoek in 2002 in de Kislev tapkamer te Nijmegen als ook aan de hand van de (ook door Van den Heuvel geraadpleegde) Comverse folder uit die tijd en de veel uitgebreidere productbeschrijving van Comverse Technology Inc. zelf. Van de Ven laat op basis daarvan zien dat de toegang tot het AMS, het Audio Management Station, vanuit de uitwerkstations inderdaad verliep via DOS. Dit gold voor alle uitwerkstations, zowel die van de beheerders als van de behandelend rechercheurs en tolken. Dit betekende, dat de directory van de in de AMS opgeslagen audio met behulp van eenvoudige DOS-tools (PC Tools e.d.) te benaderen, te bedienen en te bewerken was. En op deze wijze, zo geeft Van de Ven aan, kon in de AMS opgeslagen audio niet alleen worden gewist op de wijze zoals ook door rechercheur Koster beschreven. Hij beschrijft de logische consequentie van het veranderen van data in een toegankelijke 'directory': "*Kuylman en ik hebben indertijd ook aangetoond dat via dit systeem files gewoon waren te vervangen of konden worden herbenoemd. Uitgaande van een bekende naam van een 'gewiste' file kon je een nieuwe file in het systeem aanbieden onder de naam van de 'gewiste' file. Op directory niveau kon je vervolgens datum en tijd van de file naar believen aanpassen. Het nieuwe bestand viel daarmee zonder problemen in gecodeerde vorm op de gewenste plaats."* Dit kon worden gedaan door eenieder binnen de tapkamer die toegang had tot de database, zo legt Van de Ven uit: *"Zoals de beschrijving in de Comverse folder van het aangeboden interceptie-systeem laat zien en zoals ook de ervaring van Kuylman en mijzelf was, kon dit met behulp van het juiste wachtwoord vanuit alle werkstations*."[149]

30. De DSP-kaart

De oud-medewerker van Bumicon, Daan van Dreunen, thans werkzaam bij de Unit Landelijke Interceptie (ULI) van de KLPD, maakt in zijn brief van 23 november 2015 duidelijk hoe de vanuit de werkstations via de directory opgevraagde audio uiteindelijk terecht kwam op de computers van de behandelend rechercheurs en tolken. Hij schrijft: *"Afhankelijk van de rechten, de gekozen tap, het gekozen gesprek en het juiste tijdstip wordt de audiodate streaming door de AMS opgestuurd naar de PC. (---) Omdat de PC's in die tijd nog niet beschikten over een audiocard (---), was iedere tap-uitwerk PC voorzien van een DSP board. Deze DSP-kaart zorgde voor het decoderen van de AVQSBC en voor de D/A omzetting van de ontvangen audio. Het geluid werd vanaf deze kaart naar een in de PC aanwezige audio-outputunit gestuurd, waarop een luidspreker en een hoofdtelefoon konden worden aangesloten."* [150]

Van Dreunen bevestigt hiermee hetgeen Van de Ven al in mei 2015 aan zijn medeonderzoeker Van den Heuvel schreef: "*Martien (Kuylman) noch ik hebben gepretendeerd de audio welke mogelijkerwijs op de schijf (---) aanwezig was, zelfstandig te kunnen ontsluiten. Wij hebben ons, v.w.b. de audio slechts gebaseerd op de audio zoals deze vanuit het audio-managementsysteem, het AMS, hoorbaar was.*

[149] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2915, pp. 16-18
[150] bijlage 86**:** brief d.d. 23 november 2015 van D. van Dreunen aan mr. Aben, p.4

Via dit systeem hebben wij de audio kunnen beluisteren.[151] Van Dreunen geeft nu aan dat dit mogelijk was via een in de uitwerkstations aanwezige DSP-kaart die de opgevraagde, met de AVQSBC Codec opgeslagen audio voor de behandelend rechercheurs en tolken decodeerde tot beluisterbare audio. Dit decoderen gebeurde automatisch via deze DSP-kaart in de computer van de uitwerkterminal. De Court Evidence Unit waarmee Van Dreunen de op de optical disks gecodeerd opgeslagen audio uit verzoekers zaak voor het nieuw te verrichten onderzoek tot beluisterbare audio heeft teruggebracht, kan hetzelfde: de gecodeerd opgeslagen audio weer decoderen voor gebruik.[152] De deskundigen en de advocaat van verzoeker ontvingen deze audio vervolgens als wav-file.

31. Van Dreunen en de Comverse productbeschrijving over toegang tot de AMS

Van Dreunen heeft recent bevestigd, dat ook naar zijn wetenschap de uitwerkstations van het Kislev-2 interceptie-systeem bestonden uit IBM compatible PC's draaiend op MS Windows, in de praktijk meestal Windows 3.11. [153] Dit is wat Van de Ven al lange tijd aangaf. En omdat Van Dreunen door Van den Heuvel wordt genoemd als zijn belangrijkste bron van informatie, staat het ook niet meer ter discussie dat de uitwerkstations van het Comverse interceptie-systeem, afhankelijk van de aan de gebruiker toegekende rechten, met behulp van PC-tools toegang hadden tot (delen van) de directories van het ADABAS databestand. Dit volgt uit de uitleg die Van Dreunen in zijn brief van 23 november 2015 geeft over de toegang van de uitluisterunits tot de AMS in het Comverse Kislev model. Deze toegang tot de AMS directories, centraal of remote gelegen, bestond vanuit de diverse werkstations, afhankelijk van de toegekende rechten. Van Dreunen schrijft: *"Naast het centrale systeem (---) waren er ook remote locaties in gebruik (---) Op iedere remote locatie bevond zich eveneens een remote AMS audioserver, met een beperkte harddisk opslagcapaciteit. (---) Zowel de centrale AMS als de decentrale AMS'en beschikten over een (---) systeempartitie waarop alle programmatuur van de AMS was opgeslagen. In die systeem partitie bevonden zich directories, subdirectories en bestanden."* En zo laat hij daarop volgen: *"Afhankelijk van de rechten, (---) wordt de audiodata streaming door de AMS opgestuurd naar de PC* (d.w.z. het werkstation van de aanvrager)*."*[154] Ook dit bevestigt hetgeen Van de Ven hierover opmerkte o.a. aan de hand van zijn eigen ervaringen.

Hetzelfde volgt overigens ook uit de Comverse productbeschrijving zelf [155]:

- *Operator Workstations are computer terminals equipped (---) to access (--) the data stored in the AMS (---) The AudioDisk software package runs under Microsoft/Windows, which allows multitasking operation of the workstation (p.6);*
- *any operator may have access to any input channel, in any desired combination all controlled by the AudioDisk system administrator access rights tools (p. 4);*
- *Immediate and independent access by multiple users to any recorded audio segment and its associated data (p.14);*

---

[151] Van de Ven, Antwoord d.d. 14 augustus 2015, bijlage 8 bij rapport van 31 augustus 2015, antwoord op vraag 8
[152] Van de Ven, Antwoord d.d. 14 augustus 2015, bijlage 8 bij rapport van 31 augustus 2015, antwoord op vragen 5, 6 en 13
[153] ibidem, bijlage 86**:** brief d.d. 23 november 2015 van D. van Dreunen aan mr. Aben, p.4
[154] bijlage 86**:** brief d.d. 23 november 2015 van D. van Dreunen aan mr. Aben, p. 3
[155] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, bijlage 4

- *An authorized operator can now access the audio and manage the data in various ways (p. 22).*

Toegang was dus afhankelijk van toegekende rechten. En juist hier lag één van de belangrijkste waarschuwingen van het PricewaterhouseCoopers rapport. In 2003 werd geconstateerd dat er in de tapkamerpraktijk onvoldoende controle bestond op de afgifte en delegatie van wachtwoorden met toegang tot de AMS. Dit maakte het inteceptiesysteem dus kwetsbaar voor manipulatie.

32. De wanorde in het afgeven van autorisaties

Op 3 oktober 2001 is in de Almelose strafzaak waarover hiervoor al werd gesproken, een toenmalig medewerker van Comverse Infosys B.V. gehoord over het Kislev interceptie-systeem. Dit was de heer B.J. Popper. Ook hij legt uit dat voor de opslag van de afgeluisterde gesprekken gebruik wordt gemaakt van het AMS, ofwel Audio Management System. De audio wordt eerst opgeslagen op een harde schijf en vervolgens gearchiveerd op optical disks. *"De systeembeheerder configureert wat er op de optical disc komt."* Het is aldus Popper ook de systeembeheerder die kan wissen, niet de gebruiker. Maar, zo legde hij uit: *"Ik weet wel, dat per gebruiker een aantal dingen kan worden ingesteld door de systeembeheerder. (---) Het kan inderdaad dat een systeembeheerder kan configureren dat een gebruiker wisrechten heeft."*[156]

En het is nu juist op deze mogelijkheid ofwel 'wond' van het systeem waarop het PricewaterhouseCoopers rapport de vinger legt. De praktijk bij de afgifte van wachtwoorden en autorisaties voor het inloggen op de AMS vanuit de werkunits bleek in 2003 onoverzichtelijk en ongecontroleerd.

Hetgeen het rapport hierover relateert behoeft weinig extra toelichting. De door Laarman voor de analoge tapkamers van de jaren '90 beschreven wanorde in het beheer en de toegang tot de opgeslagen tapgesprekken, blijkt in 2003 bij de dan nieuw geïnstalleerde digitale tapkamers gewoon gecontinueerd en nog steeds te bestaan. PricewaterhouseCoopers constateerde in 2003[157]:

- Voor alle onderzochte interceptie organisaties die operationele exports genereren, geldt dat deze <u>exports onbeveiligd</u> worden uitgegeven (p. 19);
- Incidenteel geldt dat door <u>meerdere personen een toegangsaccount</u> wordt gebruikt. Door het gebruik van een generiek account is het niet mogelijk te bepalen wie welke handelingen en/of wijzigingen binnen het interceptie systeem heeft uitgevoerd, ondanks de soms zeer uitgebreide rechten behorende bij deze beheerder accounts (p.22);
- Voor het merendeel van de Interceptie organisaties geldt dat beheerders zeer uitgebreide of alle rechten hebben in het interceptie systeem, terwijl zij dit niet voor hun dagelijkse werkzaamheden nodig hebben (p. 22);
- Voor het merendeel van de interceptie organisaties geldt dat <u>toegangsrechten niet zijn vastgelegd</u> en er geen periodieke controle op toegangsrechten plaatsvindt (p. 22);
- Voor alle interceptie organisaties geldt dat het authenticatiemiddel onvoldoende sterk is. De afgedwongen <u>eisen aan wachtwoorden</u> die gebruikt worden door

[156] b**ijlage 89**: proces-verbaal van verhoor van B.J. Popper, 3 oktober 2001, pp. 2 en 3
[157] bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers. Het rapport is ook te downloaden via https://www-old.bof.nl/docs/kwetsbaarheid_tapkamers.pdf

gebruikers en beheerders om toegang tot het interceptie systeem te verkrijgen zijn bij alle interceptie organisaties onvoldoende om de exclusiviteit van wachtwoorden te verzekeren (p. 23);
- Voor het merendeel van de interceptie organisaties geldt dat de overhandiging van het initiële wachtwoord aan de gebruikers niet veilig plaatsvindt (p.23);
- Voor alle interceptie organisaties geldt dat pogingen tot ongeautoriseerde toegang tot het interceptie systeem niet tot blokkering leiden van dit account (p.23);
- Incidenteel geldt dat toegang tot de computerruimte van de interceptie organisatie niet is beperkt tot medewerkers van de interceptie organisatie (p.25);
- Voor het merendeel van de interceptie organisaties geldt dat er geen eisen vanuit de interceptie organisaties zijn opgelegd aangaande de plaatsing en de fysieke beveiliging van de uitwerkterminals (p.25);
- Voor alle interceptie organisaties geldt dat er geen administratie wordt bijgehouden van bezoekers van kritische ruimten (p.25);
- Voor het merendeel van de interceptie organisaties geldt dat er geen eisen vanuit de interceptie organisaties zijn opgelegd aangaande de logische beveiliging van de uitwerkterminals (p.26).

Deze bevindingen van PricewaterhouseCoopers zijn moeilijk voor tweeërlei uitleg vatbaar. De afgifte van wachtwoorden en autorisaties om vanuit de werkunits de AMS en optical disks te benaderen was in 2003 volstrekt onoverzichtelijk en ongecontroleerd.

De conclusie op grond van deze met het technisch onderzoek nieuw opgekomen nova is, dat de eerste pijler van Van den Heuvel tegen mogelijke manipulatie van de Kislev-2: de AVQSBC Codec, in feite een wassen neus is. Deze Codec beschermde niet tegen eventuele manipulatie van opgeslagen audiomateriaal door onbevoegd handelende bevoegden die in het bezit waren van naar blijkt ongecontroleerd breed verspreide toegangsrechten. Dergelijke manipulatie kon namelijk vrij eenvoudig plaatsvinden door het veranderen van data in de ADABAS directory, zodra men daartoe toegang had via één van de werkstations. Op deze wijze konden files van opgeslagen audio-bestanden worden gewist, vervangen of herbenoemd. Ook konden opgeslagen files via dit voor de uitwerkstations (met de juiste rechten) vrij toegankelijke databestand een nieuwe tijdstip van binnenkomst krijgen toebedeeld.

Van de Ven en PricewaterhouseCoopers laten gelijke uitkomsten zien

We zien bovendien dat de onderzoeksbevindingen van PricewaterhouseCoopers uit 2003 overeenkomen met de bevindingen van Van de Ven en Kuylman uit hun onderzoek in 2002 aan de Nijmeegse Kislev tapkamer. Van de Ven beschrijft hoe hij en Kuylman via de geboden toegang tot de AMS met behulp van eenvoudige DOS-tools (PC-Tools e.d.) bij de directory konden komen, d.w.z. bij de ADABAS database. Via deze database konden namen van opgeslagen files niet alleen eenvoudig worden gewist, zoals ook rechercheur Koster beschreef, maar ook worden vervangen of herbenoemd.
PriceWaterhousCoopers komt tot dezelfde conclusie:
"Personen met logische toegang tot uitwerkstations of het netwerk (zoals, maar niet beperkt tot, gewone gebruikers) zijn in principe in staat tot:
- *onbevoegde inzage van getapte boodschappen.*
- *onbevoegde wijziging of vernietiging van getapte boodschappen.*

- *onbevoegde wijzigingen in autorisaties in het interceptie systeem.*
- *onbevoegde wijziging of vernietiging van log gegevens.”*[158]

De veiligheid van de tapkamers bleek in de jaren 1997/1998 een ondergeschoven kindje. Van de Ven wijst erop dat de tapkamers van Comverse zoals hij die kent uit de jaren ’90, *“in feite bedoeld waren als interceptie-systemen ten behoeve van Intelligence werk: het onderscheppen van informatiestromen*”. Daarbij was er ‘*een totaal gebrek aan aandacht voor informatieveiligheid en “logging”. Dat besef kwam pas in de periode na 1998’*.[159] De beveiliging van de tapkamer was in die tijd in de eerste plaats een procedurele zaak zoals ook een fax van de Landelijke Interceptie Organisatie uit 2002 expliciet laat weten.[160]

Het onderzoek van PricewaterhouseCoopers bevestigt daarmee de eerdere uitkomsten van Van de Ven en Kuylman en andersom. Hun uitkomsten spreken de stelling van Van den Heuvel tegen dat de in het systeem ingebouwde, inderdaad vrijwel onkraakbare AVQBSC Codec, manipulatie onmogelijk maakte. Manipulatie van opgeslagen materiaal was mogelijk door onbevoegd handelende bevoegden. Het grote probleem was dat het in de praktijk oncontroleerbaar was of de bevoegden niet per ongeluk onbevoegd waren danwel onbevoegde handelingen verrichtten. De situatie in de digitale tapkamers van 2003 bleek wat dit betreft weinig te verschillen van die in de analoge tapkamer van 1993, zoals door Laarman beschreven.

Audiostreaming volgens Van den Heuvel

Van den Heuvel doet zijn betoog dat de (Baybasin-) tapkamer waterdicht beschermd was tegen manipulatie, mede rusten op een tweede pijler. Ook het unieke operating system van ‘*audiostreaming*’ waarmee de Kislev-2 de gesprekken bij de behandelend rechercheurs en tolken afleverde, zou volgens Van den Heuvel afdoende bescherming bieden tegen manipulatie van het opgeslagen audiomateriaal vanuit de uitluisterunits.

Van den Heuvel zegt hierover het volgende in zijn afrondende rapport: *“Een tapkamer van Verint bestaat niet uit een “PC met Windows 3.1”. Het betreft een ‘gecodeerde streaming audioserver’ met een in hardware uitgevoerde coderingsmodule.*[161]

In hoofdstuk 1 schrijft Van den Heuvel zelfs iets wat al aantoonbaar onjuist is gebleken: *“in hoofdstuk 10 (---) wordt ook een beschrijving gegeven van de structuur en beveiliging van de opgeslagen audio in de zogenaamde Kislev-systemen van de firma Comverse / Verint. Hun tapkamers gebruiken niet een PC met Windows 3.1, maar het betreft een ‘gecodeerde streaming audioserver’ met een in hardware uitgevoerde coderingsmodule”*[162] Als de productbeschrijving van Comverse Technology, Van Dreunen en Van de Ven het ergens over

[158] bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers, p. 13
[159] Van de Ven, Reactie op het rapport van Bas van den Heuvel in de zaak Baybasin, pp. 10 en 30.
[160] Fax d.d. 14 augustus 2002 van het Landelijke Interceptie Organisatie aan de rechter-commissaris te Zwolle: *Beveiliging van informatie is … in de eerste plaats een procedurele zaak: toegang tot gegevensdragers dient te zijn afgeschermd etc.*

[161] MEPIO rapport, hfdst. 10, p. 4
[162] MEPIO rapport, hfdst. 1, p 7

eens zijn, dan is het wel dat de uitwerkstations bestonden uit computers die op MS Windows, meestal Windows 3.11, draaiden. Reeds hier zit Van den Heuvel er dus aantoonbaar naast.

Van den Heuvel verduidelijkt zijn stelling in dezen voorts als volgt: *"voor de gebruikers [is de Verint-tapkamer] een gecodeerde streaming audioserver. Zo'n streaming audio server is in basis vergelijkbaar met digitale televisie en muziekdienst 'Spotify'. Het betreft hier echter getapte gesprekken die worden gedistribueerd ('gestreamd') naar de rechtmatige gebruikers. (---) Het hart van het Audiodisk systeem is de Audio Management Server. Het AMS regelt het coderen en opslaan van de ontvangen audio en is voor de gebruikers een gecodeerde streaming audioserver."*[163]

Van den Heuvel wil hiermee zeggen dat manipulatie van de door de uitwerkstations opgevraagde audio onmogelijk was, omdat deze audio alleen maar langs de computers van deze uitluisterunits werd geleid, zonder dat deze met behulp van deze computers bewerkbaar waren. In feite draait het gehele door Van den Heuvel geschreven MEPIO rapport om dit argument. De vraag is daarom: snijdt dit argument over 'audiostreaming' van Van den Heuvel wel hout?

Om deze vraag goed te beantwoorden is het van belang te begrijpen wat Van den Heuvel verstaat onder 'audiostreaming'. Dit wordt uitgelegd door Van Dreunen, op wiens informatie Van den Heuvel steunt bij zijn uitleg over de werking van het Comverse interceptie-systeem. Van den Heuvel noemt geen andere relevante bronnen waarop hij zich baseert. Ook is van belang wat de productbeschrijving van Comverse Technology Inc. zegt over het gebruikte 'operating system' en wat de ervaringen van Van de Ven zijn op dit punt. Leiden deze bronnen tot dezelfde conclusie als die Van den Heuvel meent te moeten trekken, namelijk dat het operating system van de Kislev, door Van den Heuvel 'audiostreaming' genoemd, de opgeslagen informatie waterdicht tegen manipulatie beschermt? Het antwoord luidt eenduidig nee. En dat blijkt uit de volgende nieuw opgekomen nova.

33. Van Dreunens uitleg van 'audiostreaming'

In zijn recente brief van 23 november 2015 verheldert Van Dreunen de door Van den Heuvel geïntroduceerde term 'audiostreaming'. Deze 'audiostreaming' zou volgens Van Dreunen in het IRMX operating system van de Kislev 2 zijn ingebouwd en kan als volgt worden begrepen: *"slechts dat stukje audio dat je op dat moment afspeelt wordt over het netwerk gestuurd. Dus een opname van 5 minuten, wat dus 5 minuten duurt om geheel af te spelen, wordt gedurende die volle 5 minuten in kleine beetjes over het netwerk gestuurd."* [164]

Ook Van de Ven noemt het operating system IRMX als onderdeel van de door hem in 2002 onderzochte Kislev tapkamer te Nijmegen.[165] Het blijkt uiteindelijk niet veel uit te maken hoe je dit operating system noemt. Het resultaat is en blijft, zoals Van Dreunen het nu omschrijft, dat de opgevraagde informatie uiteindelijk als audio op de uitwerkstations verschijnt. Hij geeft aan: *"Omdat de PC's in die tijd nog niet beschikten over een audiocard (---) was iedere tap-uitwerk PC voorzien van een DSP oard. Deze DSP-kaart zorgde voor het decoderen van de AVQSBC en voor de D/A*

[163] MEPIO rapport, hfdst. 10, p. 48
[164] bijlage 86: brief d.d. 23 november 2015 van D. van Dreunen aan mr. Aben, p. 6
[165] Van de Ven, Antwoorden 14 augustus 2015, gevoegd als bijlage 8 bij zijn Rapport van 31 augustus 2015, antwoord 8

omzetting van de ontvangen audio. Het geluid werd vanaf deze kaart naar een in de PC aanwezige audio-outputunit gestuurd, waarop een luidspreker en een hoofdtelefoon konden worden aangesloten (onderstreping door AvdP)*."* [166] Zoals al eerder opgemerkt was dit ook precies wat Van de Ven in 2002 waarnam.

De gevolgtrekking van Van den Heuvel dat dit IRMX operating system van 'audiostreaming' manipulatie van de geïntercepteerde en opgeslagen audio onmogelijk zou maken, maakt Van Dreunen echter niet. En dat kan ook niet. Wanneer audio op de werkcomputer van de uitluisterunit verschijnt, kan deze immers altijd door de gebruiker als wav-file worden opgeslagen. Geluid kan als audio op een (band)recorder worden opgeslagen maar ook met behulp van een audiokaart als een wav-file op een computer. Het enige wat nog niet geheel duidelijk is uit de door Van Dreunen gegeven recente beschrijving, is of dit opslaan met behulp van de bij de werkcomputer behorende DSP-kaart gebeurde of dat hiervoor een extra download-programma moest worden geïnstalleerd. Daarnaast bestond in ieder geval ook nog de mogelijkheid om de audiosignalen vanaf het *audio-output* punt van de werkcomputer met een Y-splitter via de audio-ingang van een tweede computer op te nemen en zo als wav-bestand op te slaan.[167]

De nadere uitleg van Van Dreunen van het begrip 'audiostreaming' in het Kislev interceptie-systeem ondersteunt dus niet de tweede pijler onder Van den Heuvels betoog, dat de Kislev tapkamer geen manipulatie toeliet. De uitleg van Van Dreunen weerspreekt deze in feite.

En dit wordt ondersteund door andere bronnen uit die tijd.

34. Het operating system volgens PricewaterhouseCoopers: *exporteren kon*

Dat de uitwerkstations de opgevraagde audio inderdaad gewoon als wav-bestand konden opslaan, onafhankelijk van de wijze waarop het operating system deze van de AMS daar naar toe exporteerde, wordt door meerdere bronnen uit die tijd bevestigd. Zo spreekt het rapport van PricewaterhouseCoopers over de mogelijkheid van het exporteren van getapte gesprekken. En zoals Derksen analyseert in zijn rapport Stand van Zaken III, deel I, kan dit alleen maar als die gesprekken eerst als wav-bestanden op een computer konden worden opgeslagen. Het rapport van PricewaterhouseCoopers waarschuwt dat de mensen bij de uitwerkterminals zich het recht kunnen toe-eigenen files te exporteren: *"Het wijzigen van de configuratie van een uitwerkterminal geeft de gebruiker de mogelijkheid om middelen op de uitwerkterminal te plaatsen om getapte boodschappen te exporteren naar gegevensdragers of andere werkstations*.[168]

Dit impliceert volgens Derksen dat iemand vanuit een uitwerkunit met de juiste toegangsrechten files kon opvragen en vervolgens exporteren. Maar het versturen van files vanuit de computer van een uitwerkterminal kan alleen maar als deze als wav-

[166] bijlage 86**:** brief d.d. 23 november 2015 van D. van Dreunen aan mr. Aben, p. 4
[167] antwoord op vraag 10a, Van de Ven, Antwoorden 14 augustus 2015, gevoegd als bijlage 8 bij zijn Rapport van 31 augustus 2015
[168] bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers, p.33

files op deze computer staan.

Hoe dat is gebeurd, is een tweede, maar genoemde constatering van PricewaterhouseCoopers impliceert dat audio vanuit de AMS als wav-files op de computers van de uitwerkterminals kon worden gedownload. En met wav-files op je computer kun je die wav-files ook manipuleren.[169]

35. Het operating system volgens de productbeschrijving van Comverse

Ook de productbeschrijving van Comverse Technology Inc. van 1993 lijkt te bevestigen dat de uitwerkstations de opgevraagde audio als wav-bestand konden opslaan, onafhankelijk van de wijze waarop het 'operating system' deze aanvoerde. Deze geeft immers expliciet aan dat de ontvangen gegevens door de uitwerkstations konden worden gemanipuleerd:

- *"Operator Workstations are computer terminals equipped with audio playback units, to access and manipulate the data stored in the AMS."* [170]

en:

- *"Output channels are allocated to operator stations, to allow real time monitoring as well as playback of previously recorded audio sessions and related data from on-line storage, or from the archive. The operator can directly annotate the session, prepare written transcriptions, and perform various other functions on the data."* (onderstreping door AvdP) (p.4) [171]

En overeenkomstig de bevindingen van PricewaterhouseCoopers, laat Comverse weten dat exporteren van gegevens mogelijk was:
"The ability to connect AudioDisk to other computers provides the potential for facilities and services that were not possible before. External devices can exchange data with AudioDisk or control AudioDisk operation." (p.2) [172]

36. Rechercheur Jeroense over audio wav-bestanden op zijn computer

Het was niet alleen een theoretisch mogelijkheid die het systeem bood: het ontvangen van de audio in de vorm van een wav-bestand op de werkcomputer. Rechercheur Jeroense vertelt erover aan de rechter-commissaris.

Jeroense had een belangrijke rol in het Baybasin-onderzoek. Hij was van aanvang af bij het onderzoek betrokken, zo vertelde hij de rechter-commissaris.[173] Hij werkte vanaf 1994 bij het Kernteam Noord en Oost. Hij participeerde in alle grote Turkse onderzoeken en maakte deel uit van de Istanbul-desk in Turkije[174]

---

[169] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel I, 16 oktober 2015 , pp. 18 en 19
[170] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, bijlage 4, p. 6
[171] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, bijlage 4, p. 4
[172] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, bijlage 4, p. 2. Ook was de mogelijkheid ingebouwd om de audio op te nemen via een output van de audio-unit. '*The audio Unit (---) supports two earphone-sockets and optionally an external loudspeaker, connected to output channels on the AMS*.' (p.6 productbeschrijving). Zo de rechercheur nog geen geluidsbestand gehad zou hebben, kon hij er via deze uitgang altijd eentje maken.
[173] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 32
[174] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 1 en 13

Hij had daarnaast ruime tapkamer-ervaring. Hij zat, zo vertelt hij, samen met de belangrijkste taptolk Tayyar Centinkaya, '*soms hele dagen op de tapkamer*'. [175] Çetinkaya zegt over Jeroense: *"Jeroense was de leidinggevende tijdens het Baybasin onderzoek. Hij was ook tap coördinator."*[176] Jeroense bevestigt de kwalificatie van Çetinkaya: *"Ik was geen leidinggevende van Tayyar, maar ik zei hem wel wat hij wel of niet moest doen.(---) Ik was functioneel de leidinggevende."*[177]

Jeroense vertelde aan de rechter-commissaris dat 'ze' indertijd wel wav-bestanden via een beveiligd modem in de tapkamer binnenkregen. Die tapgesprekken werden dan 'doorgeleid'. Jeroense: *"Er zijn wel zaken geweest waarbij wij een rechtstreekse lijn hadden waarbij dagelijks gegevens werden doorgegeven. (---)*
Ik bedoel dan dat live via een beveiligde lijn de geluidsbestanden naar ons toe werden gestuurd. (---) Ik weet niet meer in welk onderzoek dit was. Er kwamen wav-bestanden. Het kwam via een beveiligde modem. U vraagt mij hoe het van de computer in het dossier kwam. In Nederland werd het vertaald. Het is hetzelfde als nu het doorgeleiden van tapgesprekken. Je krijgt het binnen op de centrale computer en schuift het intern door naar waar het wordt opgeslagen. Het werd gestructureerd neergezet ter verwerking. Het is een netwerk en het komt op één plaats aan. Iemand moet het dan op de juiste plek opslaan (onderstreping AvdP)*."*[178]
Cetinkaya bevestigt de vernuftigheid van Jeroense op dit gebied: *"De ingenieurs van deze manier van werken waren Van Brakel en Jeroense, die hadden verstand van computers",* maar Cetinkaya blijft ontkennen dat deze manier van werken in de zaak van verzoeker zou hebben plaatsgevonden. Hij erkent wel dat er in andere zaken gesprekken werden uitgewisseld met Turkije. Dit gebeurde via een modem om ze daar te laten horen wat er werd gezegd en andersom.[179]

We zien hier de bevestiging door een praktisch expert uit het Kernteam Noord en Oost Nederland, rechercheur Jeroense, dat gesprekken, geluidsbestanden, als wav-file binnenkwamen om vervolgens volgens de normale procedure van de harde schijf op de juiste plek in het systeem te worden weggezet. Dit was een gebruikelijke praktijk in de samenwerking met Turkije.

37. Derksen: audiostreaming à la Van den Heuvel verhindert manipulatie niet

Prof. Derksen analyseert in zijn rapport Stand van Zaken III deel I zeven manieren van manipulatie van de afgeluisterde gesprekken in het door de deskundigen en Comverse Technology Inc. omschreven Kislev interceptie-systeem. Vijf daarvan hebben helemaal niet te maken met de door Van den Heuvel en Van Dreunen bedoelde *'audiodata streaming'* van het *'operating system'*. Slechts twee manieren, en wel die beschreven sub 5 en 6, lijken op het eerste gezicht door bedoelde 'audiostreaming' te

[175] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 25.
[176] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 36
[177] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 73
[178] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 117
[179]proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 42 en 43.
Zie ook Cetinkaya in zijn verhoor van 11 januari 2013 sub 108, antwoord op vraag 137: 'Koers heeft verklaard (bijlage antwoord 3) dat wanneer in een Nederlands onderzoek in Istanbul werd getapt. de informatie vanuit de werkplek aldaar dagelijks per telefoon, fax of per modem naar het Nederlandse team werd verzonden. Kunt u dit bevestigen?'
Antwoord sub 108. Vraag 137. 'Koers heeft daar een proefschrift over geschreven. De inhoud is correct'

worden verhinderd. In de praktijk echter bleken ook deze twee manieren van manipulatie zonder beperking te hebben kunnen plaatsvinden binnen het Comverse interceptie-systeem, zo blijkt uit de nieuw opgekomen, uitgebreide documentatie uit die tijd.[180]

1. **Een ontlastend gesprek wordt niet gearchiveerd**:
   Er is een keuzemoment voor de beheerder om gesprekken wel of niet te archiveren. De hiervoor genoemde Popper, sedert 1995 installateur, reparateur en controleur van Comverse tapkamers, in dienst van de Nederlandse Comverse vertegenwoordiger,[181] — dus praktisch kenner van de Comverse tapkamer bij uitstek — , noemt de selecterende rol van de systeembeheerder bij het archiveren: '*de systeembeheerder kan bepalen of alles volledig gearchiveerd moet worden of dat hij een selectie moet maken'*.[182] Dit keuzemoment kan in principe ten kwade worden aangewend, zo schrijft Derksen.

2. **Een ontlastend gesprek wordt gewist**
   Popper vertelt (zie novum 32 hiervoor) dat gesprekken op de optical disk verwijderbaar zijn: '*De systeembeheerder kan wissen'*. Ook anderen konden van de systeembeheerder die wisrechten krijgen.[183] Het PricewaterhouseCoopers rapport noemt expliciet dat de toegangsrechten algemener werden toegekend dan bedoeld en dat de controle daarop ontbrak.
   Er is ook een manier van wissen die qua manipuleren extra mogelijkheden biedt: je maakt een kopie van de 'optical disk' waarbij bepaalde gesprekken selectief niet mee-gekopieerd worden. Van de Pol maakte als voorzitter van het College Bescherming Persoonsgegevens in een door de NVSA aangespannen procedure, expliciet gewag van deze mogelijkheid. Het verslag van de hoorzitting vermeldt: "*De heer Van de Pol stelt vast dat de advocatuur akkoord gaat met het kopiëren van alleen de te bewaren* (d.w.z. niet gewiste) *bestanden naar een andere schijf, waarna de originele disk met de geheimhoudersgesprekken vernietigd wordt. Het CBP wil graag de mening van OM en MvJ over deze mogelijkheid. Volgens de heer Van Oosterhout* (van het MvJ) *is het een optie, maar er zijn ook andere opties denkbaar."*[184]

   Van de Ven leidt uit deze ter zitting van het CBP getrokken conclusie een extra vorm van manipuleren af: je kunt op deze manier na het wissen van ongewenste bestanden een nieuwe schijf, optical disk, met originele en gemanipuleerde informatie samenstellen. Dit bleek aldus de opmerking van de voorzitter van het

---

[180] bijlage 84**:** prof. dr. Ton Derksen, Stand van Zaken III, over deskundigen en waarheidsvinding in de zaak-Baybasin, deel I, 16 oktober 2015 (Audio-streaming als bescherming tegen manipulatie), pp. 15-19. Zie ook **bijlage 90**: commentaar van Derksen d.d. 29 november 2015, zoals gehecht aan brief d.d. 30 november 2015 van A.G. van der Plas aan mr. Aben
[181] Popper werkte sedert 1995 bij Bumicon, vanaf september 2000 bij Converse Infosys BV. Zie bijlage 89: proces-verbaal van verhoor van B.J. Popper, rechter-commissaris te Almelo, 3 oktober 2001, pp. 2 en 3
[182] bijlage 89: proces-verbaal van verhoor van B.J. Popper, 3 oktober 2001, pp. 2 en 3
[183] bijlage 89: proces-verbaal van verhoor van B.J. Popper, 3 oktober 2001, p. 4
[184] verslag d.d. 26 juli 2002 van hoorzitting College Bescherming Persoonsgegevens [CPB] van 11 juli 2002, p. 6 (gevoegd als bijlage 2 bij Antwoord Van de Ven d.d. 14 augustus 2015, bijlage 8 bij eindrapport van 31 augustus 2015)

College Bescherming Persoonsgegevens indertijd, d.w.z. in 2002, een mogelijke en geaccepteerde praktijk.[185]

3. **De gespreksdata (log-gegevens, verkeersgegevens) worden gewijzigd**
De nova 28 t/m 31 laten zien dat gespreksdata konden worden gewijzigd via de toegang tot de ADABAS database, de directory. Hierdoor kon de schijn worden gewekt dat verzoeker met bijvoorbeeld X sprak, terwijl hij in feite met Y sprak. Ook datum en locatie van het gesprek konden op deze manier worden veranderd. In dat geval had het desbetreffende gesprek wel plaatsgevonden, maar niet eind 1997 in Nederland, maar bijvoorbeeld in 1991 in Turkije. De mogelijkheid om de gespreksdata te wijzigen wordt zowel door Van de Ven als door PricewaterhouseCoopers expliciet gemeld. Van den Heuvel onderkent dat een gedeelte van de metadata ongecodeerd zijn. Hij noemt 'het a-nummer [het nummer van de beller], b-nummer [het nummer van de gebelde], team, commentaar en de JTS', waarin de tijd en locatie worden geregistreerd. Deze gegevens kunnen dus ook volgens Van den Heuvel gewijzigd worden. [186] Koster van de Regiopolitie Gelderland-Midden legt uit dat men in die tijd op deze wijze via de directory geheimhoudersgesprekken wiste.[187]

4. **Gesprekken die elders zijn getapt en elders zijn gemanipuleerd, worden in het Nederlandse tapsysteem als integer gesprek ingevoerd, eventueel met een gewijzigde tijd, persoon of locatie**
Derksen doelt hier op novum 36: de informatie van rechercheur Jeroense over het van buitenaf via een beveiligd modem binnenkrijgen van wav-bestanden, welke intern werden 'doorgeleid' naar de juiste plek binnen het tapsysteem. Derksen schrijft: rechercheur Jeroense is in de Baybasin-zaak niet de eerste de beste, maar iemand met ruime tapkamer ervaring. Wat Jeroense over het binnenkomen van wav-files via een modem zegt, zijn dus de woorden van een praktisch expert. De mogelijkheid van de vierde manier van manipuleren - het invoeren van gemanipuleerde gesprekken die elders zijn opgenomen, met een gewijzigde inhoud of een gewijzigde tijd, persoon of locatie - is hiermee, aldus Derksen, door de mensen uit de praktijk verzekerd.[188]

5. **De gesprekken zijn in Nederland opgenomen, ze worden geëxporteerd om ze elders te laten manipuleren en daarna weer in te voeren**
Deze vijfde manier van manipuleren lijkt op het eerste gezicht door 'audiostreaming' te worden verhinderd. Hiervoor is namelijk vereist dat gesprekken voor de rechercheur als geluidsbestanden, als wav-bestanden, beschikbaar zijn. Pas zó kunnen ze geëxporteerd worden. Derksen constateert terecht dat vele bronnen garanderen dat aan deze eis was voldaan. Van de Vens onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat de files via de directory van de ADABAS

[185] Van de Ven d.d. 14 augustus 2015, aantwoord op vraag 8, bijlage 8 bij eindrapport van 31 augustus 2015 en Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, pp.27 en 28.
[186] Van den Heuvel, e-mail van 6 augustus 2015 te 13.16 aan A.G. van der Plas sub antwoord 2 en MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 48 en 56
[187] bijlage 5 bij Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015: proces-verbaal van M.P.M. Koster, Regiopolitie Gelderland Midden, 7 november 2002
[188] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel I, p. 18

benaderd konden worden en dat je ze vervolgens als wav-file kon opslaan.[189] Wat taptolk Cetinkaya over de praktijk beschrijft, impliceert dat de Nederlandse rechercheurs in de Baybasin-tapkamer over geluidsbestanden beschikten: gesprekken werden met Istanbul via een *modem* uitgewisseld, dus ook naar Istanbul gestuurd.[190] De bevindingen van PricewaterhouseCoopers impliceren dat de tapkamerbeheerder de mogelijkheid van exporteren had alsmede dat zijn bevoegdheid dat te doen oncontroleerbaar aan anderen binnen de tapkamer was gedelegeerd.[191] Om te exporteren, zo concludeert Derksen, was het in ieder geval nodig dat de bestanden als wav-files beschikbaar waren.[192] Ten slotte garandeert de productbeschrijving van Comverse Technology Inc. dat de rechercheurs data konden bewerken. Ook dat kan alleen wanneer ze als geluidsbestanden op de computers van de uitwerkstations beschikbaar waren.[193]

6. **De inhoud van de audio wordt in de Nederlandse tapkamer gewijzigd**
   Wanneer men de audio eenmaal als een geluidsbestand in de vorm van een wav-file op een computer heeft gezet, kan men deze audio manipuleren. Met een edit-programma is digitaal manipuleren goed te doen, zo concludeert Derksen.
   Dit komt overeen met de hiervoor besproken conclusies uit de onderzoeken van Van de Ven en Kuylman en van PricewaterhouseCoopers:
   "Personen met logische toegang tot uitwerkstations of het netwerk (zoals, maar niet beperkt tot, gewone gebruikers) zijn in principe in staat tot:
   - *onbevoegde inzage van getapte boodschappen.*
   - *onbevoegde wijziging of vernietiging van getapte boodschappen.*
   - *onbevoegde wijzigingen in autorisaties in het interceptie systeem.*
   - *onbevoegde wijziging of vernietiging van log gegevens."*[194]

7. **De inhoud van het gesprek wordt bewust verkeerd vertaald**
   Derksen noemt ten slotte een nog eenvoudiger wijze van manipuleren: het weglaten van een ontlastende zin, of het toevoegen van een belastende zin bij het vertalen en samenvatten van de gesprekken in de tapverbalen. Dit kan intentioneel gebeuren, zoals we herhaaldelijk hebben waargenomen bij het vergelijken van de in verzoekers zaak als bewijs gepresenteerde tapverbalen met de recent afgegeven originele gesprekken. Ik kom hierover later te spreken onder het nieuw opgekomen novum van 'vertalingsgesjoemel'. Maar verkeerd vertalen in belastende zin kan natuurlijk ook óf uit onkunde óf door haast- en broddelwerk gebeuren, zo geeft Derksen aan.

---

[189] zie de nova 28 en 29 hiervoor. Van de Ven geeft daarnaast ook aan dat rechercheurs altijd zelf een wav-file konden maken. Via een y-splitter konden ze de gedecodeerde audio naar een audio-ingang van een computer zenden en daar konden ze vervolgens het geluid met een edit-programma als wav-bestand opslaan (zie hiervoor novum 33: Antwoord op vraag 10a, Van de Ven, Antwoorden 14 augustus 2015, gevoegd als bijlage 8 bij zijn Rapport van 31 augustus 2015).
[190] zie novum 36 hiervoor en proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 42: '*we wisselden toen gesprekken uit via een modem'*.
[191] zie novum 32 hiervoor
[192] zie novum 34 hiervoor
[193] zie novum 35 hiervoor
[194] zie hiervoor novum 29 en bijlage 42 bij herzieningsverzoek 2011: rapport d.d. 25 augustus 2003 van PricewaterhouseCoopers, p. 13

De conclusie van Derksen is derhalve dat audiostreaming à la Van den Heuvel manipulatie binnen het Kislev interceptie-systeem niet verhindert. Er zijn minimaal zeven manieren om te manipuleren. Slechts voor twee van die manieren heeft de rechercheur of tolk een geluidsbestand, een wav-file, op zijn computer nodig. De bescherming die audiostreaming volgens Van den Heuvel zou bieden, zou dus maximaal twee van de zeven manieren van manipuleren betreffen. Maar wat de taptolk Cetinkaya over de praktijk van de tapkamer vertelt, wat het PricewaterhouseCoopers rapport over die praktijk schrijft, en wat de productbeschrijving van Comverse Technology Inc. garandeert, impliceert dat men in de uitluisterstations de beschikking had over geluidsbestanden, en dat die konden worden gebruikt. Binnen de Baybasin-tapkamer van Comverse kon dus op alle zeven manieren gemanipuleerd worden. De wijze waarop het iRMX operating system de opgevraagde audio vervoerde of aanbood, blijkt in feite irrelevant voor de mogelijkheden tot manipulatie die toen bestonden, zoals Derksen uitgebreid beargumenteert in zijn rapport Stand van Zaken III.

38. Van de Ven over de *System Topology* van de Kislev

Aan de hand van de productbeschrijving van Comverse laat Van de Ven nog een andere zwakke schakel zien in de Kislev tapkamer van de jaren 90. Hij legt uit waarom het zogenaamde *Front-End* van het systeem, waar *'DTI en tapkamer aan elkaar hangen',* een belangrijke tweede zwakke schakel vormt. Het gaat om het verzamelpunt waar alle telefoongesprekken langskomen, het selectiepunt waar de te registreren gesprekken worden uitgeselecteerd. Het bestaat mede uit een '*multiplexer'* waar een nieuwe '*trunk'* wordt gevormd, welke naar de DTI wordt doorgestuurd. De DTI is het koppelpunt tussen operator en justitie. Vanaf hier wordt het signaal als *call content* en IRI aan de tapkamer afgeleverd. Volgens de analyse van Van de Ven bood dit *Front-End* van deze tapkamer op drie niveaus gelegenheid om een gemanipuleerd signaal de tapkamer in te voeren.

- Op de '*multiplexer'* kon een tweede externe lijn worden aangesloten. Koen Jaspers beschrijft deze mogelijkheid in een brief aan de rechter-commissaris als '*spoofen'*.[195] Van de Ven geeft terecht aan dat een dergelijke lijn gemanipuleerd materiaal kan transporteren.
- Binnen het *selectiesysteem* van het *Front-End* kon een willekeurig nummer worden ingevoerd, waardoor oneigenlijke gesprekken worden geselecteerd voor de afgetapte lijn. Van de Ven verwijst naar een door Van den Heuvel in zijn MEPIO rapport gegeven voorbeeld, waarin beschreven wordt hoe via een in de auto van een *target* verstopte GSM-telefoon direct afgeluisterde gesprekken zonder protocol de tapkamer konden worden binnengeloodst.[196]
- Daar waar getapt wordt is het volgens Van de Ven bovendien mogelijk om signalen in het tapsysteem in te voeren bijvoorbeeld door gebruikmaking van een IMSI-achtige constructie.[197]

[195] brief K.B. Jaspers, 21 september 2015, p.3
[196] MEPIO rapport, hoofdstuk 10, sub noot 16
[197] Van de Ven, rapport 8 oktober 2015, pp. 21-23, alsmede p. 9 waar Van de Ven schrijft: "*Vanuit mijn werkzaamheden bij de MID is mij bekend, dat vanaf 1996 de aanpassing om met IMSI-catcher-achtige oplossingen mee te kunnen luisteren, in Hongarije voorhanden waren. Hierdoor is mogelijk buiten het zicht van Rohde & Schwarz, deze door haar genoemde theoretische mogelijkheid in praktijk gebracht. In kleine kring ging het bericht rond dat ook een Nederlandse politiedienst deze optie gebruikte. Ik weet niet vanaf wanneer precies*

Hetgeen Van de Ven hier beschrijft impliceert drie extra mogelijkheden die het Comverse interceptie-systeem in het Front-End bood om audiomateriaal het systeem binnen te voeren dat niet direct afkomstig was van de officieel getapte lijn.

CONCLUSIE

Het nader onderzoek in herziening heeft een aantal belangrijke nieuwe nova opgeleverd, met de volgende uitkomst. Zowel de analoge UHER 6000 tapkamer uit 1997 als de digitale Comverse Kislev tapkamer waarmee de voor het bewijs gebruikte tapgesprekken zijn verzameld, boden geen dan wel volstrekt onvoldoende garantie tegen manipulatief ingrijpen door de in de tapkamers werkzame rechercheurs en tolken of (on)bevoegd aanwezige derden. De mogelijkheden tot manipulatie van het materiaal waren in veelvoud aanwezig. Er bestonden verschillende opties om niet-authentiek audiomateriaal te importeren en op te slaan in het systeem als een authentiek afgeluisterd gesprek. Eenmaal opgeslagen materiaal kon via de afluisterstations worden geëxporteerd om bijvoorbeeld elders te worden gebruikt of vervalst. Het systeem liet zelfs bewerking van het opgeslagen materiaal toe op de uitwerkstations zelf, afhankelijk van de toegekende toegangsrechten. PricewaterhouseCoopers constateerde dat deze toegangsrechten ongecontroleerd en breed verspreid waren binnen de tapkamer in die tijd.

De nieuw opgekomen nova bevestigen hetgeen al in 2011 is aangevoerd, te weten dat de tapkamers die bij het onderzoek tegen verzoeker zijn gebruikt intrinsiek onbetrouwbaar waren, d.w.z. niet bestand tegen manipulatie van kwaadwillende medewerkers. De door Van de Ven en Derksen op de vrijgegeven kopieën van voor het bewijs essentiële gesprekken gevonden ernstige anomalieën, waarover zo direct meer, maken duidelijk dat het hier niet slechts gaat om een theoretische mogelijkheid van manipulatie, maar om een hoogstwaarschijnlijk in verzoekers zaak plaatsgevonden praktijk.

De beveiliging van de tapkamer was in die tijd in de eerste plaats een procedurele zaak, volgens de Landelijke Interceptie Organisatie.[198] Het tapsysteem zelf bood geen afdoende beveiliging. Beveiliging behoorde plaats te vinden door een strikte regeling van toegangspaswoorden, en ook door de ruimte van de tapkamer zelf te beschermen. In Den Haag ging men zelfs zover dat op iedere uitluisterafdeling ter beveiliging rond elke computer een gecertificeerde kooi was geplaatst.[199] Dat was in verzoekers zaak niet het geval. Integendeel, tolken als Cetinkaya liepen vrij in en uit.

In hoofdstuk I is besproken dat er vanaf begin jaren 90 een nauwe samenwerking tussen het Kernteam Noord en Oost Nederland en Turkse politiediensten, bestond, waarvan gezamenlijk tappen een essentieel onderdeel uitmaakte. De informele contacten met Turkije liepen in ieder

---

deze optie op de Nederlandse markt beschikbaar kwam, behalve dat dit gebeurde in de periode tussen 1995 en 1998."

[198] fax d.d. 14 augustus 2002 van het Landelijke Interceptie Organisatie aan de rechter-commissaris te Zwolle: *Beveiliging van informatie is … in de eerste plaats een procedurele zaak: toegang tot gegevensdragers dient te zijn afgeschermd etc.*

[199] aldus een oud-medewerker van de politie Haaglanden. Uit Van de Pol (2006), *Onder de tap*, p. 179

geval door in verzoekers zaak. Deze contacten moesten coûte que coûte geheim blijven, zo blijkt uit het relaas van indertijd betrokken politiemensen. Onder hen bevond zich de centrale taptolk in de zaak: Tayyar Cetinkaya. Volgens veel bronnen stond hij dagdagelijks in contact met de Turkse autoriteiten; dit gebeurde ook in verzoekers zaak. Hij had tevens een uitmuntende relatie met het voormalige hoofd van de Turkse Veiligheidsdienst, ten tijde van het onderzoek in verzoekers zaak tevens hoofd van het Smokkeldepartement te Ankara: Emin Arslan. Deze liet in 2010 publiekelijk weten dat de Nederlandse 'operatie' tegen verzoeker in 1998 onder zijn persoonlijke leiding had plaatsgevonden. Hij sprak in 2007 tegenover de NRC over zijn nauwe contacten met de Nederlandse tolk Tayyar Cetinkaya[200] als een van de constante factoren in de succesvolle samenwerking tussen Nederland en Turkije; deze was van onschatbare waarde gebleken in het onderzoek tegen verzoeker. Bekend is nu ook dat Baybasin vanwege zijn politieke stellingname een prominente plaats innam op de dodenlijst van de toenmalige Turkse machthebbers. De basisvoorwaarden om Baybasin middels een fake-strafzaak op basis van in Turkije gemanipuleerde telefoongesprekken te laten veroordelen - het volgens Turkse bronnen gevolgde scenario - waren hiermee in optima forma aanwezig. De gevonden anomalieën en intentioneel belastende vertalingen doen ondertussen niet alleen maar vermoeden dat dit scenario reëel is gevolgd, maar maken dit meer dan waarschijnlijk. De op dit punt nieuw opgekomen nova worden in de volgende twee hoofdstukken besproken.

Het antwoord op de vraag sec of de in verzoekers zaak gebruikte tapkamers waterdichte bescherming boden tegen manipulatie van onbevoegden, daaronder verstaan onbevoegd handelende bevoegden, is op grond van het voorgaande echter al helder en eenduidig. Nee, dat boden zij niet. Op dit punt wordt de deskundige Van den Heuvel door alle nieuw opgekomen nova, afkomstig van betrokken technici en functionarissen tot documentatie van de fabrikant, weersproken.

In de herzieningsaanvraag van 2011 is gewezen op het belangrijke novum van het in 2003 in opdracht van Binnenlandse Zaken en Justitie verrichte onderzoek van PricewaterhouseCoopers naar de informatiebeveiliging bij de Nederlandse tapkamers. De hoofdconclusie van PricewaterhouseCoopers was, dat bij alle van de onderzochte interceptie-organisaties hiaten waren aangetroffen in het beheer en de technische beveiliging van het interceptie-systeem, met reële risico's van manipulatie van geïntercepteerde (meta)informatie door onbevoegden. De hiervoor besproken nieuw opgekomen nova bevestigen de conclusies van het over dit onderzoek uitgebrachte rapport één voor één.

In de mondelinge toelichting op het herzieningsverzoek is op grond van dit novum een vergelijking getrokken met de jurisprudentie inzake de geur-identificatieproeven. Nu uit onderzoek van de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie is gebleken, dat het functioneren van de (Baybasin-) tapkamers indertijd niet voldeed aan de eisen die daaraan ten behoeve van de betrouwbaarheid van het resultaat wettelijk waren gesteld, behoren daar in herziening consequenties aan te worden verbonden. In zo'n geval behoort ervan te worden uitgegaan dat er in individuele gevallen, behoudens concrete aanwijzingen van het tegendeel, in strijd met de voorschriften is gehandeld. In dat geval zal er in herziening van moeten worden uitgegaan dat het resultaat van deze bewijsgaring van het bewijs zou zijn uitgesloten, indien de rechter indertijd met deze onregelmatigheid bekend was geweest.[201]

---

[200] onder de gefingeerde naam Ahmet Celik
[201] HR 22 april 2008, LJN: BC8789 en volgende arresten over deze kwestie

De conclusie dat er in verzoekers strafzaak van zo'n geval sprake is, kan hier reeds worden getrokken.

De volgende hoofdstukken laten zien, dat de pure mogelijkheden tot manipulatie in verzoekers zaak zijn aangegrepen en daarmee realiteit zijn geworden.

HOOFDSTUK III. DE TECHNISCHE AANWIJZINGEN VOOR MANIPULATIE

Het nader technisch onderzoek dat de afgelopen twee jaar onder leiding van de advocaat-generaal heeft plaatsgevonden heeft zich gericht op het toetsen van de volgende twee elkaar uitsluitende hypothesen:

- De gevonden anomalieën hebben geen betekenis, want zijn als technische artefacten of anderszins te verklaren,

of

- De gevonden anomalieën zijn het gevolg van bewuste manipulatie.

Om zinvolle conclusies te kunnen trekken was allereerst een onderzoek nodig naar de betrouwbaarheid van de gebruikte tapkamers. Zouden deze manipulatie-proof zijn gebleken, dan zou de tweede hypothese daarmee reeds weerlegd zijn.

De in voorafgaand hoofdstuk II besproken nova laten echter geen andere conclusie toe dan dat de in verzoekers zaak gebruikte tapkamers verre van waterdicht waren tegen onbevoegd ingrijpen van bevoegden of derden. Zij boden geen dan wel onvoldoende garantie tegen manipulatief ingrijpen van de in de tapkamers werkzame rechercheurs en tolken of (on)bevoegd aanwezige derden. De mogelijkheden tot manipulatie waren ruimschoots aanwezig.

En daarmee was, zo geeft ook mr. Aben aan in zijn conclusie van 4 september 2012, nader audio-technisch onderzoek aan de *originele* gegevensdragers noodzakelijk. Waren daarop de eerder door de diverse onderzoekers waargenomen en/of andere anomalieën waarneembaar? En zo ja, waren deze onregelmatigheden verklaarbaar als technische artefacten van het gebruikte telecommunicatienetwerk of interceptie-systeem óf duidden zij op manipulatie?

Het nader technisch onderzoek naar het audiomateriaal

Het is met name de deskundige Van de Ven geweest die signaal-analytisch onderzoek heeft verricht naar onverklaarbare 'onregelmatigheden' op de hem ter beschikking gestelde audio van enkele gesprekken, welke in de zaak van verzoeker als basis van het bewijs dienden. Het betroffen digitale opnamen, rechtstreeks gekopieerd van de originele analoge banden en optical disks, M.O.-schijven, waarop deze gesprekken waren geregistreerd. De originele gegevensdragers waren op verzoek van de verdediging en bevel van het hof bewaard gebleven, vanwege de toen al lopende discussie over de authenticiteit van het materiaal, waartoe verzoeker geen toegang kreeg.

In overleg met verzoekers advocate heeft de advocaat-generaal een aantal gesprekken geselecteerd, 44 om precies te zijn, welke voor nader onderzoek aan de deskundigen ter

beschikking werden gesteld.[202] Van deze 44 gesprekken waren er 30 cruciaal voor de bewijsconstructie van het hof, 14 gesprekken waren voor onderzoek geselecteerd omdat deze werden gevoerd met personen die buiten verdenking stonden van betrokkenheid bij één van de feiten waarvoor verzoeker is veroordeeld. Vergelijking met de verdachte gesprekken die cruciaal voor het bewijs waren gebleken, zou mogelijkerwijs extra informatie opleveren.

In juni 2014 zijn aan de twee deskundigen digitale kopieën afgegeven van 6 gesprekken afkomstig van de analoge banden uit de UHER 6000 tapkamer te Arnhem. Dit waren dus gesprekken die vóór 13 november 1997 te 17.00 uur waren opgenomen. Twee van deze gesprekken betroffen zogenaamde controlegesprekken, de overige vier betroffen gesprekken waarvan de inhoud (zoals weergegeven in de Nederlandse tapvertalingen) het hof hadden overtuigd van verzoekers betrokkenheid bij de moord op Öge op 9 november 1997 te Istanbul. Het ging om de gesprekken A-1-1, A-1-3, A-1-4 en A-1-5.

Bij de aan de deskundigen afgegeven gesprekken zat niet een zevende door de procureur-generaal geselecteerd gesprek, te weten een gesprek van 9 november 1997, dat zowel aan het bewijs van de Kentucky-zaak als aan het bewijs van de heroïne-zaak ten grondslag was gelegd door het hof. Dit gesprek is eerst op 2 september 2015 na herhaaldelijk aandringen aan verzoekers advocate afgegeven. Dit was een dag nadat de deskundigen hun technisch onderzoek officieel hadden afgerond.

De geselecteerde gesprekken van de optical disks afkomstig uit de digitale tapkamer, zijn eerst in april 2015 aan de deskundige Van de Ven ter beschikking gesteld. Dit late tijdstip hing samen met het feit dat de deskundige Van den Heuvel daarvoor nog langdurig pogingen in het werk had gesteld om de AVQBSC Codec waarmee deze gesprekken op de optical disks waren opgeslagen, te kraken. Toen dat niet lukte zijn ook van deze gesprekken met behulp van de bij de politie beschikbare Court Evidence Unit (waarin een decoder van de AVQBSC Codec was ingebouwd) bruikbare geluidsbestanden gemaakt in de vorm van wav-files, welke begin april 2015 aan beide deskundigen en uiteindelijk ook aan verzoekers advocate voor nader onderzoek zijn afgegeven. Van de 37 voor onderzoek geselecteerde gesprekken van de optical disks zijn er 5 nooit aan de deskundigen afgegeven. Vier daarvan zijn door Van Dreunen niet teruggevonden op de M.O. schijven , zo blijkt uit zijn berichten aan verzoekers advocate. Het gaat hier om de voor het bewijs gebruikte gesprekken A-8-1 en A-8-8 en twee controlegesprekken, waarin verzoeker met twee buitenlandse overheidsfunctionarissen sprak. Van het vijfde gesprek bleef tot in september 2015 onzekerheid bestaan over het tijdstip waarop het was gevoerd, met als gevolg dat ook dit gesprek niet meer voor nader onderzoek ter beschikking is gesteld: gesprek A-4-23.[203]

Van de 44 geselecteerde gesprekken zijn er dus uiteindelijk 38 aan de deskundigen voor onderzoek ter beschikking gesteld en 39 aan verzoekers advocate. Op dat laatste, eerst op 2 september 2015 afgegeven gesprek (gebruikt als bewijsmiddel A-3-18 en A-6-1), is nog wel enig onderzoek verricht na afloop van het officiële technische onderzoek. Hierop wordt voor zover relevant apart teruggekomen. Op de vier geselecteerde gesprekken die überhaupt niet meer aanwezig bleken op de optical disks in die zin dat ze niet meer konden worden teruggevonden, kom ik ook terug bij de bespreking van het tapbewijs in de individuele zaken.

---

[202] **bijlage 91**: de betreffende lijsten, verzonden met e-mails van 26 mei en 6 juni 2014
[203] **bijlage 92**: e-mails 16 juni 2015 te 12.45 uur en 2 september 2015 te 11.55 uur van Van Dreunen aan Van der Plas en e-mail d.d. 19 augustus 2015 te 12.21 uur van Van der Plas aan Van Dreunen

De deskundige Van de Ven heeft op 31 augustus en 5 december 2014 rapportages uitgebracht van zijn onderzoek op de zes afgegeven gesprekken afkomstig van de analoge banden uit de tapkamer Arnhem.[204] Op basis van zijn meetresultaten hebben er op 25 maart en 1 april 2015 twee gemeenschappelijke meetsessies plaatsgevonden, waarbij ook mr. Aben en de advocate van verzoeker aanwezig waren.[205] Al deze metingen betroffen de eerste zes afgegeven gesprekken, afkomstig van de analoge banden. Na de sessies in maart en april 2015 waarin tot gezamenlijke meetresultaten werd gekomen, hebben prof. Derksen en prof. Grünwald hun analyse van de waarschijnlijkheid van manipulatie van deze gesprekken aangepast. De resultaten van deze nieuwe analyse zijn neergelegd in hun herziene rapportage van 30 augustus 2015, genaamd Stand van Zaken II.[206]

Op de eerst in april 2015 afgegeven gesprekken afkomstig van de optical disks uit de digitale Apeldoornse tapkamer, heeft veel minder intensief technisch onderzoek plaatsgevonden. Direct na afgifte van deze gesprekken aan de deskundigen én verzoekers advocate is door deze laatste tezamen met Ton Derksen een lijst opgesteld van de in die gesprekken gemeten beltonen en -cadansen van die beltonen. De daarin opgenomen metingen zijn zowel door de deskundige Van den Heuvel als de deskundige Van de Ven in essentie bevestigd.[207] Daarover is weinig discussie geweest. Bij het onderzoek aan individuele gesprekken is door verzoekers advocate nog aan beide deskundigen verzocht specifiek waargenomen onregelmatigheden op de audio technisch te analyseren dan wel te becommentariëren. Dit is gebeurd in afzonderlijke kleine rapportages van de beide deskundigen, welke later in hoofdstuk IV per geanalyseerd gesprek aan de orde zullen komen.

Over de uiteindelijke meetresultaten bestaat aan het eind van de rit in feite een communis opinio tussen de twee deskundigen. Dit geldt niet dan wel in mindere mate voor de interpretatie ervan. De discussie tussen hen heeft zich toegespitst op de betekenis van de gevonden anomalieën voor de vraag of er nu wel of niet sprake is geweest van manipulatie van het onderzochte audiomateriaal. Van den Heuvel heeft hierover nogal wisselende uitspraken gedaan in tussentijds e-mailverkeer tussen hem en de leden van de begeleidingscommissie. Zijn uiteindelijke stellingen zijn opgenomen in zijn eindrapport van 9 september 2015. Van de Ven heeft op grond van zijn onderzoek aan de eerste zes gesprekken afkomstig uit de analoge tapkamer de conclusie getrokken van '*duidelijke aanwijzingen van manipulatie'*. In zijn rapport van 23 december 2014 doet hij verslag van verder onderzoek naar mogelijke alternatieve verklaringen van de door hem op het onderzochte materiaal aangetroffen anomalieën. In zijn brief van 27 april 2015 aan mr. Aben geeft hij op dit punt

---

[204] Van de Ven, eindrapport d.d. 31 augustus 2015, de bijlagen 1 en 2: onderzoeksrapporten van 31 augustus 2014 en 5 december 2015

[205] Van de Ven, rapport 31 augustus 2015, bijlage 6, rapport Van de Ven van 1 augustus 2015 met nagekomen metingen op basis van de gezamenlijke meetsessies, inclusief de verslagen van die meetsessies van de griffier en mr. A.G. van der Plas

[206] **bijlage 93**: Ton Derksen en Peter Grünwald, hoogleraren algemene wetenschapsleer & statistische leertheorie, Stand van Zaken II, de A-1 gesprekken, een overzicht in termen van likelihoods, gebaseerd op de metingen onder leiding van mr. Aben, de ABEN-metingen, 30 augustus 2015. Dit rapport moet worden gezien als een vervanging van hun eerdere rapportage Stand van Zaken I, als bijlage 75 gevoegd bij de eerste aanvulling herziening d.d. 26 februari 2015: Rapport d.d. 29 januari 2015 van Ton Derksen en Peter Grünwald, De stand van zaken, gebaseerd op de definitieve metingen van Van de Ven uit zijn rapport van 5 december 2015

[207] **bijlage 94**: e-mail d.d. 19 april 2015 te 18.27 uur van Van der Plas met bijlage en antwoord van Van den Heuvel, e-mail 23 april 2015 te 15.25 uur, alsmede Van de Vens onderzoeksverslag d.d. 18 mei 2015, gevoegd als bijlage 5 bij eindrapport d.d. 31 augustus 2015

nadere uitleg. In zijn rapportages van 1 augustus 2015 behandelt hij nog nader door hem verricht onderzoek op de indertijd gebruikte UHER 6000 recorder en gaat hij dieper in op de door hem op het onderzochte audiomateriaal aangetroffen modemsignalen.[208] In zijn laatste reactie op het MEPIO rapport behandelt hij voorts de door Van den Heuvel op deze punten ingenomen posities.[209]

Naast de waarschijnlijkheidsanalyse die Derksen samen met Grünwald schreef over de meetresultaten op de zes analoog opgenomen gesprekken – Stand van Zaken II –, ontleedde hij in een apart rapport – Stand van Zaken III, deel II – ook nog de interpretaties die beide deskundigen aan de waargenomen anomalieën hebben gegeven.[210]

Hieronder zal ik de vraag bespreken in hoeverre de op het oorspronkelijke audiomateriaal gevonden technische anomalieën de conclusie ondersteunen dat er met de als bewijs gebruikte gesprekken in verzoekers zaak is gemanipuleerd. Ik doe dit aan de hand van de hiervoor genoemde nieuw opgekomen deskundigenrapportages.

Vooraf dient nog te worden opgemerkt dat de uitkomsten van dit technische onderzoek slechts een onderdeel vormen van het totale onderzoek naar plaatsgevonden manipulatie. Met de eerste aanvulling op de herzieningsaanvraag is als nieuw novum het over de zaak in mei 2014 verschenen boek van Ton Derksen, Verknipt bewijs, ingebracht.[211] In deze eerste studie over de zaak Baybasin analyseert Derksen de voor het bewijs gebruikte tapgesprekken met behulp van vijf te onderscheiden onderzoeksmethoden: 1. de auditieve analyse, 2. de signaalanalyse, 3. de intern-inhoudelijke analyse, 4. de extern-inhoudelijke analyse en 5. de externe analyse. De signaalanalytische methode maakte van deze analyse dus slechts een klein deel uit. Voor wat betreft deze methode moest hij zich bovendien noodgedwongen beperken tot de onderzoeksresultaten die op dat moment, d.w.z. eind 2013, voorhanden waren. Dat waren, zoals aangegeven, beperkte resultaten afkomstig van onderzoek op soms inferieur materiaal. Desondanks vond Derksen toen reeds met behulp van de vijf genoemde onderzoeksmethoden vele indicaties van manipulatie in de expliciet door het hof aan het bewijs ten grondslag gelegde tapgesprekken.[212] Daarnaast constateerde Derksen veel vertalingsgesjoemel in de aan het hof gepresenteerde tapvertalingen. Dat gesjoemel was altijd in voor verzoeker *belastende* zin. Ik kom hierop terug in hoofdstuk IV bij de bespreking van de nieuwe vergelijkbare analyses die Derksen uitvoerde op de nieuwe, identieke kopieën van het originele audiomateriaal, die in april 2015 ter beschikking zijn gesteld. Ik noem de diversiteit aan mogelijke onderzoeksmethoden reeds hier om te benadrukken dat de uitkomsten van het puur technische signaalanalytische onderzoek niet meer dan één onderzoeksmethode betreffen waarmee manipulatie kan worden aangetoond.

DE ANOMALIEËN OP DE ANALOOG OPGENOMEN GESPREKKEN

Zoals hiervoor aangegeven kregen de twee deskundigen opdracht zeven gesprekken te onderzoeken afkomstig van banden uit de analoge tapkamer Arnhem. Zij ontvingen hiervan zes gesprekken. Dit waren de gesprekken A-1-1, A-1-3, A-1-4 en A-1-5, waarvan de inhoud

---

[208] Van de Ven, eindrapport d.d. 31 augustus 2015, de bijlagen 3, 4, 6 en 7
[209] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015
[210] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015 (Van den Heuvels argumenten waarom aperte anomalieën in de A-1-gesprekken geen anomalieën zijn)
[211] eerste aanvulling aanvraag tot herziening, 26 februari 2015 en bijlage 73**,** Derksen, *Verknipt bewijs*, 2014
[212] zie bijlage 73**,** Derksen, *Verknipt bewijs*, hoofdstuk 2, met name pp. 64-70, 73-130, 131 en 139-149

in Nederlandse taptolkvertaling door het hof is gebruikt als fundering van de bewijsconstructie van verzoekers medeplegen van de moord op Öge in Istanbul, alsmede twee controlegesprekken met onverdachte personen. Het zevende gesprek heeft de deskundigen nooit bereikt, omdat dat pas op 2 september 2015, na afronding van hun officiële onderzoek, aan verzoekers advocate werd afgegeven. Dit gesprek van 9 november 1997 te 13.11 uur is zowel ten grondslag gelegd aan het bewijs van de Kentucky-zaak als ook aan het bewijs van de heroïne zaak als bewijsmiddel A-3-18 en A-6-1. Ik laat hieronder zien dat het anomalieën vertoont, vergelijkbaar met de onderzochte A-1 serie.

In de onderzochte gesprekken uit de analoge tapkamer zijn diverse anomalieën gevonden die door Van de Ven worden aangeduid als '*duidelijke aanwijzingen voor manipulatie'*.[213] Het gaat tweemaal om signalen van 2114 Hz, die zijns inziens op het gebruik van een modem duiden. Het gaat daarnaast om een van de internationale ITU-standaarden afwijkende beltoon, het éénmaal ontbreken van de JTS-header, zonder welke geen sprake kan zijn van een tapkamerregistratie, het tweemaal ontbreken van de verwachte Nederlandse eindegesprekstonen, het tweemaal onverklaarbaar aanslaan van de PTT–tijdmelding 'Tante Cor', het aantreffen van een schakelpatroon van een elektromagnetische hefboomschakelaar midden in een gesprek, het gelijktijdig voorkomen van soms wel drie verschillende lichtnetfrequenties en het diverse malen onverklaarbaar afbreken van gesprekken midden in een zin of woord. Ook de versnellingen van de opnamen tot maximaal 10% indiceren manipulatie. De afwijkende beltoon betrof een gesprek van Nederland naar Turkije. Deze onverklaarbare beltoon komt in diverse gedaantes nog acht maal terug in de later onderzochte digitaal opgenomen gesprekken vanuit Nederland naar Turkije.

In Stand van zaken II worden de uiteindelijke meetresultaten van de vier gesprekken uit de A-1 serie en de twee controlegesprekken geanalyseerd op waarschijnlijkheid van plaatsgevonden manipulatie. Het gaat, zo benadruk ik nogmaals, om de meetresultaten waarover uiteindelijk geen discussie meer bestond tussen de twee deskundigen en welke zijn verkregen in gemeenschappelijke meetsessies in aanwezigheid van mr. Aben en verzoekers advocate. Deze uitkomsten worden in Stand van Zaken II in schema's samengevat, als grondslag van bedoelde waarschijnlijkheidsanalyse. Derksen en Grünwald komen tot een eindwaarschijnlijkheid van 99,4% dat er met de vier onderzochte Öge-gesprekken A-1-1, A-1-3, A-1-4 en A-1-5 is gemanipuleerd. Bij het lezen van de schema's met de eindresultaten is het nog van belang te beseffen, dat de gesprekken zoals aangetroffen op de voorhanden banden stuk voor stuk onverklaarbare versnellingen vertonen, variërend van 5,77 - 6,7% tot soms wel 9,3 - 10%. Op basis hiervan moesten de gemeten frequenties en cadansen worden gecorrigeerd. De gehanteerde correctiefactoren leidden niet tot verschil van mening over de uiteindelijke meetuitkomsten. Over de reden van de gemeten versnellingen is wel gediscussieerd. Van de Ven acht de gemeten afwijkingen op zich al een serieuze aanwijzing van manipulatie van de op de analoge banden teruggevonden gesprekken.

Evenzo is er verschil van mening tussen de twee deskundigen blijven bestaan over de interpretatie van de gezamenlijke uitkomsten. Waar de meningen verschillen, zullen deze worden geëvalueerd op grond van al of niet door de deskundigen aangetoonde kennis van zaken en hun onderbouwing van aangevoerde argumenten en ingenomen stellingen. Dit alles leidt tot de volgende nieuw opgekomen nova.

---

[213] Van de Ven, eindrapport d.d. 31 augustus 2015, p.9 en bijlage 2: rapport d.d. 5 december 2014 en bijlagen 6 en 7: rapport d.d. 1 augustus 2015

Signalen van het V34 modem

39. De modemsignalen op de analoog opgenomen gesprekken

Van de Ven constateert op grond van zijn meetresultaten zoals deze uiteindelijk ook door Van den Heuvel en de begeleidingscommissie zijn onderschreven, een aantal zijns inziens opvallende anomalieën. Zo wordt in de gesprekken A-1-1 en A-1-5 na de beltoon en vlak voor het opnemen een signaal van 2110-2114 Hz waargenomen. Dit signaal wordt door Van de Ven ook gemeten halverwege gesprek A-1-3.[214] Van de Ven herkent dit signaal vanuit zijn ervaring als interceptie-specialist bij de MID als een modem-signaal. Hij geeft aan deze observatie nadere uitleg in zijn rapport van 1 augustus 2015.[215] Hij schrijft daar: *"Dit waargenomen signaal kan niet anders dan van een modem afkomstig zijn. Ik concludeer dit op grond van mijn ervaring in het detecteren van modem-signalen en bovenstaande algemeen toegankelijke informatie. Het signaal dat ik heb waargenomen, moet m.i. worden geïnterpreteerd als de carrierfrequentie van het V34 modem."* Van de Ven heeft ruime ervaring met modems. Hij heeft voor de politie modems in taps moeten opsporen, en hij heeft cursussen over modems gegeven aan de politie, de School voor Militaire Inlichtingen Dienst (SMID), en NAVO-partners.[216]

Van de Ven heeft bij zijn rapport van 8 oktober 2015 de ITU-specificaties gevoegd van de in de onderzochte periode in gebruik zijnde V34 modems. Het betreft de specificaties voor de carrierfrequenties in relatie tot de *Symbol Rates* (*Baud Rates*) van de V34 series '94, '96 en '98. Van de Ven legt uit dat het V34 modem – een zogenaamd *multi-rate* modem – twee varianten kent: de V34/1994 en de V34/1998.[217] Aan de hand van de ITU-specificaties legt hij uit dat deze twee modems carrierfrequenties laten zien tussen de 1980 Hz en 2160 Hz. En hij concludeert: *"dit zijn de frequenties zoals door mij aangetroffen op de audiobanden afkomstig uit de analoge tapkamer. Het vormt voor mij het bewijs dat in deze casus gebruik gemaakt is van modems voor het overbrengen van audiosignalen naar de tapkamer*."[218]

Bij een integere tap, rechtstreeks afkomstig van de UHER 6000 recorder die een getapte telefoon afluistert, zijn dergelijke modem-signalen onverklaarbaar. Het zou dus om anderszins ontvangen gesprekken moeten gaan. Het Kernteam Noord en Oost Nederland had zeker ervaring met het ontvangen van gesprekken van buitenaf via een modem. Rechercheur en tapcoördinator Jeroense gaf aan dat 'ze' indertijd wel wav-bestanden in de tapkamer binnenkregen via een beveiligd modem. Die gesprekken kwamen van buiten, dat waren geen rechtstreeks in Nederland afgetapte gesprekken.[219] Cetinkaya erkent dat het team indertijd gesprekken uitwisselde met Turkije. Dit gebeurde via een modem om ze daar te laten horen wat er werd gezegd en

---

[214] verslagen van de gemeenschappelijke meetsessie op 1 april 2015, o.a. gevoegd bij rapport van Van de Ven, 1 augustus 2015, dat weer als bijlage 6 is gevoegd bij zijn Eindrapport d.d. 31 augustus 2015
[215] Van de Ven, 1 augustus 2015, onderzoeksrapport naar de op de banden gevonden modemsignalen, gevoegd als bijlage 7 bij zijn eindrapport van 31 augustus 2015
[216] Van de Ven, rapport MoDems, gevoegd bij zijn eindrapport van 31 augustus 2015
[217] bijlage 1: ITU Recommendation V.34 (09/94), (10/96) en (02/98), alleen relevante pagina's m.b.t. frequenties en Symbol Rates
[218] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, pp. 6 en 7
[219] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 117

andersom.[220]

Er zijn geen valabele andere verklaringen gevonden door Van de Ven voor de door hem gemeten signalen welke binnen de range van carrierfrequenties van het V34 modem vallen. Naast de gesprekken A-1-1 en A-1-5 en naar alle waarschijnlijkheid ook gesprek A-1-3 laat ook het eerst op 2 september 2015 vrijgegeven gesprek A-3-18 (tevens A-6-1) van 9 november 1997 te 13.11 uur, signalen zien die volgens Van de Ven overeen komen met de carrierfrequenties van het modem uit de V34 serie.[221] Als er voor deze 2110-2114 Hz en andere signalen van de V34 op genoemde gesprekken geen andere bevredigende verklaring kan worden gegeven, dan vormen zij een serieuze aanwijzing voor plaatsgevonden manipulatie. Zij tonen dan aan dat deze gesprekken via een modem zijn ontvangen en niet rechtstreeks via aftappen. Ik stel daarom de volgende vraag.

Zijn er mogelijk valabele andere verklaringen voor het voorkomen van deze signalen op het audiomateriaal?

Van den Heuvel heeft diverse theorieën opgeworpen om het in de gesprekken gevonden 2100 Hz signaal anderszins te verklaren. Zo heeft hij zich aanvankelijk op het standpunt gesteld dat dit signaal vanwege de geconstateerde versnelling van de gesprekken op de banden moest worden gecorrigeerd naar een signaal rond de 1900 Hz. Een dergelijke correctie klinkt niet onlogisch omdat de betreffende gespreksopnamen inderdaad versneld waren en de daarin gemeten frequenties inderdaad correctie behoefden. Maar volgens Van de Ven behoeven de gemeten signalen van 2110 Hz niet meer gecorrigeerd te worden in het geval het 2110 Hz signaal op het laatst zou zijn toegevoegd, bijvoorbeeld bij het versturen van gemanipuleerde taps vanuit Turkije naar de Nederlandse tapkamer. De waargenomen versnelling zou dan een gevolg kunnen zijn geweest van het manipulatieproces in Turkije. En het modem-signaal zou dan eerst na de plaatsgevonden versnelling aan de verzonden opname zijn toegevoegd. Ook dat klinkt als een logische mogelijkheid.[222]

Het signaal van 1900 Hz zou in de eerste hypothese van Van den Heuvel door Libertel zijn meegestuurd als een teken dat de inhoud van het gesprek eraan kwam. In zijn tweede hypothese betrof het een signaal dat werd gegenereerd in de ATR-ISDN2 koppeling, de interface tussen provider en tapkamer. Deze stellingen zijn beide echter onhoudbaar gebleken en Van den Heuvel is daar ook zelf op teruggekomen. Allereerst bleek het signaal van 2110 Hz door de verschillende versnellingen waarmee de gesprekken bleken te zijn opgenomen niet altijd eenduidig terug te rekenen tot een signaal van 1900 Hz.[223] De stelling dat de 1900 Hz toon zou klinken ten teken dat de inhoud van het gesprek eraan kwam werd tevens weersproken door het feit dat dit signaal slechts in twee van de zes onderzochte gesprekken voorkomt na de beltoon vlak voor het opnemen. En ook in de later onderzochte gesprekken afkomstig van de digitale tapkamer waarvan de opnamen geen vertragingen of versnellingen vertoonden, komt dit signaal niet voor, ook niet op het moment dat de daadwerkelijke

[220] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 42 en 43
[221] **bijlage 95**: Van de Ven, e-mail d.d. 20 november 2015 te 9.45 uur aan mr. Van der Plas
[222] Van de Ven, brief d.d. 27 april 2015 aan mr. Aben, antwoord op vraag 2.1 t/m 2.5 en rapport MoDems, gevoegd bij zijn eindrapport van 31 augustus 2015 (gevoegd als bijlagen 4 en 7 bij het eindrapport van 31 augustus 2015)
[223] Derksen, Stand van Zaken II, p. 50 en Stand van Zaken III, deel II, pp. 15 en 16

gesprekken aanvingen.[224] Een deskundige van Libertel, 'het voormalig hoofd afdeling Security', vertelde Van de Ven dat hij het 1900 Hz signaal niet kon plaatsen en dat dit signaal niet door Libertel gebruikt werd, dat wil zeggen ook niet ter aankondiging van het begin van het gesprek.[225] Een voormalige Security medewerker van Dutchtone N.V. en Vizzavi, Vodafone Nederland, en als zodanig in de periode 1998-2003 verantwoordelijk voor de Legal Interception projecten van deze bedrijven, deelde Van de Ven mee dat de (na correctie) gemeten 1900 Hz toon niet afkomstig kan zijn van een interceptiefaciliteit. Hij schreef aan de rechter-commissaris in antwoord op nadere vragen hierover: *"Ja, ik heb (met van de Ven) gesproken over de verschillende tonen, die waargenomen zijn in het spraakkanaal. Deze tonen kunnen niet afkomstig zijn uit de Legal Interception systemen---."*[226]

Dit laatste wordt bevestigd door het bedrijf Group 2000. Dit bedrijf is de bouwer van de interface tussen provider en tapkamer die, volgens de tweede hypothese van Van den Heuvel, het signaal van 1900 Hz zou genereren. Van de Ven schrijft over dit bedrijf: *"Dit bedrijf is onder andere gespecialiseerd in het ontwikkelen van software en systemen ten behoeve van het "monitoren" (= tappen) van telecommunicatie voor de overheid. Een essentieel onderdeel in deze systemen is de DTI, dit is in feite niet meer dan een protocol-converter welke tussen de telecomprovider en de tapkamer wordt geplaatst*." Van de Ven schrijft ook een bezoek aan dat bedrijf te hebben gebracht, waar hem op zijn vraag over het waargenomen 2100 Hz signaal werd gezegd: *"dat als er een 2110 Hz signaal wordt gemeten er dan sprake is van een modem. "* En: *"dat een 1900 Hz-signaal niet voorkomt in de tapkamer en ook niet in de interface, de zogenaamde DTI."*[227] Group 2000 bevestigt dit in een brief aan de rechter-commissaris?) en mr. Aben, waarin staat te lezen: *"de DTI zet de audio onveranderd door. De 1900 Hz toon moet dan vóór de DTI of na de DTI zijn oorsprong vinden. (---) Als de 1900 Hz toon vóór de DTI al in de audio aanwezig was, dan zal de DTI die toon inderdaad volledig transparant doorgeven---."* [228] Dit betekent dat dus ook de ATR-ISDN2-koppeling tussen provider en tapkamer niet de producent was van het gemeten 2110/1900 Hz signaal.

Later heeft Van den Heuvel de twee hiervoor besproken hypotheses dan ook ingeruild voor een derde. In antwoord op vragen van verzoekers advocate schrijft hij op 6 augustus 2015: *"Op de banden heeft het signaal ook een equivalent op de dubbele frequentie dus iets boven de 3800 Hz. (---) De dubbeltoon met een hoge frequentie rond de 3.825 Hz zou heel goed een pilottoon van de trunk kunnen zijn. De 3.825 Hz is namelijk een heel karakteristieke frequentie waarbij geen andere telefoonfrequenties in de buurt liggen."* [229] In zijn MEPIO rapport wordt deze nieuwe hypothese wijselijk niet herhaald door Van den Heuvel. Van de Ven reageert voorts laconiek op de wel in het MEPIO rapport herhaalde aanvallen op zijn onderbouwing dat we hier, hoe je het ook wendt of keert, te maken hebben met een modem-signaal uit de V34 serie. Van de Ven noteert: *"Zo namen wij beiden in enkele analoog opgenomen gesprekken het 2110 Hz signaal waar, naar mijn inzicht wijzend op het gebruik van een V34 modem. Van den Heuvel interpreteerde dat signaal middels een 10% correctie*

---

[224] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, p. 16
[225] Van de Ven, Onderzoeksverslag d.d. 23 december 2014, gevoegd als bijlage 3 bij eindrapport van 31 augustus 2015
[226] Van de Ven, Onderzoeksverslag d.d. 23 december 2014, gevoegd als bijlage 3 bij eindrapport van 31 augustus 2015 en Antwoord van R. Eygendaal d.d. op vragen serie 2 van de rechter-commissaris d.d. 16 februari 2015
[227] Van de Ven, Onderzoeksverslag d.d. 23 december 2014
[228] brief d.d. 22 december 2014 van R.J. Coppens van Group 2000, bijlage 1, p. 1
[229] Van den Heuvel, e-mail 6 augustus 2015 te 13.16 aan A.G. van der Plas, antwoord op vraag 17a en 17c

van de onderzochte audio als een zogenaamd trunk-signaal van 3825 Hz. Dat is zoals ik al eerder aangaf een onjuiste uitleg van het signaal, omdat het door hem in de met 10% gecorrigeerde audio waargenomen 3825 Hz signaal geen grondtoon is, maar een 'harmonische' van de daaraan ten grondslag liggende door hem middels correctie berekende grondtoon van 1900 (± 10) Hz. Daar komt dan nog bij dat binnen de telefonienetwerken conform de hiervoor geldende ITU-standaarden slechts gewerkt wordt met een bandbreedte van 0 tot 4 kHz, waarbij de ruimte tussen 300 en 3400 Hz is gereserveerd voor de overdracht van audio en de overblijvende bandbreedte tussen 0-300 Hz en 3400-4000 Hz gelden als zogenaamde 'guard bands'. Het door Van den Heuvel waargenomen signaal van 3825 Hz kan dus niet hoorbaar zijn (als audio) op de onderzochte analoge opnames zoals het door ons waargenomen 2110 Hz signaal, dat wel duidelijk hoorbaar is. Het door Van den Heuvel bedoelde 3825 Hz signaal zou alleen maar hoorbaar kunnen zijn als het onderzochte materiaal geen authentieke telefonieband opname zou betreffen, afkomstig uit een analoog tapsysteem, maar een bijvoorbeeld direct afgeluisterd gesprek."[230]

Met andere woorden, de tweede hypothese van Van den Heuvel dat het gemeten 2100 Hz signaal moet worden gezien als een 3825 Hz trunk signaal kan daarom al niet kloppen, omdat een 3825 Hz signaal buiten de bandbreedte valt van een authentieke telefonieband. Een signaal hoger dan 3400 Hz is daarop niet hoorbaar, terwijl het 2100 Hz signaal wel duidelijk hoorbaar is op de onderzochte banden. Een 3825 Hz signaal kan alleen maar hoorbaar zijn op een audioband waarop een direct afgeluisterd gesprek is opgenomen. Als het in casu om een dergelijk gesprek zou gaan, zou dat op zich al ernstige manipulatie impliceren, nu het dossier pretendeert afgetapte telefoongesprekken te hebben gepresenteerd aan de rechter.

Ten aanzien van novum 39 volgt hieruit de conclusie dat de deskundige Van den Heuvel ondanks vele pogingen geen valabele alternatieve verklaring heeft kunnen vinden voor de op de opnamen van een aantal uit de analoge tapkamer afkomstige gesprekken gemeten hoge toon-signalen. De deskundige Van de Ven is er gezien zijn lange werkervaring bij de interceptie-afdeling van de MID zeker van te maken te hebben met (gedeelten van) modemsignalen uit de V34 serie. Hij heeft deze conclusie onderbouwd met ITU-specificaties. Deze signalen op de audio van voor het bewijs cruciale gesprekken vormen daarmee een belangrijke aanwijzing van manipulatie. Zij tonen aan dat de gesprekken op andere wijze zijn verkregen dan door rechtstreeks afluisteren in de analoge tapkamer.

De United Nations ITU-T-standaarden voor beltonen

Een van de onderzochte gesprekken uit de analoge tapkamer, gesprek A-1-4, waarin verzoeker naar Turkije belt, heeft een van de ITU-T-standaarden afwijkende beltoon, zo luidt het gemeenschappelijke meetresultaat van de twee deskundigen. Van de onderzochte digitaal opgenomen gesprekken blijken nog 8 andere gesprekken een volgens de ITU-standaarden voor Turkije afwijkende beltoon te hebben.

Wat houden de ITU-standaarden voor beltonen, eindegesprekstonen en andere binnen het telecommunicatienetwerk gebruikte signalen in?

De ITU-T is de 'Telecommunication Standardization Sector' van de ITU, de 'International Telecommunication Union' van de Verenigde Naties. De ITU zegt over zichzelf: *"ITU is at*

[230] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 5

the very heart of the ICT sector (---) to create a seamless global communications system that's robust, reliable, and constantly evolving." Op het gebied van telecommunicatie formuleert de ITU haar doel als volgt:

- *ITU makes phone calls possible*: *whether to the office next door or to a friend in another country*. *ITU standards, protocols and international agreements are the essential elements underpinning the global telecommunication system.*
- *ITU powers the mobile revolution, forging the technical standards and policy frameworks that make mobile and broadband possible*. [231]

Met andere woorden, om het doel van *'global international telecommunications network that's robust and reliable'* te bereiken, zijn ITU-standaarden en -protocollen en internationale afspraken essentieel. Die maken dat netwerk mogelijk. Zonder dat gaat het niet goed.

Om dit doel te bereiken geeft de ITU-T diverse ITU-standaarden uit, de '*essential elements underpinning the global telecommunication system'*. Eén van deze standaarden betreft een lijst met 'recommendations' met de door verschillende landen gebruikte beltonen, eindegesprekstonen etc. Deze komt om de zoveel jaar uit met door de landen zelf opgegeven aanpassingen. Voor de periode waarin de telefoongesprekken van verzoeker werden afgeluisterd, september 1997 tot en met maart 1998, zijn de ITU-Recommendations van april 1998 relevant: *Various tones used in national networks; Supplement 2 to ITU-T Recommendation E.180, Position on 1 April 1998.* [232]

De diverse onderzoekers in verzoekers zaak, daaronder begrepen die van de TCEAS, hebben bij het bepalen van de juistheid van de op de audio voorkomende bel- en eindegesprekstonen, gebruik gemaakt van deze 'ITU-Recommendations'. Het lijkt op het eerste gezicht om aanbevelingen te gaan – ITU-T kan als UN advies- en onderzoeksbureau geen bindende voorschriften geven – maar praktisch gezien zijn het niet zo maar aanbevelingen. Het zijn de door de lidstaten zelf opgegeven waarden van signalen zoals beltonen waartoe zij zich committeren om tot een goedwerkende internationale telecommunicatie te komen. Die 'international agreements', zo merkt ITU op, zijn essentieel voor het werken van het internationale telecommunicatienetwerk. De opgegeven ITU-waarden zijn dus zowel een 'commitment' van het land als ook in het eigenbelang van de aangesloten landen. Alleen door zich te houden aan de door het land zelf opgegeven beltonen is efficiënte internationale telefooncommunicatie mogelijk. Omdat de landen zelf de nationaal gebruikte signalen opgeven, vormt het voor hen ook geen probleem om zich daaraan te houden. ITU zegt het zo: "*ITU-T Recommendations are non-binding, however they are generally complied with due to their high quality and because they guarantee the interconnectivity of networks and enable telecommunication services to be provided on a worldwide scale*."[233]

De in het dossier opgegeven data van de in verzoekers zaak afgeluisterde gesprekken liggen tussen september 1997 en 28 maart 1998. Het is dan ook niet meer dan logisch dat alle onderzoekers bij het vaststellen van de juistheid van een beltoon voorafgaand aan een gesprek, genoemde UTI-T recommendation E.180 van 1 april 1998 raadplegen. Deze 'recommendation'van 1998 laat ten overvloede zelf nog weten dat: *"the list---has now been*

---

[231] ITU: http://www.itu.int/en/about/Pages/vision.aspx
[232] link naar ITU-T: Telecommunication Standardization Sector of ITU Supplement 2 to ITU-T Recommendation E.180: 1998 (http://www.itu.int/pub/T-SP-OB.665-1998)
[233] ITU: http://www.itu.int/en/ITU-T/publications/Pages/default.aspx

updated by replies received from various Administrations to TSB Circular 49 of 20 June 1997."[234] Dit betekent dat in deze aanbeveling kersvers van de deelnemende landen zelf in de periode juni 1997 tot april 1998 ontvangen informatie staat opgenomen over de door hun telecommunicatienetwerk op dat moment gebruikte bel- en andere tonen. Ik ga met de TCEAS-onderzoekers en de deskundige Van de Ven uit van deze standaarden wanneer ik over afwijkende beltonen spreek. Later kom ik nog te spreken over de op dit punt van alle andere onderzoekers afwijkende opvatting van de deskundige Van den Heuvel, welke m.i. geen hout snijdt. Maar, zoals eerder aangegeven, over de gemeten beltonen zijn alle onderzoekers inclusief Van den Heuvel het eens.

40. Gesprek A-1-4: een van de internationale standaarden afwijkende beltoon,

Het onderzochte gesprek A-1-4, een gesprek van 9 november 1997 te 22.53 uur, waarin verzoeker naar ene Kenan S. in Turkije belt, heeft niet de volgens de ITU-standaarden door Turkije opgegeven beltoon van 450 Hz met een cadans van 2,0 sec on en 4,0 sec off. In de gemeenschappelijke meetsessies wordt na correctie een beltoon gemeten van 440 Hz met een cadans van 1.66 sec on en 3.317 sec off. [235]

Deze afwijkende beltoon was ook al gedetecteerd door de TCEAS- deskundige Shlomo Peller. Hij noemde deze afwijking onverklaarbaar. [236] Professor Jacobs, die het technisch TCEAS-onderzoek leidde, schrijft in zijn eindrapport dat de medeonderzoeker, het Amerikaanse Audio/Video Forensic bureau BEK TEK LLC, vond dat Peller hier een *'compelling argument'* had. Na raadpleging van nog twee andere deskundigen, Frank Fransen (TNO/ICT) en Jan Rijnders (KPN, Security), legt Jacobs de relevantie uit van deze door Peller gevonden afwijking: *"Het eerste punt (---) betreft de beltonen die aan het begin van een gesprek hoorbaar zijn. Die tonen worden, bij een mobiele telefoon, gegenereerd door het nabije schakelcentrum (MSC) waarmee de gebelde telefoon verbonden is (zie FRR). Omdat er per land onderscheiden internationale ITU- standaarden bestaan voor de frequentie en voor de duur (aan/uit) van deze beltonen (de zogenaamde cadence), geeft de aard van deze tonen informatie over de locatie van de mobiele telefoon waarop een gesprek binnenkomt. (---) PR wijst op inconsistenties in deze beltonen. BTR heeft deze beltonen niet onderzocht, maar de onderzoeker Lacey van* BEK TEK *LLC sprak later, na het inzien van PR, desgevraagd, van een "compelling argument regarding the cadence issue" (---). De inconsistenties waar PR op wijst betreffen (---) de uitgaande gesprekken a4-34 en a1-4 (---) Van de twee uitgaande gesprekken merkt FRR op dat ook van een daarvan (a4-34) de beltonen niet in de standaards voorkomen. De andere (a1-4) komt wel voor, en betreft een aantal mogelijke landen in Afrika, zie de tabel in FRR. (---) De bevestiging door FRR van de bevindingen van Peller m.b.t. de afwijkende aard van de beltonen geeft deze kwestie veel gewicht."*[237] (onderstreping door AvdP)

---

[234] ITU-T Telecommunication Standardization Sector of ITU, Supplement 2 to ITU-T Recommendation E.180,p. 2, note 1 by TSB

[235] zie o.a. Derksen & Grünwald: Stand van Zaken deel II, pp. 36-37 en 41 en 45 en Verslagen van de gemeenschappelijke meetsessie op 1 april 2015, o.a. gevoegd bij rapport van Van de Ven, 1 augustus 2015, dat weer als bijlage 6 is gevoegd bij zijn Eindrapport d.d. 31 augustus 2015

[236] bijlage 40 bij herzieningsverzoek 2011: Recordings Examination Report van Shlomo Peller, MSc., September-October 2009: p. 19

[237] bijlage 38 bij herziening 2011: brief d.d. 16 augustus 2010 van Prof. dr. B. Jacobs aan prof. mr. Y. Buruma, p. 4

Met name het feit dat zowel de Amerikaanse deskundige als ook de twee Nederlandse telecom-deskundigen Rijnders en Fransen, Peller op dit punt bevestigen, geeft de kwestie voor Jacobs veel gewicht. Alle drie bevestigden Pellers conclusie dat de door hem geconstateerde afwijkende beltonen gezien de internationale ITU-standaarden onverklaarbaar zijn. Fransen en Rijnders zijn vrij stellig over de door Peller in gesprek A-1-4 gemeten beltoon: *"Peller also reports on several intercepted outgoing calls from the Netherlands with ringing tones that don't match the country to which the call is supposed to be set up or even have an unknown ringing tone."* Over gesprek A-1-4 schrijven ze: *"The outgoing call numbered a1-4 has an unknown ringing tone: 438 Hz (-440 Hz), 1.67 on and 3.23 s off. (---) The call is supposedly to Turkey, but the ringing tone doesn't match that of Turkey (450 Hz, with cadence 2.0s on and 4.0s off)."* Ze geven voorts een tabel met Afrikaanse landen, meest vroegere Franse koloniën, die in 1997/1998 wel zo'n beltoon gebruikten. [238]

In de aanvraag van 2011 is reeds gewezen op de blinde vlekken waarmee de TCEAS indertijd het werk van haar eigen technische commissie van tafel heeft geschoven. Het gaat op dit punt nota bene om een kwestie die de reeds uiterst voorzichtige voorzitter van haar eigen deskundigen, Jacobs, van veel gewicht acht. In haar conclusie liet de commissie zich echter leiden door haar ongeloof dat er überhaupt in de Nederlandse tapkamers kon worden gemanipuleerd. Zo concludeerde zij: *"Het onderzoek van de technische commissie sluit een aantal scenario's uit. Eventueel door X2 vervaardigde opnames zouden op een of andere heimelijke manier op de audiobanden of de optical disks terecht moeten zijn gekomen, en dan ook nog op een chronologisch correcte wijze. De TC overweegt dat dit een organisatorisch bijzonder complexe operatie zou vergen. De TC achtte een dergelijke operatie nagenoeg onuitvoerbaar".* [239] De hiervoor in hoofdstuk III besproken nieuw opgekomen nova hebben laten zien dat de conclusie van de commissie dat manipulatie in de tapkamer nagenoeg onuitvoerbaar was, feitelijke basis mist. De commissies blinde vlek in dezen betrof de op zich volstrekt heldere uitkomsten van PricewaterhouseCoopers, die verdere bevestiging hebben gevonden in het technisch onderzoek van mr. Aben. De conclusie van de TCEAS lijkt op dit punt eerder gevoed door ongeloof dan door een evenwichtige evaluatie van de feiten.

De meetresultaten van het technisch onderzoek in herziening bevestigen de afwijkende beltoon die de TCEAS deskundigen al waarnamen in gesprek A-1-4. Daarover bestaat geen verschil van mening. De deskundige Van de Ven acht met de deskundigen Peller, Franssen en Rijnders deze van de ITU-standaarden afwijkende beltoon onverklaarbaar. In hun visie hebben we hier dus van doen met een voorlopig niet dan uit manipulatie verklaarbare afwijking.

Ik ga hier later meer uitgebreid op in. Uit onderzoek van de digitaal opgenomen gesprekken is namelijk gebleken dat nog 8 andere gesprekken Van verzoeker naar Turkije dezelfde of anders afwijkende beltonen vertonen. Bij de bespreking daarvan zal ik tevens ingaan op de

[238] zie ook bijlage 41 bij herziening 2011**:** F. Fransen en J.D. Rijnders, Assessment of telephone tones on audio files of intercepted communication in the report of Peller, 26 May 2010, pp. 2 en 3
[239] bijlage 35 bij herziening 2011: brief d.d. 24 januari 2011 van Y. Buruma, voorzitter van de Toegangscommissie aan de Voorzitter van het College procureurs-generaal mr. Brouwer, p. 5

interpretatie meer in het algemeen van Van den Heuvel van het fenomeen 'afwijkende' beltoon.

De JTS-header

Group 2000 ontwikkelt software en systemen ten behoeve van het "monitoren" van telecommunicatie voor de overheid. Je kunt bij dit bedrijf dus specialistische kennis verwachten over de DTI, de protocol-converter tussen de telecomprovider en de tapkamer. De belangrijke functies van de DTI zijn: protocol-conversie en het toevoegen van de zogenaamde JTS-header of JTS-burst (JTS – Justitiële Tapinterface Specificatie) aan de getapte communicatie. De JTS-header bevat de meta-gegevens, ofwel de IRI (Intercept Related Information) van het gesprek. Uit het door Van de Ven in zijn rapportage opgenomen Flow-diagram van de Verbindingsopbouw vanuit de DTI naar de tapkamer blijkt dat de DTI eerst de JTS-header stuurt en dat daarna pas de inhoud van het gesprek volgt. Deze procedure is vastgelegd in het zogenaamde JTS-protocol, beschreven in de Justitiële Tapinterface Specificatie van juli 1997. [240]

In zijn brief van 22 december 2014 schrijft managing director Coppens van Group 2000, dat de functie van de DTI is om de JTS-burst voor het te intercepteren signaal te plaatsen. En: *"De DTI voert ook de voorgeschreven 'challenge/response' controle uit, voordat de JTS-burst wordt verzonden."* [241]

Van de Ven heeft aan een medewerker van het bedrijf, die daar al 15 jaar werkzaam was, een aantal vragen voorgelegd over de werking van de JTS-header. Eén van zijn vragen was of er in de tapkamer een registratie van een gesprek kon plaatsvinden zonder dat daaraan een JTS-header vooraf gaat: een goed hoorbaar geluid, gelijkend op een kras. Van de Ven noteerde als antwoord van de medewerker dat je altijd een JTS-header moet aantreffen op de audio van een getapt gesprek. Zonder dat kan er namelijk geen correcte registratie van het gesprek plaatsvinden.[242]

41. Het ontbreken van de JTS-header in gesprek A-1-4

De gemeenschappelijke meetuitkomsten laten zien dat het gesprek A-1-4, dat al een afwijkende beltoon vertoont (novum 40), ook nog eens de aan het gesprek voorafgaande JTS-burst mist. Het gesprek A-1-4 heeft geen JTS header, terwijl de technisch specialisten het erover eens zijn dat ieder gesprek (analoog/digitaal) formeel een JTS header heeft.[243] Zoals Group 2000 aangaf is er indien de JTS- header niet in de CDR's (Call Detail Records) wordt aangetroffen, geen sprake van een correcte registratie van een gesprek. Dit tot op heden onverklaarde verschijnsel vormt voor Van de Ven één van de hoofdredenen om de authenticiteit van dit tapgesprek A-1-4 ernstig in twijfel te trekken.[244]

---

[240] zie voor een Flowdiagram Verbindingsopbouw DTI-tapkamer Van de Ven, rapport d.d. 31 augustus 2014, p. 5, als bijlage 1 gevoegd bij zijn eindrapport van 31 augustus 2015. Zie ook Justitiële Tapinterface Specificatie, 2 juli 1997, bijlage B, de pp. xxv en xxvi, bijlage 1 bij Mondelinge toelichting, 7 februari 2012
[241] brief d.d. 22 december 2014 van R.J. Coppens van Group 2000, bijlage 1, p. 1
[242] Van de Ven, verslag d.d. 23 december 2014, p.5, als bijlage 3 gevoegd bij eindrapport van 31 augustus 2015
[243] zie o.a. Derksen & Grünwald: Stand Van Zaken deel II, pp. 36-37 en 41 en 45 en Verslagen van de gemeenschappelijke meetsessie op 1 april 2015, o.a. gevoegd bij rapport van Van de Ven, 1 augustus 2015, dat weer als bijlage 6 is gevoegd bij zijn Eindrapport d.d. 31 augustus 2015
[244] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 31

Ook voor deze duidelijke anomalie heeft Van den Heuvel gepoogd een alternatieve verklaring te geven. Dit keer deed hij dat in zijn eindrapport. Zo schrijft hij daar: "*De recorders in de tapkamer worden gestart en gestopt (aangestuurd) via zogenaamde spraaksturing oftewel VOX. Soms reageert de VOX-schakeling niet goed op het startsignaal en triggert de JTS-burst, die overigens voor analoge opnames niet relevant is, pas de opname. Het effect is dat in zo'n geval de JTS-burst in de opname ontbreekt*.[245] Hij voegt daaraan toe: *"Dit is overigens niet ongebruikelijk."*[246]

Opmerkelijk genoeg noemt Van den Heuvel voor deze toch boude uitspraak geen enkele bron. Hij stelt te weten dat het '*niet ongebruikelijk'* was dat opnames getriggerd werden door de JTS-burst. En dat in dat soort gevallen de JTS-burst zelf ontbrak op de audio-opname. Hij spreekt daarmee de technici uit de praktijk zoals Van de Ven en Group 2000 tegen, zonder dat hij zelf kan bogen op enige ervaring in de analoge tapkamer uit die tijd.

Derksen laat zien dat deze boude stelling van Van den Heuvel niet alleen iedere onderbouwing mist, maar ook nog eens door de feiten wordt weerlegd. Van den Heuvel stelt namelijk dat *"het starten en stoppen van deze opnames plaats vond door middel van een auditief stuursignaal dat door de provider werd meegezonden."* Hij geeft ook aan welke toonhoogte dat startsignaal van de opname heeft, ergens in de buurt van 3100 Hz. Hij schrijft: *"Bij de klassieke ATR-oplossing is dus bewust gekozen voor een sterk van de gewone beltoon afwijkende auditieve signalering*."[247] Een simpele meet-exercitie van Derksen laat echter zien dat de frequenties van de gemeten JTS-bursts sterk daarvan afwijkende waarden hebben, te weten:

A-1-1	284 Hz
A-1-3	270 Hz
A-1-5	282 Hz
controlegesprek #5	275 Hz
controlegesprek #6	277 Hz

Derksen concludeert: *"De JTS-burst komt dus zelfs binnen het verhaal van Van den Heuvel, dat zelf sowieso alleen op fantasie is gebaseerd, niet in aanmerking om de opname te starten."*

Ik sluit mij op dit punt aan bij de eindconclusie van Derksen en Van de Ven.

Nu de geraadpleegde specialisten en praktijkdeskundigen een opname van een telefoongesprek in de tapkamer onmogelijk achten zonder een JTS-burst, en Van den Heuvel daartegenover slechts poneert dat dit ontbreken van een JTS-burst 'niet ongebruikelijk' is, is

[245] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, Meetverslag, p. 13
[246] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, Meetverslag, p. 20
[247] Van den Heuvel, MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 23: '*De ATR-opname betreft een inkomend gesprek. Links bij A de twee gesimuleerde beltonen (wektoon of "LI-RINGING"-TOON) van ongeveer 3150 Hz en links naast B is de "LI-GUARD"-TOON zichtbaar, bij deze tap op 2484 Hz. Bij de klassieke ATR-oplossing is dus bewust gekozen voor een sterk van de gewone beltoon afwijkende auditieve signalering.'* Zie ook Van den Heuvel, MEPIO, hoofdstuk 10, p. 30: '*De gesimuleerde beltoon voor interceptie (LI-RINGING) is ten opzichte van ATR gewijzigd van een pieptoon ter hoogte van meer dan 3 KHz (meer specifiek: 3100 Hz) in een signaal van een meer 'normale' frequentie van 425 Hz.'*

het ontbreken van een JTS-burst bij een opname in een analoge tapkamer een ernstige extra aanwijzing voor manipulatie van gesprek A-1-4.

De te verwachten Nederlandse eindegesprekstoon en de tijdmelding 'Tante Cor'

42. In gesprek A-1-4 ontbreekt de verwachte Nederlandse eindegesprekstoon

De gemeenschappelijke meetresultaten laten een derde opmerkelijke afwijking zien in gesprek A-1-4. Anders dan in de andere analoog opgenomen gesprekken, inclusief de testgesprekken, ontbreekt aan het eind van het gesprek de Nederlandse eindegesprekstoon. Het gesprek wordt bovendien midden in een vreemd lang aangehouden '*oooooh'*-klank abrupt afgebroken, waarna evenmin door één van de gesprekspartners wordt teruggebeld om het gesprek te hervatten.

De TCEAS-deskundige Shlomo Peller verwonderde zich reeds over de door hem in de analoog opgenomen gesprekken gemeten, toen überhaupt nog onverklaarbare eindegesprekstoon. Van de zes analoog opgenomen gesprekken, zo stelde hij vast, laten er vijf een eindegesprekstoon horen en één niet. Alleen het tapgesprek A-1-4 eindigt zonder een eindegesprekstoon, zo was hem opgevallen. Hij was de eerste deskundige die opmerkte dat de waargenomen eindegesprekstonen sowieso bevreemden, omdat het opnamen betreft van gesprekken gevoerd met een mobiele telefoon. Het beëindigen van een gesprek met een mobiele telefoon creëert nooit een eindegesprekstoon. Maar een verklaring voor het toch horen van zo'n eindtoon zou kunnen zijn, aldus Peller, dat deze eindegesprekstonen werden gegenereerd door het analoge tapsysteem, daarbij inbegrepen de communicatielijn tussen de mobiele operator en de tapkamer.[248] Fransen en Rijnders, beide Nederlandse telecommunicatie-deskundigen met een jarenlange ervaring, waren dit met hem eens. Zij schrijven: *"We could think of two possible sources for the disconnect tone on the files: 'the local exchange used for delivering intercepted calls to the LEMF (---)'"* of: "*The monitoring equipment at the LEMF could also have generated the tones."* Ze concluderen: *"Since we have no information on these systems, we cannot verify this. "*[249]

De deskundige Van den Heuvel sloot zich in eerste instantie aan bij de eerste door Peller, Fransen en Rijnders genoemde optie. In de tapkamer wordt, zo stelde hij in september 2014: *"het eindgesprekssignaal veroorzaakt door dat de mediation unit de verbinding met de tapkamer verbreekt. Dit is een Nederlands 425 Hz eindgesprekssignaal dat hoort bij ISDN-2. "*[250] En: "*Einde gesprekstonen bestaan niet bij GSM, is de mediation unit disconnect bij ATR-ISDN2."* [251]

In zijn eindrapport wisselt Van den Heuvel alsnog van positie: *"Het mediation device stuurde de standaard JTS-stream bestaande uit de JTS-burst, gevolgd door de CALL CONTENT en sloot af met een stop-opname signaal (LI-STOP) in de vorm van een*

[248] bijlage 40 bij herziening 2011: Peller, Recordings Examination Report, September-October 2009, pp. 7 en 8, alsmede bijlage 38 bij herziening 2011: brief d.d. 16 augustus 2010 van. Jacobs aan Buruma, d.d. 16 augustus 2010, pp. 3 en 4

[249] bijlage 41 bij herziening 2011**:** Fransen en Rijnders, Assessment of telephone tones on audio files of intercepted communication in the report of Peller, 26 May 2010, pp. 4

[250] Van den Heuvel, 2014, MSNP Management B.V. status onderzoek 2.docx, pp. 4 en 5, gevoegd als bijlage bij e-mail d.d. 1 september 2014 te 20.53 uur

[251] Van den Heuvel, 25 september 2014 , "*Stand van zaken 25 september 2014"* , sub iii)

zwevend toonsignaal van 425 Hz +/- 15 Hz 0.25 seconde on-off. Dit signaal lijkt op de gebruikelijke Nederlandse CONGESTION TONE (425 Hz 0.25 sec on-off).”[252] Geen van beide keuzes worden nader onderbouwd door Van den Heuvel, zoals Derksen terecht opmerkt.[253]

Maar wat in ieder geval geen van de deskundigen tot nu toe ontkent, is dat door de analoge tapkamer in de jaren ’90 afgeluisterde GSM-gesprekken bij beëindiging ervan de Nederlandse eindegesprekstoon laten horen van 425 Hz met een cadans van 0.25 sec on en 25 sec off. En daarmee wordt dan ook de reeds door Peller opgeworpen vraag pregnant, waarom één van de analoog opgenomen A-1 gesprekken, te weten A-1-4, deze eindegesprekstoon niet laat horen. Ook Fransen en Rijnders, bekend met het Nederlandse telecommunicatienetwerk, hadden geen verklaring voor dit fenomeen. Zij schreven : *“We do not have a technical explanation why some disconnect tones (---) are missing.”*[254] Alle deskundigen behalve Van den Heuvel, achten dit dus een onverklaarbare anomalie. Het maakt dit gesprek extra verdacht in de zin van mogelijke manipulatie, zoals ook Derksen en Grünwald opmerken in hun waarschijnlijkheidsanalyse Stand van zaken II.

43. Het onverklaarbaar aanslaan van de tijdmelding Tante Cor

Na het afbreken van het gesprek midden in een woord en zonder dat er een eindegesprekstoon wordt gehoord, slaat vervolgens in gesprek A-1-4 op wonderbaarlijke wijze de PTT-tijdmelding aan. Deze tijdmelding wordt ook wel Tante Cor genoemd. Tante Cor is de dame van de PTT die nog steeds de tijd zegt als men 0900 8002 belt: ‘*Bij de volgende toon is het ---’.* Ze werd, zo wijst het herzieningsonderzoek uit, in de analoge tapkamer gebruikt om de tijd aan het einde van het getapte gesprek aan te geven. Ze werd hiertoe bij het beëindigen van het gesprek ingeschakeld om de tijd van het gesprek op de tap vast te leggen.

In gesprek A-1-4 begint ze plotseling te spreken nadat Baybasin onverklaarbaar in een woord, althans de ‘*oooooh’* ervan, blijft hangen.

Bij het aantreffen van deze anomalie in het onderzoek, rees de vraag hoe in de analoge tapkamer uit die tijd de tijdmelding functioneel werd aangestuurd. Iemand als Koen Jaspers van het PIDS, die al sedert 1989 technisch functionele ondersteuning verleent aan het ministerie van Justitie op het gebied van interceptie, bleef bijvoorbeeld het antwoord op een vraag hierover schuldig. Zijn antwoord luidde: *“Onduidelijk wat met PTT-tijdmelding wordt bedoeld”* en *“Ik ben niet bekend met gedetailleerde technische specificaties van ATR.”*[255]

Er zijn meerdere opties. Zo kan de PTT-tijdmelding indertijd functioneel zijn aangestuurd door het na een gesprek wegvallen van de verbinding en daarmee de netspanning. Van den Heuvel heeft, zoals hierboven aangegeven, in zijn eindrapport een tweede mogelijke verklaring gegeven: de waargenomen Nederlandse

[252] Van den Heuvel, MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 30
[253] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015 (Van den Heuvels argumenten waarom aperte anomalieën in de A-1-gesprekken geen anomalieën zijn)
[254] bijlage 41 bij herziening 2011**:** Fransen en Rijnders, 26 May 2010, p. 4
[255] brief d.d. 20 augustus 2015 van K.B. Jaspers aan de rechter-commissaris te Den Haag, antwoorden op vragen 15 en 21.

eindgesprekstoon 425 Hz met cadans 0,25 sec on 0,25 sec off was het aansturingssignaal waarmee Tante Cor werd ingeschakeld. Beide opties zijn niet met bronnen onderbouwd, maar lijken niet uitgesloten.

Beide opties verklaren echter niet waarom Tante Cor in gesprek A-1-4 aanslaat zonder dat het gesprek beëindigd en de verbinding verbroken is – Baybasin hangt nog in een langgerekte '*oooooh'*-klank – en er nog geen al of niet in het interceptiesysteem zelf opgewekte eindegesprekstoon heeft geklonken. Het aanslaan van de PTT-melding van Tante Cor is daarmee de zoveelste aanwijzing van manipulatie van gesprek A-1-4. Gezien de andere reeds in gesprek A-14 gevonden anomalieën, zoals de afwijkende beltoon, het ontbreken van de JTS-header, het plotseling afbreken van het gesprek midden in een woord waarin de spreker blijft hangen, is dit een niet meer geheel onlogische gedachte. Een op niet geheel juiste wijze afgebroken stuk audio - een spreker blijft midden in een woord hangen - wordt aan een Tante Cor-melding geplakt en gekopieerd op een nieuwe band. Novum 25 laat zien dat de voor het bewijs tegen verzoeker gebruikte analoge banden (zoals deze zijn teruggevonden) het garantiewaarmerk van een FSK-signaal ontberen. De authenticiteit van de erop geplaatste audio is daarmee niet meer gegarandeerd. De erop geplaatste gesprekken kunnen evenzogoed het resultaat zijn van tussentijds kopiëren en overschrijven van het originele materiaal.

Tante Cor wordt door Baybasin aangezongen?

Ook voor deze opvallende anomalie heeft de deskundige Van den Heuvel geprobeerd een verklaring te vinden. Dit maakte immers onderdeel uit van het opgedragen onderzoek: het toetsen van de hypothese of de gevonden anomalieën slechts toevallige technische artefacten betreffen als gevolg van het registratieproces of dat zij uit manipulatie moesten worden verklaard.

Wederom echter blijken ook op dit punt de door Van den Heuvel gesuggereerde verklaringen bij nadere bestudering niet door enige valabele bron te worden ondersteund. En wat nog harder telt, zijn uitleg van de uit het niets opduikende Tante Cor blijkt ook nog eens rechtstreeks met de feiten te strijden en te worden weersproken door diverse deskundigen.

De oplossing die Van den Heuvel aandraagt voor deze anomalie is, dat de spreker Baybasin met zijn langgerekte '*oooooh'*-klank Tante Cor heeft 'aangezongen'. Het gesprek breekt midden in een woord van Baybasin af en gaat dan zonder de verwachte eindegesprekstoon meteen over naar de tijdsaanduiding van Tante Cor. Van den Heuvel gaf eerder aan dat het *'mediation device'* na het sturen van de JTS-burst en de '*call content'* afsloot met een stop-opname signaal: *"(LI-STOP) in de vorm van een zwevend toonsignaal van 425 Hz +/- 15 Hz 0.25 seconde on-off". Dit signaal lijkt op de gebruikelijke Nederlandse CONGESTION TONE (425 Hz 0.25 sec on-off)."*[256] Op de vraag hoe het dan zit met dit stop-opname signaal en hoe Tante Cor kan aanslaan zonder dat signaal van 425 Hz met een cadans van 0,25 sec on en off, heeft Van den Heuvel het volgende gevonden. Hij heeft ontdekt dat Baybasin in zijn laatste woord - de '*oooooh'*-klank die blijft hangen - zo'n 100 msec, ofwel 0,1 sec, een toon aanhoudt van 425 Hz +/-15 Hz. En met behulp van de reeds eerder door hem beproefde methode van reverse engineering past Van den Heuvel zijn stelling dan opnieuw aan: het gaat niet om een

[256] Van den Heuvel, MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 30

signaal van 425 Hz +/- 15 Hz met cadans 0,25 sec on 0,25 sec off, het gaat slechts om een signaal van *100 msec* met frequentie 425 Hz +/- 15 Hz.[257] Dát signaal zet Tante Cor aan of in de woorden van Van den Heuvel *'zingt tante Cor aan'*. Dat zwevende toonsignaal wordt, zo stelt Van den Heuvel, door een toondetector geregistreerd. En: *"zodra de toondetector gedurende 100 milliseconden een stabiel 425 Hz-signaal detecteert, wordt de audioswitch geactiveerd, waardoor het signaal van TANTE COR enige tijd wordt doorgestuurd naar de recorders."* Ton Derksen spreekt als wetenschapsfilosoof van een ware apodictische uitspraak waar Van den Heuvel in dit verband dan ook nog stelt: "*Een tapopname wordt nu eenmaal gestopt bij het aantreffen van een toon ter hoogte van 425 Hz toon met een duur van 100 milliseconde*n." [258] Van den Heuvel weet zelfs te vertellen: "*Vioolmuziek was een veel voorkomende verstoringsoorzaak van tapopnames*."[259]

Derksen laat een serieuze waarschuwing horen over deze redenering van Van den Heuvel. Hij uitte al eerder kritiek op de door Van den Heuvel bij gebrek aan beter gevolgde onderzoeksmethode van 'reverse engineering'. En ook in zijn verklaring van het aanslaan van Tante Cor zonder de gebruikelijke eindegesprekstoon, lijkt Van den Heuvel weer uitsluitend op deze methode te steunen. Derksen schrijft: *"Bedenk dat dit soort reverse engineering uitsluitend werkt als je ervan uitgaat dat manipulatie onmogelijk is. Het reverse engineering komt hier neer op: Er is niet gemanipuleerd, DUS moet 100 msec van Baybasin gezang Tante Cor aanzetten. Het is alleen de wens-van-geen-manipulatie die dit soort argumentatie drijft."*[260]

Maar er zijn meer argumenten, die niet alleen waarschuwen voor Van den Heuvels exercitie in dezen, maar die deze ook tegenspreken en wegens strijd met de feiten naar het land der fabelen moeten worden verwezen.

Drie weerleggingen van de stellingen van Van den Heuvel

1. Deskundige Van de Ven heeft op zijn beurt geprobeerd de stellingen van Van den Heuvel over Tante Cor te verifiëren. Hij raadpleegde hiertoe twee oud-medewerkers van de KPN/PTT. "*Beide heren waren actief binnen de telefooncentrales waar zij onder andere verantwoordelijk waren voor het verzorgen van telefoontaps*", zo schreef Van de Ven. Op zijn vraag aan hen of zij wel eens hadden gehoord van het fenomeen '*het aanzingen van de tijdmelding Tante Cor'* vertelden zij hem daar in hun carrière binnen de telecommunicatie- wereld nog nooit van te hebben vernomen. Het kwam hen totaal onbekend en ongeloofwaardig voor.[261] Dit is een eerste weerlegging van het Tante Cor-verhaal van Van den Heuvel.

---

[257] De versnelling van de tap is 5,77%, berekend aan de hand van de duur van de Tante Cor-tijdmelding die altijd 10 seconden precies behoort te zijn.. De aanzing-toon moet dan liggen tussen: 451 Hz plus en minus 15,9 Hz, oftewel tussen 435,1 Hz en 466,9 Hz.

[258] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p 32 en bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015 (Van den Heuvels argumenten waarom aperte anomalieën in de A-1-gesprekken geen anomalieën zijn), p. 8 noot 8

[259] Van den Heuvel, MEPIO rapport hfst 10, p. 31. Zie ook Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 19: '*Vioolmuziek was een veel voorkomende verstoringsoorzaak van tapopnames in het algemeen'*.

[260] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p. 8

[261] Van de Ven, Onderzoeksverslag d.d. 23 december 2014, gevoegd als bijlage 3 bij eindrapport van 31 augustus 2015, met verslag van een bezoek aan het Museum voor Communicatie (het MUSCOM) te Den Haag. Beide oud-medewerkers van KPN/PTT waren actief geweest binnen de telefooncentrales, o.a. telefoontaps, zo schrijft Van de Ven.

2. Voor een verdere analyse werd Van de Ven door de oud-medewerkers van KPN doorverwezen naar het bedrijf Group 2000 in Almelo. *"Group 2000 zou uitsluitsel kunnen geven over het mogelijk 'aanzingen' van Tante Cor"*, aldus de heren. Zoals hiervoor aangegeven, is Group 2000 de architect van de interface tussen provider en tapkamer, d.w.z. inderdaad een deskundige die op dit punt meer uitleg zou kunnen geven. Ook Van den Heuvel schrijft in zijn eindrapport over Group 2000: *"Dit wereldwijd opererende bedrijf levert o.a. in Nederland de "mediation units" die nodig zijn om de interceptie-infrastructuur bij een telecomprovider volgens de landspecifieke specificaties door te koppelen naar de tapkamer. (---) Group 2000 was een van de twee leveranciers van de Decentrale Tap Interface (DTI) die hoorde bij de eerste generatie (JTS) digitale tapinterfaces voor het servicegericht tappen, zoals nodig voor GSM en ISDN."*[262]

Van de Ven sprak een medewerker van het bedrijf Group 2000, die daar al zo'n 15 jaar werkzaam was. Op de vraag van Van de Ven "*of het mogelijk is dat er vanuit het audiosignaal een tijdmelding, de zogenaamde "Tante Cor", aangezongen zou kunnen worden doordat er in het gesprek (bijvoorbeeld door één van de deelnemers of een achtergrondgeluid) een bepaalde toonhoogte (Hz) en de daarbij [horende] tijdsduur (sec) zou worden bereikt",* was het antwoord eenduidig: dat was volgens de medewerker '*niet mogelijk'*.[263] Ten overvloede liet managing director Coppens van Group 2000 in een brief aan de rechter-commissaris nog weten, dat de DTI niets met tonen doet en dat het destijds gebruikte Tante Cor-mechanisme volledig onbekend is aan Group 2000: *"De DTI is, zoals benoemd, geen analoog systeem, en kan daardoor niet spontaan oscilleren op 425 Hz of welke andere frequentie dan ook."*[264] Ook Van den Heuvel bleek overigens, onafhankelijk van Van de Ven, op bezoek te zijn geweest bij Group 2000, zo liet hij tijdens één van de bijeenkomsten van de begeleidingscommissie weten.[265] En evenals Van de Ven moet hem bij dit bezoek aan Group 2000 zijn verteld dat de door het bedrijf geproduceerde DTI niets met 'Tante Cor' deed, sterker nog, dat het fenomeen 'Tante Cor' tot dan toe bij het bedrijf volledig onbekend was.[266] Het is dan ook onbegrijpelijk dat Van den Heuvel allereerst is blijven volhouden dat het *'mediation device'* afsloot met een stop-opname signaal *"in de vorm van een zwevend toonsignaal van 425 Hz +/- 15 Hz 0.25 seconde on-off"* en ten tweede is blijven betogen dat dit signaal door een menselijke stem kon worden nagebootst. Het gaat hier om een belangrijke tweede weerlegging van de stelling van Van den Heuvel. Hier staan de uitleg van fabrikant en praktijkdeskundigen tegenover de mening van iemand die als enige bron de onbetrouwbare methode van 'reverse engineering' opvoert.

3. De derde weerlegging volgt uit het door de deskundigen zelf verrichte technische onderzoek. De stelling van Van den Heuvel is dat Baybasins langgerekte '*oooooh'* gedurende 100 msec met een frequentie van 425 Hz ± 15 Hz klonk en dat daarom de opname afbrak en Tante Cor spontaan aansloeg. Maar Van de Ven en ook Derksen

[262] Van den Heuvel, MEPIO rapport, hoofdstuk 10, p. 15
[263] Van de Ven, Onderzoeksverslag d.d. 23 december 2014, gevoegd als bijlage 3 bij eindrapport van 31 augustus 2015; verslag van zijn bezoek op 4 december 2014 aan Group 2000 te Almelo
[264] brief d.d. 22 december 2014 van R.J. Coppens van Group 2000, bijlage 1, p. 1
[265] bijeenkomst van de begeleidingscommissie d.d. 5 december 2014
[266] brief d.d. 16 dec 2014 van mr. Van der Plas aan de rechter-commissaris en mr. Aben

maten in hetzelfde A-1-4 gesprek waar Van den Heuvel zijn stelling op baseert, nog minimaal drie andere perioden waarin de 425 Hz +/- 15 Hz door Baybasin meer dan 100 msec wordt aangehouden. En hetzelfde fenomeen wordt zonder Tante Cor-effect ook in gesprek A-1-5 gemeten.

Van de Ven schrijft: *"Ik heb de moeite genomen twee van de onderzochte gesprekken te onderzoeken op de houdbaarheid van deze stelling van Van den Heuvel. Dit onderzoek wijst uit dat het signaal van 425 Hz met een duur van ≥ 100 msec meerdere malen voorkomt in de twee specifiek hierop door mij onderzochte gesprekken A-1-4 en A-1-5. Het voorkomen van dit signaal 425 Hz met een tijdsduur ≥ 100 msec leidde in geen van de gevonden gevallen tot het beëindigen van het tapproces. Het gaat om de volgende door mij gevonden signalen van 425 Hz met een tijdsduur langer dan 100 msec."*[267]

Derksen noteert: "*in A-1-4 zitten nog minimaal drie andere plaatsen waar de 425 Hz +/- 15 Hz door Baybasin meer dan 100 msec wordt aangehouden, en wel tussen 3:09.896 en 3:10.226 (330 msec), tussen 7:08.018 en 7:09.334 (289 msec) en tussen 7:20.879 en 7:21.084 (205 msec). In geen van deze keren stopte het gesprek. Dat "aanzingen" hoor je, als je een keer oplet, overal. Baybasin spreekt zangerig, met veel uithalen. Ook in A-1-5 zingt-spreekt Baybasin, zonder Tante Cor-effect, tussen 2:33.069 en 2:33.295 (226 msec). Als dat 100 msec verhaal waar geweest zou zijn, zou niet de viool, maar Baybasin bekend hebben moeten staan om zijn staat van dienst als afbreker van gesprekken."* [268]

Derksen geeft de volgende opsomming van metingen van Van de Ven en hemzelf in de gesprekken A-1-4 en A-1-5, waar de stem van Baybasin langer dan 100 msec een toonhoogte van 425 sec aanhield. Het leidde in geen van de gevallen tot het aanslaan van de PTT-melding Tante Cor en het afbreken van het gesprek, zoals blijkt uit zijn hier volgende verslag.

Metingen van Van de Ven en Derksen:

"geval I: A-1-4, tussen 3:09.896 en 3:10.226 (330 msec)
De versnelling van de tap is 5,77%, wanneer we Tante Cor terugrekenen naar 10 seconden. De aanzingtoon van 425 Hz +/- 15 Hz komt dan terecht tussen: 451 Hz +/- 15,9 Hz, oftewel tussen 435,1 Hz en 466,9 Hz. De metingen zijn van Van de Ven.

3:09.896	455,13
3:09.936	455,13
3:09.983 — 3:10.086	446,65
3:10.119	440,99
3:10.135 — 3:10.176	440,99
3:10.209 — 3:10.225	435,35

[267] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, de pp. 12 en 13 waar ook zijn metingen staan vermeld
[268] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 11 en 12. Derksen noteert daar o.a.: *Versnelling van A1-4 is 5,77% (volgens de Tante Cor-berekening). De aanzingtoon moet dan liggen tussen: 451 Hz plus en minus 15,9 Hz, oftewel tussen 435,1 Hz en 466,9 Hz* en: *A-1-5, versnelling 10%, zowel volgens mijn berekeningen als volgens berekening gebaseerd op Tante Cor. Dat betekent dat de aanzingtoon van 472 Hz is met een speling van 16,7 Hz aan beide kanten. De aanzingtoon ligt dus tussen 455,3 Hz en 488,7 Hz.*

3:10.226	435,34
Totaal 330 msec	

Tante Cor werd door dit gezang niet verleid.

geval II: A-1-4, tussen 7:08.018 en 7:09.334 (289 msec).
De metingen zijn weer van Van de Ven.

7:08.018	468,02[269]
7:08.043 — 7:08.075	460,78
7:08.092	463,61
7:08.141 — 7:08.157	457,94
7:08.206	449,47
7:08.263 — 7:08.76	449,47
7:08.304	446,65
7:08.334	452,32
Totaal 289 msec	

En weer, Tante Cor werd door dit gezang niet verleid.

geval III: A-1-4, tussen 7:20.879 en 7:21.084 (205 msec)
Dit zijn Derksens metingen.

7:20.879	467,9 Hz[270]
7:21.027	449,7 Hz
7:21.084	442,0 Hz
Totaal 205 msec	

En weer, Tante Cor werd door dit gezang niet verleid.

geval IV: A-1-5, tussen 2:33.069 en 2:33.295 (226 msec)
A-1-5 heeft een versnelling van 10%, volgens de berekening gebaseerd op Tante Cor. Dat betekent dat een oorspronkelijke aanzingtoon van 425 Hz +/- 15 Hz correspondeert met een aanzingtoon van 472 Hz +/- 16,7 Hz. De aanzingtoon ligt daarmee tussen 455,3 Hz en 488,7 Hz.

2:33.069	486,02
2:33:114 — 2:33.157	472,09
2:33.159 — 2:33.249	472,09
2:33.291	455,13
2:33.295	455,13
Totaal 226 msec	

Tante Cor werd door dit gezang niet verleid.” [271]

[269] Van de Ven noteert op p. 13 (rapport d.d. 8 oktober 2015) als meetresultaat: 428,02 Hz. Derksen neemt aan dat dit een typefout betreft, gezien zijn eigen controle-meting en de volgende reeks. Derksen herstelt daarom deze typefout.
[270] Het gaat hier om eigen metingen van Derksen.
[271] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 11 en 12

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

Conclusie t.a.v. de nova 42 en 43

De stelling van Van den Heuvel dat een door Baybasins stem 100 milliseconden aangehouden toonhoogte van 425 Hz +/- 15 Hz Tante Cor prikkelt tot een tijdmelding, is met deze meetuitkomsten van Van de Ven en Derksen ook feitelijk weersproken. In hetzelfde A-1-4 gesprek en het daarop volgende A-1-5 gesprek is minstens vier maal eenzelfde toonhoogte waarneembaar die alle keren meer dan 200 msec aanhoudt. Geen van de keren is het gesprek afgebroken door het aanslaan van de PTT-tijdmelding van Tante Cor. Hiermee is de stelling van Van den Heuvel ook door de feiten zelf weerlegd.

Het aanslaan van de tijdmelding Tante Cor zonder een eindegesprekstoon na afbreking van het gesprek, blijft daarmee een onverklaarbare onregelmatigheid. Niet alleen ondersteunt Van den Heuvel zijn poging deze anomalie te verklaren met geen enkel argument, er zijn ook nog eens harde weerleggingen van zijn verhaal. Praktijkdeskundigen, waaronder degenen die het interface hebben gebouwd, weten niets van het aanzingen, ze achten dat onmogelijk. Daarnaast is door de metingen van Van de Ven en Derksen het verhaal empirisch weerlegd: het zogenaamde 'aanzingen' komt veelvuldig voor en Tante Cor slaat toch niet aan.

Het abrupte afsluiten van A-1-4 met het direct aanslaan van Tante Cor na een onverklaarbaar lange '*ooooh'*-klank waarin Baybasin lijkt te blijven hangen, blijft daarmee een aperte indicatie van manipulatie.

De reeks schakelklikken midden in gesprek A-1-4

Gesprek A-1-4 laat, naast de afwijkende beltoon, het ontbreken van een JTS-burst en een eindegesprekstoon, en een onverklaarbaar aanslaan van Tante Cor, ook nog een opvallende reeks van klikken horen midden in het gesprek. De sprekers continueren erna met '*hallo---hallo*', waarna ook nog eens plotsklaps een heel zacht stemmetje twee maal eenzelfde vraag herhaalt met beide keren een voorafgaande aanloopruis. Naar dit fenomeen is onderzoek verricht, niet alleen door Van de Ven, maar ook door een spraakdeskundige. Van den Heuvel kondigde onderzoek aan, maar heeft daarvan nooit uitkomsten overgelegd.

44. Een elektromagnetische hefboomschakelaar in gesprek A-1-4

Van de Ven noteert na zijn eerste onderzoek van gesprek A-1-4, dat het om een lang gesprek van meer dan 40 minuten gaat en dat hij zich daarom in zijn analyse heeft beperkt tot de aanvang en het einde en de 14^{e} minuut van het gesprek. Hij schrijft: *"Bestudering van 14.00 tot 15.00 min levert echter al een ruime voorraad onmiskenbare anomalieën op."* In deze minuut, om precies te zijn in een stilte van 2,669 seconden tussen 14:17.608 en 14/20.277, herkent Van de Ven een aantal signalen die zijns inziens niet anders dan afkomstig van een oude 'hefboomschakelaar' kunnen zijn. Deze werd gebruikt in oude analoge telefooncentrales die in ieder geval in Nederland voor aanvang van de jaren '80 waren uitgefaseerd. Hij schrijft: *"De mechanische kiezer die te horen is in het gesprek is de kiezer van een telefooncentrale. In mijn onderzoek heb ik aangegeven dat ik 3 periodes (pulstrein) heb gemeten met betrekking tot de mechanische kiezer. Tijdens deze periodes (pulstreinen) heb ik diverse frequenties gemeten. Geen van deze frequenties komt voor in het Nederlandse*

telefonienet."[272] In de gezamenlijke meetsessie van 1 april 2015 was het patroon van schakelklikken voor een ieder duidelijk hoor- en zichtbaar. De discussie beperkte zich tot de lengte van de tussen de klikken gemeten tussenpozen.[273]

Van de Ven heeft zijn herkenning van het signaal als een ouderwetse hefboomschakelaar gecheckt bij andere deskundigen die in vroeger tijden actief waren binnen telefooncentrales. Bij zijn bezoek aan het Museum voor Communicatie (MusCom) in Den Haag, heeft hij de twee oud-medewerkers van de KPN/PTT (die indertijd onder andere verantwoordelijk waren voor het verzorgen van telefoontaps) ook de schakelklikken in de 14e minuut van gesprek A-1-4 laten horen. *"Beide heren herkenden het geluid (de klikken) als het geluid dat door een elektromagnetische schakelaar wordt gegenereerd welke vele jaren terug werd gebruikt in de telefooncentrales"*, zo rapporteert Van de Ven.[274]

Van de Ven heeft daarnaast ook onderzoek gedaan naar vergelijkbare hefboomschakelaars in het Twents Techniekmuseum HEIM te Hengelo. Hij schrijft: *"Mijn experiment met een in het Twents Techniekmuseum HEIM in Hengelo nog aanwezige electromagnetische schakelaar (van het merk Philips) heeft (---) tot een interessant en controleerbaar resultaat geleid. De door deze hefboomschakelaar geproduceerde tonen bij het kiezen van een telefoonnummer vertonen een grote gelijkenis met de twee schakelreeksen (pulstreinen) die we waarnemen tussen 14:00 en 15:00 minuten in gesprek A-1-4."*[275] Het spectogram van de Philips elektromagnetische schakelaar uit het HEIM Museum vertoont grote overeenkomsten met het spectrogram gemeten in gesprek A-1-4, aldus Van de Ven.[276] In zijn eindrapport gaf Van de Ven reeds aan: *"Ik kan hieraan geen andere conclusie verbinden dan dat in genoemd gesprek sprake is van een elektromagnetische schakelaar die midden in het gesprek hoorbaar is. Dit fenomeen is niet verklaarbaar vanuit de telecommunicatie, want:*

- *Dit signaal behoort slechts voor te komen vóór aanvang van het gesprek en niet midden in een lopend gesprek;*
- *De elektromagnetische schakelaar komt bovendien vanaf de digitalisering van het Nederlandse telefoonnet medio jaren 70 niet meer voor."* [277]

Het uitgebreide onderzoek van Van de Ven levert naast zijn eigen herkenning, als ervaringsdeskundige, van een elektromagnetische schakelaar twee bevestigingen:

1. de herkenning door twee oud-medewerkers van KPN/PTT in het Museum voor Communicatie van het signaal als een ouderwetse hefboomschakelaar;
2. de technische vergelijking van de klikken van een elektromagnetische schakelaar uit het HEIM Museum met de klikken van A-1-4, waaruit blijkt dat ze vergelijkbare tijdsintervallen en frequenties vertonen.

---

[272] Van de Ven, rapport d.d. 31 augustus 2014, sub commentaar op gesprek 3 (A-1-4) en rapport d.d. 5 december 2014, pp. 33 en 34
[273] Van de Ven, rapport 31 augustus 2015, bijlage 6, rapport Van de Ven van 1 augustus 2015 met de verslagen van de meetsessie op 1 april 2015 van de griffier en mr. A.G. van der Plas
[274] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, sub Bezoek 26 november 2014 aan MUSCOM
[275] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 33 en bijlage 5 : audiobestand en filmpje plus afdruk van het signaal van de hefboomschakelaar zowel direct opgenomen als via de telefoon. In bijbehorende opname te vinden tussen 9.8-11 seconden
[276] Van de Ven, rapport d.d. 1 augustus 2015, pp. 6 en 7
[277] Van de Ven, rapport d.d. 31 augustus 2015, sub Resultaten van onderzoek.

Alternatieve verklaringen voor de reeks schakelklikken?

Ook voor deze frappante anomalie van een reeks schakelklikken midden in gesprek A-1-4 heeft Van den Heuvel gepoogd een alternatieve verklaring te geven. Hij heeft lang volgehouden dat het hier ging om de plaatsing van een telefoon in een zogeheten carkit. In zijn eindrapport schrijft hij: "*De klikjes passen naar mijn oordeel bij het aankoppelen van een spanning-voedend component, zoals bijvoorbeeld een lader".* [278]

Dit inzicht van Van den Heuvel wordt niet door enig onderzoek onderbouwd. Ervaring in oude telefooncentrales heeft hij niet, zoals de door Van de Ven geraadpleegde deskundigen. Hij heeft wel de mogelijkheid gehad zijn stelling in deze met onderzoek te ondersteunen. Hiertoe had hij eenvoudigweg een mobiele telefoon uit die tijd in een bijpassende lader kunnen zetten of daarop kunnen aansluiten en van een eventueel daarmee gepaard gaande reeks schakelklikken een opname kunnen maken en die vergelijken met de opname uit A-1-4. Van de Ven merkt terecht op dat hij Van den Heuvel tijdens de meetsessie van 1 april 2015 voor het uitvoeren van zo'n onderzoek zelfs nog een NOKIA 9400 met lader uit de periode 1997/1998 ter beschikking heeft gesteld. En inderdaad is Van den Heuvel naar de resultaten van dit door hem te verrichten carkit-onderzoek gevraagd tijdens de bijeenkomst van de begeleidingscommissie op 10 juli 2015 en was zijn antwoord: *"dat hij heeft getest of hij op een betrouwbare wijze een gesprek kon registreren. Op dit moment weet hij niet hoe hij dat voor elkaar moet krijgen."* [279] Desondanks houdt hij vast aan zijn bewering "*De klikjes passen naar mijn oordeel bij het aankoppelen van een spanning-voedend component, zoals bijvoorbeeld een lader".* Het moge duidelijk zijn dat het hier om een bewering gaat die in ieder geval niet door enig onderzoek wordt gestaafd. Van de Ven merkte in dit verband nog op dat het plaatsen van een telefoon in een carkit nooit zo'n schakelklik-patroon ten gevolge zal hebben als in gesprek A-1-4 is te zien.[280] We kunnen vaststellen dat Van den Heuvel ondanks de geboden mogelijkheid geen bewijs heeft kunnen leveren van het tegendeel.

Elektromagnetische schakelaars waren in Nederland al uitgefaseerd in de jaren 70

Van den Heuvel brengt voorts tegen de conclusie van Van de Ven in, dat in gesprek A-1-4 dat van 9 november 1997 dateert, geen sprake kan zijn van een elektromagnetische schakelaar, want die waren in de jaren 70 al uitgefaseerd. Hij schrijft: *"De officiële naam van de door Van de Ven bedoelde hefboomschakelaar is een "hefdraai Strowger schakelaar". (---)Dit type centrales werd in de jaren zeventig vervangen door modernere varianten. Hoe het geluid van een reeds lang uitgefaseerde hefboomschakelaar (als dat het is) kan worden opgenomen bij de registratie van een telefoongesprek, wordt niet uitgelegd door Van de Ven. Van de Ven legt met name niet uit hoe de door hem bedoelde hefboomschakelaar past in een scenario van manipulatie."* [281]

De hefboomschakelaar werd inderdaad al in de jaren 70 uitgefaseerd in Nederland, zoals ook Van de Ven uitlegt in zijn rapportage. Dat is nu juist wat deze anomalie zo verdacht maakt, volgens Van de Ven, naast het feit dat de reeks schakelklikken niet vóór het gesprek is te horen, zoals het een beltoon (ook een ouderwetse) betaamt, maar midden in een gesprek. Het

[278] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 30
[279] verslag bijeenkomst begeleidingscommissie, 10 juli 2015, p. .....
[280] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 33
[281] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 31

is één van de redenen waarom Van de Ven spreekt van een 'duidelijke aanwijzing van manipulatie'.

Derksen merkt in dit verband op dat de implicatie van wat Van de Ven opmerkt, te weten dat dit gesprek dus niet in Nederland kan zijn opgenomen (maar bijvoorbeeld in een land als Turkije of Syrië, waar dit soort centrales langer in gebruik bleven) Van den Heuvel kennelijk nog steeds ontgaat. Deze implicatie, zo laat Derksen zien, wordt gesteund door twee andere indicaties dat het gesprek A-1-4 van vóór 1994 is.

In *'Verknipt bewijs'* wees Derksen al op de vroege origine van het gesprek zoals deze naar voren komt uit een intern-inhoudelijke analyse ervan. *"Kenan vertelt aan Baybasin dat Murat, de man van de krant, door de jongens van Kenan in een visrestaurant is gezien. Die jongens zitten in Istanbul. 'Die Murat komt wel een keer naar jou toe'"*, zegt Kenan Saritas, waarna blijkt dat Baybasin '*met zijn allen ergens gezeten heeft*'. Derksen concludeert in zijn boek dat Baybasin tijdens dit gesprek hoogstwaarschijnlijk in Istanbul is en dat het tijdstip van dit gesprek daarmee vóór Baybasins vertrek uit Turkije in 1992 moet liggen.[282]

Dat het gesprek van vóór 1994 dateert, is ook te rijmen met de 440 Hz en de 1,7 sec on 3,3 sec off die als frequentie en cadans van de beltoon zijn gemeten, aldus Derksen. We weten niet wat de frequentie en de cadans van de beltoon van Turkije vóór 1994 waren. Daarover geven de ITU-standaarden geen uitsluitsel, omdat Turkije daarin pas vanaf 1994 is opgenomen. We weten alleen dat deze beltoon sedert 1994 een frequentie heeft van 450 Hz en een cadans van 2 sec on 4 sec off (volgens de ITU-T), aldus Derksen in Stand van Zaken III.[283]

Het komt erop neer dat het argument dat Van den Heuvel tegenwerpt aan Van de Ven, namelijk dat een elektromagnetische schakelaar niet voorkwam in de Nederlandse telefooncentrales van 1997, juist de basis vormt voor de aanname dat dit tapgesprek een andere origine heeft dan Nederland. In deze blijken de twee deskundigen Van de Ven en van den Heuvel het dus in essentie met elkaar eens.

De spraakdeskundige Künzel zegt het ook

Voor zijn argument dat die *'puls-trein'* is veroorzaakt door het koppelen van de door Baybasin gebruikte mobiele telefoon aan een oplader, beroept Van den Heuvel zich ook op de spraakdeskundige Künzel.[284]

Prof. dr. H.J. Künzel werd ingeschakeld omdat de deskundige Van de Ven in zijn rapport van 5 december 2014 liet weten er niet zeker van te zijn dat de stemmen van de sprekers vóór en na de hefboomschakelaar wel dezelfde waren.[285] Künzel lijkt Van de Ven daarin gelijk te geven in zijn tussenrapport van 15 juli 2015. Hij schrijft daarin namelijk:
"Comparison of the sections before and after the clicks at 14:17 – 14:20 shows that there was no general change of speakers, that is #1 continues to talk to #2. <u>However, immediately after</u>

[282] zie bijlage 73**,** Derksen, *Verknipt bewijs*, p. 85.
[283] Hierop wordt hierna uitgebreider ingegaan. Zie ook bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015 (Van den Heuvels argumenten waarom aperte anomalieën in de A-1-gesprekken geen anomalieën zijn), p. 42
[284] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 5
[285] Van de Ven, rapport d.d. 5 december 2014 (gevoegd als bijlage 2 bij eindrapport van 31 augustus 2015), p. 34

the clicks there is the single word "hallo", followed by 2 very short portions of less than 1 sec duration which cannot be attributed clearly to either speaker from an auditory point of view. (---) To be on the safe side, it should not be excluded that this short portion may have been produced by a third speaker although there is no evidence in favor of that hypothesis." Künzel geeft echter aan dat hij dit niet nader kan onderzoeken, omdat: *" The problem simply is that a voice comparison is not possible here because the automatic FSI-system requires a minimum duration of 7 sec for a test sample."*[286] (onderstreping door mij, AvdP) In zijn eindrapport komt Künzel niet meer op deze eerste waarneming terug, maar geeft slechts aan dat over een langere periode gemeten de stemmen van de sprekers niet verschillen vóór en na de schakelklikken.[287] Dat is namelijk het enige wat zijn programma kan meten. Wel laat hij nog weten dat de stemmen van beide sprekers veel te hoog klinken voor mannen. Maar dat kan liggen aan de versnelling van de opnames.

Daarnaast buigt Künzel zich in zijn eindrapport vreemd genoeg ook over een hem niet door de rechter-commissaris gestelde vraag: wat zouden de schakelklikken kunnen inhouden? Hij merkt daarover op: *"In his first utterance on the left Spk #1 says that his telephone is running out of battery and he 'will have to put it in the charger'. Then, after a pause of 6 s a series of 6 or 7 low-level click sounds occurs. The most natural explanation is that these clicks have been caused by Spk #1, putting the plug of the charger into the socket of his mobile phone."*[288] En het is op dit argument van Künzel, dat het steken van de stekker in de mobiele telefoon '*the most natural explanation*' is, waarop Van den Heuvel zich beroept in zijn eindrapport bij gebrek aan het leveren van eigen bewijs.

Derksen wijst op het absurde van de situatie: "*een technisch bedrijfskundige die een spraakdeskundige citeert om aan te tonen dat de klikken niet die van een elektromagnetische schakelaar zijn, maar de geluiden van iemand die de stekker van zijn lader in zijn mobiele telefoon steekt."*[289]

Maar er zijn ook zwaarwegende argumenten die deze '*most natural explanation*' direct tegenspreken. Deze zijn zowel logisch als technisch van aard.

Derksen merkt op dat Künzel een punt heeft waar hij stelt dat het steken van de stekker in de mobiele telefoon '*the most natural explanation*' is. Maar dat gaat uit van een context '*waarin niet gemanipuleerd is'*, terwijl dat nu juist is hetgeen ter discussie staat.[290] Echter, zo kan daaraan worden toegevoegd, deze '*most natural explanation*' van Künzel en Van den Heuvel blijkt afgeleid van een eenzijdige selectie van de woorden die voorafgaan aan de schakelklik-onderbreking. Van den Heuvel specificeert de woorden waar hij en Künzel zich op beroepen:

- *Volgens het verslag van Broeders: "Abi, ik denk dat de batterij van dit ding leeg is (daarbij mogelijk doelend op zijn telefoon)."*
- *Uit de nieuwe transcriptie van mr. T. Çelik: "K : Broer wacht even 1 minuut m'n batterij is zwak ik moet hem gaan opladen."*[291]

Beide heren missen daarbij echter een belangrijke, hieronder door mij onderstreepte zin uit de vertalingen:

---

[286] Künzel, tussenrapport d.d. 15 juli 2015 gericht aan de rechter-commissaris, p. 2
[287] Künzel, eindrapport d.d. 12 augustus 2015 gericht aan de rechter-commissaris, p. 7
[288] ibidem Künzel, p. 7
[289] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p. 42
[290] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, p.43
[291] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 30

- *transcriptie van mr. T. Çelik: "Saritas : Broer wacht even 1 minuut m'n batterij is zwak ik moet hem gaan opladen. Baybasin: Ok mijn vader, heb je nog iets te zeggen? Ik belde je gewoon om te vragen hoe alles met je gaat." [292]*

De zin van Baybasin: *"Ok mijn vader, heb je nog iets te zeggen? Ik belde je gewoon om te vragen hoe alles met je gaat"* leidt tot de veel logischer en meer '*natural*' uitleg dat de heren na deze opmerkingen het gesprek afrondden, omdat de batterij van Saritas' telefoon bijna leeg was en er toch niet veel meer te bespreken was. Deze uitleg ondersteunt het manipulatie-scenario, dat er na de daarop volgende schakelklikken een nieuw gesprek begint.

Maar belangrijker nog zijn de technische weerleggingen van de aanname van Künzel en Van den Heuvel dat het hier een doorlopend gesprek zou betreffen waarin de telefoon van Saritas op een lader wordt aangesloten of in een carkit wordt gezet.

Derksen wijst erop dat Künzel spreekt over een pauze van zes seconden voordat de zes of zeven klikken klinken. Dat klopt niet. Er is een pauze van 1,4 seconden, daarna zijn er tikken gedurende 0,7 seconden en dan spreekt de gesprekspartner na 0,6 seconden zijn '*Hallo*'. Tussen het laatste woord dat de gesprekspartner zegt en zijn hallo zijn 2,7 seconden, zo meet Derksen. Daarnaast onderscheidt hij twee onderzoeksvragen ter beantwoording van de vraag of er sprake is van het plaatsen van de gebruikte mobiele telefoon in een lader of niet. Derksen:

1. Geeft het inpluggen van de lader een aantal schakelklikken met het juiste patroon?
2. Indien het originele gesprek doorloopt, moet in de tussentijd een batterij in de telefoon gestopt zijn, of moet de telefoon op een lader zijn aangesloten. Kon Saritas dat karwei in 2,7 seconden klaren? [293]

Zoals besproken, heeft Van den Heuvel de eerste vraag niet met een eenvoudig onderzoekje positief kunnen of willen beantwoorden. Dat zegt op zich al genoeg. Derksen heeft het experiment zelf een aantal keren uitgevoerd. Dat blijkt op een eenvoudige wijze te kunnen worden uitgevoerd. Hij noteert: *"twee mensen bellen met een mobiele telefoon, één van de gesprekspartners sluit zijn mobiel aan op de lader. De ander luistert naar wat er te horen is. Resultaat: óf je hoort niets óf je hoort een doffe tik, maar nooit een serie schakelklikken. Dat is weerlegging één van het idee van de lader.*[294]

Daarnaast geeft ook Van de Ven een technische weerlegging van de aanname dat in gesprek A-1-4 sprake zou zijn van het plaatsen van een telefoon in een carkit: *"Het in het onderzochte audiomateriaal waargenomen patroon van de schakelpieken is (---) zowel qua tijdsintervallen als qua frequentie afkomstig uit het telecommunicatie netwerk. Een mogelijk door een car-kit plaatsing veroorzaakt signaal is zowel qua tijdsintervallen als qua frequentie random , d.w.z. vertoont geen patroon."* [295]

De tweede vraag: *'Kan Saritas het karwei in 2,7 seconden klaren?*' heeft Derksen zelf getoetst. Derksens conclusie is, dat het hem in ieder geval niet lukte in de meest ideale situatie binnen een tijdsbestek van 2,7 seconden de mobiele telefoon aan te sluiten op de lader. Dit wordt bevestigd door een voorbeeld uit het dossier zelf:

---

[292] **bijlage 96**: vertaling van gesprek A-1-4 door mr. Tugba Çelik
[293] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, p.43
[294] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, p.43
[295] Van de Ven (2015), *Overzicht onderzoeksresultaten* 29 augustus 2015.

"*Op 8 december 1997 21.59 uur belt een NN-man weer in met Huseyin Baybasin: 'Hij zegt dat de batterij even op was'. Hij had eerder om 21.55 gebeld, te zien aan het dossier. Het was een kort gesprekje, van ongeveer één minuut. Het vinden van de lader en het aansluiten is dus een karwei dat hier twee à drie minuten kost."* Dit voorbeeld en eigen empirisch onderzoek maken het volgens Derksen hoogst waarschijnlijk dat 2,7 seconden te kort zijn voor het aansluiten van de telefoon op de lader.[296]

In het geval we zouden uitgaan van het eerste door Van den Heuvel opgeworpen scenario, namelijk dat Saritas zijn telefoon niet op een lader aansloot, maar in zijn auto in een car-kit plaatste, zou dat misschien wel met één snelle handbeweging binnen 2,7 seconden hebben kunnen gebeuren. Maar dan rijzen onmiddellijk de twee volgende vragen. Waarom horen we in dat geval in de audio-opname van A-1-4 geen achtergrondgeluid van een automotor? En, nog belangrijker, hoe kon Saritas na plaatsing van zijn telefoon in een carkit nog zo'n 27 minuten doorpraten met Baybasin via diezelfde telefoon? Het fenomeen van bluetooth bestond toen nog niet en het spreken via een in een carkit geplaatste telefoon lijkt zonder dat hulpmiddel bijkans onmogelijk. In het geval de telefoon na plaatsing in de carkit op microfoonstand zou zijn overgegaan, zou dat hebben geleid tot een duidelijk hoorbare stemvervorming na de reeks schakelklikken in vergelijking met daarvoor. Daarvan is geen sprake, daarover is iedereen het eens.

Conclusie

Novum 44 betreft het nieuw opgekomen feit dat midden in gesprek A-1-4 een reeks van schakelklikken wordt gemeten, die door Van de Ven worden herkend als de signalen van een elektromagnetische schakelaar. Zijn uitgebreide onderzoek ter controle en verificatie van deze waarneming levert twee bevestigingen op. Eén is afkomstig van twee oud-medewerkers van KPN/PTT, die het signaal in A-1-4 eveneens herkennen als een elektromagnetische schakelaar. De andere bevestiging betreft de technische vergelijking van de reeks schakelklikken uit A-1-4 met die van een elektromagnetische schakelaar uit het HEIM Museum te Hengelo. Het tikkenpatroon uit A-1-4 komt zowel qua tijdsintervallen als qua frequenties overeen met die van de in Hengelo onderzochte elektromagnetische schakelaar;

Daarnaast blijkt het alternatief, het scenario van een onderbreking vanwege het aansluiten van de telefoon op de lader, om een viertal redenen te falen:

1. bij inpluggen van de lader hoort je niets óf je hoort een doffe tik, maar nooit een serie schakelklikken;
2. inpluggen van de lader levert in geen geval een tikken-patroon dat 'zowel qua tijdsintervallen als qua frequentie afkomstig is uit het telecommunicatie netwerk';
3. de 2,7 seconden onderbreking is te kort om de telefoon op een lader aan te sluiten;
4. in het geval van plaatsing van de telefoon in een carkit is het onbegrijpelijk dat er nog 27 minuten mee kon worden doorgebeld zonder dat dit hoorbaar is door een verandering van het stemgeluid van beide sprekers wegens inschakeling van de microfoonstand.

Met twee sterke argumenten voor een elektromagnetische schakelaar en met vier sterke argumenten tegen het alternatieve scenario van een lader, zijn de schakelklikken van de onderbreking hoogstwaarschijnlijk de klikken van een elektromagnetische schakelaar.

[296] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, p.44

De waarschijnlijkheidsanalyse van Derksen en Grünwald

De bedoeling van het aanvullende technisch onderzoek was om twee hypothesen te toetsen:

- de gevonden anomalieën hebben geen betekenis, want zijn als technische artefacten of anderszins te verklaren,

of

- de gevonden anomalieën zijn het gevolg van bewuste manipulatie.

Na de meetsessies van 25 maart en 1 april 2015, hebben Derksen en Grünwald, respectievelijk hoogleraar wetenschapsfilosofie en hoogleraar statistiek, daarom de gezamenlijke uitkomsten geanalyseerd op waarschijnlijkheid van plaatsgevonden manipulatie. Deze uitkomsten betroffen dus alleen de zes uit de analoge tapkamer afkomstige gesprekken. Maar zoals hiervoor besproken sub nova 39 t/m 44, omvatten deze reeds zes sterke aanwijzingen voor plaatsgevonden manipulatie. Het betrof:
1. gemeten modemsignalen;
2. een afwijkende beltoon;
3. een gesprek zonder JTS-header;
4. gesprekken zonder een (juiste) eindegesprekstoon;
5. het onverklaarbaar aanslaan van de PTT-tijdmelding Tante Cor;
6. schakelklikken van een hefboomschakelaar midden in een gesprek.

Andere onverklaarbare anomalieën die in deze gesprekken werden aangetroffen, waren het plotsklaps afbreken van gesprekken midden in een woord of zin en het gelijktijdig voorkomen van soms wel drie verschillende lichtnetfrequenties in één gesprek.

Deze waarschijnlijkheidsanalyse van Derksen en Grünwald is neergelegd in Stand van Zaken II.[297]

45. Waarschijnlijkheidsanalyse van Derksen en Grünwald

Derksen en Grünwald noemen in hun analyse de twee te toetsen hypothesen het hof-scenario en het manipulatie-scenario. Het hof-scenario is het scenario zoals onderschreven in het arrest: de voor het bewijs gebruikte gesprekken zijn authentiek, en niet intentioneel vervalst. Het manipulatie-scenario, dat met het hof-scenario contrasteert, gaat ervan uit dat er bewust is gemanipuleerd.

Derksen en Grünwald baseren zich op de gezamenlijke uitkomsten (zij noemen dit de Aben-data) zoals vastgelegd in de verslagen van de meetsessies van 25 maart en 1 april 2015. Zij schrijven in hun analyse er alles aan te hebben gedaan om het hof-scenario te bevoordelen en het manipulatie-scenario te benadelen. Ze hebben hiertoe de foutmarges zodanig ingesteld dat een uitslag die ruim van de verwachting van het hof-scenario afweek, nog steeds niet als een teken van manipulatie geduid behoeft te worden. [298] Ze geven aan heel lage likelihood- verhoudingen te hebben gekozen. Ze

[297] bijlage 93: Ton Derksen en Peter Grünwald, hoogleraren algemene wetenschapsleer & statistische leertheorie, Stand van Zaken II, de A-1 gesprekken, een overzicht in termen van likelihoods, 30 augustus 2015,

[298] Om het manipulatie-scenario niet te bevoordelen, gebruiken Derksen & Grünwald een algemene marge van (ruim) 1% voor de meet- en berekenfout. Zo hebben zij "*om redenen van methodologische prudentie, alle uitslagen binnen de 420 Hz en 430 Hz beschouwd als compatibel met de officiële Nederlandse frequentie van 425 Hz die het hof-scenario verwacht.*" In speciale gevallen rekken ze de marge van 1% zelfs nog iets op. Bijvoorbeeld een signaal met een gemeten frequentie van 419 Hz wordt toch geïnterpreteerd als 425 Hz,

schrijven: *"En desondanks is de uitkomst overduidelijk. De Aben-data laten slechts één conclusie toe: het manipulatie-scenario is heel veel waarschijnlijker dan het hof-scenario en, wanneer je in termen van getallen wilt denken, is 99% nog steeds een zeer voorzichtige schatting voor de eindwaarschijnlijkheid van het algemene manipulatie-scenario dat er is gemanipuleerd, met een eindwaarschijnlijkheid van 1% voor het hof-scenario dat er niet gemanipuleerd is."*[299]

Derksen en Grünwald benadrukken dat deze uitkomst niet meer dan heel licht zal verschuiven richting het hof-scenario in het geval dat bijvoorbeeld twee anomalieën zouden afvallen, omdat zij bij nader onderzoek toch geen anomalie blijken of met kracht van andere valabele argumenten alsnog te verklaren zijn als toevallige technische artefacten.[300] Zo geeft professor Künzel aan, dat na de schakelklikken in gesprek A-1-4 het eerste 'hallo' wordt uitgesproken door een op het gehoor 'derde' persoon. Künzel kon dit echter niet verder onderzoeken, omdat hij met het gehanteerde onderzoeksprogramma minimaal een periode van zeven seconden nodig heeft om van een verantwoorde uitkomst te kunnen spreken. En over een langere periode gemeten, verschillen de stemmen van de sprekers in het gesprek niet vóór en na de schakelklikken. Het is een reden de anomalie van meerdere sprekers in A-1-4 bij gebrek aan hard bewijs te laten vallen. Zoals aangegeven zal dit een minimale invloed op de uitkomst van de eindwaarschijnlijkheid hebben, aldus Derksen en Grünwald.

Het betreft hier een analyse in termen van '*likelihoods*' van twee specialisten in de waarschijnlijkheidstheorie. De uitkomst stelt de mogelijkheid dat er niet is gemanipuleerd op maximaal 1% en de waarschijnlijkheid dat er wel is gemanipuleerd op 99%. Het betreft hier een analyse *puur* op basis van de resultaten van signaalanalytische metingen op de audio van 6 gesprekken afkomstig uit de analoge tapkamer. Aanwijzingen van manipulatie wegens vertalingsgesjoemel of verdachte inconsistenties in de inhoud van de gesprekken, zijn in deze waarschijnlijkheidsanalyse niet meegenomen, evenmin als de anomalieën aangetroffen op de audio van de gesprekken afkomstig uit de digitale tapkamer. Voor de uitvoerige onderbouwing van deze '*likelihood*' analyse van Derksen & Grünwald verwijs ik naar het als bijlage bijgevoegde rapport Stand van Zaken II van 30 augustus 2015. [301]

Onverklaarbare versnellingen in de analoge opnamen

---

wanneer de bijbehorende cadans goed past bij de te verwachten cadans. Dat is dan een reden om de strikte grens van 420 Hz iets af te zwakken. Ze geven aan deze ruime foutmarge te hanteren om het manipulatie-scenario zo scherp mogelijk te beproeven. Zie bijlage 93: Derksen en Grünwald, Stand van Zaken II, 30 augustus 2015, p. 15.

[299] In hun eindconclusie formuleren Derksen & Grünwald het nog sterker: *"De ABEN-data laten aldus slechts één conclusie toe: het algemene manipulatie-scenario is extreem veel waarschijnlijker dan het hof-scenario en, wanneer je in termen van getallen wil denken, is een eindwaarschijnlijkheid van 99,8% voor het manipulatie-scenario een voorzichtige schatting, met een eindwaarschijnlijkheid van 0,2% voor het hof-scenario."* Zie bijlage 93: Derksen en Grünwald, Stand van Zaken II, 30 augustus 2015, pp. 2 en 64.

[300] "*In dat geval zou de eindwaarschijnlijkheid dat bijvoorbeeld gesprek A-1-4 zou zijn gemanipuleerd verminderen van 99,4% naar 97,6%*." Zie bijlage 93: Derksen en Grünwald, Stand van Zaken II, 30 augustus 2015, p. 61

[301] bijlage 93: Derksen en Grünwald, Stand van Zaken II, 30 augustus 2015

Alle deskundigen, inclusief Derksen en Grünwald in hun hiervoor besproken waarschijnlijkheidsanalyse, hebben veel werk gemaakt van het terugrekenen van de versnelde analoge opnamen naar hun oorspronkelijke snelheden. Dit was nodig om tot de juiste oorspronkelijke beltonen en andere signalen te komen. Bij het lezen van de schema's met de eindresultaten in Stand van Zaken II wordt duidelijk dat de gesprekken zoals aangetroffen op de voorhanden banden stuk voor stuk onverklaarbare, tevens onderling verschillende opnameversnellingen vertonen, variërend van 5,77 - 6,7% tot soms wel 9,3 - 10%.[302] Op basis hiervan moesten de gemeten frequenties en cadansen worden gecorrigeerd. De gehanteerde correctiefactoren leidden niet tot verschil van mening over de uiteindelijke meetuitkomsten. Deze zijn alle terug te vinden in de overzichtsschema's in Stand van Zaken II. Over de reden van de gemeten versnellingen is wel gediscussieerd. Van de Ven acht de gemeten afwijkingen op zich een serieuze aanwijzing van manipulatie van de op de analoge banden teruggevonden gesprekken, terwijl Van den Heuvel wederom poogt alternatieve verklaringen te vinden. Ook dit keer weer zonder succes.

46. Onderzoek aan de UHER 6000 recorder

Van de Ven heeft in aansluiting op zijn signaalanalytisch onderzoek naar de analoog opgenomen gesprekken, ook nog de moeite genomen de UHER 6000 recorder zoals gebruikt in de tapkamer te Arnhem tot 13 november 1997, te onderzoeken op stabiliteit en mogelijke fluctuaties in opname-snelheid. Hij wilde hiermee uitsluiten dat de aangetroffen '*anomalieën*' mogelijkerwijs te wijten waren aan 'fouten' van dit type bandrecorder. Van de Ven schrijft in zijn eindrapport: "*De conclusie van dit deel onderzoek is dat **afwijkingen in snelheid**, zoals gevonden op de gesprekken van de analoge banden van plusminus 5.5, 6.7 tot 10% **onverklaarbaar zijn**. Ook wees dit onderzoek uit dat de waargenomen **verschillen in versnelling** aan het begin en het eind van een gesprek **hun oorzaak niet kunnen vinden in het gebruik van de UHER6000-REPORT recorder** en dus door iets anders veroorzaakt moeten zijn* (onderstreping door mij, AvdP)*."*[303]

Het onderzoek van Van de Ven wees uit dat de opnamesnelheid van de recorder onmogelijk continu vertraagd kon worden met de vastgestelde percentages. Hij schrijft: *"Het regelmechanisme in de UHER6000-REPORT is zodanig ingericht dat de snelheid binnen 2 seconden naar de oorspronkelijke snelheid is terug geregeld."* Wel kent de UHER 6000-REPORT de optie om op verschillende snelheden op te nemen: een keuzeschakelaar biedt de mogelijkheid om de snelheden op 9,5, 4,7, 2,4 en 1,2 cm/sec in te stellen. Maar iedere afwijking daarvan die meer dan 0,5% bedraagt werd in het onderzoek van Van de Ven binnen 2 seconden gecorrigeerd naar de oorspronkelijk ingestelde snelheid. De service- handleiding van de UHER recorder geeft zelf ± 1,5% als maximale afwijking van de *Sollgeswindigkeit.*[304] Op basis van deze uitkomst concludeert Van de Ven, dat *"afwijkingen in snelheid, zoals gevonden op de gesprekken van de analoge banden van plusminus 5.5, 6.7 tot 10%, **onverklaarbaar zijn**."* Evenmin, zo stelt Van de Ven, kunnen de waargenomen versnellingen een gevolg zijn van het lubberen van de banden door het verstrijken der jaren. Dat zou namelijk tot een onregelmatig patroon van stukken vertragingen leiden

[302] gesprek A-1-1: 9.7% tot 10%; gesprek A-1-3: 6,4% tot 6,7%; gesprek A-1-4: 5,77% tot 6,7%; gesprek A-1-5: 10%
[303] Van de Ven, eindrapport d.d. 31 augustus 2015, p. 7
[304] bijlage 87a: e-mail d.d. 31 januari 2016 te 14.34 uur van Van de Ven, de bijlagen: UHER 6000 Report Manual en Revox B77 Specification

in plaats van de op de analoge opnamen waargenomen doorlopende versnellingen, afwijkend van de specifieke keuze-instellingen van de recorder

Het onderzoek van Van de Ven toonde daarnaast aan dat de servomotor van de UHER 6000 een extra belasting van de banden vanaf 50 gram direct bijstuurt. Het brengt hem tot een tweede ***'onverklaarbaar'*** fenomeen, te weten dat de in de analoge opnamen "*waargenomen verschillen in versnelling aan het begin en het eind van een gesprek hun oorzaak niet vinden in het gebruik van de UHER6000-REPORT recorder en dus door iets anders veroorzaakt zijn.*"[305] (onderstreping door AvdP)

Het gaat hier om onverklaarbare fenomenen op de onderzochte analoge banden, welke nog kunnen worden opgeteld bij de anomalieën waarop de waarschijnlijkheidsberekeningen van Derksen en Grünwald waren gebaseerd. Het zal de door hen berekende eindwaarschijnlijkheid van het manipulatie-scenario nog verder doen toenemen.

De service-manual van de UHER 6000

Van den Heuvel heeft zich ook tegen deze onderzoeksuitkomsten van Van de Ven verzet.
In zijn eindrapport schrijft Van den Heuvel, dat het door Van de Ven verrichte onderzoek niet klopt, omdat de bandsnelheid van een UHER 6000 naar believen aanpasbaar en instelbaar was. Voor dit argument baseert hij zich op een citaat uit de 'service manual' van de UHER 6000.[306]

Van de Ven legt uit dat Van den Heuvel hier de service-instructies bij het afregelen van een apparaat bij plaatsing of reparatie én de fijnregeling bij gebruik van het apparaat door elkaar haalt. De politie zal in de analoge tapkamer alleen te maken hebben gehad met de fijnregeling bij gebruik. Ten onrechte beroept Van den Heuvel zich wat dit betreft dus op de service manual die bedoeld is voor de monteur die het apparaat installeert.

Van de Ven geeft aan op dit punt naast de manuals van de UHER 6000 ook nog andere deskundigen te hebben geraadpleegd en legt op basis daarvan nog verder uit: *"Voor het elektronische deel van de instelling beschikt de Uher 6000 over een zogenaamde fijnafstemming: de trimmer R192 (een regelbare weerstand) die je met een kleine schroevendraaier kunt verstellen. Deze bevindt zich ergens diep in het binnenste van het apparaat en is bestemd voor eenmalige instelling van de nominale bandsnelheid. Doorgaans zal de ontwerper van een bandrecorder streven naar een zo soepel mogelijke instelling van de trimmer: elk stukje draaien eraan mag maar een betrekkelijk kleine verandering van het toerental opleveren.* (---) *De maximale afwijking van de nominale bandsnelheid (ingesteld volgens de beschreven procedure) bedraagt ± 1,5%. Bovenop deze mogelijke afwijking komen nog de kortstondige snelheidsvariaties als gevolg van 'wow en flutter'. Deze zijn de in Duitse specificatie omschreven als 'Tonhöhenschwankungen'* (---) *Kortstondige (wow) en zeer*

[305] Van de Ven, p. 4, onderzoeksrapport d.d. 1 augustus 2015, als bijlage 6 gevoegd bij eindrapport d.d. 31 augustus 2015
[306] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 38, waar van den Heuvel uit de service-manual van de Uher 6000 reporter universal citeert: "***2.Einstellung der Bandgeschwindigkeit und des Band-zugs (R 192)***
Die Messung der Bandgeschwindigkeit erfolgt mit einem Geschwindigkeitsmessband z.B. BASF (3150 Hz bei v=9.5 cm/s) in Bandmitte, ausgehend von einer vollen 13 cm Spule. Einstellung der Motordrehzahl erfolgt bei der Bandgeschwindigkeit 2.4 cm/s auf die Frequenz 787,5 Hz am Monitorausgang mit dem Trimmer R192."

kortstondige (flutter) afwijkingen zijn echter niet van belang voor het door ons geconstateerde probleem van gecontinueerde afwijkingen tot 10%. Daarbij gaat het alleen om de mogelijke afwijking van de nominale snelheid. Die kan theoretisch maximaal 1,5% bedragen en bleek in mijn eigen onderzoek aan het apparaat nooit meer dan 0,5% te zijn voordat er een automatische correctie optrad."[307]

Derksen heeft voor alle zekerheid op dit punt nog Hans Meijer geraadpleegd. Hij is elektronica-technicus en was ooit Hoofd Technische Dienst bij een Rotterdamse vestiging van Grundig (audio/video), aanspreekpunt voor alle technische kwesties, inclusief het onderhoud en de reparatie van bandrecorders.[308] Zijn analyse en conclusies komen overeen met die van Van de Ven. Op verzoek heeft ook Meijer de door Van den Heuvel bedoelde service-documentatie van de UHER 6000 bestudeerd. En ook volgens hem gaat het hier om '*de afregelprocedure voor de bandsnelheid, zoals uit te voeren door een gekwalificeerde audio-technicus in een geoutilleerde werkplaats*'. Zijn conclusie is dat de Uher 6000 voor de gebruiker geen enkel bedieningsorgaan heeft om een met de grote draaiknop gekozen (vaste) bandsnelheid naar believen te variëren.

Meijer schreef aan Derksen: "*Paragraaf "Einstellung der Bandgeschwindigkeit" is onderdeel van de "Servicehinweise". Deze beschrijft de procedure voor het instellen van het vereiste nominale toerental. De gebruiker/eigenaar kan er maar beter van afblijven! Zoals blijkt uit "Servicehinweise" zou hij moeten beschikken over een speciale (dure) meetband met een reeks standaardfrequenties, een dure frequentieteller en een speciale veerspanningsmeter. Stuk voor stuk dingen die je niet bij Gamma kan kopen. Voor het elektronische deel van de instelling beschikt de Uher 6000 over wat je een fijnafstemming kunt noemen: de trimmer R192 (een regelbare weerstand) die je met een kleine schroevendraaier kunt verstellen. Deze bevindt zich ergens diep in het binnenste van het apparaat en is bestemd voor eenmalige instelling van de nominale bandsnelheid. (---) Doorgaans zal de ontwerper (---) streven naar een zo soepel mogelijke instelling van de trimmer: elk stukje draaien eraan mag maar een betrekkelijk kleine verandering van het toerental opleveren. Dat een afregeling noodzakelijk is, spruit in wezen alleen voort uit het feit dat alle onderdelen in elektronische schakelingen nu eenmaal een zekere tolerantie hebben. Aangezien de toleranties altijd zeer ruim beneden ± 10% liggen, is het onwaarschijnlijk dat zelfs een maximale verdraaiing van de trimmer een bandsnelheidverandering van +10% of –10% zou kunnen bewerkstelligen.*"

Meijer bevestigt hiermee hetgeen Van de Ven al aangaf. Van den Heuvel haalt de service manual en gebruikers manual van de UHER 6000 door elkaar. Zijn stelling dat de tapkamergebruikers de bandrecordersnelheid naar believen konden aanpassen buiten de vaste keuzevariaties in snelheden op 9.5, 4.7, 2.4 en 1.2 cm/sec om, blijkt dus ongefundeerd en onjuist, want in tegenspraak met de structuur van de UHER 6000.

Er blijkt dus geen plausibele verklaring te zijn voor de waargenomen versnellingen in de opnamen van de gesprekken A-1-1 en A-1-5: 9,7% - 10% en A-1-3 en A-1-4: 5,77% - 6,7%, behalve het door Van de Ven geschetste mogelijke scenario. Dit scenario gaat uit van in Turkije bewerkte gesprekken. Wanneer bij die bewerking gebruik is gemaakt van een instabiele bandrecorder – d.w.z. géén UHER 6000 – "*is het zeer wel mogelijk dat er een*

[307] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, pp. 34 en 35
[308] Meijer is, aldus Derksen, in het bezit van het technicus NERG diploma met niveau *ing.*

variatie optreedt in snelheid. Een versnelling tot soms 10% en verschillende versnellingen per gesprek en variaties in snelheid binnen één gesprek doen hieraan zeker denken.”, aldus Van de Ven.[309] Deze extra door Van de Ven benoemde aanwijzing voor manipulatie ondersteunt en versterkt de door Derksen en Grünwald verkregen uitkomsten van hun waarschijnlijkheidsanalyse. Op basis van puur het technische onderzoek moet worden geconcludeerd dat de zes onderzochte gesprekken uit de analoge tapkamer met een waarschijnlijkheid van minimaal 99% zijn gemanipuleerd.

ANOMALIEËN IN DE DIGITAAL OPGENOMEN GESPREKKEN

De in de digitale Comverse tapkamer afgeluisterde gesprekken zijn eerst in een laat stadium voor onderzoek ter beschikking gesteld. Van de 44 voor nader onderzoek geselecteerde gesprekken waren er 7 opgenomen door de UHER 6000 recorder in de analoge tapkamer te Arnhem en 37 in de digitale Comverse tapkamer te Apeldoorn. Van deze 37 hebben de deskundigen in april 2015 29 gesprekken ontvangen. Drie gesprekken zijn later nagestuurd. Vier gesprekken zijn niet teruggevonden op de optical disks, de vijfde is niet afgegeven omdat het in het dossier genoemde tijdstip waarop het plaatsvond niet overeenkwam met de in de directory van de optical disk vermelde tijd.

Op de audio van de digitale gesprekken heeft slechts oppervlakkig onderzoek kunnen plaatsvinden vergeleken met het onderzoek dat naar de analoge gesprekken werd verricht. Direct na afgifte van deze gesprekken begin april 2015 is door verzoekers advocate tezamen met Ton Derksen een lijst opgesteld van de door hen in die gesprekken gemeten beltonen en cadansen van die beltonen.[310] De daarin opgenomen metingen zijn daarna zowel door de deskundige Van den Heuvel als Van de Ven in essentie bevestigd.[311] Over de uiteindelijke meetresultaten was eenieder het snel eens. Voorts is er door de deskundigen op specifiek verzoek van verzoekers advocate nog onderzoek verricht op enkele specifieke gesprekken uit de digitale serie, daar waar bij voor het bewijs belangrijke gesprekken een oppervlakkige meting en het gehoor argwaan wekten. Hierover meer in hoofdstuk IV.

Afwijkende beltonen op acht digitaal opgenomen gesprekken

Hiervoor kwam (sub novum 40) de afwijkende beltoon van het analoge gesprek A-1-4 al aan de orde. Het gesprek had niet de op grond van de ITU-Recommendations van april 1998 verwachte Turkse beltoon van 450 Hz met een cadans van 2,0 sec on en 4,0 sec off, maar een beltoon van 440 Hz met een cadans van 1,66 sec on en 3,317 sec off. De TCEAS deskundige Peller had deze afwijkende beltoon reeds gemeten en met hem noemden de andere TCEAS-deskundigen BEK TEK LLC en Fransen en Rijnders deze toon onverklaarbaar afwijkend van de in de ITU-standaarden vastgelegde Turkse beltoon. In de gesprekken afkomstig uit de digitale tapkamer werden vergelijkbare van de Turkse beltoon afwijkende belsignalen gevonden.

---

[309] Van de Ven, Eindrapport 31 augustus 2015, bijlage 4, Antwoord op vraag 2.5 van mr. Aben , 27 april 2015 en bijlage 7, MoDems, 1 augustus 2015, p.16

[310] Zij maakten hierbij gebruik van het programma Sonic Visualizer waarmee ook de deskundige Van den Heuvel zijn metingen verrichtte.

[311] bijlage 94: e-mail d.d. 19 april 2015 te 18.27 uur van Van der Plas met bijlage en antwoord van Van den Heuvel, e-mail 23 april 2015 te 15.25 uur, alsmede Van de Ven onderzoeksverslag d.d. 18 mei 2015, gevoegd als bijlage 5 bij eindrapport d.d. 31 augustus 2015

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

47. Ook afwijkende beltonen in de digitaal opgenomen gesprekken naar Turkije

Van de voor onderzoek afgegeven digitaal opgenomen gesprekken blijken nog eens acht een volgens de ITU-standaarden voor Turkije afwijkende beltoon te vertonen. Het betreft alle voor het bewijs essentiële gesprekken van Baybasin met in Turkije verblijvende personen.[312]

	Turkse beltoon frequentie = 450 Hz	**Turkse beltoon cadans = 2 sec on 4 sec off**
A-1-4 (analoog) *1997-11-09 22.53 uur* *Baybasin → Saritas (Turkije)*	440 Hz	1,6 sec on 3,4 sec off
A-4-14 (digitaal) *1997-11-27 16.37 uur* *Baybasin → Erol (Turkije)*	400 Hz	1,656 sec on 3,251 sec off
A-4-24 (digitaal) *1997-11-30 12,24 uur* *Baybasin → Erol (Turkije)*	440 Hz	1,656 sec on
A-4-26 (digitaal) *1997-11-30 18.26 uur* *Baybasin → Erol (Turkije)*	440 Hz	1,672 sec on 3,376 sec off
A-4-27 (digitaal) *1997-11-30 19.02 uur* *Baybasin → Erol (Turkije)*	440 Hz	1,69 sec sec on 3,25 sec off
A-4-29 (digitaal) *1997-11-30 23.47 uur* *Baybasin → Saritas (Turkije)*	400 Hz	1,670 sec on 3,264 sec off
A-4-30 (digitaal) *1997-12-01 16.39 uur* *Baybasin → Saritas (Turkije)*	440 Hz	1,681 sec on 1.653 off tot begin gesprek
A-4-34 (digitaal) *1997-12-01 20.45 uur* *Baybasin → Yildiz (Turkije)*	400 Hz	1,687 sec on 2,283 sec off (off tot begin van gesprek)
A-6-99 (digitaal) *1998-01-07 13.34 uur* *Baybasin →Korkut (Turkije)*	450 Hz	2,845 sec on (te lange *on*, Turkije is 2 sec on)

De ITU-standaarden voor de door verschillende landen gebruikte beltonen en eindegesprekstonen worden periodiek gepubliceerd door de ITU-T van de Verenigde Naties, zo is hiervoor besproken. Voor het onderhavige onderzoek zijn de in april

[312] het schema is afkomstig uit bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015 (Van den Heuvels argumenten waarom aperte anomalieën in de A-1-gesprekken geen anomalieën zijn) en gebaseerd op bijlage 94: e-mail d.d. 19 april 2015 te 18.27 uur van Van der Plas. De opnamen van de optical disks afkomstig uit de digitale tapkamer vertoonden geen versnellingen of vertragingen zodat de meetresultaten geen correctie behoefden.

1998 gepubliceerde lijsten relevant.[313] Daarin zijn de beltonen opgenomen die de landen tussen juni 1997 en april 1998 zelf opgaven als de op dat moment gebruikte nationale beltoon. De afluisterperiode liep van september 1997 tot 28 maart 1998. Turkije gaf als nationaal gebruikte beltoon voor deze periode op: een signaal van 450 Hz met een cadans van 2 sec on en 4 sec off.

In plaats van de voor Turkije geldende beltoon van 450 Hz met een cadans van 2 sec on en 4 sec off, zien we in negen van de onderzochte gesprekken beltonen met een hoogte van 400 Hz of 440 Hz en een cadans van rondom de 1,7 sec on en 3.4 off. Gesprek A-6-99 laat zelfs een cadans zien met een onmogelijk lange '*on'* toon van 2,845 sec waar deze in Turkije in 1998 niet meer dan 2 seconden lang was. Het gaat om één gesprek afkomstig uit de analoge tapkamer en acht gesprekken opgenomen in de digitale tapkamer. Alle gesprekken met afwijkende beltonen zijn, volgens het dossier, gesprekken vanuit Nederland naar Turkije.

De voorzitter van de technische commissie van de TCEAS, professor Jacobs, sprak van een kwestie met *'veel gewicht'*. Geen van de door hem ingeschakelde deskundigen kon deze afwijkende beltonen verklaren. BEK TEK LLC sprak van een *'compelling argument'*. Fransen (TNO/ICT) en Rijnders (KPN, Security) geven aan: *"However, we expect it to be unlikely that these ringing tones deviated from internationally agreed standards."*[314] Peller vond zowel in het analoge gesprek A-1-4, als ook in het door hem onderzochte gesprek A-4-34 uit de digitale tapkamer de afwijkende beltoon van respectievelijk 440 Hz en 400 Hz met de afwijkende cadans van 1,7 sec on en 3,4 off. Hij geeft aan dat dit geen gesprek naar Turkije kan zijn geweest, althans niet in de gepretendeerde periode. Hij sluit niet uit dat het misschien om een gesprek gaat uit een periode voordat Turkije zijn officiële *'ringing standard'* had aangenomen.[315]

48. Dateren de Istanbul-tap en gesprek A-1-4 van vóór 1994?

Naast de afwijkende beltoon in A-1-4 detecteerden de TCEAS-deskundigen dus ook een onverklaarbaar afwijkende beltoon in het digitaal opgenomen gesprek A-4-34. Het betreft hier de zogenaamde Istanbul-tap, een volgens het dossier op 1 december 1997 te 20.45 uur door Baybasin vanuit Nederland gevoerd gesprek met zijn advocaat Necmettin Yildiz in Istanbul. Jacobs schreef na raadpleging van Fransen (TNO/ICT) en Rijnders (KPN, Security) o.a. over dit gesprek: " *De inconsistenties waar PR* (Shlomo Peller) *op wijst, betreffen (---) de uitgaande gesprekken a4-34 en a1-4 (---) Van de twee uitgaande gesprekken merkt FRR op dat ook van een daarvan (a4-34) de beltonen niet in de standaards voorkomen.. (---) De bevestiging door FRR van de bevindingen van Peller m.b.t. de afwijkende aard van de beltonen geeft deze kwestie veel gewicht."*[316] Fransen en Rijnders schrijven: *"The outgoing call numbered a4-34*

---

[313] link naar ITU-T: Telecommunication Standardization Sector of ITU Supplement 2 to ITU-T Recommendation E.180: 1998 (http://www.itu.int/pub/T-SP-OB.665-1998)

[314] bijlage 41 bij herziening 2011**:** F. Fransen en J.D. Rijnders, Assessment of telephone tones on audio files of intercepted communication in the report of Peller, 26 May 2010, pp. 2. Fransen en Rijnders spreken hier over de Nederlandse beltoon *"generated by the telecom switch on which the called phone is connected, for GSM called a Mobeile Switch Center (MSC)"* Maar ze hebben dezelfde mening over de beltonen van andere bij de UTI-standaarden aangesloten landen: (ibidem bijlage 41, Fransen en Rijnders, pp. 1 en 6

[315] bijlage 40 bij herzieningsverzoek 2011: Recordings Examination Report van Shlomo Peller, MSc., September-October 2009: p. 9 sub 2

[316] bijlage 38 bij herziening 2011: brief d.d. 16 augustus 2010 van. Jacobs aan Buruma, p. 4

has an unknown ringing tone: 403 Hz (-400 Hz), 1.7 on and 2 s off. (---) There is no matching ringing tone specified in (1) and (2).” Met (1) en (2) doelen Fransen en Rijnders op de ITU-standaarden van 1998 en 2003. Ze specificeren: *“The version of 1998 was based on replies received from a questionnaire sent on 20 June 1997, and thus contains the figures that would most likely to be used during the times of the intercepted telephone calls.”*[317]

De meting door Peller van de beltoon van dit gesprek, te weten 403 Hz (= 400 Hz) met een cadans van 1,7 sec on en minstens 2 sec off (waarna werd opgenomen) wordt nu bevestigd door de metingen in het nieuwe onder leiding van mr. Aben verrichte technische onderzoek. Beide deskundigen als ook verzoekers advocate en Derksen komen op een beltoon met een frequentie van afgerond 400 Hz met een cadans van afgerond 1,7 sec on en 2 sec off. Deze beltoon is onverklaarbaar, behalve uit manipulatie, aldus Peller. Het zou hier om een kunstmatig toegevoegde beltoon kunnen gaan of een beltoon uit een oud gesprek naar Turkije, toen Turkije nog niet was aangesloten bij de ITU-standaarden van de UN, zo geeft hij als mogelijke verklaring.[318] Naast de door de TCEAS-deskundigen reeds gemeten afwijkende beltoon van A-1-4 en A-4-34 levert het nieuwe onderzoek nog zeven andere vergelijkbaar afwijkende beltonen, zoals in novum 47 besproken.

Gesprek A-4-34 stond reeds in 2002 ter discussie. Indertijd heeft verzoeker dit tapgesprek aangewezen als één van de vele voorbeelden van foute en onvolledige vertalingen door de taptolken. De aan het hof gepresenteerde Nederlandse samenvatting van het gesprek bleek, nadat verzoeker zelf een beëdigde vertaling had laten maken, essentiële zinnen uit het originele gesprek te missen. Juist díe zinsneden waren weggevallen die aantoonden dat beide gesprekspartners zich op het moment van het gesprek in Istanbul bevonden. En dit laatste was niet mogelijk omdat het gesprek volgens het dossier op 1 december 1997 in Nederland was afgeluisterd. De Turkse politiefunctionaris X1, die ond ~~op~~ naar verzoeker, verklaarde dat in het kader van de Turks-Nederlandse samenwerking in deze zaak door Turkije bandopnamen aan Nederland zijn verstrekt. Eén van die opnamen, zo luidt zijn verklaring, betrof: “*een telefoongesprek tussen de advocaat mr. Necmettin Yildiz, (---) en Hüseyin Baybasin.”*[319] Het gesprek waarop X1 doelt, kan maar één gesprek betreffen en dat is tapgesprek A-4-34, zo is al eerder aangegeven.[320] Niet alleen X1 sprak over dit oude telefoongesprek tussen de advocaat Yildiz en zijn voormalige cliënt Baybasin. Ook Necmettin Yildiz, die zelf in 2002 de cassette-opname van A-4-34 heeft beluisterd, gaf aan dit gesprek te herkennen en zeker te weten het met zijn voormalige cliënt Baybasin te hebben gevoerd vóór diens vertrek uit Turkije in 1993. Daarna had hij Baybasin nooit meer gesproken.[321]

---

[317] bijlage 41 bij herziening 2011**:** F. Fransen en J.D. Rijnders, Assessment of telephone tones on audio files of intercepted communication in the report of Peller, 26 May 2010, pp. 2 en 3. Met (1) en (2) doelen Fransen en Rijnders op de ITU-standaarden van 1998 en 2003: *“The version of 1998 was based on replies received from a questionnaire sent on 20 June 1997, and thus contains the figures that would most likely to be used during the times of the intercepted telephone calls.”*

[318] bijlage 40 bij herzieningsverzoek 2011: Recordings Examination Report van Shlomo Peller, MSc., September-October 2009: pp. 9 sub 2 en 19 sub 2

[319] ibidem bijlage 10: brief Aytekin

[320] zie herzieningsaanvraag 2011, p. 79, sub 104 en p. 82 sub 107. Gesprek A-4-34 is het enige als bewijs gepresenteerde tapgesprek dat plaats vindt tussen Baybasin en de Turkse advocaat Necmettin Yildiz

[321] bijlage 62: brief Necmettin Yildiz, d.d. 15 april 2002

Het verweer dat dit gesprek daarmee een extra aanwijzing voor '*geknoei'* met de taps aantoonde, werd in 2002 door het hof gepasseerd. Het hof had toen echter nog geen kennis van de nieuw opgekomen meetresultaten, waaruit blijkt dat dit gesprek een beltoon vertoont die niet klopt of die van vóór 1994 moet dateren.

De beltoon van A-4-34 wijkt af van de door Turkije zelf in 1997/1998 aan de ITU opgegeven nationale beltoon. De TCEAS- deskundigen en de deskundige Van de Ven zijn het hierover allen eens. Dat is een novum van gewicht. Maar dat niet alleen, deze afwijkende beltoon blijkt bovendien te passen in een heel rijtje afwijkende Turkse beltonen bij acht andere voor het bewijs tegen verzoeker gebruikte gesprekken, zo blijkt mede uit onderstaand schema.

	Turkse beltoon frequentie = 450Hz	*Turkse beltoon cadans = 2 sec on 4 sec off*
A-1-4, A-4-24, A-4-26, A-4-27, A-4-30	440 Hz	1,7 sec on 3,3 sec off (ongeveer)
A-4-14, A-4-29, A-4-34	400 Hz	1,687 sec on 2,283 sec off tot begin gesprek
A-6-99	450 Hz	2,845 sec on (te lange on, Turkije is 2 sec on)

Schema afkomstig uit Stand van Zaken III, deel II[322]

In 'Verknipt bewijs' kwam Derksen al op basis van een intern-inhoudelijke analyse van het gesprek A-1-4 tot de conclusie dat dit gesprek vóór Baybasins vertrek uit Turkije eind 1992, begin 1993 moest zijn gevoerd.[323]

Omdat de deskundige Van den Heuvel, tegen de mening van alle andere deskundigen in, bleef volhouden dat de ITU-standaarden niet meer inhielden dan aanbevelingen, ofwel referentiewaarden per land, waarop vervolgens binnen het land wordt gevarieerd[324], heeft verzoekers advocate het TSB (Telecommunication Standardization Bureau) van de ITU zelf om uitsluitsel gevraagd. Zij stelde het bureau de vraag:

- "*Can you tell us if Turkey ever used the ringing tone of 400 - 403 Hz with a cadence of 1.7 sec on and 3.3 sec off? If so, in which period and for what kind of telephones?*
- *Can you tell us if Turkey ever used the ringing tone of 440 Hz with a cadence of 1.7 sec on and 3.3 sec off? If so, in which period and for what kind of telephones?"*

Het antwoord van de heer Jie Zhang van de TSB/OBNA is eenduidig. In zijn antwoord verwijst hij naar de desbetreffende ITU-publicaties vanaf 1997 en de daaraan voorafgaande publicaties van de CCITT vanaf 1977 en uit deze publicaties blijkt dat Turkije zich eerst vanaf 1994 heeft aangesloten bij de internationale UN-registratie van nationale beltonen. Vanaf dat jaar wordt door de ITU-T vermeld dat Turkije als

[322] bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p. 28 en gebaseerd op bijlage 94: e-mail d.d. 19 april 2015 te 18.27 uur van Van der Plas
[323] zie bijlage 73**,** Derksen, *Verknipt bewijs*, p. 85.
[324] Van den Heuvel, MEPIO rapport, hfst 6, p.32 : "E.180 is dus geen norm of vereiste, maar in dit verband juist de referentie om vanaf te wijken".

nationale beltoon een signaal opgeeft van 450 Hz met een cadans van 2 sec on en 4 sec off.[325] Voor 1994 had Turkije geen internationaal geregistreerde nationale beltoon, zo laten de CCITT-publicaties zien en het is dus heel wel mogelijk dat de nationale Turkse beltonen vóór dat jaar (ook) in het internationale telefoonverkeer nog varieerden. Waar Van den Heuvel, in een poging ook deze zwaarwegende anomalie te immuniseren, schrijft: *"De mobiele telefooncentrale Turkcell in Turkije genereerde in de periode van voor het jaar 2000 een cadanscyclus die qua duur afwijkt van het vaste net in Turkije"*, zit hij er mogelijkerwijs niet eens zo ver naast. Deze overigens niet onderbouwde bewering zou wel eens kunnen kloppen, maar dan voor de periode van vóór 1994. Dit is in ieder geval wat de door Zhang verstrekte overzichten van de ITU-T en CCITT impliceren.

De implicatie dat de gemeten beltonen van voor 1994 dateren, strookt met de vaststelling door alle technisch deskundigen dat de beltoon van negen onderzochte gesprekken afwijkt van de in 1997 volgens de ITU-standaarden verwachte Turkse beltoon. Het is een uitleg die aansluit op de verklaring van X1 dat een oud gesprek tussen Baybasin en zijn advocaat Necmettin Yildiz indertijd aan de Nederlanders is verstrekt. Het is een uitleg die strookt met de verklaring van Yildiz zelf dat het door hem beluisterde gesprek A-4-34 door hem met Baybasin is gevoerd vóór diens vertrek uit Turkije, eind 1992/begin 1993. Deze uitleg komt ook overeen met de intern-inhoudelijke analyse van Derksen dat gesprek A-1-4 moet dateren van vóór Baybasins vertrek uit Turkije.

De tegenwerpingen van Van den Heuvel

Van den Heuvel heeft een aantal pogingen gedaan een verklaring te geven voor de gemeten afwijkende beltonen. Ze kwamen hiervoor al kort aan de orde.

Zo zouden volgens Van den Heuvel de afwijkende beltonen variaties zijn op de voor Turkije geregistreerde ITU-waarden. Letterlijk*: "de 'TSB ITU E.180' geeft een referentiewaarde per land waarop vervolgens binnen het land wordt gevarieerd*."[326] De signaaltonen zijn afhankelijk van operator en land, maar − '*om verwarring te voorkomen'* − wel '*enigszins gestandaardiseerd'*. [327] Hij stelt dat de ITU-waarden van de E.180 geen norm of vereiste zijn, *maar in dit verband juist de referentie om vanaf te wijken'*.[328] De mobiele telefooncentrale Turkcell zou vóór 2000 een van het vaste Turkse net afwijkende cadanscyclus hebben gehad.[329]

Van den Heuvel neemt met deze stellingname een eenzame positie in. De TCEAS telecommunicatie-deskundigen Fransen en Rijnders achtten het onaannemelijk dat de in internationale gesprekken gehoorde beltonen afwijken van de *'internationally agreed standards'.* BEK TEK LLC sprak na de meting van afwijkende beltonen in A-1-1 en A-4-34 van een *'compelling argument'* en professor Jacobs van een kwestie met *'veel gewicht'*.

[325] **bijlage 97**: e-mails van 12 en 24 juni 2015 van Jie Zhang van het TSB Dir. van ITU met als bijlage de CCITT publicaties van 1977, 1980, 1984 en 1988. De CCITT, The International Telegraph and Telephone Consultative Committee, verzorgde vóór 1994 de ITU-standaarden.
[326] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 18
[327] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 12: Letterlijk: De signaaltonen zijn afhankelijk van operator en land, maar wel enigszins gestandaardiseerd om verwarring te voorkomen'.
[328] Van den Heuvel, MEPIO, hoofdstuk 6, p. 32.
[329] Van den Heuvel, MEPIO, hoofdstuk 6, p. 42.

Van den Heuvel, zelf geen telecommunicatie-deskundige, geeft ook geen bronnen voor zijn stellige uitspraken in dezen. Derksen concludeert dan ook na een analyse van zijn beweringen, dat iedere bronverwijzing ontbreekt en dat er louter wordt *'geponeerd'*.[330] De stellingen van Van den Heuvel op dit punt worden ook weersproken door de heer Zhang van het TSB-Directoraat van ITU. Op de vraag of Turkije ooit een beltoon van 400/440 Hz met cadans 1,7 sec on en 3,3 sec off gebruikte, verwees hij naar de desbetreffende ITU-publicaties vanaf 1997 en de daaraan voorafgaande publicaties van de CCITT vanaf 1977. Daaruit komt naar voren dat Turkije vanaf 1994 als nationaal gebruikte beltoon *nooit anders* heeft opgegeven dan een signaal van 450 Hz met een cadans van 2 sec on en 4 sec off.[331] Van de Ven ten slotte merkt in deze context op: *"Van den Heuvel negeert de voor het telefonienetwerk internationaal vastgelegde standaarden . Als gevolg hiervan mist hij de betekenis van deze internationaal vastgelegde standaarden voor telecommunicatie verbindingsopbouw en de signalering en codering van het over te brengen signaal."* Zowel in de oude analoge telecommunicatiesystemen als in de modernere digitale systemen waarbij gebruik wordt gemaakt van het ITU *'signalling System #7',* dat de verbindingsopbouw beschrijft, is volgens Van de Ven het door ITU geregistreerde nationale belsignaal in het spraakkanaal hoorbaar. Hij legt uit dat vanuit deze ITU-standaarden de CDR (Call Detailed Records) en de IRI (Intercept Related Information) worden afgeleid, op basis waarvan de *"billing gegevens"* worden vastgesteld. Zonder gebruikmaking van deze specifieke en vastgelegde signaleringen kunnen geen internationale telecommunicatieverbindingen worden opgebouwd. Van de Ven: *"Hij [Van den Heuvel] miskent de relevantie van de door ITU vastgelegde tonen en signalen volgens welke het internationale telefoonverkeer en de 'billing' ervan kan verlopen."*[332]

In de woorden van de ITU: *"ITU-T Recommendations are non-binding, however they are generally complied with due to their high quality and because they guarantee the interconnectivity of networks and enable telecommunication services to be provided on a worldwide scale."*[333] En bij dit internationale netwerk is Turkije vanaf 1994 aangesloten. Van de Ven en Derksen geven beiden aan dat de ITU *Recommendations*) inderdaad niet in steen zijn gebeiteld. Wijzigingen kunnen wenselijk blijken, hetgeen kan leiden tot kleine aanpassingen en variaties. De ITU heeft voor deze nieuwe afwijkingen dan ook een formulier ontwikkeld dat aan de lijst van de *Recommendations* is toegevoegd: '*Notification Form for Change of Tones used in national networks*'. Een aldus opgegeven verandering komt in de volgende *Recommendations* te staan. En, zo geeft Van de Ven aan, indien Turkcell, de indertijd belangrijkste en mogelijk enige mobiele provider in Turkije, in de periode 1997/1998 een afwijkende cadanscyclus zou hebben gehad, zou dit zondermeer door Turkije gemeld zijn aan de TSB in antwoord op de in juni 1997 verzonden enquête.[334]

Waar Van den Heuvel een eigen onderzoekje opvoert om zijn stelling te onderstrepen – hij belde in 2015 enige Nederlandse mobiele nummers van verschillende providers en hoorde verschillende beltonen variërend van 400 tot 450 Hz[335] – kan nog het volgende worden opgemerkt. Zijn waarnemingen, indien juist, betreffen afwijkingen binnen het *nationale*

---

[330] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 23-31
[331] bijlage 97: e-mails van 12 en 24 juni 2015 van Jie Zhang van het TSBDir. van ITU
[332] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, pp. 3-5
[333] ITU: http://www.itu.int/en/ITU-T/publications/Pages/default.aspx
[334] het TSB is het Telecommunication Standardization Bureau van de ITU. Zie Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 4 en bijlage 84**:** Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p. 27
[335] Van den Heuvel, MEPIO rapport, hoofdstuk 6, p.32

telefoonnet. En het gaat om de situatie in 2015, en niet in 1997/1998. Dat onderzoekje zegt ons dus niets over 1997 en over het internationaal bellen naar Nederlandse providers. Van de Ven merkt terecht op: *"De door Van den Heuvel geconstateerde afwijkingen in de door de beller gehoorde ringing tones, zo die er inderdaad zijn, zijn verklaarbaar uit de mogelijkheid die sedert 1999 bestaat om personalized ringback systems te implementeren. (---) Deze optie is echter van geen belang voor ons onderzoek, omdat de technische mogelijkheid hiertoe nog niet bestond in 1997/1998. De eerste patenten op het personalized ringback system dateren van 1999."*[336]

Het technisch onderzoek heeft dus negen afwijkende beltonen aangetoond, alle in gesprekken die ten grondslag zijn gelegd aan het bewijs. Het gaat om beltonen in uitgaande gesprekken naar Turkije, die qua frequentie en cadans afwijken van de internationale ITU-standaard voor Turkije vanaf het jaar 1994. Voor deze afwijking is − behalve plaatsgevonden manipulatie − geen valabele verklaring, zo constateren vijf TCEAS-deskundigen alsmede de deskundige Van de Ven. Op intern-inhoudelijke gronden is van twee van deze gesprekken vastgesteld dat ze dateren van vóór Baybasins vertrek uit Turkije eind 1992/begin 1993. Turkse bronnen geven aan dat één van deze gesprekken uit de Turkse archieven met afgeluisterde gesprekken van verzoeker komt. De gevonden afwijkende beltonen vormen hiermee een sterke aanwijzing van manipulatie, in de zin dat ze (althans ten dele) stammen uit de periode van vóór 1994, maar in de Nederlandse tapkamer zijn geregistreerd als afgeluisterd in de periode september 1997-januari 1998.

Gesprek A-3-24: een *'awkward'* Israëlisch telefoonnummer

Op de gesprekken uit de digitale tapkamer is minder intensief onderzoek verricht dan op de analoog opgenomen gesprekken. Er is gekeken naar de afwijkende beltonen en daarnaast is onderzoek gedaan naar het Israëlische telefoonnummer waarop verzoeker ene Mayer in Israël zou hebben gebeld op 14 november 1997 te 22.24 uur. Deze Mayer is, zoals later is gebleken, de Israëlische generaal Meir Dahan. Het gaat hier om tapgesprek A 3-24. Dit gesprek vormde voor de advocaat-generaal bij het hof nog '*de centrale kapstok'* voor het bewijs van poging tot uitlokking van moord in de zogenaamde Kentucky-zaak (feit 2/dossier 3). In het gesprek werd zo hield de advocaat-generaal het hof voor, immers gesproken over '*hem koud maken'*. Ter zitting van het hof kon worden aangetoond, dat de zinsnede '*to make him call'* door de taptolken ten onrechte was beluisterd als '*to make him cold'* en vertaald in '*hem koud maken'*. Het was een van de eerst ontdekte voorbeelden van ernstig 'belastend' vertalingsgesjoemel in deze zaak. Het hof heeft de betreffende zinsnede uiteindelijk uit de bewezenverklaring geschrapt, maar de rest van het gesprek alsnog gebruikt als grondslag van het bewijs van de poging tot uitlokking van een moord in Kentucky.[337] In hoofdstuk IV zal hierop nader worden ingegaan.

De persoon met wie verzoeker in gesprek A-3-24 spreekt is Meir Dahan, een hoge veiligheidsfunctionaris met een blanco strafverleden en een jarenlange staat van dienst in zijn land.[338] Hij verklaarde over dit gesprek: *"I served in the Israeli army in different units and on different levels. Today I am a reserve officer, lieutenant colonel. (---) After listening to this conversation (---) I had to conclude that this conversation for sure consists of more than one former telephone conversation between me and Mr Huseyin Baybasin. (---) I want to repeat*

[336] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 4
[337] het arrest, rov 10.6.2
[338] telefoongesprek met raadsvrouwe van verzoeker

that there was never any criminal issue discussed between me and Mr Baybasin, not in any telephone call, neither in any other personal conversation. [339] (onderstreping door mij, AvdP) Meir Dahan bevestigde deze verklaring onder ede tegenover de Nederlandse rechter.[340]

De deskundigen van de TCEAS onderzochten ook dit gesprek. De Israëlische deskundige Peller rapporteerde over een reeks technisch onverklaarbare artefacten in de audioweergave van dit gesprek.[341] Eén daarvan betrof zijn observatie dat het Israëlische nummer: 00972-502-00000, waar naar toe wordt gebeld in het gesprek, een ongeldig nummer betreft. Hij schreef hierover: *"While the country code matches Israel and the area code matches the prefix of the cellular carrier then active in Israel (called "Pelephone") the cellular number seems invalid. (---) It therefor remains unexplained why this awkward number was registered as the destination of this call."*[342] Deze observatie van Peller verdient aandacht, niet in het minst vanwege zijn status als Israëlische telecommunicatiedeskundige met een indrukwekkende staat van dienst.[343]

De deskundigen hebben daarom nieuw technisch onderzoek verricht naar dit volgens Peller *'awkward'* telefoonnummer: 00.972.502.00000, waarop verzoeker volgens het dossier Meir Dahan zou hebben gebeld op 14 november 1997 te 22.24 uur. Toen dat technische onderzoek geen eenduidig antwoord opleverde, is er een rechtshulpverzoek aan Israël gestuurd met de vraag of dit Israëlische telefoonnummer in 1997 nu wel of niet een bestaand en geldig nummer was.

49. Een niet publiek telefoonnummer?

Naar aanleiding van Pellers rapportage dat het in gesprek A-3-24 gebelde Israëlische telefoonnummer niet geldig was, is aan Meir Dahan gevraagd wat in 1997 zijn mobiele nummer was in Israël. Hij liet aan Derksen weten dat hij van 1993 tot 2003 gebruik maakte van de mobiele telefoon met nummer: 00-972-50-235-502.[344] Hij ging ook op onderzoek uit bij de telefoonmaatschappij Pelephone, die in de jaren '90 het monopolie had op het mobiele telefoonverkeer in Israël. In november 2013 liet hij Derksen weten dat hijzelf dit nummer 00.972.502.00000 nooit had gebruikt en ook niet had kunnen gebruiken, want zo wees zijn onderzoek uit: *"It was never accessibel to public!!!(---) The 'Pelephone' company started her activity in Israel somewhere around 1990 and it was the only cell company till the late 90s'. All numbers of Pelephone started then with the number (050) followed by 2 (for mobile number) and by five digits (0502xxxxx). This means that the number* ***050200000*** *was the first cellular number in Israel ...!!! This number was never assigned and used for commercial purposes. As I heard from the director of the cell company, it was used as a test number and/or was in a free use by the CEO of the company. Any way, it was never invoiced."* [345] Het nummer 00.972.502.00000 was in de jaren '90 dus geen

[339] bijlage 58 bij herzieningsaanvraag 2011: verklaring d.d. 18 augustus 2006 van E. Meir D.
[340] bijlage 59 bij herzieningsaanvraag 2011: proces-verbaal van zitting Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State, d.d. 8 oktober 2007
[341] bijlage 40 bij herzieningsaanvraag 2011: rapport Peller, Recordings Examination Report,. September-October 2009, p. 12 sub Conclusies 2 en 3
[342] bijlage 40 bij herzieningsaanvraag 2011: rapport Peller, September-October 2009, p. 11 sub 1
[343] bijlage 40 bij herzieningsaanvraag 2011: rapport Peller, September-October 2009, p. 32, resume
[344] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p. 32
[345] **bijlage 98**: e-mail d.d. 22 december 2015 van Meir D. met bevestiging van gelijkluidend bericht aan Ton Derksen en bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p.31

> publiek nummer, maar als eerste mobiele nummer in Israël in gebruik bij Pelephone zelf.
>
> Derksen merkt hierover op, dat indien de Israëlische nummers van mobiele telefoons inderdaad met een 2 begonnen, de cijfers 502 in dat geval de kop van het nummer vertegenwoordigden: de regio en de aanduiding mobiel. Het telefoonnummer 050200000 zou dan voor het overige uit louter nullen hebben bestaan. Dit komt overeen met de door Dahan verkregen informatie dat het hier om het eerste Israëlische nummer ging dat of door een CEO of als testnummer werd gebruikt.[346]

Het omnummeren van het nummer 00.972.502.00000

De deskundige Van den Heuvel heeft ook voor wat betreft dit *'awkward'* nummer geprobeerd alsnog een plausibele verklaring te vinden. Zo heeft hij een eigen onderzoekje verricht naar dit nummer. Omdat in Israël tussen 2000 en 2004 een omnummerinsproject had plaatsgevonden naar *'een zevencijferig abonnee-nummerformaat'* heeft Van den Heuvel eigenhandig het telefoonnummer 00.972.502.00000 voorzien van een extra 6 vóór de 2. Het nummer werd daarmee: 00.972.50.620.0000. Hij deelde de begeleidingscommissie eind 2014 mee, dat hij bij het bellen van dat nummer iemand aan de lijn kreeg! Hij houdt deze redenering vol in zijn eindrapport: *"---als de gepubliceerde omnummerregels worden gevolgd, is het oorspronkelijk door Baybasin gebelde nummer op dit moment een valide telefoonnummer. Deze constatering en de duiding van de omnummering is in een rechtshulpverzoek bevestigd. Bovendien kan het omgenummerde telefoonnummer (met z'n vele nullen) nu nog steeds gebeld worden, zo bleek mij in de praktijk. "*[347]

Maar van den Heuvel poneert hier zowel een <u>onjuiste</u> als een <u>misleidende</u> stelling.

De door Van den Heuvel gevolgde omnummering is allereerst onjuist. Dit wordt duidelijk bij raadpleging van de officiële aankondiging van de nummerwijzigingen van het Israëlisch Ministerie van Communicatie van mei 2003.[348] Daaruit blijkt het volgende:

> De omnummering betreft de toevoeging van een zevende cijfer aan het oude zes-cijferige nummer op 20 april 2004. Voor de mobiele telefoonnummers van de provider Pelephone hielden de veranderingen in: *"A 7th digit will be added to and precede the existing 6-digit subscriber number. This additional digit will be identical with the third digit of the existing dialing prefix (except for the numbers of Pelephone's subscribers with the prefixes 050 and 051). See examples in section c below."* M.a.w. het nummer [050]-200-000 heeft zes *digits* en krijgt er na de wijziging zeven. Het oude nummer [050]-200-000 behoudt zijn prefix 050, want: *"The existing dialing prefixes of each cellular company will be consolidated into a single prefix per company: Pelephone: The prefixes 050, 051, 056, 068 will be consolidated into 050*." Als voorbeeld wordt gegeven: *"050-234567 will become 050-<u>5</u>234567"*

---

[346] bijlage 84: 25 oktober 2015, p.32
[347] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p. 21
[348] **bijlage 99**: State of Israel Ministry of Communications, May 2003, Addition of a 7th Digit to the Cellular Numbers and Consolidation of Prefixes on April 20, 2004: *Engineering and Licensing Divisions Information Sheet* of: http://www.moc.gov.il/new/documents/numbering_21.5.03.pdf

> Dit houdt in dat in het door Peller onderzochte nummer vóór de *200-000* en na de *050* een 5 is gekomen in april 2004. Het oude nummer [050]-200-000 is na de verandering dus geworden: [050]-5200-000.[349]

Dit betekent dat Van den Heuvel het onderzochte nummer 00.972.502.00000 foutief heeft omgenummerd naar 00.972.50.620.0000. Dit had moeten zijn: 00.972.50.520.0000. Zijn opmerking dat het *'omgenummerde telefoonnummer (met z'n vele nullen)'* nu nog steeds ebeld kan worden, berust dus allereerst op een experiment met een fout berekend telefoonnummer. Daarnaast zegt het feit dat iemand nu op een omgenummerd telefoonnummer opneemt, natuurlijk niets over de vraag of dat corresponderende nummer uit 1997 een publiek nummer was. Zoals Meir Dahan het heeft vernomen van Pelephone was het nummer indertijd 'geen publiek nummer' en was het dus geen nummer waarop Dahan in 1997 door verzoeker gebeld kon worden. Het experiment van Van den Heuvel levert dus zeker geen alternatieve verklaring voor het *'awkward'* telefoonnummer van gesprek A-3-24.

De conclusie van Van den Heuvel dat zijn constatering dat het nummer in kwestie na omnummering thans een valide nummer is en dat dit in een rechtshulpverzoek is bevestigd, is bovendien misleidend. Dit is namelijk niet het geval. Er bestaat nog steeds geen duidelijkheid over de vraag of een juiste omnummering wel tot een thans valide nummer zou hebben geleid.

Van den Heuvel doelt met zijn verwijzing kennelijk op het rechtshulpverzoek van 5 maart 2015 aan de Israëlische autoriteiten met de vraag of het nummer +972.50.20.0000 in november 1997 een valide nummer was. Van den Heuvel had de officier van justitie die het rechtshulpverzoek opstelde in die zin op het verkeerde been gezet, dat het rechtshulpverzoek niet alleen naar het te onderzoeken nummer uit 1997 vroeg, maar tevens naar het door Van den Heuvel foutief omgenummerde nummer +972.50.620.0000.[350] Het antwoord van de Israëli's maakt vervolgens de verwarring compleet: *"Note that we approached our SIGINT department in order to check the availability of the information requested by you. From the response that we received it seems that the changing of mobile numbers occurred during the year 2004. (---) we were able to determine the number: 056-200-000 if it existed before 2004 would now be: 050-620-000. We can also determine that today, this ten digits number is owned by a company in Herzalia."*[351]

De foute omnummering door Van den Heuvel heeft tot gevolg dat het antwoord van de Israëlische autoriteiten over een geheel ander nummer gaat dan waar naar was gevraagd. In plaats van over het mobiele nummer +972.50.20.0000 wordt geantwoord over het nummer 056-200-000, een totaal ander nummer.[352] En is op dit irrelevante antwoord dat Van den Heuvel zich beroept.

Daarnaast laat het antwoord expliciet weten dat providers in Israël niet langer dan zeven jaar hun administratieve gegevens hoeven te bewaren en dat men dientengevolge *"unfortunately cannot know if the number has previously existed (prior to 2004) or to whom it was registered to if it was in existence."* De Israëlische autoriteiten laten hiermee de mogelijkheid dat het

---

[349] zie uitgebreider bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp.38 en 39
[350] rechtshulpverzoek d.d. 5 maart 2015 van mr. E.E. van der Bijl aan de bevoegde Israëlische autoriteiten
[351] antwoord d.d. 1 juli 2015 van de Administration of Courts, Legal Assistance to Foreign Countries, Israël
[352] **bijlage 100**: e-mail d.d. 31 juli 2015 te 14.47 uur van. mr. van der Plas aan mr. Wijnnobel, rechter-commissaris

nummer +972.50.20.0000 in 1997 niet bestond – of, in de woorden van Peller, '*invalid*' was – dus uitdrukkelijk open.

De stelling van Van den Heuvel dat het oorspronkelijk door Baybasin gebelde nummer nu een valide telefoonnummer is en dat dit in een rechtshulpverzoek is bevestigd, moet op grond hiervan onjuist en misleidend worden genoemd. Het rechtshulpverzoek heeft mede door de verwarrende vraagstelling op grond van een foute omnummering geen enkele duidelijkheid gebracht over de vraag of het nummer +972.50.20.0000 in 1997 nu wel of niet publiek in gebruik was. Daartegenover staat de mening van de Israëlische telecom-deskundige Peller dat dit nummer naar zijn kennis en inzicht indertijd geen geldig nummer was en de door Meir Dahan verschafte informatie dat dit nummer nooit door hem is gebruikt en dat dit ook niet kon, omdat het indertijd een niet-publiek nummer betrof.

50. De mysterieuze Alex

Het nieuwe technische onderzoek heeft tevens laten zien dat het nummer +972.50.20.0000 volgens het dossier vaker werd gebeld door verzoeker, te weten in totaal acht keer.[353] Het is dan echter niet Meir Dahan die opneemt, zoals in gesprek A-3-24, maar ene Alex, zo wijst onderzoek van Derksen uit. Verzoeker heeft zich van aanvang af afgevraagd wie de Alex uit het dossier is en heeft de rechter-commissaris in 1999 al laten weten dat deze tap-Alex met meerdere accenten en stemmen lijkt te spreken.[354] Aanvankelijk vermeldt ook het tap-dossier Alex als de gebelde in gesprek A-3-24. Dit wordt eerst in het zaaksdossier 3 (Kentucky-zaak) omgezet in MAYER.

Derksen heeft de uitgaande gesprekken naar Alex geanalyseerd en komt tot het volgende overzicht van gesprekken waarin Baybasin volgens het dossier Alex zou hebben bereikt op het 'niet publieke nummer' +972.50.20.0000:

17 nov 1997 16.09 uur	B. belt het nummer	009-72-50200000 geen verbinding, vlak vóór gesprek met Alex
17 nov 1997 16.12 uur	B. belt Alex	009-72-50200000 verbinding en gesprek
18 nov 1997 12.28 uur	B. belt Alex	009-72-50200000 verbinding en gesprek
18 nov 1997 14.56 uur	B. belt het nummer	009-72-50200000 geen verbinding, half uur vóór gesprek met Alex
18 nov 1997 14.57 uur	B. belt het nummer	009-72-50200000 geen verbinding, half uur vóór gesprek met Alex
18 nov 1997 15.26 uur	B. belt Alex	009-72-50200000 verbinding en gesprek
25 nov 1997 15.11 uur	B. belt het nummer	009-72-50200000 geen verbinding, waarschijnlijk bedoeld voor Alex, want om 16.25 uur belt Baybasin Mayer op nummer 033611667465.

[353] rechtshulpverzoek d.d. 5 maart 2015 van mr. E.E. van der Bijl aan de bevoegde Israëlische autoriteiten en bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp.32 en 33

[354] proces-verbaal verhoor Hüseyin Baybasin, 4 maart en 16 maart 1999, rechter-commissaris rechtbank te Breda, p. 3. Het gaat hier overigens alle om inkomende gesprekken waarbij het contra-nummer ontbreekt.

Hiermee lijkt, aldus Derksen, het telefoonnummer 00-972-50 20 0000 toch publiek te functioneren, en wel als het telefoonnummer van een mysterieuze 'Alex'.

Tegelijkertijd wijst het tapdossier uit dat Meir Dahan (Mayer) in die periode door verzoeker wordt bereikt op een Frans nummer: 0033-61-166-7465:

25 nov 1997 16.25 uur	B. belt Mayer	0033611667465
25 nov 1997 18.54 uur	B belt Mayer	0033611667465
25 nov 1997 19.16 uur	B belt Mayer	0033611667465
3 dec 1997 12.44 uur	B. belt Mayer	0033611667465 woensdag 3 dec 1997: Huseyin Baybasin spreekt met Mayer. Na begroeting zegt Mayer dat hij vanavond in de omgeving van Huseyin zal zijn.
5 dec 1997 19.43 uur	B. belt Mayer	0033611667465 De taptolken zeggen B belt NN-man, maar de inhoud indiceert dat het om Mayer gaat.
9 dec 1997 20.15 uur	B. belt Mayer	0033611667465
10 dec 1997 22.30 uur	Mayer belt met B.	0033611667465 Volgens het dossier is het Mayer.
14 dec 1997 19.15 uur	Mayer belt B.	0033611667465 De taptolken noemen de beller Alex, maar de beller is op dat moment vlak bij Amsterdam.
17 dec 1997 20.01 uur	Mayer belt B.	0033611667465 Op 17 december belt Baybasin naar Mayer. Die zit dan nog steeds in Amsterdam, zegt hij, terwijl hij al weg zou moeten zijn. Het is waarschijnlijk dat het beide keren om Mayer ging. De taptolken zeggen: vermoedelijk. Het zou goed kunnen omdat 'NN man zegt dat hij nog in Amsterdam zit. Je zou toch weg gaan, zegt Huseyin.

Derksen vraagt zich op grond van deze uitkomsten af of Meir Dahan dan misschien door Baybasin op de mobiele telefoon van Alex is gebeld in gesprek A-3-24. Hij heeft daarom Meir Dahan de vraag gesteld of hij ene Alex kende? Diens antwoord was ontkennend: *"I don't have any close relations with any Alex!!! Those I know, never visited my home and never used my phone and I've never had a possession of this number*.[355] Derksen analyseert ook enkele van de genoemde gesprekken met de dossier-Alex en concludeert daaruit dat deze 'Alex' en de dossier-MAYER zeker geen nabije vrienden zijn die elkaars telefoon gebruiken. Na meerdere pogingen van Baybasin om 'Alex' uit te leggen over welke 'MAYER' hij spreekt, lijkt 'Alex' nog steeds niet te begrijpen over wie het gaat. Derksen acht het op grond van deze gesprekken, die in dezelfde periode zijn gevoerd als het gesprek A-3-24, dan ook volstrekt onwaarschijnlijk dat 'Alex' 'Mayer' (Meir Dahan) zo goed kende, dat Meir

[355] Meir Dahan in e-mail naar Ton Derksen, maandag 11 november 2013 te 22:34. Zie bijlage 84, : Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 33

Dahan 's avond om 23.24 uur (!!) bij 'Alex' op bezoek was (of omgekeerd) om diens telefoon te gebruiken. En dan was het ook nog sabbat, zo voegt Derksen hier aan toe, terwijl we weten dat Meir Dahan nooit op de sabbat zou bellen of de telefoon opnemen.[356] Daar komt dan nog bij dat volgens het dossier 'Alex' op 14 november in Nederland is, terwijl 'Mayer' op dat moment in Israël (in elk geval niet in Nederland) is. Dat alles tezamen sluit gemeenschappelijk gebruik van de telefoon uit, aldus Derksen.[357]

Ook op grond van deze analyse lijkt het dus uiterst onwaarschijnlijk dat Meir Dahan op vrijdag 14 november 1997 te 22.24 uur door verzoeker is gebeld op het telefoonnummer 00972-502-00000. Volgens het dossier behoorde het nummer aan ene 'Alex' toe, die Meir Dahan niet, dan wel van een enkele ontmoeting zou moeten kennen. Op het tijdstip dat het gesprek plaatsvond, bevond de één zich in Nederland en de ander in Israël of een ander buitenland. Dit maakt dit nummer dubbel verdacht. Enerzijds gaat het volgens de informatie van de telefoonmaatschappij Pelephone om een in 1997 niet publiek uitgegeven nummer, anderzijds behoort het nummer volgens de logica van het dossier toe aan een persoon die geen of nauwelijks contact had met Meir Dahan en op het tijdstip van het gesprek ook in een ander land dan Dahan verbleef. Dit alles blijft tot op heden onverklaarbaar, behalve uit plaatsgevonden manipulatie, waarbij het niet-publieke nummer voor het gemak aan verschillende als bewijs gepresenteerde gesprekken is geplakt.

CONCLUSIE

In hoofdstuk II is besproken dat zowel de analoge UHER 6000 tapkamer uit 1997 als de daarna in het onderzoek tegen verzoeker gebruikte digitale Comverse Kislev tapkamer geen dan wel volstrekt onvoldoende garantie boden tegen manipulatief ingrijpen door de in de tapkamers werkzame rechercheurs en tolken of (on)bevoegd aanwezige derden. Er bestonden verschillende opties om niet-authentiek audiomateriaal te importeren en in het systeem op te slaan als authentiek afgeluisterde gesprekken. Geregistreerd materiaal kon via de uitluisterstations worden geëxporteerd en zo elders worden vervalst. Zelfs bewerking van het opgeslagen materiaal vanuit de uitwerkstations bleek mogelijk, afhankelijk van de toegekende toegangsrechten. Het onderzoek van PricewaterhouseCoopers wees uit dat in die tijd toegangsrechten breed en ongecontroleerd waren verspreid binnen de tapkamer.

Het aanvullende technische onderzoek onder leiding van de advocaat-generaal levert, zo laat hoofdstuk III zien, een aantal zeer serieuze anomalieën op, gevonden op het audiomateriaal dat ten grondslag ligt aan verzoekers veroordeling. De deskundige Van de Ven spreekt van '*duidelijke aanwijzingen voor manipulatie'* op de zes door hem intensief onderzochte gesprekken afkomstig van de analoog opgenomen banden. Daarnaast concludeert hij: *"De diverse door mij op het onderzochte audiomateriaal aangetroffen signalen welke onverklaarbaar zijn volgens internationaal vastgelegde standaarden voor telecommunicatie, vormen voor mij een indicatie dat in deze casus daadwerkelijk manipulatie heeft*

[356] **bijlage 101**: Meir Dahan in e-mail van 17 februari 2014 aan Van der Plas: *".I'm practicing my Jewish religion since I was born, but much more strict since 1992. And that includes 3 prayers a day and stopping all kinds of regular activities from Friday afternoon till Saturday night."*
[357] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 31-35

plaatsgevonden."[358] Zijn meetresultaten worden niet betwist door de tweede deskundige Van den Heuvel. Alleen over de interpretatie van deze uitkomsten blijft verschil van mening bestaan. Hiervoor is aan de hand van de opgekomen nova besproken welke argumenten in de discussie hierover steekhoudend en overtuigend kunnen worden genoemd en welke niet. Waar de argumenten steekhoudend zijn, zijn deze overgenomen. Met behulp van argumenten en feitelijk onderzoek is aangetoond waarom specifieke argumenten niet steekhoudend waren. Bij het vinden van anomalieën en het uitblijven van plausibele alternatieve verklaringen, kunnen we spreken van sterke aanwijzingen voor manipulatie.

In drie analoog opgenomen gesprekken zijn modemsignalen aangetroffen, die onverklaarbaar zijn voor rechtstreeks in Nederland afgeluisterde tapgesprekken. De deskundige Van de Ven is er zeker van te maken te hebben met (gedeelten van) modemsignalen uit de V34 serie. Hij heeft deze conclusie onderbouwd met ITU-specificaties, als ook verwijzingen naar andere ervaringsdeskundigen.. De deskundige Van den Heuvel heeft ondanks vele pogingen geen valabele alternatieve verklaring kunnen vinden voor de gemeten signalen met deze hoge tonen.

Daarnaast werden in zowel analoog als digitaal opgenomen gesprekken naar Turkije beltonen aangetroffen die afwijken van de internationale ITU-standaarden. Het technisch onderzoek heeft negen afwijkende beltonen aangetoond. Het gaat om beltonen in uitgaande gesprekken naar Turkije, die qua frequentie en cadans afwijken van de internationale ITU-standaard voor Turkije vanaf het jaar 1994. Voor deze afwijking is - behalve plaatsgevonden manipulatie - geen valabele verklaring, zo constateren vijf TCEAS-deskundigen alsmede de deskundige Van de Ven. Op intern-inhoudelijke gronden is van twee van deze gesprekken vastgesteld dat ze dateren van vóór Baybasins vertrek uit Turkije eind 1992/begin 1993. Turkse bronnen geven aan dat één van deze gesprekken uit de Turkse archieven met afgeluisterde gesprekken van verzoeker komt. De gevonden afwijkende beltonen vormen hiermee een sterke aanwijzing van manipulatie, in de zin dat ze (althans ten dele) stammen uit de periode van vóór 1994, maar in de Nederlandse tapkamer zijn geregistreerd als afgeluisterd in de periode september 1997-januari 1998.

In één gesprek ontbrak op onverklaarbare wijze de JTS-header, hetgeen onverklaarbaar is voor een in een tapkamer geregistreerd gesprek. Alle geraadpleegde specialisten en praktijkdeskundigen achten een opname van een telefoongesprek in de tapkamer zonder een voorafgaande JTS-burst onmogelijk. Waar Van den Heuvel poogt een verklaring te geven, wordt hij rechtstreeks tegengesproken door de feiten. Het ontbreken van een JTS-burst in één van de opnamen, vormt daarmee een ernstige extra aanwijzing voor manipulatie.

Voorts bleek in een van de gesprekken de Nederlandse eindegesprekstoon te ontbreken, terwijl toch op onverklaarbare wijze de PTT–tijdmelding aansloeg. De stelling van Van den Heuvel dat hier geen sprake is van een onverklaarbare anomalie, maar van het zijns inziens niet ongebruikelijke 'aanzingen' van Tante Cor, wordt door de geraadpleegde praktijkdeskundigen weersproken. Zij achten het waargenomen fenomeen onmogelijk in een integer opgenomen gesprek. Maar ook door Van de Ven en Derksen uitgevoerde metingen weerleggen empirisch de door Van den Heuvel geponeerde stelling dat Tante Cor zou aanslaan door een langer dan 0,1 sec aangehouden toon van 425 Hz. Het abrupte afsluiten van

[358] Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 35

één van de analoog opgenomen gesprekken met het direct aanslaan van Tante Cor na een onverklaarbaar lange '*oooooh*'-klank, blijft daarmee een aperte indicatie van manipulatie.

Ook het aantreffen van een reeks schakelklikken midden in een gesprek bleef onverklaarbaar. Zij worden door Van de Ven alsmede twee oud-medewerkers van KPN/PTT herkend als de signalen van een elektromagnetische schakelaar. Een technische vergelijking van de reeks schakelklikken met die van een elektromagnetische schakelaar uit het HEIM museum te Hengelo, bevestigde deze waarnemingen. Daarnaast bleek het alternatieve scenario van een schakelklikken-onderbreking vanwege het aansluiten van de telefoon op een lader om een viertal plausibele redenen te falen. Ook deze schakelreeks midden in een gesprek vormt daarmee een serieuze aanwijzing voor plaatsgevonden manipulatie.

Evenmin bleek er een plausibele verklaring te geven voor de waargenomen versnellingen van 5,5 tot 10% in de analoge opnamen van de voor het bewijs gebruikte gesprekken. Alleen het manipulatie-scenario dat het hier gaat om bijvoorbeeld in Turkije met behulp van een instabiele bandrecorder bewerkte gesprekken, zou voor deze anomalie een plausibele verklaring kunnen bieden.

Dit alles én het aantreffen van soms wel drie verschillende lichtnetfrequenties en het meermalen afbreken van de gesprekken midden in een zin of woord, brengen twee specialisten in de waarschijnlijkheidstheorie, Derksen en Grünwald, tot de conclusie dat de waarschijnlijkheid dat er niet is gemanipuleerd met de voor het bewijs gebruikte gesprekken maximaal 1% is en de waarschijnlijkheid dat er wel is gemanipuleerd 99% .

Niet slechts een theoretische mogelijkheid

Deze onverklaarbaar gebleven anomalieën op audiomateriaal van gesprekken die een essentieel deel uitmaken van het bewijs, bevestigen dat het in verzoekers zaak niet slechts ging om een theoretische mogelijkheid van manipulatie vanwege onvoldoende beveiligde tapkamers, zoals het hof nog dacht[359], maar om een hoogstwaarschijnlijk feitelijk uitgevoerde manipulatie. Wie hiervoor direct verantwoordelijk zijn geweest, blijft voorlopig in nevelen gehuld.

Dat twee hoofdrolspelers in het Nederlandse onderzoek tegen verzoeker, Tayyar Cetinkaya en rechercheur Jeroense, ontkennen dat er in dit onderzoek sprake is geweest van het uitwisselen van tapgegevens met Turkije, kan niet echt imponeren. Er lag sowieso een afspraak om met z'n allen als het graf te zwijgen over de ook in deze zaak doorlopende 'informele' samenwerking met Turkije, zo laten de nova van hoofdstuk I zien. En als deze samenwerking in het onderzoek zou hebben geleid tot het vanuit Turkije importeren van vervalst tapmateriaal in de Nederlandse tapkamer, zullen Cetinkaya en Jeroense als eerste verdachten van de op deze wijze gepleegde valsheid in geschrifte en oplichting, een goede reden hebben dit te ontkennen. In zijn eerste verhoor over verzoekers zaak in 2013 liet Cetinkaya dan ook niet na zich keer op keer op zijn verschoningsrecht te beroepen in verband met betrokkenheid bij mogelijke strafbare feiten. Het ging hier niet alleen om het schenden van een wettelijke geheimhoudingsplicht, maar tevens om valsheid in geschrifte en oplichting (!), zo gaf zijn

[359] arrest van het hof sub 7.3 sub f: *"De vaststelling dat het technisch mogelijk is om telefoontaps te manipuleren is onvoldoende om aannemelijk te achten dat dit ook is gebeurd."*

advocaat onomwonden toe.[360] Op vragen of het klopte wat Cetinkaya eerder aan de onderzoeksjournalist Van de Pol had verteld, te weten dat de Turkse en Nederlandse politie vanaf 1994 gezamenlijk Baybasin hadden afgeluisterd met behulp van de in Istanbul op kosten van Nederland geplaatste installatie van Siemens, antwoordde hij: *"Op deze vraag wil ik geen antwoord geven, maar ik kan hem niet tegenspreken."*[361]

Ook liet Cetinkaya de rechter-commissaris weten: *"Er is met onze Siemens apparatuur in Turkije getapt in de zaak Baybasin. Dat was al in 1992. Dat wist Nederland. Op hoog niveau."*[362] Hij zal bedoeld hebben vanaf 1994, want toen is deze apparatuur pas in Istanbul geplaatst.

Weliswaar probeert Cetinkaya naast deze onthullingen ook te ontkennen dat er in het strafrechtelijk onderzoek tegen verzoeker gezamenlijk is getapt, maar tegelijkertijd geeft hij toe dat ook weer niet zeker te weten. Zo verklaarde hij onder ede ook: *"Er is absoluut geen computer*(lijn) *geweest in de zaak Baybasin. In een ander onderzoek wel, we wisselden toen gesprekken uit via een modem."*[363] Maar hij beperkt deze ontkenning later met de opmerking, geen wetenschap te hebben van gesprekken die vanuit Turkije zijn binnengekomen in de zaak. Wel laat hij de optie open dat dit mogelijkerwijs via een derde land is gegaan, waar hij zegt: *"Er zijn wel gesprekken uit Duitsland gekomen en door ons beluisterd. (---) Ik weet niet of die gesprekken in het dossier zijn meegenomen."*[364]

Wanneer Jeroense wordt gevraagd naar de gezamenlijke computerlijn via welke volgens de Turkse politieman X1 allerlei informatie over verzoeker aan de Nederlandse collega's werd doorgegeven, antwoordt rechercheur Jeroense: *"Het kwam op een centraal punt binnen. U vraagt mij wie dit punt beheerde in de zaak Baybasin. In die zaak kwam niets binnen. (---) U vraagt mij hoe ik dit zo zeker weet. Er was een centraal punt. (---) Ik zat niet op het centrale punt dus ik weet het niet zeker."*[365]

Het komt er op neer dat de ontkenningen door Jeroense en Cetinkaya nietszeggend zijn in het licht van de in dit hoofdstuk gepresenteerde nova, die ernstige aanwijzingen van manipulatie van het als bewijs gebruikte tapmateriaal opleveren. De vraag blijft of er direct in de Nederlandse tapkamer is gemanipuleerd of dat er in Nederland slechts dankbaar gebruik is gemaakt van eerder in Turkije gemanipuleerd tapmateriaal. Het laatste lijkt eerder het geval, gezien het door Cetinkaya aan de rechter-commissaris voorgelegde voorbeeld. Specifieke belastende gesprekken bleken al in handen van het Turkse team van Ferruh Tankuş, terwijl deze nog niet over de Nederland taplijnen waren binnengekomen.

51. Het gesprek over de papagaai

Ten slotte geeft Cetinkaya een sprekend voorbeeld waaruit blijkt dat er over en weer wel tapgesprekken moeten zijn uitgewisseld. Het vormt een novum op zich. In het dossier bevindt zich één gesprek waarin verzoeker zou zijn gebeld door Nuri Korkut vanuit een Turkse gevangenis. Dit gesprek is in het dossier gevoegd als bewijs voor

---

[360] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013, sub 6.
[361] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013, sub 103 en 104. Zie ook sub 105, 107, 109 en 113
[362] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 39
[363] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 42, 43, 44 en 47
[364] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 47 en 48
[365] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 120

verzoekers betrokkenheid bij de zogenaamde heroïne-zaak. Het betreft gesprek A-6-168 van 21 januari 1998 te 15.48 uur. In het gesprek klaagt Korkut over het feit ernstig gemarteld te zijn en dat de papagaai in het kantoor van zijn beulen zelfs meekrijste: *"Korkut, je spreekt niet de waarheid."* Cetinkaya geeft aan dat dit gesprek hem zo is bijgebleven, ook omdat Korkut later in zijn verhoor door de Nederlandse recherche, waar Cetinkaya bij aanwezig was, huilend zijn beklag deed over de ondergane martelingen. Hierop zal in hoofdstuk IV nader worden ingegaan.

Over dit gesprek zegt Cetinkaya iets tegen de rechter-commissaris dat een regelrechte aanwijzing vormt voor de samenwerking tussen het Nederlandse en het Turkse team in het afluisteren van verzoeker. Hij legt uit contact met het team van Tankuz te hebben gezocht om een bepaald kenteken na te trekken. Het moet in januari 1998 zijn geweest, want Hüday Sahin, die direct onder de narcotica-chef Tankuz werkte, zei tegen Cetinkaya dat zij de partij al hadden. Er waren twee Roemenen gepakt met heroïne. *"De Turken zeiden toen dat ze al wisten dat de zaak Baybasin aan het draaien was",* aldus Cetinkaya. *"Op het moment dat ik vanuit de tapkamer belde, zei Sahin: bedoel je dit gesprek? Dat gesprek was tussen Nuri Kus en Baybasin. (---) Ik had dat gesprek niet, dat was het rare. Ik had dat niet op onze lijn en ik heb dat ook teruggekoppeld. (---) Ik zeg u nu, Kus is Korkut. Hij zei ook dat de papagaai op de kamer van de baas van Narcotica zei: Je liegt, je liegt!"*[366]

Dit gesprek tussen verzoeker en Korkut vanuit een Turkse gevangenis is in het zaaksdossier 6, de heroïne-zaak als tapgesprek A-6-168 opgenomen. De vraag rijst hoe dat mogelijk is als dit gesprek volgens de centrale tolk Tayyar Cetinkaya niet op de lijn stond in de Nederlandse tapkamer, terwijl het gesprek wel in handen van het team van Ferruh Tankuz en Hüday Sahin was. Het meest logische antwoord is, gezien al het voorafgaande, dat dit gesprek eerst in Turkije is afgeluisterd en mogelijkerwijs gemanipuleerd − zowel verzoeker als Nuri Korkut ontkennen dit gesprek te hebben gevoerd[367] − en daarna doorgestuurd naar Nederland om aan de rechter als bewijs in de heroïne zaak te worden gepresenteerd. Ik kom hier op terug bij de bespreking van de afzonderlijke heroïne-zaak.

Het moge duidelijk zijn dat het aanvullende technische onderzoek onder leiding van de advocaat-generaal, zeer serieuze aanwijzingen heeft opgeleverd voor manipulatie van het audiomateriaal dat ten grondslag ligt aan verzoekers veroordeling. Ook stapelen de aanwijzingen zich op dat bij het vervaardigen daarvan directe samenwerking moet hebben plaatsgevonden tussen het Kernteam Noord en Oost Nederland en het Turkse team onder leiding van Ferruh Tankuz, de narcotica-chef in Istanbul. Het leidt tot het meer dan ernstige vermoeden dat indien het hof hier indertijd kennis van had gehad, zondermeer tot het oordeel van niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie zou zijn gekomen.

---

[366] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september en 3 oktober 2014, sub 27 en 41

[367] proces-verbaal van verhoor van de getuige Nuri Korkut door de Nederlandse rechter-commissaris, d.d. 26 april 1999, p. 3. Korkut verklaart daarin: *"Ik heb op 21 januari 1998 vanuit de gevangenis geen telefoongesprek gevoerd met Hüseyin Baybasin. Men heeft mij de telefoontaps laten horen, dat is in april, mei 1998 geweest, hierbij was de Turkse politie, Nederlandse politie die zei dat ze van Interpol kwamen en een tolk. Ze hebben me de telefoontaps laten horen, ik heb toen gezegd dat de stem aan de telefoon niet van mij was en dat ik een dergelijk gesprek niet gevoerd had."* In dezelfde zin Korkut in proces-verbaal van verhoor d.d. 23 april 1998door de Nederlandse politiep, bijlage D-6-45, pp. 1517- 1521 van dossier 6

In het volgende hoofdstuk IV zal aan de hand van nieuw ontdekt, grootschalig vertalingsgesjoemel in voor het bewijs essentiële gesprekken worden aangetoond dat de Turks-Nederlandse samenwerking bij het manipuleren van de taps nauwelijks meer kan worden ontkend.

HOOFDSTUK IV. VERTALINGSBEDROG EN DE INDIVIDUELE ZAKEN

In de herzieningsaanvraag van 2011 zijn de afzonderlijke zaken besproken aan de hand van de toen voorhanden nieuwe feiten. Daar zijn nu belangrijke nova bijgekomen, welke voor een deel al aan de orde zijn gesteld in de aanvulling herziening van 26 februari 2015. In deze eerste aanvulling werd reeds gewezen op het nieuw ontdekte vertalingsgesjoemel in die gesprekken welke door het hof als essentieel werden benoemd voor de bewijsconstructies in de afzonderlijke zaken. In februari 2015 beschikte verzoeker echter nog niet over de identieke kopieën van het originele audiomateriaal van die gesprekken. De afgifte van een selectie van de originele gesprekken aan verzoekers advocate in april 2015 heeft de door haar ingeschakelde deskundigen Ton Derksen en Baran Rizgar in staat gesteld een veel grondiger en preciezer onderzoek te verrichten op de gehoorde teksten, met navenante uitkomsten. Deze onderzoeksuitkomsten zullen hieronder worden belicht in aanvulling op de reeds eerder in 2011 afzonderlijk per zaak aangevoerde nova. Allereerst zal meer in het algemeen worden ingegaan op de betrouwbaarheid van de tapvertalingen in deze zaak. Daarna zullen de twee zaken worden behandeld waarin in het herzieningsonderzoek het meest ernstige vertalingsbedrog werd ontdekt, te weten in de Öge-zaak en de heroïne-zaak. De drie overige bewezen verklaarde zaken, de Kentucky-zaak, Gijzelingszaak en Marsil-zaak zullen apart worden behandeld in een nog apart in te dienen Derde Aanvulling op het herzieningsverzoek.

DE BETROUWBAARHEID VAN DE TAPVERTALINGEN

In de aanvulling herziening van februari 2015 is ook reeds gewezen op andere nieuw opgekomen feiten die, waren zij het hof indertijd bekend geweest, het vertrouwen van het hof in de betrouwbaarheid van de haar gepresenteerde vertalingen en samenvattingen van oorspronkelijk in het Koerdisch, Turks en Engelse gevoerde gesprekken ernstig zou hebben geschokt.

Het hof had, zo blijkt uit het arrest, een onwankelbaar vertrouwen zowel in de authenticiteit van de gepresenteerde telefoongesprekken als in de juistheid van de haar voorgeschotelde vertalingen en samenvattingen van de op dat moment nog voor rechter en verdediging anonieme, slechts met een nummer aangeduide taptolken.

Het arrest is helder over de importantie van de taps en de eis die aan hun betrouwbaarheid, als grondslag van het bewijs, moet worden gesteld[368]:

> rov 10.3.5: *"---het bewijsmateriaal bestaat voor 90% uit tapgesprekken en daarom is er alle reden uiterst kritisch naar de wijze van totstandkoming en de weergave van die gesprekken te kijken.*

[368] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 7.4 ad e en f en 10.2 en 10.3

rov 10.3.1 "*Het* [de taps] *zijn weliswaar niet de enige, maar wel de belangrijkste bewijsmiddelen…"*

Het hof baseert zijn veroordeling voor 90% op de taps, althans de Nederlandse vertaling of samenvatting ervan, en spendeert dan ook veel aandacht zowel aan de betrouwbaarheid van die taps als ook aan de betrouwbaarheid van de vertalingen van die gesprekken. Het hof stelt allereerst aan de hand van het puur auditieve onderzoek van de deskundige Broeders van het NFI in rov 10.2 van het arrest vast: *"dat niet is gebleken van enige manipulatie van telefoontaps"*.[369]

Voor wat betreft de gepresenteerde tapverbalen realiseert het hof zich weliswaar dat de deskundige Van Bruinessen, hoogleraar en docent Koerdisch aan de Universiteit Utrecht, zijn vraagtekens heeft bij de juistheid van de vertalingen van de taptolken in de zaak. Hij schreef: *" Het meest positieve dat ik over het werk van de politietolken zou kunnen zeggen is dat de transcriptie vaak slordig en de vertaling onvolledig waren."* Maar de vraag die moet worden beantwoord is, of die individuele fouten de essentie van het besprokene al of niet aantasten, aldus het arrest. En omdat de deskundige Van Bruinessen op die vraag geen antwoord had gegeven – hem was daar ook niet naar gevraagd – heeft het hof zich in de waardering van de gepresenteerde vertalingen verlaten op de deskundige Broeders, die overigens geen Turks en Koerdisch beheerste. Diens onderzoek naar 30 gesprekken had uitgewezen dat "*in de meeste gevallen de inhoud van de gesprekken deels in samenvattingen werden weergegeven"*, maar dat de Nederlandse samenvattingen en vertalingen niet *'significant'* bleken af te wijken van de gesproken tekst. Op grond van dit onderzoek concludeert het arrest: *"bestaat er bij het hof geen twijfel (meer) over de vraag of de vertalingen die de politietolken hebben gemaakt in essentie weergeven datgene dat besproken is door de deelnemers aan de afgeluisterde gesprekken."* Hiermee maakte het hof het criterium *'fitness for purpose'* van de NFI-deskundige Broeders tot het zijne, alsmede de uitkomsten van zijn vertaal-onderzoek.[370]

Beëdigde en betrouwbare taptolken

Het hof baseerde zijn vertrouwen niet alleen op deze op het eerste gezicht toch wel wat erg smal ogende basis, maar ook op de bezweringen van de door de rechter-commissaris gehoorde onderzoeksleider Alex IJzerman dat: *"alleen beëdigde tolken/vertalers zijn ingezet. Verder moet het gaan om mensen die betrouwbaar zijn, in die zin dat ze niet aan derden informatie doorgeven over het onderzoek."* En: *"Alle drie de tolken hebben een gedegen kennis van het Koerdisch (Kurmanci). (---) Wordt op een gegeven moment duidelijk dat een gesprek een cruciaal belang heeft dan wordt het gesprek door twee andere tolken opnieuw en afzonderlijk vertaald. Zij luisteren onafhankelijk van elkaar het gesprek uit (---) vergelijken met drieën hun vertaling (---) en stellen in het bijzijn van een opsporingsambtenaar gedrieën de vertaling vast"*[371] Het bracht het hof tot de conclusie dat de politietolken op zorgvuldige wijze waren geselecteerd en dat hun deskundigheid is onderzocht en dat ook de wijze waarop de afgeluisterde gesprekken zijn vertaald, voldoende zorgvuldig was. *"Dat één van de tolken in opdracht van de Turkse overheid doelbewust telefoongesprekken onjuist zou hebben vertaald"* is niet aannemelijk geworden aldus het hof: *"In ieder geval zijn de cruciale*

[369] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.2
[370] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.9 - 10.3.11
[371] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.5 waar het hof IJzerman letterlijk citeert uit zijn verhoren bij de rechter-commissaris van 11 en 12 maart 1999 en 15 april en 25 mei 1999

gesprekken door telkens drie tolken onafhankelijk van elkaar vertaald, waardoor de betrouwbaarheid van de tapverslagen afdoende werd gewaarborgd."[372]

Deze uitgebreide motivering van het arrest laat zien dat, in het geval wel van 'enige manipulatie van telefoontaps' gebleken zou zijn of van vertalingen die niet 'de essentie van de gesprekken' weergeven, de betrouwbaarheid van 90% van het bewijs voor het hof niet meer zou vaststaan. Hetzelfde zou gelden wanneer, anders dan het hof was voorgespiegeld, achteraf geen sprake blijkt te zijn geweest van drie betrouwbare en beëdigde tolken die de cruciale gesprekken onafhankelijk van elkaar vertaalden, die nooit met derden communiceerden over het onderzoek en niet in opdracht van of in samenspraak met de Turkse autoriteiten gesprekken onjuist vertaalden. Op dit punt heeft het in herziening plaatsgevonden onderzoek relevante nieuwe feiten opgeleverd.

52. Drie onafhankelijke en beëdigde taptolken Engels?

Uit de in het herzieningsonderzoek afgenomen verhoren is nu naar voren gekomen wie de drie taptolken Turks/Koerdisch waren in verzoekers zaak. Dit waren Tayyar Cetinkaya (tolk 1), zijn broer Tekin Cetinkaya (tolk 2) en de door Tayyar Cetinkaya als AIVD-tolk aangeduide Iliye Aksan (tolk 3)[373] Een naam van een ingeschakelde tolk Engels hebben de verhoren in herziening echter niet opgeleverd. Huuskes: *"Ik weet zelfs niet of er Engelse tolken waren."*[374] Op de vraag wie de overige tolken waren, antwoordt Jeroense: *"Geen idee. (---) Ik denk dat Tayyar het misschien weet. Hij regelde de tolken."*[375]

Wel is nu uit het procesdossier af te leiden dat tolk 1, Tayyar Cetinkaya dus, in de meeste Turks/Koerdische gesprekken die als bewijs zijn gepresenteerd, als eerste vertaler staat vermeld. Naast hem duiken altijd de nummers 2 en 3 op, zijn broer en de AIVD-tolk Aksan.[376] Maar dat niet alleen, zelfs bij een aantal voor het bewijs relevant gebleken Engelse gesprekken staat tolk 1 als eerste vertaler genoemd. In de Engelse gesprekken wordt hij als eerste vertaler afgewisseld door de rechercheurs Jeroense, Huuskes, Loermans, Van den Berg, Vroman, Reuvers, De Bruin en Buitelaar.[377] Iedereen in het team sprak kennelijk een woordje Engels. Of zoals Jeroense het uitdrukte: *"Ik heb geen opleiding voor het vertalen van tapgesprekken. Iedereen kent Engels, dus daarom maakten we in die taal zelf een globale vertaling, maar dat lieten we nog nakijken door een tolk Engels."* Hij geeft toe dat Tayyar Cetinkay niet was beëdigd in het tolken in de Engelse taal, maar: *"Hij kon zich enigszins redden in die taal."*[378]

Op basis van deze nieuwe informatie van de direct betrokken rechercheurs in combinatie met de nummertjes en initialen achter de in de tapdossiers opgenomen

---

[372] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 7.4 ad e

[373] proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 167, 169 en 181; proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 4 april 2014, sub 26, 152 en 153 en proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013 sub 156

[374] proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 179

[375] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 154

[376] proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 169: *"Ik weet dat Ilje een AIVD tolk is, maar ik weet niet waarom er met zo een tolk werd gewerkt."*

[377] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, bijlage 2 met een overzichten van taptolken voor een reeks voor het bewijs relevante gesprekken

[378] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 160 en 167

gesprekken, kunnen we nu afleiden dat er bij geen van de in de overzichten opgenomen vertaalde Engelse gesprekken, sprake is geweest van drie onafhankelijk van elkaar vertalende, beëdigde tolken Engels. Zo staat Tayyar Cetinkaya als eerste vertaler genoemd bij 8 van 16 in de Kentucky-zaak (zaaksdossier 3) uit het Engels vertaalde gesprekken. Van de vier Engelstalige gesprekken die het hof expliciet ten grondslag heeft gelegd aan het bewijs heeft Cetinkaya er twee mede vertaald:

- A-3-18, een gesprek tussen verzoeker en 'Josh' waarin de ontlastende opmerking over de in Kentucky gezochte persoon *'I want him to deliver'* belastend wordt vertaald in *'Ik wil dat die deze kant op komt'.* Dit gesprek vertaalde Cetinkaya samen met rechercheur Jeroense. Over wie de tolken 6 en 7 zijn die volgens het dossier ook naar dit gesprek hebben gekeken, kon geen duidelijkheid worden verschaft;
- A-3-24, het gesprek tussen verzoeker en Meir Dahan naar een niet publiek Israëlisch nummer, waarin *'to make him call'* werd vertaald met het ernstig belastende *'to make him cold'*. Dit gesprek vertaalde Cetinkaya samen met rechercheur Willem Loermans. Van tolk 7, die als derde staat genoemd, weten we niet wie dat is en wat zijn kwalificaties zijn. De verkeerd vertaalde uitdrukking 'hem koud maken' vormde voor de advocaat-generaal bij het hof de 'kapstok' waaraan de bewijsconstructie kon worden opgehangen. Het is dus moeilijk te ontkennen dat dit gesprek een cruciaal belang had in de ogen van het onderzoeksteam.

En ook in de in de heroïne-zaak (zaaksdossier 6) voor het bewijs aangedragen Engelse tapgesprekken, zien we Tayyar Cetinkaya weer als vertaler opduiken.

- Bijvoorbeeld in gesprek A-6-104, gevoerd tussen verzoeker en ene Ilie Priescu, zien we dat de mededeling *'My Dutch is not so good'* wordt vertaald met *'Mijn Duits is niet zo goed'*, omdat dit beter paste in het scenario dat deze Priescu in Istanbul zou overleggen met ene Korkut, die alleen maar het Duits machtig zou zijn (en zeker niet het Nederlands). Op dit gesprek wordt later teruggekomen bij de bespreking van de diepgaande analyse die de twee hoogleraren Derksen en Richard Gill van het gesprek maakten. Het (op zich korte) gesprek met deze levensgrote, belastende vertalingsfout, blijkt vertaald door maar liefst twee rechercheurs samen Tayyar Cetinkaya, naast tolk nummer 7.

Bij geen enkel uit het Engels vertaalde gesprek, voor zover namens verzoeker gecheckt, blijkt sprake van drie in de Engelse taal beëdigde vertalers. De tapverbalen vermelden bij deze gesprekken alleen maar één onbekend tolkennummer 6 of 7, dat mogelijkerwijs heeft gestaan voor een tolk Engels die z'n vak verstond, náást de initialen van een rechercheur die 'zelf alvast een globale vertaling maakte' en in minimaal de helft van de gevallen het tolkennummer 1 van Tayyar Cetinkaya, die zich aldus Jeroense *"enigszins kon redden in die taal".* De grove − verzoeker belastende − fouten die zijn gemaakt in deze vertalingen, tonen aan dat, zo tolk 6 of 7 al z'n vak verstond als beëdigd tolk Engels, zijn invloed op de definitieve vertalingen in ieder geval miniem moet zijn geweest.

De voor het hof essentiële verklaring van IJzerman dat gesprekken die *'een cruciaal belang'* hebben *'door twee andere tolken opnieuw en afzonderlijk worden vertaald',* ging dus in ieder geval niet op voor de uit het Engels vertaalde gesprekken, behalve als je de opsporingsambtenaren inclusief de tolk Turks/Koerdisch, die zich enigszins in het Engels kon redden, meetelt. Maar dat werd er niet bij gezegd door IJzerman. Hij liet de rechter weten: *"alleen beëdigde tolken/vertalers zijn ingezet"* en *"de Engelse*

gesprekken zijn vertaald door een beëdigd tolk/vertaler die geen opsporingsambtenaar is".[379] Het hof is op dit punt serieus misleid.

53. Drie onafhankelijke beëdigde tolken Koerdisch en Turks?

In hoeverre klopte de door IJzerman aan de rechter verschafte informatie dat: *"alleen beëdigde tolken/vertalers zijn ingezet*" die onafhankelijk van elkaar de cruciaal geachte gesprekken uitluisterden dan wel voor de taptolken Turks en Koerdisch? IJzerman bezwoer de rechter in ieder geval: *"Alle drie de tolken hebben een gedegen kennis van het Koerdisch (Kurmanci)."* Klopte dat dan wel?

Het ging, zo is nu uit de verhoren gebleken, om de gebroeders Cetinkaya (Tayyar en Tekin) en een voor de AIVD werkzame tolk Iliye.[380] Zij vertaalden alle Turkse en Koerdische gesprekken dan wel vatten deze samen. In het overgrote deel van de gesprekken is het Tayyar Cetinkaya die als eerste vertaalt en samenvat, een enkele keer staat de AIVD-tolk 3 voorop. Slechts twee keer duikt naast de tolkennummers 1,2 of 3 een ander nummer op. Dit is het geval in twee Koerdische gesprekken, welke cruciaal voor het bewijs zijn gebleken, te weten de gesprekken A-1-1 (extra tolknummer 392) en A-1-5 (extra tolknummer 409). Het is volstrekt onduidelijk gebleven wie deze extra vierde tolken zijn geweest.[381] Tolk 3, Iliye Aksan zegt daarover: *"U vraagt mij wie 382 is (---) Er is nooit een vierde bij geweest."*[382] Op de vraag wie de overige token waren, werd geantwoord: *"Geen idee. (---)Tayyar (---) regelde de tolken."*

Dat deze tolken indertijd beëdigd waren in de Turkse en Koerdische taal, zoals IJzerman de rechter voorhield, blijkt voorts een sprookje. De getuige Bosscha Erdbrink, jarenlang voorzitter van de SIGV (Stichting Instituut van Gerechtstolken en -Vertalers), liet weten: *Beëdigde tolken bestonden toen nog niet (---) ---de tolken waarvan ik wist dat ze aan het onderzoek Baybasin werkten, waren ook niet beëdigd als vertaler. Ik bedoel dan Tekin en Tayyar. (---) Ja, je wist van elkaar bepaalde dingen. De mensen die wel beëdigd waren, kenden elkaar doorgaans ook. (---) Ook het Turkse consulaat hield toen een lijst bij van beëdigde vertalers. (---) Ik heb daar niet gezien dat ze beëdigd waren. Ik denk dat dit medio 1995 was. Ik keek overigens regelmatig op die lijst (---) in het kader van mijn voorzitterschap (---) van de SIGV."*[383] Jeroense bevestigt hetgeen deze getuige hierover zegt. Op de vraag wie van de taptolken in verzoekers zaak beëdigd waren, antwoordde hij: *"Zij waren geen beëdigde vertalers (---) Ze waren taptolken. Ik weet niet wat voor opleiding zij hebben gevolgd. Ze werkten er gewoon al. Ik weet niet of ze beëdigd waren als tolk of vertaler. Toen speelde dat niet."*[384] Tayyar Cetinkaya echter zegt, anders dan deze getuigen,

---

[379] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.5 waar het hof IJzerman letterlijk citeert uit zijn verhoor bij de rechter-commissaris van 11 en 12 maart 1999

[380] proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 167, 169 en 181; proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 4 april 2014, sub 26, 152 en 153 en proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013 sub 156

[381] De terzijde genoemde tolk Van Klaveren tolkte slechts Turks. Zie bijvoorbeeld proces-verbaal verhoor J.G.M. Huuskes in herzieningsonderzoek, 30 januari en 14 februari 2014, sub 168 en 174 en proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014 sub 154

[382] proces-verbaal verhoor Iliye Aksan, 25 april 2014 sub 33

[383] proces-verbaal verhoor P.A.L. Bosscha Erdbrink-Kuijpers, 18 april 2014, sub 26

[384] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 158

wel in het Turks beëdigd te zijn geweest.[385] Iliye Aksan zelf zegt erover: *Ik ben beëdigd tolk/vertaler voor de talen Turks en Aramees. Ik heb ook wel eens Koerdisch getolkt, maar daar ben ik niet voor beëdigd. (---) ---dat heb ik ook niet verzocht."*[386] (onderstreping in beide citaten door AvdP)

Anders dan IJzerman de rechter voorhield, is er dus ook geen sprake geweest van drie beëdigde tolken Koerdisch, die onafhankelijk van elkaar de vertalingen van de cruciale gesprekken verzorgden en over en weer controleerden. Of de gebroeders Cetinkaya daadwerkelijk waren beëdigd in het vertalen naar en vanuit het Turks, blijft dubieus, gezien de opmerkingen hierover van de voorzitster van de SIGV. Maar er was in ieder geval geen sprake van beëdigde tolken Koerdisch. Ook hierover werd het hof onjuist voorgelicht.

54. De kennis van het gesproken Kurmançi schiet aantoonbaar te kort

Aan Tayyar Cetinkaya is in zijn verhoor bij de rechter-commissaris een voor de bewijsconstructie van het hof cruciale zin voorgelegd uit gesprek A-1-1: in de vertaling van de taptolken het gesprek over de theetuin. De overzichten laten zien dat hij de eerste vertaler van dit gesprek was en dat hij dat karwei heeft 'geklaard' samen met de tolken 2 en 3, zijn broer Tekin en Aksan, en een mysterieuze tolk met het nummer 382. In het gesprek wordt de Koerdische taal Kurmançi gesproken met het dialect van Lice, zoals Baran Rizgar heeft vastgesteld, waarover zo direct meer.

In gesprek A-1-1 is de zin "*Eww iiii boxçe hebû(n) ya!*" door de taptolken vertaald als *"Die eh … er was een tuin toch?"*. Zij verstonden namelijk in plaats van het woord *'boxçe'*, dat 'bundel' ofwel 'vluchteling' betekent, het woord *'baxçe'*, dat 'tuin' betekent. Totdat de originele kopie van het gesprek aan verzoekers advocate was verstrekt, hoorde ook de deskundige Kurmançi, Baran Rizgar, in het woord een klank die tussen een 'o' en een 'a' in lag.[387] Op de finesses van de juiste vertaling wordt bij de behandeling van de afzonderlijke Öge-zaak ingegaan. Maar omdat Rizgar in 2013 liet weten dat een vertaalfout indertijd een gevolg had kunnen zijn van het feit dat *'baxçe/tuin'* een woord was dat vaker voorkwam dan '*boxçe/bundel',* is Tayyar Cetinkaya in zijn verhoor in 2014 de zin voorgelegd "*Eww iiii boxçe hebû(n) ya!*", met de vraag wat daarvan volgens hem de Nederlandse vertaling was. De door Cetinkaya in het kabinet van de rechter-commissaris gegeven vertaling luidde: *"Datgene waarom het zou zijn."*[388] Deze ter plekke gegeven vertaling slaat de plank volledig mis en lijkt niet in de verste verte op de eerder door de taptolken zelf gegeven vertaling: *"Die eh … er was een tuin toch?"*, waarbij werd uitgegaan van het woordje *'baxçe/tuin'*. Maar evenmin komt zijn vertaling ook maar in de buurt van die van de andere vertalers van deze zin, zoals de deskundige Baran Rizgar, die na het beluisteren van de dit jaar afgegeven identieke kopie van het gesprek, thans zeker weet te horen dat wordt gesproken over '*boxçe/bundel'* en de zin daarom vertaalt met: *"That … errr … bundle, you know. (buidel, vluchteling)"*.

[385] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya, 12 september 2014, sub 56
[386] proces-verbaal verhoor Iliye Aksan, 25 april 2014, sub 4 en 11
[387] bijlage 74 bij aanvulling herziening d.d. 26 februari 2015: brief d.d. 24 september 2013 van Baran Rizgar, sub 5
[388] proces-verbaal van verhoor Tayyar Cetinkaya, 3 oktober 2014, sub 24

Deze misser van Tayyar Cetinkaya, de belangrijkste taptolk in de zaak van verzoeker – hij staat bij vrijwel alle Koerdische gesprekken als vertaler genoemd – doet het ergste vrezen voor de juistheid van de geleverde vertalingen uit het Kurmançi. Het bevestigt de eerdere constatering van professor Van Bruinessen dat het meest positieve dat hij over het werk van de politietolken kon zeggen, was: *"dat de transcriptie vaak slordig en de vertaling onvolledig waren."* Het onvermogen van Cetinkaya laat zien dat IJzerman de rechter heeft misleid met zijn uitspraak: *"Alle drie de tolken hebben een gedegen kennis van het Koerdisch (Kurmanci)".* Deze uitspraak van de leider van het onderzoek is echter wel één van de uitspraken waarop het hof zijn vertrouwen in de gepresenteerde tapvertalingen en –samenvattingen heeft gebaseerd.[389] Ten onrechte, is nu gebleken.

Bij de behandeling van de afzonderlijke zaken zal worden ingegaan op de overige ernstige vertaalfouten die met het beluisteren van de identieke kopieën van de Koerdische gesprekken zijn gebleken. Het zijn fouten die immer belastend zijn geweest voor verzoeker, fouten bovendien die de essentie van het daadwerkelijk besprokene tot op het bot blijken aan te tasten.

De nieuwe feiten laten zien dat het hof zich in de waardering van de betrouwbaarheid van het bewijsmateriaal ten onrechte heeft verlaten op uitspraken van de onderzoeksleider IJzerman dat het om drie beëdigde vertalers ging met een gedegen kennis van de betreffende talen. Maar ook diens bezwering dat het om volstrekt betrouwbare tolken ging die nooit informatie aan derden zouden verstrekken over het onderzoek, blijkt door de nieuw opgekomen feiten te worden weersproken.

55. Geen informatie-uitwisseling met derden?

Tayyar Cetinkaya was niet alleen de centrale taptolk in het onderzoek tegen verzoeker en daarmee de hoofdvertaler van vrijwel alle voor het bewijs cruciaal gebleken gesprekken, of zij nu in origine in het Koerdisch, Turks of Engels waren gevoerd. Hij had ook een beslissende rol in de informele contacten van het team met de Turkse autoriteiten, zo is in hoofdstuk I besproken. Zijn rol als intermediair voor de Turken is bijkans legendarisch te noemen, als we de tot nu toe gehoorde getuigen mogen geloven. De toenmalige liaison officer in Istanbul, Schalks, drukt zich het stelligst uit: *" Van de Turkse autoriteiten hoorde ik dat hij (Cetinkaya) voor ons werkte, maar dat hij ook voor hen werkte. (---) We hebben gesprekken gevoerd in Ankara met iemand van het smokkeldepartement en een collega en we hadden het over de informatie-uitwisseling in het algemeen en zij vertelden ons dat als zij iets wilden hebben, zij dat zouden krijgen omdat zij Cetinkaya konden bellen: 'Hij werkt voor jullie, maar ook voor ons'. (---) Je zou dan denken dat die tolk de Nederlandse belangen behartigt, maar hij heeft eigenlijk Turkse belangen vertegenwoordigtd."*[390] (onderstreping door AvdP)

Ook Jeroense roemt de contacten van Tayyar Cetinkaya met hoge Turkse justitiële- en politie-autoriteiten. *" Cetinkaya had een goede ingang bij Arslan."* (lees: Emin

[389] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.5, waar het hof IJzerman letterlijk citeert uit zijn verhoor bij de rechter-commissaris op 15 april en 25 mei 1999
[390] proces-verbaal verhoor Schalks in herzieningsonderzoek, 30 januari 2014 sub 11, 37, 64 en 69

Arslan, toenmalig hoofd van het Smokkeldepartement in Ankara) [391] Cetinkaya ontkent dit niet: *"Ik was de schakel. (---) Ik liep overal binnen. (---) Ja, ik kende de mensen, het ging op basis van vertrouwen. (---) Dat bestond aan beide kanten, politie en justitie. Bijvoorbeeld tussen mij en Arslan, Caliskan, Sener en Sahin."*[392] Vanuit Turkije werd juist Cetinkaya weer geroemd door Emin Arslan als degene die in de succesvolle samenwerking tussen Nederland en Turkije in het onderzoek tegen verzoeker van onschatbare waarde is gebleken.[393] Emin Arslan was niet zomaar een Turkse politiebaas in die tijd. Hij liet in 2010 op televisie weten: *"Ik heb (---) tussen 1993 en 1997 vier jaar het voorzitterschap van de geheime inlichtingendienst bekleed. Voorts was ik tussen 1997 en 2001 president van de eenheid Smokkelarij en Georganiseerde Criminaliteit. (---) Zoals ik (---) zal toelichten, zijn er in 1998 om te beginnen tegen Huseyin Baybasin en andere soortgelijke organisaties onder mijn leiding operaties uitgevoerd.*[394] De warme contacten van Tayyar Cetinkaya reikten in Turkije van de politiechef Sayin, die het onderzoek tegen Baybasin leidde, tot op hoog niveau. Arslan legt zelf uit waarom hij deze vriendschap met een eenvoudige Nederlandse taptolk onderhield: de *'tolk'* was voor *'ons'* van *'onschatbare waarde'* in o.a. het onderzoek tegen verzoeker, wiens naam op de dodenlijst van minister-president Tansu Çiller prijkte.

Het is deze intermediair tussen het Kernteam Noord en Oost Nederland en de Turkse politie en justitie, waarover IJzerman beweerde dat het een volstrekt betrouwbare, onafhankelijke tolk betrof, die nooit informatie aan derden zou verstrekken over het onderzoek. Misschien bedoelde IJzerman aan te geven dat de Turkse autoriteiten in deze geen derde partij waren, maar deel uitmaakten van het onderzoek tegen verzoeker. Maar als IJzerman dat niet heeft bedoeld − 'officieel' werd er in deze zaak immers niet 'samengewerkt' met Turkije − dan is zijn voorlichting aan de rechter over de ingezette tolken ook op dit punt volstrekt misleidend geweest. Het is desondanks wel informatie geweest waarop het hof zijn overtuiging dat het met betrouwbare vertalingen van doen had, mede heeft gebaseerd. Ook hierin blijkt het hof op grond van de nieuw opgekomen feiten misleid.

Hiervoor is gesproken over de brief die de voorzitter van het College van procureurs-generaal, mr. C.R.L.R.M. Ficq, op 10 maart 1998 deed uitgaan aan alle hoofdofficieren van justitie over de samenwerking met de Turkse autoriteiten. De brief vermeldt: "*Het is uitdrukkelijk niet gewenst dat de leden van het Openbaar*

---

[391] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 133

[392] Hüday Sahin was de Turkse narcotica-chef die direct onder Ferruh Tankuz functioneerde. Zie proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 9, 7 en 10

[393] herzieningsverzoek 18 april 2011, p 21 sub 23 en bijlagen 27 en 27A bij dit herzieningsverzoek: Jan Meeus, NRC Handelsblad, d.d. 5 maart 2007 (Dit brengt iedereen in verlegenheid) en 7 maart 2007 (Die tolk moest weg. Ze hebben hem gelubt). In het interview van 5 maart 2007 spreekt Emin Arslan, op dat moment directeur-generaal van de Turkse nationale politie, over Cetinkaya onder de gefingeerde naam Ahmet Celik. *"Een van de constante factoren in de succesvolle samenwerking tussen Nederland en Turkije is volgens Arslan de Turkse tolk Ahmet Celik. In de onderzoeken naar Baybasin en de 4M-bende is hij van onschatbare waarde geweest, stelt Arslan."*

[394] bijlage 20 bij herzieningsverzoek 2011: Via de Turkse zender Habertürk liet Emin Arslan op 6 december 2010 weten: *"Ik heb (---) tussen 1993 en 1997 vier jaar het voorzitterschap van de geheime inlichtingendienst bekleed. Voorts was ik tussen 1997 en 2001 president van de eenheid Smokkelarij en Georganiseerde Criminaliteit. (---) Zoals ik (---) zal toelichten, zijn er in 1998 om te beginnen tegen Huseyin Baybasin en andere soortgelijke organisaties onder mijn leiding operaties uitgevoerd."*

Ministerie, politie of tolken direct contact opnemen met het Turkse ministerie van Justitie zoals in het verleden wel is voorgekomen.[395] IJzerman was onderzoeksleider van belangrijke Turkije-onderzoeken in die jaren. Hij zou in maart 1999, toen hij de rechter-commissaris 'unverfroren' aangaf met betrouwbare tolken te werken die *'niet lekten naar derden'* , geen wetenschap hebben gehad van deze zorg van het College? Zijn hoofdofficier van justitie zou hem daar niet over hebben ingelicht? Dit laatste lijkt zeer onaannemelijk en maakt de misleiding van het hof in deze extra schrijnend.

Aan de Nederlandse liaison in Turkije, Schalks, is door het Smokkeldepartement van het ministerie van Justitie in Ankara met zoveel woorden meegedeeld dat Tayyar Cetinkaya niet alleen voor Nederland werkte, maar óók voor de Turkse autoriteiten. Deze informatie van Schalks plaatst serieuze vraagtekens bij de overtuiging van het hof dat het niet aannemelijk was geworden *"dat één van de tolken in opdracht van de Turkse overheid doelbewust telefoongesprekken onjuist zou hebben vertaald".*[396] De meer dan ernstige vormen van vertalingsgesjoemel welke nu bij het beluisteren van de identieke kopieën van het originele audiomateriaal zijn gedetecteerd, kunnen deze twijfel slechts verdiepen. De in de afzonderlijke zaken te bespreken rapportages van Ton Derksen, Richard Gills en Baran Rizgar over afzonderlijke gesprekken, leveren nieuwe feiten op die de conclusie van het hof dat er niet doelbewust onjuist is vertaald, rechtstreeks tegenspreken.

Het hof heeft zijn oordeel over de betrouwbaarheid van 90% van het bewijsmateriaal, de tapverbalen, mede gebaseerd op de informatie van onderzoeksleider IJzerman dat er met *'betrouwbare'*, *'zorgvuldig geselecteerde'*, *'beëdigde'* tolken was gewerkt, die in het geval van belangrijke gesprekken onafhankelijk van elkaar *'gedrieën'* elkaars vertalingen toetsten. De nieuw opgekomen feiten laten zien dat het hof op deze punten, waarop het mede zijn vertrouwen baseerde, serieus is misleid. Ernstiger nog is dat één van de centrale taptolken, die bij alle cruciale gesprekken als vertaler staat genoemd, naar wetenschap van de toenmalige liaison in Turkije, indertijd direct voor de Turkse autoriteiten werkte.

Vertalingsbedrog of *'fitness for purpose'*?

Het hof heeft uitgebreid gemotiveerd waarop het de betrouwbaarheid van de gepresenteerde tapverbalen heeft gebaseerd. De hiervoor behandelde nova tonen aan dat het hof serieus is misleid over enkele belangrijke feiten waarop het deze conclusie baseerde. Maar het hof had nog meer ijzers in het vuur. Weliswaar had de deskundige Van Bruinessen reeds toen zijn vraagtekens geplaatst bij de juistheid van de vertalingen van de taptolken in de zaak, maar een op het laatste moment ingekomen rapportje van de forensisch deskundige Broeders van het NFI liet het hof weten dat in de 30 door deze deskundige onderzochte gesprekken de Nederlandse samenvattingen en vertalingen niet *'significant'* bleken af te wijken van de gesproken tekst. Deze 'deskundige' opinie maakte het hof tot de zijne. Op grond van dit onderzoek *"bestaat er bij het hof geen twijfel (meer) over de vraag of de vertalingen die de politietolken hebben gemaakt in essentie weergeven datgene dat besproken is door de deelnemers aan de afgeluisterde gesprekken"*[397]

[395] bijlage 76 bij aanvulling herzieningsverzoek d.d. 26 februari 2015 **:** brief d.d. 10 maart 1998 van mr. C.R.L.R.M. Ficq, Voorzitter College Procureurs-generaal aan alle hoofdofficieren van justitie
[396] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 7.4 ad e
[397] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.11

Zelfs de voor eenieder duidelijke misser in de vertaling van de zinsnede '*to make him call'* in '*hem koudmaken'* kon het hof niet echt imponeren tegen de achtergrond van het Broeders-criterium: *"is de essentie van het besprokene correct weergegeven"*. [398]

Begin april 2015 is voor het eerst ook aan verzoekers advocate een identieke kopie afgegeven van het audiomateriaal van een aantal gesprekken welke centraal staan in de bewijsconstructie van het hof van de zes zaken waarvoor verzoeker is veroordeeld. Voor het eerst kon nu enigszins helder worden verstaan wat in deze gesprekken werd gezegd, inclusief de achtergrondgeluiden, de soms hoorbare onsamenhangende woordflarden, klikken en stiltes. Met name in de onderzochte Engelse en Koerdische teksten komen vertalingsfouten voor die ontlastende zinsneden veranderen in ernstig belastende zinsneden. De schade overziend van de analyse van slechts enkele gesprekken, valt in redelijkheid niet meer te ontkennen dat het fouten betreft die de essentie van het besprokene in belastende zin tot op het bot raken. De juiste vertaling die nu mogelijk is vanaf het originele audiomateriaal laat zien dat het werkelijk in de gesprekken besprokene op geen enkele wijze zinvol kan bijdragen aan de bewezenverklaring van de feiten. Het waren de foute, immer belastende vertalingen uit met name het Koerdisch en Engels, die de bouwstenen vormden voor de bewijsconstructies. Tevens werden door de taptolken ontlastende delen van gesprekken consequent uit de samenvattingen gelaten. Het hof is indertijd al gewezen op één voorbeeld: de Istanbul-tap waar de aan het hof gepresenteerde samenvatting bij herhaling die zinsneden onvertaald liet waaruit bleek dat verzoeker tijdens het gesprek niet anders dan in Istanbul kon verblijven. Uit de verklaring van rechercheur Jeroense, tapcoördinator, blijkt dat ook hij weinig tot geen zicht had op wat de taptolken zinvol genoeg achtten om in de samenvatting voor hem weer te geven. Op de vraag of hij één van de verbalisanten was die met de tolk de samenvattingen en vertalingen in tapverbalen neerlegde, antwoordde hij: *"Meestal keken we naar de taalkundige inhoud van het gesprek. Ik kan een gesprek niet samenvatten en interpreteren omdat ik geen Turks spreek. We keken taalkundig naar de tekst. (---) Ik vatte niet samen wat een tolk vertolkt. (---) De tolken vatten gesprekken samen. Ik kreeg geen letterlijke vertaling van gesprekken te zien. <u>De gedeelten die van belang waren, werden letterlijk uitgewerkt.</u> <u>Dit werd door de tolk geselecteerd.</u>"* (onderstreping door AvdP)[399] Het waren dus de tolken, lees: met name Tayyar Cetinkaya, die beslisten wat in de Nederlandse samenvattingen voor het procesdossier terecht kwam van de oorspronkelijke tekst.

Ik zal de belangrijkste gevonden vertalingsfouten hieronder bespreken aan de hand van nieuw opgekomen nova als het boek van Ton Derksen, 'Verknipt bewijs'[400] en zijn nadere analyses op basis van het 'originele', recent afgegeven audiomateriaal van een aantal gesprekken. Het gaat om zowel een analyse van de voor de bewijsconstructie van de Öge-zaak relevante gesprekken[401] als ook de analyse van enkele voor het bewijs van de heroïne-zaak cruciale gesprekken.[402] Bij de analyse van de Öge-zaak is gebruik gemaakt van de analyse en

---

[398] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.12
[399] proces-verbaal verhoor A.C. Jeroense in herzieningsonderzoek, 28 februari en 4 april 2014, sub 159
[400] bijlage 73 bij aanvulling herziening, 26 februari 2015: Derksen, *Verknipt bewijs*, 2014
[401] **bijlage 102**: (1) Prof. T. Derksen: A-1-1, een analyse, 14 argumenten voor manipulatie, 14 oktober 2015; (2) A-1-4, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015; (3) A-1-5, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015 en (4) Analyse van de overwegingen van het hof in de Öge-zaak, 19 oktober 2015
[402] **bijlage 103:**
bijlage 103.1 (1.) e-mail van Van der Plas aan mr. Aben en mr. Wijnnobel d.d. 28 juni 2015; (2.) A-6-101 Een analyse: elf argumenten voor manipulatie, Ton Derksen, 26 juni 2015;

vertalingen uit het Koerdisch door de deskundige, tevens native speaker Kurmançi, Baran Rizgar, van gesprek A-1-1[403] en een deel van gesprek A-1-5[404]. Deze vier nova spreken met kracht van argumenten en feiten de analyse tegen van de noch Koerdisch noch Turks sprekende NFI-deskundige Broeders, dat de gevonden missers in de vertalingen niet de essentie van het besprokene aantasten. De nova laten tevens zien dat technische artefacten als onverklaarbare 'stiltes' en klikken gepaard gaan met in de door de sprekers gebruikte taal onbegrijpelijke woordflarden en halve woorden, hetgeen extra bewijs oplevert van het 'knippen en plakken' in het oorspronkelijke materiaal.

De nieuwe analyses op grond van de uiteindelijk afgegeven identieke kopieën van de oorspronkelijke gesprekken tonen tevens aan dat specifieke cruciale zinsneden voor de bewijsconstructies van het hof, non-existent zijn, maar creatief zijn toegevoegd door de taptolken of in enkele gevallen aantoonbaar afkomstig zijn uit gesprekken van vóór 1994.

DE AFZONDERLIJKE ZAKEN: DE ÖGE-ZAAK EN HEROÏNE-ZAAK

De Öge-zaak, feit 1/dossier 1

Het belangrijkste feit waarvoor het hof verzoeker veroordeelde, betreft de moord in Turkije op 9 november 1997 op een zekere Öge. Het is het enige feit waarvoor het hof indertijd de straf van levenslang kon opleggen. Het is ook het feit waarvoor de meeste nova van importantie zijn opgekomen.

Verzoeker zou voor het plegen van deze moord vanuit Nederland telefonisch opdracht hebben verstrekt aan de zich in Turkije bevindende Yavuz Yavuztürk en Nuri Korkut, zo luidt de bewijsconstructie van *het hof: "Verdachte had voor de moord telefonisch contact met Yavuz en Nuri Korkut (---) Daaruit blijkt dat verdachte opdrachten met betrekking tot de moord geeft, indirect de personen die uiteindelijk de opdracht moesten uitvoeren, aanstuurt en de gang van zaken daaromheen dirigeert."*[405]

Vervolgens zou verzoeker kort na de moord zijn geïnformeerd over de moord en daarna op de hoogte zijn gehouden van details. Het arrest noteert: "*Ook uit de telefoongesprekken na de moord blijkt van die betrokkenheid. Als blijkt dat Öge op 9 november 1997 's middags om 16.25 in een theetuin in Istanbul wordt vermoord, wordt verdachte kort daarna, om 17.16*

---

bijlage 103.2 (1.) e-mail Van der Plas aan mr. Aben en mr. Wijnnobel, d.d. 29.6.2015; (2.) A-6-103 deel I: een nieuwe vertaling en een analyse – 16 argumenten voor manipulatie; (3) A-6-103 deel II: Analyse en transcriptie van het deelgesprek met Priescu – dertien argumenten voor manipulatie; (4.) e-mail Van der Plas aan Van Bruinessen d.d. 9.6.2015 en e-mail Van Bruinessen aan Van der Plas d.d. 21.6.2015; (5.) e-mail Van de Ven aan Van der Plas d.d. 7.6.2015; (6.) e-mail Van de Ven aan Van der Plas d.d. 17.6.2015 (7.) e-mail Van de Ven aan Van der Plas d.d. 29.6.215
bijlage 103.3 (1.) e-mail van Van der Plas aan mr. Aben en mr. Wijnnobel d.d. 28 juni 2015; (2.) A-6-104 – Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, Ton Derksen & Richard Gill, 26 juni 2015; (3.) e-mail Van de Ven aan Van der Plas d.d. 24 juni 2015

[403] **bijlage 104**: e-mail van Baran Rizgar d.d. 22 augustus 2015, met bijlagen: (1) brief d.d. 14 juli 2015 aan Baran Rizgar; (2) Kurdish Transcript; (3) English translation of the Kurdish Transcript; (4.) brief van Baran Rizgar aan A.G. van der Plas d.d. 24 september 2013; (5) Omissions and errors in the court interpreter's Kurdish transcript and translation; (6) diverse voorbeelden uit Koerdisch-Engelse woordenboeken

[404] **bijlage 105:** e-mail d.d. 6 oktober 2015 met transcriptie en vertaling en analyse van Baran Rizgar

[405] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1

uur, door Yavuz gebeld dat de 'opdracht' in de tuin was uitgevoerd, waarop verdachte verheugd reageert (tapgesprek A-1-1)". In tapgesprek A-1-3 zou verzoeker volgens het hof opdracht geven dat over deze zaak niet mag worden gesproken. En uit de tapgesprekken A-1-4 en A-1-5 leidt het hof af dat er met verzoeker details over de moord worden uitgewisseld. In tapgesprek A-1-4 zou sprake zijn van *"de eerloze Sakkali (man met de baard) terwijl op de foto van het slachtoffer in de Hürriyet een persoon te zien is met een volle baard."* In tapgesprek A-1-5 worden in de interpretatie van het hof details over de liquidatie besproken: *"dat het contract op de werkplaats was"* en *"dat daarbij één keer op hem was geschoten."* De bewijsoverweging eindigt met de woorden: "*Het hof is van oordeel dat tussen verdachte, die in Nederland verbleef, en Yavuz, Nuri Korkut en de pleger van het feit, een zeer nauwe samenwerking heeft bestaan, die op niets anders dan de dood van Sadik Suleyman Öge gericht kon zijn. Verdachte moet dan ook als mededader worden aangemerkt en daaraan doet niet af dat verdachte bij de moord niet lijfelijk aanwezig was."* Tot slot achtte het hof het van belang dat verzoeker tegenover de rechter-commissaris aangegeven zou hebben dat gesprek A-1-1 met Yavuztürk over krantenberichten over de moord moest zijn gegaan, terwijl op het moment van het gesprek hierover nog niet in een krant kon zijn gepubliceerd. [406]

De uitkomsten van het nieuwe technische onderzoek

Het bewijs van de moord is door het hof in feite geheel afgeleid uit de interpretatie van telefoongesprekken, dat wil zeggen de in tapverbalen neergelegde vertalingen en samenvattingen ervan door de taptolken. De vier in het arrest expliciet genoemde gesprekken, A-1-1, A-1-2, A-1-3 en A-1-5 zijn alle (opnieuw) onderzocht in het aanvullende onderzoek van de advocaat-generaal. De uitkomsten van dat puur technische onderzoek zijn hiervoor uitgebreid besproken in hoofdstuk III. De nova 39 t/m 46 tonen sterke aanwijzingen voor plaatsgevonden manipulatie: onverklaarbare versnellingen van de opnamen, modemsignalen in de gesprekken A-1-1 en A-1-5, het ontbreken van de JTS-header, de fenomenen van een afwijkende beltoon en een schakelklikpatroon van een hefboomschakelaar in gesprek A-1-4, het ontbreken van een eindegesprekstoon en het desondanks onverklaarbaar aanslaan van de PTT-tijdmelding Tante Cor, het plotsklaps afbreken van gesprekken midden in een woord of zin en het gelijktijdig voorkomen van soms wel drie verschillende lichtnetfrequenties in één gesprek. Twee specialisten in de waarschijnlijkheidstheorie, Ton Derksen en Peter Grünwald, analyseerden de meetuitkomsten van dit onderzoek in termen van '*likelihoods*'. Zij stellen op basis daarvan de mogelijkheid dat er niet is gemanipuleerd op maximaal 1% en de waarschijnlijkheid dat er wel is gemanipuleerd op 99%. [407] In hoofdstuk II: de nova 23 t/m 25, is besproken dat de analoge tapkamer waar de gesprekken A-1-1 t/m A-1-5 en andere daaraan voorafgaande gesprekken zouden zijn opgenomen, geen technische bescherming bood tegen manipulatie door onbevoegden en onbevoegd handelende bevoegden. De praktijk binnen de tapkamers van de jaren 90 bood deze bescherming evenmin op organisatorisch niveau. De banden waarop deze gesprekken zijn opgenomen ontberen bovendien het (door de fabrikant wel geleverde) FSK-signaal als garantie van authenticiteit van het opgenomen tapmateriaal.

De nova van 2011

De nieuwe technische uitkomsten komen grotendeels overeen met de resultaten van onderzoek op deze gesprekken van de TCEAS-deskundige Shlomo Peller en vormen daarvan

[406] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1, pp. 28 en 29
[407] zie hiervoor novum 45 en bijlage 93: Derksen en Grünwald, Stand van Zaken II, 30 augustus 2015

een bevestiging. In de herzieningsaanvraag van 2011 zijn deze reeds gepresenteerd als een puur novum in de zin van het oude artikel 457 lid 2 Sv, omdat geen eerder technisch onderzoek op drie van deze door het hof als bewijs gebruikte gesprekken had plaatsgevonden. Broeders van het NFI had alleen gesprek A-1-4 onderzocht, maar zijn methode van onderzoek was slechts auditief, met voorbijgaan aan het bestaan van mogelijke technische artefacten zoals afwijkende beltonen en eindegesprektonen, het ontbreken van JTS-headers en onverklaarbare versnellingen. Bovendien was hij zelf geen kenner van de Turkse taal, waarin gesprek A-1-4 werd gevoerd. [408]

In de herzieningsaanvraag van 2011 is eveneens een ander opvallend novum in deze zaak besproken. Het betreft het feit dat de twee personen aan wie volgens het hof verzoeker de opdracht tot moord had gegeven, in Turkije nooit zijn veroordeeld voor het plegen ervan. Sterker, Yavuz Yavuztürk is in 2004 conform de eis van de OvJ door de Turkse rechter vrijgesproken van enigerlei betrokkenheid bij de moord en de andere persoon, Nuri Korkut, is zelfs nooit als verdachte van het plegen van deze moord aangemerkt in Turkije. Minst genomen bevreemdt dit, als het hof het in zijn interpretatie van de tapverbalen bij het rechte eind zou hebben. Verzoekers betrokkenheid bij de moord wordt in de bewijsconstructie immers puur en alleen afgeleid uit zijn telefonische contacten met deze personen, in het bijzonder het feit dat hij kort na de moord door deze personen wordt gebeld over de uitvoering van de moord en specifieke details ervan.[409] Wanneer de tussenpersonen via wie het hof verzoekers betrokkenheid bij de moord construeert, achteraf niets van doen blijken te hebben gehad met de moord, vervalt ook de geconstrueerde relatie van verzoeker bij die moord, zou je logischerwijs concluderen. Dit geldt met name wanneer ieder ander bewijs voor betrokkenheid bij deze moord uitdrukkelijk ontbreekt. Eerder is al opgemerkt dat het Turkse strafrechtelijke onderzoek naar de moord op Öge, dat tot vrijspraak van Yavuztürk concludeerde en onvoldoende feiten opleverde om Korkut überhaupt te vervolgen, wel degelijk gebruik heeft kunnen maken van de in Nederland in deze zaak verzamelde tapgesprekken.[410] Het verschil in uitkomst is dus zeker niet te wijten aan het feit dat Turkije over minder informatie zou hebben beschikt over deze in Istanbul gepleegde moord dan het hof te Den Bosch. Integendeel, aan het hof is juist informatie onthouden waarover de Turkse officier van justitie wel beschikte toen hij de Turkse rechter vroeg Yavuztürk vrij te spreken van deze aanklacht.[411]

Dit blijkt o.a. uit een in 2008 door Yavuztürk afgelegde verklaring die als novum is ingebracht in de herzieningsaanvraag van 2011. Daaruit blijkt dat Yavuztürk omstreeks maart/april 1997 op verdenking van het plegen van deze moord is gearresteerd en gedurende vele weken hevig is gemarteld om hem een bekentenis te ontlokken. Tijdens die verhoren is hij ook geconfronteerd met *"schriftelijke telefoonopnamen"* waarvan de beulen zeiden *"dat deze uit Nederland afkomstig waren."* Ze zeiden hem: *"Dit zijn gesprekken tussen jou en Huseyin Baybasin waarin hij jou een opdracht tot moord geeft"*. Yavuztürk verklaart: *"Ik wist in ieder geval dat dat niet kon kloppen. (---) Uiteindelijk heeft de rechter in mijn zaak*

---

[408] herzieningsaanvraag d.d. 18 april 2011 sub 88-90
[409] arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1
[410] De tapgesprekken uit zaaksdossier 1 zijn op 27 maart 1998 aan Turkije overgedragen voor het strafrechtelijk onderzoek in de zaak aldaar. Zie bijlage 52 bij herziening 2011 : proces-verbaal F. J. Reuvers, IRT Noord- en Oost- Nederland, d.d. 17 februari 1999, betreffende rechtshulpverzoek Parket Hoofdofficier te Bakirköy, genummerd 1997/52508
[411] herzieningsaanvraag. d.d. 18 april 2011: p. 69 sub 92 en bijlage 55: proces-verbaal terechtzitting Rechtbank voor zware strafzaken te Bakirköy, d.d. 13 oktober 2004, dossiernr. 2001/429

vastgesteld dat ik niet veroordeeld kon worden op alleen mijn eigen verklaring die ook nog eens onder marteling was verkregen." [412]

In de periode dat Yavutürk deze zware martelingen onderging was in het opsporingsonderzoek ook de 'officiële' samenwerking tussen het Kernteam Noord en Oost Nederland en het Turkse team in volle omvang aangevangen. Op 23 april 1998 werd zelfs Nuri Korkut nog door de Nederlandse en Turkse teams gezamenlijk gehoord. Het proces-verbaal van verhoor laat zien dat Nuri Korkut in dat verhoor niet alleen iedere betrokkenheid bij de moord op Öge ontkent, maar ook het feit dat hij daarover ook maar met één woord zou hebben gesproken met verzoeker.[413] Wat het proces-verbaal niet vermeldt, is hetgeen de tevens bij het verhoor aanwezige waarnemer Tayyar Cetinkaya recent onthulde, te weten dat Nuri Korkut bij dit verhoor langdurig had geklaagd over ernstige martelingen door de Turkse politie tijdens de verhoren in de heroïne-zaak. Met die klacht heeft het Nederlandse team echter niets gedaan, aldus Cetinkaya. Men zei: *"dat het op Turks grondgebied was en dat zij er niets mee te maken hadden."*[414] Hierover heeft het team indertijd evenmin de rechter ingelicht.

Over de arrestatie en eveneens zware martelingen van Yavuztürk in de Öge-zaak is de Nederlandse rechter evenmin tijdig ingelicht. Gezien de nauwe samenwerking tussen de twee teams op dat moment kan het niet anders dan dat het onderzoeksteam hiervan wetenschap heeft gehad. In de aanvraag van 2011 stelde ik al de vraag waarom de verklaring die Yavuztürk in 1998 moet hebben afgelegd en welke in de Turkse strafprocedure tot zijn vrijspraak leidde, niet in de Nederlandse strafprocedure is ingebracht. Deze verzoeker sterk ontlastende verklaring is de Nederlandse rechter ook onthouden, evenals de aperte aanwijzingen van marteling van twee medeverdachten. Ik kwalificeerde dit achterhouden van Yavuztürks verklaring eerder al als een ernstige inbreuk op de in acht te nemen behoorlijke beginselen van behoorlijke opsporing en vervolging en als opzettelijke misleiding van de rechter. Tijdige kennisneming door het hof van al deze in 2011 bekende nova zouden indertijd niet alleen tot vrijspraak van verzoeker van dit feit hebben geleid, maar tevens tot het niet-ontvankelijk verklaren van het openbaar ministerie voor mede dit feit.

De nieuw opgekomen nova uit taalkundig onderzoek

Nu zijn daar de uitkomsten van het nieuwe technische onderzoek bijgekomen, die naar het inzicht van de deskundigen met 99% waarschijnlijkheid aangeven dat er met de onderliggende audio van het bewijs in deze zaak is gemanipuleerd. Daarnaast wijzen nieuwe taalkundige analyses van de gesprekken uit, dat de aan het hof gepresenteerde tapverbalen ernstig misleidende vertalingsfouten bevatten, die de essentie van het origineel besprokene ernstig en in belastende zin hebben vervormd. Voor het eerst konden deze analyses plaatsvinden op identieke kopieën van het originele audiomateriaal. Deze analyses wijzen mede uit dat onverklaarbare halve woorden en woordflarden worden omgeven door technische onregelmatigheden als onverklaarbare 'stiltes' en klikken: klassieke tekenen van 'plakken en knippen'. Het gaat om de volgende nieuwe deskundige inzichten ofwel 'nieuwe

[412] bijlage 56 bij herzieningsaanvraag 2011: verklaring Yavuz Yavuztürk, d.d. 11 januari 2008 alsmede bijlage 57: proces-verbaal terechtzitting Rechtbank voor Zware Strafzaken te Sinop (op instructie van de Rechtbank te Bakirköy) d.d. 1 juli 2002
[413] procesdossier, bijlage: D-6-45, pp. 1517 ev.
[414] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 41 en 3 oktober 2014 sub 32

gegevens' in de zin van het in 2012 geïntroduceerde artikel 457 lid 1 sub c Sv: nieuw onderzoek dat tot het ernstige vermoeden leidt, dat indien dit aan het hof bekend zou zijn geweest, dat zou hebben geleid tot vrijspraak van het tenlastegelegde dan wel niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie.

In de gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5, welke door het hof expliciet zijn genoemd als bouwstenen van het bewijs van verzoekers deelname aan de Öge-moord, zijn, zo staat nu vast, ernstige vertaalfouten geslopen, door onwetendheid als ook intentioneel. Deze vertaalfouten raken, zoals gezegd, niet alleen de essentie van het besprokene maar ook de essentie van de bewezenverklaring zoals in het arrest neergelegd.

GESPREK A-1-1

56. De cruciale vertaalfout in gesprek A-1-1: tuin in plaats van vluchteling

In de Öge-zaak wordt Baybasin ervan beschuldigd de moord op Öge geregeld te hebben. Deze moord vond plaats op 9 november 1997. De tijd van de moord ligt volgens de aanvullende bewijsmiddelen tussen 16.00 uur en 16.25 uur, Turkse tijd.[415]
Het hof gaat ervan uit dat in gesprek A-1-1 het bericht over de moord op Öge kort na die moord aan Baybasin is doorgegeven. Het arrest: "*Als blijkt dat Öge op 9 november 1997 's middags om 16.25 in een theetuin in Istanbul wordt vermoord, wordt verdachte kort daarna, om 17.16 uur, door Yavuz gebeld dat de 'opdracht' in de tuin was uitgevoerd, waarop verdachte verheugd reageert (tapgesprek A-1-1)".*[416]
Derksen werpt op grond van deze eerste overweging van het hof de vraag op of gesprek A-1-1 over de moord op Öge ging. De audio van het gesprek bevat namelijk geen directe of indirecte aanwijzing voor een moord en al helemaal niet voor een moord op Öge.[417]

Er is in het gerechtelijk vooronderzoek al veel te doen geweest over de juiste vertaling van dit korte gesprek van ruim een minuut. Het hof heeft zich verlaten op de vertaling van de taptolken, nr. 1 en in zijn kielzog de nrs. 2 en 3. Zij vertaalden de eerste zinnen van het gesprek als volgt:

> **Y: Oom dat ding,...dat is geregeld/geklaard.** *(taptolken #1,#2 en #3 samen)*
> Of: Oom, die dinges is oké, dat is geklaard. *(taptolk #3)*
> **B: Welke?**
> **Y: Die … eh … er was een tuin toch?** *(taptolken #1,#2 en #3 samen)*
> *Of:* Die ene ehh van de tuin. *(taptolk #3)*
> **B: Ja**
> **Y: Dat is geklaard oom …!** *(taptolken #1,#2 en #3 samen)*
> Of: Die is klaar**.** *(taptolk #3)*

Het bracht het hof tot de overweging: "---*de verdachte wordt kort* (na de moord) *door Yavuz gebeld dat <u>de 'opdracht' in de tuin was uitgevoerd--</u>.*"

[415] aanvulling bewijsmiddelen d.d. 30 december 2002, sub 7.3
[416] arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1
[417] bijlage 102:. Derksen: A-1-1, een analyse, 14 argumenten voor manipulatie, 14 oktober 2015; p.1

De tekst waarop het hof zich baseert in deze conclusie, blijkt uiteindelijk een grove vertaal- en luisterfout te zijn, zo blijkt uit het nieuwe belangrijke novum, de vertaling en analyse van het gesprek door Baran Rizgar op basis van het beluisteren van een identieke kopie van het originele audiomateriaal van het gesprek.

Verzoeker liet de rechter-commissaris reeds weten bij daadwerkelijke beluistering van het gesprek te horen dat er niet over *'tuin'* en *'geklaard'* werd gesproken in dit korte gesprekje, maar over *"bundel'* (het Koerdische woord voor vluchteling) en over *'bevrijd/gered'*.[418] De discussie spitste zich erop toe of in het gesprek nu over *"boxçe hebû(n) ya!"* of *"baxçe hebû(n) ya!"* werd gesproken. *'Boxçe'* betekent 'bundel' ofwel 'vluchteling' en *'baxçe',* een uit het Turks afkomstig woord, wordt in bepaalde Koerdische dialecten ook wel als aanduiding van *'tuin'* gebruikt. De Nederlandse kenner Koerdisch professor Van Bruinessen, liet de rechter-commissaris in 2000 al weten na het beluisteren van het gesprekje: *"U vraagt mij nogmaals naar het gesprek te luisteren en mede te delen of ik het woord "Bachtsje" of het woord "Bokstje" hoor. Ik kan u hierop antwoorden dat ik het niet met zekerheid kan zeggen. Ik hoor namelijk in het woord een korte 'a' die enigszins gerond overkomt zodat sprake kan zijn van een 'o' klank. Het woord "Bachtsje" heeft meestal een lange 'a'."*[419] (de spelling van de Koerdische woorden is hier woordelijk overgenomen van de griffier, AvdP)

Nadat bekend was geworden dat de taptolken waarop het hof zich in de bewijsconstructie heeft verlaten, geen van allen beëdigd waren in het vertalen vanuit het Kurmançi, werd het tijd om op dit punt daadwerkelijk uitsluitsel te verkrijgen. Dit werd dringender nadat tolk nr. 1, die de leiding had gehad bij het vertalen van dit gesprek, de zin *"boxçe hebû(n) ya!"*, welke aanvankelijk door hem was vertaald als: "*Die ... eh ... er was een tuin toch?"*, bij de rechter-commissaris spontaan omzette in de zin: *"Datgene waarom het zou zijn."*[420] Voor een definitief uitsluitsel is de internationaal geroemde kenner van het Kurmançi, Baran Rizgar, benaderd. Hij is ook 'native speaker' van de taal. Hij is de schrijver van een — zo niet hét — standaard Engels-Koerdisch woordenboek, dat veel geciteerd wordt.[421] Hij is een kenner van Koerdische dialecten. Daarnaast schreef Rizgar een handleiding *Learn Kurdish* (1996) en een *Short grammar of Kurmanjii Kurdish* (1993). Deze worden al evenzoveel

---

[418] proces-verbaal van verhoor H. Baybasin, 4 maart 199, p. 2
[419] proces-verbaal van verhoor van M.M. van Bruinessen, 5 januari 2000, p. 2
[420] zie hiervoor novum 54 en proces-verbaal van verhoor Tayyar Cetinkaya, 3 oktober 2014, sub 24
[421] **Baran Rizgar (1993) *Kurdish-english English-kurdish Dictionary* (Ferheng) (Kurdish Edition), Londen: F.M. Onen, Bay Foreign Language Books, ISBN: 1873722052, 400 pages**.
- Amazon.com schrijft over hem: "*Author Baran Rizgar was born in the North of Kurdistan in 1957. A teacher & then an economics graduate in Turkey, he moved to Britain in 1988 & has been doing research into the Kurdish language & also teaching Kurdish to adults & writing on the Kurdish language. This dictionary is the result of this research."*
- Over dit woordenboek van de hand van Baran Rizgar, dat alom in wetenschappelijke publicaties geciteerd wordt, schrijft een onafhankelijke e-book site, http://www.ebookway.org/: *This dictionary is very practical and useful, especially for modern journalistic writing. Given the great profusion of sub-dialects in Kurdish, even within the Kurmanci dialect itself, there will be words that the user will be unable to find in this dictionary, but despite these limitations, created more by the situation of the Kurdish language itself than due to any shortcomings on the part of the compiler, this will likely be the preferred Kurdish dictionary for most English-speaking students of Kurdish(---) It is more practical than Michael Chyet's massive dictionary, especially for everyday use, and much superior to the tiny and almost useless dictionary of Amindarov or the one by Celebi and Sipka, which appears to have been copied largely from Rizgar, but with the unfortunate addition of a great many errors.*

geciteerd als zijn officiële wetenschappelijke publicaties.[422] Ook op de Koerdisch-gerelateerde website *Roj Bash Kurdistan*[423] wordt zijn woordenboek met respect genoemd. Op de vraag *'I need English-Kurmanji Dictionary'* komt het antwoord: *"The best one has been published in London by Baran Rizgarî some years ago"*.[424]

Rizgar is bovendien een internationaal erkend vertaler van het Koerdisch naar het Engels. De vertaling van Rizgar is, gezien diens staat van dienst en bewezen kennis, dus niet wéér een vertaling, naast die van de onbeëdigde taptolken en de onbekende RC-tolk. Het gaat hier om een gezaghebbende vertaling van een internationaal erkend vertaler en kenner van het Koerdisch en zijn dialecten.

Totdat de originele kopie van het gesprek aan verzoekers advocate was verstrekt, hoorde ook deze deskundige, net als Van Bruinessen vóór hem, in het woord *'boxçe'/'baxçe'* van gesprek A-1-1 een klank die tussen een 'o' en een 'a' inlag. In zijn brief van 24 september 2014 schrijft Rizgar na beluistering van het gesprek vanaf de cassettebanden die in het bezit waren van de verdediging: *"I think he says "boxçe" meaning "bundle", that is what I hear. But I can understand that the sound "o" pronounced in the word "boxçe" is somewhere between "o" and "a" and that may cause hesitation as to whether he is saying "baxçe/garden" or "boxçe/bundle", also because the word "baxçe/garden" is in more common use than "boxçe/bundle", one may tend to be more receptive towards it."*
Maar: "*Having said that there is another thing about the court interpreter's translation, it goes as "The one from that garden"; the Kurdish preposition "ji" (from, off) has not been used here to suggest that he says, "The one from that/the garden; therefore even if you interpret the word as "baxçe/garden, it still does not make a case for "the one from that garden", because he does not say, "ji baxçe" (from the garden) or "ji wî baxçeyî" (from that garden); he also does not use any connective endings/pronouns to suggest he means "of that garden"; all such interpretations are wrong even if we assume that they have got the word "baxçe/garden" right. (---) He is saying: "Ew (that) iiii (errr) boxçe/baxçe (bundle/garden)". So it is either "That errr bundle" which I think is the right one or "That errr garden". In either case he does not say "That from that bundle/garden" or "That of that bundle/garden"* ."[425] (onderstreping door AvdP)

Het kunnen beluisteren door Baran Rizgar van de identieke kopie van de originele audio van het korte gesprek heeft afgelopen zomer echter definitief uitsluitsel gegeven over de juiste vertaling van deze cruciale zinnen uit gesprek A-1-1. Rizgar heeft dit kunnen doen nadat in april 2015 de verdediging van verzoeker in het bezit was gesteld van een identieke kopie van het originele gesprek. Hem kon zelfs een kopie worden

---

[422] **Rizgar, B. (1996) Learn Kurdish, Dersēn Kurdī: Lithosphere Print & Production network, Baran Rizgar, B. (1993) Short grammar of Kurmanji Kurdish ((Kurdica editor)**

[423] http://rojbash.org/forums

[424] zie het antwoord op de vraag: '*I need English-Kurmanji Dictionary'* op de site: http://northerniraq.info/forums/viewtopic.php?f=8&t=865 :
"*The best one has been published in London by Baran Rizgarî some years ago. But it is absolutely out of order, or may be you could find old exemplaries selling on Internet by people. BTW, I can look tomorrow if others has been published and could be ordered*."

[425] bijlage 74 bij aanvulling herziening d.d. 26 februari 2015: brief d.d. 24 september 2013 van Baran Rizgar, sub 5

toegestuurd van een opname die naar de oorspronkelijke snelheid was teruggebracht, hetgeen een vertraging van 10% inhield.[426] Deze nieuwe kopie maakte een beter gefundeerd oordeel mogelijk voor Rizgar. En hij concludeert nu in zijn *'English Translation of the Kurdish Transcript'* van 2015: ***"However after listening to this clear digital copy I am able to assess this particular sound (o) and the word (boxçe) better;***
In spite of the sound being between 'o' and 'a';

i) In the clearer copy I can hear it is pronounced closer to 'o', so it is NOT halfway between;
ii) It is pronounced as a short vowel and slightly rounded; whereas 'a' in the word 'baxçe' is pronounced long, it is a long vowel. So in terms of phonetics my assessment favours 'boxçe', NOT 'baxçe'.[427]

Daarnaast geeft Rizgar nog een ander belangrijk argument, gebaseerd op zijn kennis van het dialect van de Koerdische gesprekspartners, waarom het woord op de audio '*boxçe*' is en niet '*baxçe*'. In het gebied namelijk waar de spreker Yavuz vandaan komt en waar Baybasin is geboren, te weten Lice, wordt 'tuin' niet als '*baxçe*' uitgesproken, maar als '*bexçe*', met een è-klank. De klank van het woord in gesprek A-1-1, die nu sowieso al dichter bij de '*o'* ligt dan bij de '*a'*, is in elk geval ver verwijderd van de '*e'* van het woord '*bexçe*'. Het woord móet dus '*boxçe*' = buidel, vluchteling zijn en niet '*baxçe*', dat bovendien nog een langgerekte '*a'* bezit in plaats van de in eerste instantie gehoorde korte '*a'*. Rizgar: *"After listening to this clearer copy, it became possible to determine the speaker A's accent confidently and I can confirm it is the accent of Lice area;*[428] *I also asked Ms. Van der Plas for confirmation of the area where the speaker was brought up and it was confirmed that he is from Lice; hence if he had meant 'garden' he would have pronounced the word as 'bexçe' and not as 'baxçe'.*

'Tuin' wordt niet alleen uitgesproken als '*bexçe*', het wordt ook zo geschreven, aldus Rizgar: *"in the written language it is spelled as 'bexçe'".* Rizgar heeft als bewijs kopieën bijgevoegd uit drie verschillende woordenboeken.[429] En hij laat ten overvloede nog weten: *"The word 'bexçe' is pronounced with an 'a' only in some areas close to Turkish inhabited areas or where Turks and Kurds are mixed together (Lice is NOT one of them); in those areas this happens under the influence of the Turkish language. The sound 'a' in the word 'baxçe' is a long vowel similar to 'a' in English words 'father', 'calm', 'car', 'bar', etc. (the same as International Phonetic Alphabet (IPA) symbol 'aː', namely a long 'a').* "[430]

---

[426] door de deskundige Van den Heuvel ter beschikking gesteld
[427] bijlage 104: e-mail van Baran Rizgar d.d. 22 augustus 2015, met bijlagen: brief d.d. 14 juli 2015 aan Baran Rizgar; Kurdish Transcript; English translation of the Kurdish Transcript
[428] Lice ligt in de provincie Diyarbakir en is ook de geboorteplaats van Baybasin.
[429] bijlage 104: e-mail van Baran Rizgar diverse voorbeelden uit Koerdisch-Engelse woordenboeken. De woordenboeken zijn: (i) *Kurdish English Dictionary* by Michael L. Chyet, Yalie University Press, (ii) *Kurdish English Dictionary* by Baran Rizgar, Bay Foreign Language Books (December 31, 1993), (iii) *Kurdisch-Turkish-French-English Dictionary* by Joyce Blau, Istanbul: Sosyal Yayinlari, 1991
[430] Er is zelfs een algemene neiging naar de è-klank in het Koerdisch Kurmanji, zo legt Rizgar uit: 'In Kurdish Kurmanji this inclination towards 'e' for those words that are pronounced with an 'a' in other languages (ie. Arabic, Persian, Turkish) is common; for example, *Ali, Hasan, Ahmed, Aisha (Ayşe in Turkish), Ankara* are pronounced in Kurmanji as *Elî, Hesen, Ehmed, Eyşe, Enqere*. The same happens to '*baxçe*'; '*bahçe*' in Turkish,

Het is in de woorden van Rizgar: *"another reason why the word is more likely 'boxçe/bundle' than 'baxçe/bexçe/garden'; because if the Kurmanji speaker from Lice had meant "garden", he would have pronounced it as "bexçe" and the first vowel would not have been between 'a' and 'o', it would have been 'e' as in 'bet, and, the first vowel would have been pronounced the same as the second vowel (both 'e', NOT an 'a' and an 'e')."*

Kortom, als Yavuz 'tuin' had gezegd, had 'b*exçe'* (met een è-klank) moeten klinken. Die klank klinkt in geen geval. Het gesproken woord in A-1-1 kan dus niet *bexçe/tuin* zijn. Voor de deskundige en native speaker Kurmançi, Baran Rizgar, ligt bij het horen van de nieuwe naar de juiste snelheid gecorrigeerde originele opname de klank niet langer *'halfway'* tussen de 'o' en de 'a', maar dichter bij de 'o'. De Koerdische spreker uit de buurt van Lice moet het dus over *boxçe/buidel* gehad hebben.

Dit betekent dat het, anders dan het hof is voorgespiegeld, in gesprek A-1-1 niet over een *'tuin'* gaat, maar over een *'vluchteling'*. Dit is een verschil in vertaling die niet alleen de essentie van het besprokene raakt, maar ook de essentie van de bewijsconstructie van het hof in de Öge-zaak waarop het oordeel van levenslang is gebaseerd.

57. De vertaling *'tuin'* is ook in termen van semantiek verkeerd

Het is niet alleen in termen van fonetiek duidelijk dat het om '*buidel/vluchteling'* moet gaan in gesprek A-1-1 en niet om *'tuin',* dat is ook zo in termen van semantiek. Een vertaling met *'tuin'* maakt het gesprek onbegrijpelijk en inconsistent, terwijl een vertaling in termen van vluchtelingen een begrijpelijk en consistent geheel oplevert. Rizgar werkt dit argument als volgt uit: *"Yavuz says, "That … err … bundle, you know", or if you use the word "garden" (albeit wrongly*[431]*) "That … err … garden, you know" will go on as "it got freed/reached safety" or "it is completed/finished/ended". A bundle as a code for a group of people/things 'can get freed/reach safety', meaning 'escape from danger', and it will make the most likely case here. It can also be finished/completed/ended. But if you say "a garden reached safety/escaped danger, etc.", it will not make sense, or "a garden finished/completed/-ended" will sound like a garden has been built/made/completed and it will not make sense in the whole context; because they then talk about finding them places, that they had been lost earlier, that they needed a place and so on; all these talks do not go with the word "garden", they do not make sense with that word."*[432]

'*baghche*' in Persian, but '*bexçe*' in Kurdish Kurmanji; only in some areas under the influence of the Turkish language it is pronounced like '*baxçe.*"

[431] bijlage 104: e-mail van Baran Rizgar d.d. 22 augustus 2015 met English translation of the Kurdish Transcript; p. 3 sub 4. Rizgar merkt hier mede op dat de tolken-vertalingen (*Taptolken*: Die eh … er was een tuin toch? ; *Tolk #3:* Y. Die ene van de tuin. *RC-tolk:* Y: Die van die tuin) hoe dan ook verkeerd zijn. Er staat alleen: "*That … err … garden, you know*". De oorspronkelijke zin is: "*That err bundle/garden, you know*" en dat betekent volgens Rizgar zeker niet "*The one from that garden".* Dan zou Yavuz in het Koerdisch gezegd moeten hebben: "... ji wî bexçeyî" voor "... from that garden" of "... ya/yê wî bexçeyî" voor "... the one of that garden", of "... yên wî bexçeyî" voor "... those of that garden". Rizgar schrijft: "*We do not hear these words (ji wî, ya/yê wî, yên wî), nor do they exist in the court interpreter's Kurdish transcript. So the translation of the whole sentence is wrong.*"

[432] ibidem bijlage 104: e-mail van Baran Rizgar d.d. 22 augustus 2015 met English translation of the Kurdish Transcript; p. 3 sub 4.

Derksen vertaalt het argument van Rizgar als volgt. Aan ‘de buidel (vluchteling)’ dan wel ‘de tuin’ worden in het gesprek allerlei kwalificaties gegeven: ze zijn bevrijd dan wel ze hebben een veilige plek bereikt, eventueel ‘de tuin is beëindigd’, — en later in het gesprek — ze zijn gevonden, ze hebben een plaats nodig, Yavuz zal een plaats aan hen geven. Deze kwalificaties passen niet bij een tuin-vertaling. In die context zijn ze onzinnig. Ze passen echter perfect bij de vluchteling-interpretatie. Die kunnen zoek zijn, kunnen veilig aangekomen, ze kunnen plaatsen nodig hebben. “*Ervan uitgaande dat mensen doorgaans begrijpelijk met elkaar proberen te communiceren — ze proberen iets te vertellen — , is een betekenisvolle vertaling veel waarschijnlijker dan een vertaling die onzinnig is (makes no sense), zeker wanneer de beide gesprekspartners geen tekenen van verbazing of ontsteltenis vertonen. Daarmee is volgens dit criterium de buidel(vluchteling) interpretatie veruit de meest waarschijnlijke*” aldus de analyse van Derksen. Hij onderscheidt nog een extra argument: de samenhang van het geheel. In de tuin-versie van de taptolken is er een onbegrijpelijke overgang. Er is iets in een tuin gelukt (het is klaar), en dan komt het gesprek ineens, zonder overgang of uitleg, op een probleem dat plaatsen gevonden moeten worden, en dat *ze* gebeld moeten worden. Bij een vertaling in termen van vluchtelingen die gered zijn, heb je dat overgangsprobleem niet. Die vertaling bestaat uit één stuk. Van een gesprek met de minieme omvang als A-1-1 mag je in rede verwachten dat het een samenhangend verhaal is. Ook dit argument, gebaseerd op de coherentie van het gesprek zelf, leidt tot de conclusie dat de bundel(vluchteling)-interpretatie veel waarschijnlijker is dan de tuin-vertaling, volgens Derksen.[433]

De juiste vertaling van de eerste zinnen van gesprek A-1-1 is dus niet:
Y: Oom dat ding,...dat is geregeld/geklaard
B: Welke?
Y: Die eh er was een tuin toch? (Of: Die ene ehh van de tuin/Die van die tuin.)
B: Ja
Y: Dat is geklaard oom …! (Of: Die is klaar)

De juiste vertaling van gesprek A-1-1 op basis van de originele audio is volgens de deskundigen en kenners van de taal:

Y: Uncle, that, that, OK, (1) that got freed/that reached safety or: (2) that got finished, completed.
B: Which one?
Y: That … errr … bundle, you know.
(buidel, vluchteling)
B: Yes
Y: That got freed/reached safety, uncle (or “finished, completed”)

Naast het fonetische argument zijn er ook twee semantische argumenten waarom de tuin-vertaling van de taptolken waarop het hof zijn overwegingen heeft gebaseerd, onjuist is en de vluchtelingen-vertaling juist. Rizgar hoort niet alleen bij het beluisteren van de nieuw voorhanden identieke kopie de ‘o’ van *‘boxçe’* in plaats van

[433] bijlage 102:. Derksen: Analyse van de overwegingen van het hof in de Öge-zaak, 19 oktober 2015, pp. 10 en 11. Dit zou alleen maar anders zijn in de woorden van Derksen, wanneer in het gesprek zelf wordt aangegeven dat het uit twee delen bestaat.

de 'a' van *'baxçe'*. En de klanken van het gesprokene passen sowieso niet bij het dialect-woord van Lice voor tuin, te weten *'bexçe'* (met een è-klank), maar wel bij het Koerdische woord voor vluchteling, *'boxçe'*. Daarnaast laat een semantische analyse zien:
(1) Een vertaling met vluchteling is betekenisvol in een tekst die gaat over zoek raken, veilig aankomen en onderdak nodig hebben, een vertaling met tuin is onzinnig.
(2) Een vertaling met tuin creëert een onverklaarbare breuk midden in het korte gesprek: het probleem waar Yavuz mee aankomt, komt uit de lucht vallen. De buidel-interpretatie leidt evenwel tot een coherent gesprek, waarbij het vervolg aansluit op het begin.

Het betekent dat de overweging van het hof dat Baybasin over de moord van Öge spreekt omdat hem over 'een tuin' wordt verteld, gebaseerd is op een verkeerde vertaling van het oorspronkelijk gesprokene. Yavuz en Baybasin hadden het over **'buidels'**, dat wil zeggen over **'vluchtelingen'**, **en niet over een 'tuin'**.

Overzicht van verschillen in vertaling van cruciale zinnen in A-1-1

Ik geeft hieronder voor het overzicht de verschillen tussen de vertalingen van de taptolken, waarop het hof zijn overwegingen baseerde, en de nieuwe vertaling van Baran Rizgar op basis van het heel precies beluisteren en analyseren van het gesprek vanaf een identieke kopie van het oorspronkelijke audiomateriaal.

A-1-1 9 november 1997 17.16 uur B = Baybasin; Y=Yavuz		
taptolken vertaling in dossier + tolk #3	**RC-tolk + prof. Van Bruinessen**	**Baran Rizgar** **Ton Derksen commentaar**
over en weer groeten	over en weer groeten	over en weer groeten
	rc-tolk: B: Oké mijn vriend vertel maar.	H: Yes, dear, tell me, my dear.
Y: Oom dat ding,...dat is geregeld/geklaard.. *taptolk #3:* Oom, die dinges is oké, dat is geklaard *Rizgar: Kurdish verb 'xelax bûn' has nothing to do with' OK'. It has two usages: 1- to be freed, to reach safety, 2-to be finished, to be completed.*	*rc-tolk:* Y: Ja oom, dat ding is oké, het is in orde. *Van Bruinessen:* Het is voor elkaar. Ook mogelijk: Is gered. ***Van Bruinessen:*** *"Het is afgelopen" / "het is geëindigd" / "het is op" is [de juiste betekenis].* *Voor zover mij bekend wordt dit (intransitieve) werkwoord niet gebruikt om aan te geven dat men zelf iets geklaard heeft.* ***"Het is geklaard" lijkt mij daarom geen correcte***	Y: Uncle, that, that, OK, **(1) that got freed/that reached safety** **or: (2) that got finished, completed.** TD commentaar: Zowel Van Bruinessen als Rizgar noemen beide mogelijkheden.. De vertaling "Het is geklaard" is dus slechts één mogelijkheid. Van Bruinessen geeft aan dat "Het is geklaard' niet

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

	vertaling	correct is.
B: Welke?	B: Welke?	B: Which one?
Y: Die … eh … er was een ***tuin*** *toch?* *taptolk #3: Die ene ehh van de* ***tuin.***	*rc-tolk: Y: Die van die* ***tuin.*** ***Van Bruinessen: (1) tuin óf (2) buidel/vluchteling***	*Y: That … errr … bundle, you know.* ***(buidel, vluchteling)*** TD: err (Engels) = ehh (Nederlands) TD commentaar: Rizgar geeft aan dat het in geen geval 'die van de tuin is'. Het zou dus op zijn best zijn: garden, you know.[434] Ik geeft Rizgars argumenten waarom het bundle moet zijn, in het latere commentaar
B: Ja	*rc-tolk:* B: Ja, ja.	B: Yes
Y: Dat is geklaard oom …! *taptolk #3:* Die is klaar. TD: incorrect volgens Van Bruinessen, zoals we al zagen	*rc-tolk:* Y: Oom, deze zijn afgelopen.	Y: That got freed/reached safety, uncle (or "finished, completed")
B: Meen je dat?	*rc-tolk:* B: Je vertelt mij, wel de waarheid? (Is dat echt zo?) *Van Bruinessen:* "echt waar?".	B: (1) Really. Ook mogelijk: (2) Do you mean/Are you saying the brother?
Y: Ja?	*rc-tolk:* Y: Ja oom.	Y: Yes, Uncle.
B: Het is een mooi bericht …!	*rc-tolk:* B: Jongen het is goed om af en toe goed nieuws te ontvangen (te geven).	B: Boy, it's good that you give (me) good news like this every now and then, eh?
Y: Ja oom	*rc-tolk:* Yavuz zegt: Ja, Ja oom.	Y: Yes, Uncle.
B: Wanneer is het gebeurd? *taptolk #3*: Hoe laat was het?	*rc-tolk:* B: Hoe is het gegaan. (Optie 2 'hoe zal het zijn') *Van Bruinessen*: "hoe laat gebeurde het".	B: When did it happen?
Y: Om vijf uur .. ehh .. die dinges … die hem gedingest hebben**, die waren zoek.** *taptolk #3:* Om vijf uur heeft die uhh .. die heeft op hem er een dinges gedaan, ze waren zoek. Nu heb ik zijn plaats gevonden.	*rc-tolk:* Y: Om 5 uur dat ding dat gekoppeld zou zijn, was verloren, voor hen is een andere gevonden. *Van Bruinessen*: **Wat zoek was.** ('Het woord "gekoppeld" hoor	Y: At 5:00, those, those that they did, errr, "*pêvedanî*" (attached, embedded, given in addition/alongside**), they had been lost.**

[434] bijlage 104: e-mail van Baran Rizgar d.d. 22 augustus 2015 met English translation of the Kurdish Transcript; p. 3 sub 4

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

	ik niet').	
B: Ja		
Y: Wij hebben dat zojuist geregeld. ***Tolk #3: Is het grondig (helemaal) klaar?*** ***TD: dit is dus een onjuiste vertaling***	**RC-tolk: Y: voor hen is een andere gevonden** ***Van Bruinessen*: Die zijn gevonden**	**Y: We have now have found places.** TD: deze ontlastende zin is door de taptolken en tolk #3 weggelaten en verkeerd vertaald.
B: Ja		
Y: Zij hebben nu een plaats nodig, ik dacht dus nu dinges te doen om een plaats aan hen te geven.... *taptolk #3:* Nu hebben ze een plaats/onderkomen nodig. Ik zei ik zal dinges doen … een plaats voor verblijf.	***rc-tolk:* Y: Nu is een plaats nodig om iets te doen. Ik zal aan hen een plaats geven.** ***Van Bruinessen:*** **We hebben een plaats nodig, men moet ons een plaats geven.**	**Y: Now they need a place, I said, I will do, err, give them a place.**
B: Is alles geregeld/geklaard? *taptolk #3:* Is het grondig (helemaal) klaar?	*rc-tolk:* B: Dus van onderen is het kIaar? *Commentaar van Rizgar: Wrong translation, it is an expression meaning (from top to the bottom, all together, etc)*	B- You mean, all completed (finished)?
Y: Ja oom	*rc-tolk:* Y: Ja oom	Y: Yes, Uncle.
B: Dat is mooi dan. Doe maar het nodige .. ik zal jullie later weer spreken taptolk #3: Doe wat nodig is, en ik zal met je praten. Is dat goed, mijn vader?	*rc-tolk:* B: Goed, goed kijk. Doe wat nodig is. Ik zal je verder op de hoogte brengen. Oké, mijn vader.	B: Good, good, then do whatever is necessary. I will inform (you) again. OK, dear?
Y: In orde oom	*rc-tolk:* Y: Het is oké oom.	Y: OK, Uncle, fine.
B: **Bel *mij* om** een uur of elf weer terug … dat is mooi dan .. *taptolk #3:* **Bel omstreeks elf uur** of zo. Ja, dat is goed geweest.	*rc-tolk:* B: **Bel *hen* omstreeks 11 uur op.** Is dat goed..	B: **Call *them*** at around 11:00, OK, good TD: commentaar: De taptolken laten Baybasin vragen om hem te bellen. Dat is belastend. Bel hen niet. De taptolk #3 liegt niet, maar de vertaling leest als: bel mij
Y: Goed		Y: OK, uncle.
B: Jullie weten het zeker he?	*rc-tolk:* B: Betekent het dat jullie daarin geloven. (Optie 2. Weten jullie het zeker?)	B: You mean, you are sure, right?
Y: Ja mooi	*rc-tolk:* Y: Ja oom.	Y: Yes, uncle.
B: : Dat is mooi. Ik kus je ogen.	*rc-tolk:* B: Het is goed. Ik kus jou op je ogen.	B: Good, kissing you ("*on your eyes*" indicating elder's affection towards

		someone younger)
Y: Goed	*rc-tolk:* Y: Ik kus u op uw handen.	Y: Aye aye (Kissing your hand).
	rc-tolk: B: ik kus jullie op jullie ogen en tot ziens.	B: OK, dear, good, thanks. Kissing your eyes, kissing your (plural) eyes. OK, bye
EINDE GESPREK		

Schema uit rapport van Ton Derksen: A-1-1 een analyse: 14 argumenten voor manipulatie [435]

58. Overige vertaalfouten en aanwijzingen van manipulatie in tapgesprek A-1-1

Derksen wijst in zijn analyse van gesprek A-1-1 op meer taalfouten in dit gesprekje van ruim een minuut, dat hierboven in een schema staat weergegeven.

- De belangrijkste vertaal- of luisterfout is wel dat de taptolken ten onrechte het woordje *'tuin'* hoorden, althans vertaalden, zoals in de voorgaande twee nova 56 en 57 besproken. Het heeft het hof ertoe gebracht om in dit gesprek een directe aanwijzing te zien dat verzoeker in dit gesprek wordt ingelicht over een gebeurtenis om 17.00 uur in een tuin, en wel in een theetuin. Dit kan volgens het hof niet anders zijn dan de moord op Öge, die in Istanbul een theetuin bezat. Dat klopt niet, het gesprek ging over *'vluchtelingen'* en zoals tapgesprek A-1-2 aantoont over een vreedzame gebeurtenis waarbij 'handen werden geschud'.
- Voorts vertalen de taptolk de eerste inhoudelijke zin van Yavuz tendentieus met: *'Oom dat ding, dat is geregeld/geklaard'* met de associatie *'We hebben de klus geklaard'*, in plaats van '*Het is klaar*, of *'Het is voor elkaar*. Daarna wordt door de taptolken zelf aan de tekst toegevoegd: '*We hebben dat zo juist geregeld'* met weglating van de ontlastende daadwerkelijk uitgesproken zin *'Nu hebben we een plaats gevonden'.* Dit is geen juiste vertaling van het gesprokene, maar roept allerlei potentieel belastende associaties op van een 'geklaarde klus'.
- Tot slot wordt door de taptolken het neutrale '*Bel **hen** omstreeks 11 uur op'* door de taptolken omgezet in '*Bel **mij** om een uur of elf weer terug'*. Deze zin creëert uit het niets de centrale rol van Baybasin als verantwoordelijk toezichthouder, zo concludeert Derksen.

Het is driedubbel vertalingsbedrog dat het hof heeft misleid over het daadwerkelijk besprokene. Het heeft het hof voorgespiegeld dat het over een moord zou gaan, terwijl het over een vluchtelingenprobleem ging.[436]

Daarnaast geeft Derksen nog een opsomming van signaalanalytische aanwijzingen die op het nieuw beschikbare identieke audiomateriaal zijn aangetroffen. Zij vormen gedeeltelijk een bevestiging en gedeeltelijk een aanvulling op de reeds door Shlomo Peller in dit gesprek gevonden opvallende anomalieën. Hieronder volgen enkele voorbeelden van deze nieuw gevonden aanwijzingen.[437]

[435] uit bijlage 102: Derksen: A-1-1, een analyse, 14 argumenten voor manipulatie, 14 oktober 2015; pp. 2-4
[436] uit bijlage 102: Derksen: A-1-1, een analyse, 14 argumenten voor manipulatie, 14 oktober 2015, pp. 4 -5
[437] zie voor het overzichtsschema van anomalieën in het gesprek bijlage 102: Derksen: A-1-1, een analyse, 14 argumenten voor manipulatie, 14 oktober 2015, de als bijlage bijgevoegde transcriptie van Rizgar inclusief signaalanalytische gegevens tevens hier bijgevoegd als **appendix 1**

- De beltoon fluctueert tussen 429 Hz tot 477 Hz: De beltoon [5.307-5.857 sec] heeft soms de te verwachten frequentie van 425 Hz. De fluctuaties zijn echter zodanig (tussen 429 Hz tot 477 Hz voor correctie, na correctie: van 386 Hz tot 429,3 Hz) dat niet meer zinvol van een beltoon van 425 Hz gesproken kan worden.[438]
- Een modem in A-1-1: Na de beltoon maar voor het begin van het feitelijke gesprek, tussen 8.648-8.905 sec, is er een hoge piep van 2094 — 2110 Hz. Volgens deskundige Van de Ven is dit een signaal van een modem.
- Stiltes, d.w.z. alleen systeemruis op tien plaatsen: In het gesprek zitten tien stukken met alleen systeemruis. Alleen systeemruis is volgens Van de Ven een indicatie van een artificiële ingreep in de audio.[439]
- Op de achtergrond klinkt *'zondag-avon[d]'*: Tussen 20.558 en 21.502 klinkt een stem op de achtergrond die in het Nederlands *'zondag-avon[d]'* zegt. Dit bevreemdt, nu het een Koerdisch gesprek betreft en Baybasin in het Turks iets zegt tegen iemand in de kamer. Het is niet uitgesloten dat hier een stem van een Nederlandse verbalisant wordt gehoord. Hoe is dat mogelijk midden in een Koerdisch gesprek dat is opgenomen in de Nederlandse analoge tapkamer te Arnhem?[440]
- Een onverklaarbare doordruk: Van de Ven signaleert een onverklaarbare doordruk van 28.808-28.970 sec en 29.660-29.818.[441]
- In gesprek A-1-1 zijn per minuut heel veel meer tikken dan in de controlegesprekken: A-1-1 is een gesprek van bijna 55 seconden. In die 55 seconden zijn 36 tikken, plus 2 ploks. Dat is gemiddeld 41,5 tikken/ploks per minuut.[442] In vergelijking met gesprek #6, d.w.z. controlegesprek #2, is dit extreem veel meer. In de 2 min 25 sec van controlegesprek #2 zijn er 12 serieuze (d.w.z. eenvoudig hoorbare) klikken. In een minuut zou dat gemiddeld zijn 5,0 klikken tegenover de 40,4 klikken van A-1-1.[443] Controlegesprek #1, gesprek #5, heeft in de eerste 4 minuten vanaf het begin (na 19 seconden van opname) 32 serieuze klikken. In 221 min zijn er aldus 32 serieuze klikken, waarvan 8 in de eerste drie minuten.[444] Gemiddeld per minuut is dat: 8,7 tikken per minuut.[445] Dat is dus 8,7 klikken tegenover de 40,5 klikken van A-1-1 per minuut.
- In gesprek A-1-1 zijn per minuut heel veel meer tikken met een hoge frequentie (= > 2000 Hz) dan in de controlegesprekken: Van de 36 tikken van A-1-1 zijn er 8 met een frequentie groter dan 2000 Hz. Deze hoge frequentie komt niet of zelden in de normale telecommunicatie voor, aldus Van de Ven. In controlegesprek #2 komen klikken met die frequentie helemaal niet voor. In controlegesprek #1 heeft één van de 32 klikken een frequentie hoger dan 2000 Hz. In het kort, er zijn in A-1-1 verrassend veel klikken met hoge frequenties boven de 2000 Hz.

---

[438] bijlage 102: Derksen: A-1-1, een analyse, 14 argumenten voor manipulatie, 14 oktober 2015, p.5
[439] **bijlage 106**: drie e-mails van JWM van de Ven van respectievelijk 2 juli 2015 en 10 en 11 september 2015 met een analyse van signaal-arme perioden en hoge schakelklikken in gesprek A-1-1 alsmede een wav-file met het Nederlandse woord 'zondag-avond' op de achtergrond
[440] Bijlage 106: e-mail van Van de Ven d.d. 11 september 2015 met wav-file met geïsoleerde opname van het Nederlandse woord 'zondag-avond' dat op de audio te horen is
[441] bijlage 106: e-mail van Van de Ven d.d. 2 juli 2015 met een analyse van signaal-arme perioden in gesprek A-1-1
[442] bijlage 102: Derksen: A-1-1, een analyse, 14 argumenten voor manipulatie, 14 oktober 2015, p.7 en 8: (36 + 2 tikken) /55 sec] x 60 = 41,5
[443] ibidem bijlage 102: Derksen, p. 8: 12/145) x 60 = 5,0
[444] ibidem bijlage 102: Derksen, p. 8: 4 uur (240 min) minus 19 minuten.
[445] (326/221 sec) x 60 sec = 8,7

Deze verzameling klikken met hoge frequenties is een anomalie voor het hof-scenario. [446]

- Er zijn zeer verschillende lichtnetfrequenties, waarvan één ver onder de 50 Hz.

Gesprek A-1-1 laat serieuze technische anomalieën zien die op zichzelf – zoals bijvoorbeeld het waargenomen V34 modem-signaal – als ook in onderlinge samenhang bezien een ernstige aanwijzing van manipulatie van het gesprek opleveren. Daarnaast zijn de gemaakte vertalingsfouten zo wezenlijk én tegelijkertijd zo belastend, dat deze niet alleen de essentie van het origineel gesprokene tot op het bot aantasten, maar ook de bewezenverklaring in het hart raken. De bewijsconstructie van het hof voor de Öge-zaak baseert zich namelijk grotendeels op de uitkomsten van de in dit gesprek gemaakte vertaalfouten.

59. Gesprek A-1-1 ging niet over de Öge-moord: dus ook geen daderkennis

Het hof baseert nog een tweede overweging op de foute vertaling door de taptolken van gesprek A-1-1. Verzoeker zou op 13 januari 1999 aan de rechter-commissaris hebben gezegd dat dit gesprek met Yavuztürk op 9 november 1997 te 17.16 uur zou gaan over berichten die in de krant over de moord waren verschenen, terwijl op het moment van het gesprek hierover nog niet in een krant kon zijn gepubliceerd. In de woorden van het arrest: *"Tijdens het verhoor bij de rechter-commissaris met betrekking tot dit gesprek verklaart verdachte overigens dat hij met iemand over deze moord heeft gesproken op een tijdstip dat nog geen sprake kan zijn van publicatie in een krant, terwijl hij eerder in het verhoor aangeeft dat het gesprek gaat over hetgeen in een krant is verschenen over de moord op Öge."* [447]

Het hof heeft dit als daderkennis opgevat. Op het moment van het gesprek A-1-1, 17.16 uur op 9 november 1997, kon er immers nog geen sprake zijn van publicatie in een krant. Die moord stond pas de volgende ochtend in de krant. Het hof concludeert hieruit dat Baybasin tijdens dat gesprek A-1-1 die kennis van de moord dus *uit eigen ervaring* moet hebben gehad. Advocaat-generaal mr. Aben concludeerde langs dezelfde lijnen.[448] En het was ook de conclusie van de advocaat-generaal bij het hof.[449]

---

[446] ibidem bijlage 102: Derksen, p. 8: *klikken met hoge frequentie*

15.091 — 15.133	3	3 harde klikken van 2664-2702Hz
25.150 — 25.164	1	Harde tik modem range *2119 Hz*
30.687 — 30.710	1	Tik met hoge frequentie 2756-2772Hz
31.214 — 31.250	2	Twee hoge schakelklikken tot ± 2500Hz
44.166 — 44.199	1	schakelklik , harde tik ≥ 2110Hz
TOTAAL	8	

Uit: bijlage 106: e-mail van Van de Ven d.d. 2 juli 2015 met een analyse van signaal-arme perioden in gesprek A-1-1

[447] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1, p. 28

[448] conclusie d.d. 4 september 2012, p. 33 "*In de tweede plaats is mede tot het bewijs gebruikt het telefoongesprek a1-1, van (naar verluidt) 9 november 1997 om 17.16 uur. Daarvan heeft Baybasin erkend dat het een door hem gevoerd besprek betreft, met Yavuz, over de moord op Öge. Anders dan Baybasin daarover heeft verklaard kan dat gesprek (indien gevoerd op het aangegeven tijdstip) echter niet zijn gegaan over hetgeen in de krant had gestaan over de moord, want die moord had slechts 50 minuten tevoren plaatsgehad."*

[449] repliek d.d. 11 april 2002 : "Baybasin heeft bij de RC op 13 januari 1999 toegegeven dat hij zelf dit gesprek gevoerd heeft en dat dit gesprek over de moord op Öge ging".

Op grond van de hiervoor besproken nova is het duidelijk dat deze conclusies – die tot het oordeel levenslang leidden - alle zijn getrokken op basis van de wezenlijke vertaalfouten die het hof en de advocaat-generaal én de rechter-commissaris zijn voorgeschoteld als de juiste weergave van het in gesprek A-1-1 besprokene. Het is onmogelijk dat Baybasin het gesprek dat over vluchtelingen gaat voor wie onderdak gezocht moest worden, zelf bij de rechter-commissaris heeft kunnen uitleggen als een gesprek over de moord op Öge. Dat kan gewoon niet kloppen. En de enig mogelijke verklaring voor het ontstane misverstand moet dan ook zijn dat Baybasin indertijd tijdens zijn verhoor bij de rechter-commissaris niet het gesprek zelf heeft kunnen beluisteren, maar dat hem de transcriptie is voorgehouden van de foute vertaling door de taptolken zoals hiervoor besproken.

Dat het zo is gegaan, blijkt ook uit de volgende feiten. Correspondentie uit het gerechtelijk vooronderzoek laat zien, dat verzoeker in de maand december 1998 op aandringen van zijn advocaten onder zeer strikte voorwaarden eenmalig 50 gesprekken heeft kunnen beluisteren: gezeten achter een glaswand, met de mogelijkheid van niet meer dan twee maal 15 minuten overleg per dag met zijn advocaat. Verzoekers toenmalige advocaat schreef na afloop van deze sessies op 6 januari 1999 aan de rechter-commissaris: *"Volgens mijn cliënt zijn de vertalingen van de Turkse en Koerdische gesprekken vaak volledig onjuist."*[450] Vervolgens is verzoeker op 13 januari 1999 door de rechter-commissaris gehoord mede over gesprek A-1-1. Het proces-verbaal vermeldt woordelijk: *"Ik ontken het medeplegen en/of het uitlokken van de moord op Öge. Ik heb daarbij geen enkele betrokkenheid. (---) U houdt mij voor tapgesprek A-1-1 van 9 november 1997 om 17.16 uur. (---) U vraagt mij waar het gesprek over gaat. Het gesprek gaat over hetgeen in een krant verschenen is over de moord op Öge. U houdt mij voor dat in het dossier staat dat Yavuz pas op 10 november 1997 in een gesprek aangaf dat de schrijvende pers aandacht besteedde aan de moord op Öge. Ik kan u zeggen dat ik met vele personen gesproken heb over wat er in de krant stond. Ik heb niet opdracht gegeven tot de moord op Öge of enige andere betrokkenheid daarbij."*

We weten nu van de Koerdische deskundige Rizgar op basis van de recentelijk verkregen kopieën van de originele gesprekken dat in A-1-1 niet over een tuin wordt gesproken, maar over vluchtelingen. Het gesprek A-1-1 heeft dus niets uitstaande met de moord op Öge. Dat houdt mede in dat verzoeker op 13 januari 1999 ten onrechte moet hebben gemeend dat het gesprek dat hem via de aanwezige tolk Turks getoond werd, namelijk A-1-1, over de moord op Öge ging en dat hij op het moment van zijn uitspraak onmogelijk de juiste inhoud van het gesprek A-1-1 voor de geest kon hebben gehad. Verzoeker merkte dat ook zelf, toen hij op de volgende zitting het gesprek daadwerkelijk te horen kreeg. Hij constateerde toen dat het gesprek over vluchtelingen ging.

Ook de feiten wijzen uit dat verzoeker tijdens het verhoor op 13 januari 1999 slechts het transcript is voorgehouden van de Nederlandse foute tapvertaling van gesprek A-1-

[450] protocol m.b.t. uitluisteren van telefoontaps in de EBI te Vught d.d. 30 november 1998 en brief mr. V.L. Koppe aan de rechter-commissaris d.d. 6 januari 1999, tevens overgelegd als prod 3-II en prod 4-II bij pleidooi d.d. 25 maart 2002

1, in het Turks vertaald door de aanwezige tolk. Dat voorhouden kwam in concreto neer op een verwijzing door de tolk naar een gesprek dat door de rechter-commissaris als A-1-1 was aangeduid. Over dat gesprek, dat verzoeker op dat moment niet kon beluisteren, stelde de rechter-commissaris de vraag: "*Waar gaat dat gesprek over?*".

Het staat immers vast dat de rechter-commissaris en verzoeker op 13 januari 1999 niet beschikten over de cassettebanden met kopieën van de gesprekken. Eerst op 25 januari 1999 schrijft de officier van justitie aan de rechter-commissaris: *"zich te kunnen verenigen met het uitluisteren van taps in de tapkamer in aanwezigheid van de rechter-commissaris en de officier van justitie."*[451] Tot die tijd beschikte ook de rechter-commissaris niet over het audiomateriaal van de als bewijs gepresenteerde tapgesprekken. Verzoeker had daarvóór slechts eenmalig een reeks gesprekken kunnen beluisteren, waaronder gesprekken die mogelijkerwijs ook over berichten in de media over de moord op Öge gingen. Bij dat beluisteren had verzoeker vanachter de glaswand, zo is ook duidelijk, geen dan wel minieme kennis van de uitleg die de foute vertalingen en interpretaties van de taptolken aan die gesprekken had gegeven. De rechter-commissaris schrijft daarover nog op 6 april 1999: *"In de diverse verhoren van verdachte is mij bij herhaling opgevallen dat verdachte nauwelijks besef heeft van de inhoud van de vertalingen van de tapgesprekken alsmede hun plaats in de bewijsconstructie van de OvJ."*[452] Verzoeker zegt dan ook op 14 januari 2015, nadat hem de dag ervoor op de valreep de foute vertaling van de taptolken van A-1-1 door de rechter-commissaris was voorgehouden: *"Ik weet niet uit mijn hoofd of in het gesprek al dan niet over krantenberichten wordt gesproken. Ik zou het daarvoor opnieuw moeten beluisteren."*[453](onderstreping door AvdP) Met andere woorden, verzoeker had het gesprek niet kunnen beluisteren op 13 januari en moest maar gissen op welke van de eerder voor hem afgedraaide gesprekken de rechter-commissaris doelde met nummer A-1-1. Het beluisteren was ook op 14 januari niet mogelijk, omdat zoals gezegd ook de rechter-commissaris toen niet over kopieën van het onderliggende audiomateriaal van de gesprekken beschikte. Daarvoor gaf de officier van justitie eerst bij brief van 25 januari 1999 toestemming. En daarna duurde het nog tot 4 maart 1999 voordat verzoeker rustig naar de onderliggende audio van het tapgesprek kon luisteren en dat kon vergelijken met de transcripties van de Nederlandse vertaling die de rechter hem voorhield. Hij legt de rechter-commissaris tijdens dat verhoor uit: *"Ik draai het gesprek voor u af en zal aan u de vertaling daarvan geven. (---) Yavuz: Oom, dat ding is bevrijd/verlost/gered. Baybasin: Welke? Yavuz: Er waren toch die Boxce (dit is het Koerdische woord voor een kleed waarin je spullen vervoert, overdrachtelijk gaat het om iemand met een knapzak, dit is een Koerd die een moeilijke situatie ontvlucht."*[454]

Het klopt dus wat verzoeker 16 jaar later aan de rechter-commissaris zegt zich hierover te herinneren: *"De procedure begon in de EBI in Vught. Het was in een ruimte waar een glazen wand was tussen mij en mijn advocaat en de mensen die bij de tapgesprekken betrokken waren. Het was voor mij geen gemakkelijke situatie, ik was geboeid en er was bewaking achter mij. Terwijl ik zat te luisteren, zat aan de andere kant een tolk die de gesprekken vertaalde. Het was voor mij duidelijk dat de vertaling*

[451] **bijlage 107**: Brief OvJ mr. Van Raaij d.d. 25 januari 1999
[452] **bijlage 108**: brief rechter-commissaris mr. Sterk d.d. 6 april 1999
[453] proces-verbaal van verhoor van Baybasin d.d. 14 januari 1999, p. 1
[454] proces-verbaal van verhoor van Baybasin d.d. 4 maart 1999, p. 2

van de transcripties van de gesprekken en wat er werd gezegd in de gesprekken totaal verschillend was. (---). U vraagt of dit om de geschreven transcripties ging. Ik heb er een aantal gehoord. Ik kreeg zelf geen van de gesprekken in handen, ook de transcripties kreeg ik niet."[455]

Dit was dus in december 1998. Daarna volgde het verhoor op 13 januari 1999:
"Ik werd door de RC gevraagd of ik iemand had gesproken over de moordzaak van Öge. Ik heb toen gezegd dat het een sensationele zaak was, omdat Öge een politieke figuur was. Ik antwoordde toen dat ik met meerdere personen over deze moordzaak had gesproken nadat ik er over had gelezen in de pers, ik zeg meestal media. Ik weet dat de RC net als u documenten op tafel had liggen en hij zei dat in de verklaring stond dat er werd beweerd dat ik 15 minuten, of een korte tijd, na de moord een telefoongesprek had gehad met Yavuz. Ik zei: "Dat is onmogelijk, dat kan niet gebeurd zijn." (---) De volgende dag werd ik volgens mij al weer gehoord door de RC. Ik heb hem toen uitgelegd dat ik er op stond dat ik de gesprekken waar het over ging zou mogen beluisteren en dat ik dan antwoord kon geven. De gesprekken waren toen niet beschikbaar. Ik herinner me ook dat de officier van justitie het er niet mee eens was de gesprekken aan mij beschikbaar te stellen en er in mijn eentje naar te luisteren. Ik herinner me ook dat na afloop van dit gesprek er correspondentie tussen mijn advocaat en de RC heeft plaatsgevonden teneinde die gesprekken te krijgen. Toen ik die gesprekken uiteindelijk heb mogen beluisteren, heb ik vertaald wat ik hoorde. Het was niet mijn keuze wanneer ik er naar mocht luisteren, dat hebben zij bepaald. Er was in die gesprekken geen uitleg over de moordzaak van Öge. (---) Toen ik het gesprek eenmaal beluisterde, zei ik dat bepaalde woorden werden gezegd die, voor zover ik wist, alleen gebruikt worden voor mensen die uit Turkije wegvluchten. Door het woord 'broer', dat ook in dat gesprek wordt gebruikt, dacht ik dat ik mogelijk het gesprek voerde over mijn broer die ik hielp om Turkije te verlaten. Dat was in 1996, die hulp aan mijn broer. Ik heb ook uitgelegd dat het gesprek onjuist was vertaald door de tolken. (---) Ik heb toentertijd gezegd dat het om mogelijke manipulatie van de telefoongesprekken ging, nu weet ik zeker dat de gesprekken gemanipuleerd zijn."[456]

Ten overvloede kan in dit verband nog gewezen worden op *Verknipt bewijs*, waarin Derksen beargumenteert dat het daderschap-argument van het hof onder andere vooronderstelt dat verzoeker op het moment van zijn uitspraak het juiste gesprek met de juiste inhoud voor de geest had. Derksen concludeert dat het veel waarschijnlijker was dat verzoeker, toen hij zijn uitspraak deed over gesprek A-1-1, niet de juiste inhoud van het gesprek voor de geest had dan dat hij wel de juiste inhoud voor ogen had. Als verzoeker in het verhoor van 13 januari 1999 een ander, later gesprek met een andere inhoud voor de geest had gehad, vervalt ook het argument van daderkennis. Derksens kernvraag is daarom: welke reden hebben we om te denken dat Baybasin de inhoud van gesprek A-1-1 voor de geest had toen hij antwoordde?

Derksen beargumenteert allereerst dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat de rechter-commissaris verzoeker vóór diens uitspraak naar het gesprek A-1-1 had laten luisteren. En dat blijkt nu te kloppen. Op 25 januari 1999 bleek de rechter-commissaris zelf nog niet over het audiomateriaal van de gesprekken te beschikken. Verzoeker moest zich

[455] proces-verbaal van verhoor van Baybasin d.d. 28 oktober 2015, sub 3
[456] proces-verbaal van verhoor van Baybasin d.d. 28 oktober 2015, sub 13-15

dus, tijdens het verhoor, het gesprek voor de geest halen uit het een maand eerder in willekeurige volgorde eenmalig afluisteren van 50 gesprekken. Derksen analyseert vanuit het daderschapsargument vier scenario's: (I) het scenario waarin Baybasin een medemoordenaar is en het juiste gesprek voor de geest heeft, (II) het scenario waarin hij onschuldig is en het juiste gesprek voor de geest heeft, (III) het scenario waarin Baybasin medemoordenaar is en het verkeerde gesprek voor de geest heeft, en (IV) het scenario waarin hij onschuldig is en het onjuiste gesprek voor ogen heeft. Hij stelt de vraag, uitgaande van welk scenario de uitspraak van Baybasin over gesprek A-1-1 op 13 januari 1999 het meest waarschijnlijk (likely) is. [457] En zijn antwoord is dat dit laatste scenario IV veruit het meest waarschijnlijke is. Baybasin is in dit scenario niet medemoordenaar, en hij heeft de verkeerde gespreksinhoud voor de geest. Hij verwart de inhoud van een ander gesprek met de inhoud van A-1-1.

Derksen concludeert dat alleen uitgaande van scenario IV (Baybasin is niet medemoordenaar én hij heeft niet de juiste inhoud van het gesprek voor de geest) het *zeer wel mogelijk* is dat verzoeker heeft verklaard dat het gesprek gaat "*over hetgeen in een krant verschenen is over de moord op Öge*'." Uitgaande van alle andere scenario's is het hoogst onwaarschijnlijk (unlikely) dat verzoeker tot zo'n verklaring zou zijn gekomen. Als reden geeft Derksen aan dat een onschuldige, zeker in het begin van het proces, vaak geneigd blijkt te zijn om mee te werken.[458] Scenario IV (*Baybasin is onschuldig* en heeft een verkeerde gesprekinhoud voor de geest) komt in zijn analyse als enige scenario naar voren dat in het licht van verzoekers verklaring niet hoogst onwaarschijnlijk is. Dit houdt in dat, in tegenstelling tot de oorspronkelijke en op het eerste gezicht plausibele intuïtie van het hof en de advocaat-generaal dat verzoekers verklaring daderkennis impliceert en dus het moordenaar-scenario steunt, verzoekers verklaring juist het onschuld-scenario IV steunt: Baybasin is niet mede-moordenaar, en hij had de verkeerde inhoud van het gesprek voor ogen.[459]

Deze analyse van Derksen wordt nu bevestigd door de vertaling die de deskundige Baran Rizgar van het gesprek heeft kunnen geven na het beluisteren van de originele audio. Rizgars conclusie, gesteund door verschillende argumenten, is dat in A-1-1 niet over een tuin wordt gesproken, maar over vluchtelingen. Het gesprek A-1-1 heeft dus

---

[457] voor een uitvoerige analyse zie bijlage 73**,** Derksen, *Verknipt bewijs*, hfst 3, pp.152-164

[458] zie in dezelfde zin: Saul M. Kassin (2102). Why Confessions Trump Innocence. *American Psychologist, 67 (6)*, 431–445: 'Innocence is a mental state that leads innocent people to waive their *Miranda* rights to silence and to counsel (Kassin & Norwick, 2004; Moore & Gagnier, 2008); *to behave in ways that are open and forthcoming in their interactions with police* (Hartwig, Granhag, & Strömwall, 2007). [Hartwig, M., Granhag, P. A., & Strömwall, L. A. (2007). Guilty and innocent suspects' strategies during police interrogations. *Psychology, Crime and Law*, *13*, 213–227] Over the years, laboratory experiments have shown that the vast majority of participants who are accused of a transgression they did not commit—in stark contrast to those who are guilty—refuse to accept plea offers, often to their own detriment, indicating their confidence in acquittal (Gregory, Mowen, & Linder, 1978; Tor, Gazal-Ayal, & Garcia, 2010). The story of Amanda Knox illustrates just how *innocence* can put *innocents* at risk'.
En Saul M. Kassin (2105). The Social Psychology of False Confession**s.** *Social Issues and Policy Review, 9 (1), 25—51.*
The sense of reassurance that accompanies innocence may reflect a generalized and perhaps motivated belief in a just world in which human beings get what they deserve and deserve what they get (Lerner, 1980). It may also occur because of an "illusion of transparency", a tendency for people to overestimate the extent to which their true thoughts, emotions, and other inner states can be seen by others (Gilovich, Savitsky, & Medvec, 1998; Miller & McFarland, 1987).Whatever the reason, a good deal of research now supports the hypothesis'.

[459]bijlage 73, Derksen, pp. 162-164

niets uitstaande met de moord op Öge. Dat houdt in dat het niet anders kan zijn dan dat verzoeker op 13 januari 1999 ten onrechte heeft gemeend dat het gesprek dat door tussenkomst van de Turkse tolk werd getoond, namelijk A-1-1, over de moord op Öge ging en dat hij tijdens zijn uitspraak niet de juiste inhoud van het gesprek A-1-1 voor de geest had.

In dit verband kan nog worden aangetekend dat verzoekers precieze verklaring niet was: *'A-1-1 ging over de moord op Öge'*, maar '*A-1-1 ging over hetgeen in een krant verschenen is over de moord op Öge*'. En daar ging A-1-1 in geen geval over! Verzoekers letterlijke verklaring impliceert dus ook dat hij niet de juiste inhoud van A-1-1 voor de geest had. Hij had het dus niet over de inhoud van gesprek A-1-1, toen hij naar gesprek A-1-1 verwees. Hij had het dus niet over een moord (gesteld al dat dat de inhoud van A-1-1 zou zijn geweest), waarvan hij nog niet had kunnen weten. Hij had het over een moord die al in de krant had gestaan.

Nu we door de vertaling van Baran Rizgar weten dat gesprek A-1-1 niet over de moord op Öge gaat, volgt daaruit dat verzoeker zich moet hebben vergist toen hij bij de rechter-commissaris verklaarde dat gesprek A-1-1 over de moord van Öge ging. Dit was al eerder de uitkomst van Derksens analyse. De enige juiste conclusie op grond van de diverse deskundigenrapportages is daarom, dat verzoeker indertijd gesprekken door elkaar haalde, mogelijkerwijs op het verkeerde been gezet door de Turkse vertaling die hij tijdens het verhoor kreeg voorgeschoteld van de reeds foutieve tapvertaling van het originele Koerdische gesprek. De uitspraak van Baybasin *"dat gesprek A-1-1 ging over hetgeen in een krant verschenen is over de moord op Öge"*, kan in het licht van de nieuwe deskundigenrapportages onmogelijk nog worden gezien als een uiting van daderkennis.

GESPREK A-1-5

In tapgesprek A-1-5 worden in de interpretatie van het hof details over de liquidatie besproken: *"dat het contract op de werkplaats was"* en *"dat daarbij één keer op hem was geschoten."* Mede op grond hiervan was het hof van oordeel: "*dat tussen verdachte, die in Nederland verbleef, en Yavuz, Nuri Korkut en de pleger van het feit, een zeer nauwe samenwerking heeft bestaan, die op niets anders dan de dood van Sadik Suleyman Öge gericht kon zijn."* [460]

Maar ook deze details waarop het hof zich uitdrukkelijk baseert in zijn bewijsconstructie van het bewijs van verzoekers plegen van de moord op Öge, blijken in de originele tekst niet voor te komen, zo laat het volgende novum zien. Het blijken details die creatief door de tolken aan de oorspronkelijk gesproken tekst zijn toegevoegd, een gegeven dat pas na afgifte van de identieke kopieën van het originele audiomateriaal kon worden ontdekt door de deskundigen Rizgar en Derksen.

60. Vertalingsbedrog in A-1-5: cruciale details zijn verzinsels van de taptolken

Het hof heeft zijn overweging dat verzoeker met Yavuz details over de moord heeft uitgewisseld gebaseerd op het tapverbaal waarin de taptolken en de tolk van de

[460] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1, p. 29

rechter-commissaris hun vertaling en samenvatting van de eerste minuut van het Koerdische gesprek A-1-5 van 10 november 1997 hebben opgetekend.

"Dat het contract op de werkplaats was"

Het hof baseert deze overweging op de vertaling van de taptolken. Op grond van hun suggestieve en foute vertaling denkt het hof in termen van een contract om te doden. Dat contract moet dus in Öges werkplaats, in de theetuin, zijn uitgevoerd. Het werkelijk gesprokene op de originele audio maakt echter niet duidelijk wat er daadwerkelijk in 'de werkplaats' is gebeurd, zo analyseert Derksen op basis van de vertaling door Rizgar en intern-inhoudelijke argumenten.[461] De invulling van wat er gedaan is in die werkplaats, blijkt een subtiele en tegelijkertijd suggestieve aanvulling van de taptolken-vertalers.

De vertaling van de taptolken luidt in kapitalen (dat deden ze altijd als ze bang waren dat de rechter de betekenis van hun vertaling anders onvoldoende op zijn belastende waarde zou inschatten):
"Baybasin: DE KWESTIE HEEFT OP HUN WERKPLAATS/ZAAK PLAATSGEVONDEN, OF NIET?" En direct erna: *"Baybasin: DUS HET DINGES EEH....VAN HET CONTRACT WAS OP HUN WERKPLAATS/ZAAK?"*

Tolk 3 drukt zich eerst iets voorzichtiger uit: *"Baybasin: Op hun werkplek is dinges gedaan, is dat niet zo?"* Maar vult direct erna extra suggestief aan: *"Baybasin: Dat wil zeggen dat het contract op de werkplaats is?"*

En ook de onbekende RC-tolk vertaalt suggestief: "*Baybasin vraagt: Op hun werk plek, is het zo?"* En direct erna: *"Baybasin vraagt nogmaals aan de beller: Op hun werkplek hebben ze hun contract afgedaan. "*

De letterlijke vertaling door Baran Rizgar van het besprokene op de voorhanden originele audio laat zien dat zowel de taptolken als de RC-tolk meer hebben vertaald dan te horen is en wel in zodanig belastende zin dat het hof daar mede het bewijs op heeft gebouwd. Rizgar hoort als eerste zin slechts:
"Baybasin: Their work place is err (*), is that not right? [Cîyê îşê wan ewk e, ne wisa?]

Deze vertaling legt Rizgar als volgt uit: *"The Kurdish word "ewk" generally means "thing", but it is also used for unsaid/unexpressed adjectives, as it has been used here. So we don't know what adjective is attributed to "their work place."*

Als letterlijke vertaling van de tweede door de taptolken in kapitalen vermelde zin geeft Rizgar: *"Baybasin: That means, the workplace, err, the place where their contract is err---"*[462]

[461] bijlage 102: Derksen: A-1-5, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015, en Analyse van de overwegingen van het hof in de Öge-zaak, 19 oktober 2015, pp. 19- 21
[462] bijlage 105: e-mail d.d. 6 oktober 2015, transcriptie en vertaling en analyse van Baran Rizgar De koerdische tekst luidt volgens Rizgar: *"Yanî cîyê îş, ee, ê ku kontrata wan ewk e?"* (tussen 54.563-58.155)

Zoals Derksen in zijn analyse van dit stukje tekst aangeeft, is het natuurlijk mogelijk dat op de lege plaats '*the place where their contract is …'*, het woord *'uitgevoerd'* gezegd zou kunnen zijn. Maar het staat er niet en het blijft daarmee slechts een hypothese, niet zozeer van het hof, maar van de taptolken en vertalers die de rechter hun eigen interpretatie hebben opgedrongen met het invullen van niet uitgesproken woorden. Rizgar zegt het zo:

"Translations like "they executed their contract" or "the contract was [executed??]" are comments by interpreters trying to fill in the gap caused by the word "ewk". It may as well be "Where they have a contract" or "Where their contract is"; but we do not know for sure, it has not been expressed."[463]

We weten dus niet wat oorspronkelijk is bedoeld te zeggen. Het kon zijn: *'De werkplaats waar hun contract is uitgevoerd.'* Maar het had even zo goed kunnen zijn: *'De werkplaats waar hun contract liep (waar ze een contract hadden).'*
Derksen legt na bestudering van het tapdossier met alle opgenomen gesprekken uit, dat dit laatste zelfs een stuk meer plausibel is. Hij schrijft: "*Bedenk dat Baybasin en Yavuz het voortdurend hebben over hun werkplaats. Als het over Öges theetuin had gegaan, zou het zijn werkplaats geweest moeten zijn. En bedenk ook dat de Baybasins een grote Fiat-garage in Istanbul hadden met 35 werknemers. Daar waren 35 mensen met een contract. En er zijn in de A-1-geprekken vele andere contracten die allemaal zaken-contracten zijn. "* [464]

In A-1-5 wordt volgens de deskundige Baran Rizgar niets gezegd of geïmpliceerd over een contract dat wordt '*uitgevoerd'*. De taptolken en in hun kielzog de tolk van de rechter-commissaris hebben het gesprek zo ingevuld, maar dat is hun eigen creatieve invulling geweest die ingaat tegen het gegeven dat het over *hun* werkplaats gaat en niet over *zijn* werkplaats (van Öge), dat het over hun contract gaat en niet over zijn contract (van de moordenaar), en dat het in het dossier wemelt van handelscontracten. Het hof is hiermee wederom door vertalingsgesjoemel misleid in een voor verzoeker ernstig belastende zin. Dit is pas aan het licht gekomen door de afgifte van het originele audiomateriaal van gesprek A-1-5 en de mogelijkheid van de deskundige Rizgar en Derksen dit materiaal te bestuderen en te analyseren. De overweging van het hof dat er details zijn uitgewisseld over het feit **'dat het contract op de werkplaats'** was, is dus op een foute en misleidende vertaling gebaseerd.

"Dat daarbij één keer op hem was geschoten"

Het hof baseert ook deze overweging op de vertaling van de taptolken. Op grond van hun vertaling en die van de RC-tolk concludeert het hof dat verzoeker over dit detail van de moord sprak met Yavuz en daarmee daderkennis uitwisselde. De overweging luidt: *"er is eenmaal op het slachtoffer geschoten (tapgesprek A-1-5) hetgeen*

[463] bijlage 105: e-mail d.d. 6 oktober 2015, transcriptie en vertaling en analyse van eerste minuut van gesprek A-1-5 van Baran Rizgar (tussen 54.563-58.155)
[464] bijlage 102: Derksen: A-1-5, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015, en Analyse van de overwegingen van het hof in de Öge-zaak, 19 oktober 2015, p. 21

overeenstemt met een ter zake opgemaakte medische verklaring (één inschotverwonding, dossierpagina 349).”[465]

Volgens de woordelijke vertaling van Baran Rizgar wordt in de eerste minuut van A-1-5 echter niet eenmaal over ‘schieten’ gesproken, terwijl de taptolken en ook de RC-tolk vrijelijk hun eigen suggestieve draai aan de vertaling van dit stukje tekst geven, met als uitkomst dat er gesproken zou zijn over *‘één schot’*.

Derksen en Rizgar laten zien dat de betreffende zin, die volgens de taptolken en de RC-tolk over ‘één keer schieten’ zou gaan, wordt voorafgaan door een onzin-zin en woordflarden zonder enige betekenis. Derksen noemt de locatie van deze schietzin daarmee op zichzelf reeds verdacht. Op zichzelf begon het gesprek duidelijk.[466]
“*Baybasin: Zeiden ze nog iets?*
Yavuz: Nee, ze weten het nog niet. Misschien hadden ze onderling ruzie, misschien was het geld.
Baybasin: De werkplaats is eh eh, zo zit het toch?
Yavuz: Ja oom.
Baybasin: Dat betekent, de werkplaats, de plaats waar hun contract is eh eh.”

Hierna reageert Yavuz met iets dat in de context van het gesprek geen enkele betekenis heeft. In de vertaling van Rizgar zegt Yavuz: *“Yes, uncle, in that thing, it went.”* [58.351 – 1.00.734] Deze onzin-reactie, die zeer wel op manipulatie door knippen en plakken kan wijzen, wordt door de RC-tolk gemaskeerd met een totaal andere vertaling: “*Ja oom, jij kunt aan hem vragen.”* [58.351 – 1.00.734] ,[467] De taptolken laten de onzin-zin onvertaald: *“Yavuz: Ja oom … [niet te verstaan].”*

Deze onzin-zin zonder connectie met het voorgaande wordt gevolgd door woordflarden nu uit de mond van Baybasin. Rizgar schrijft: *“there are some syllables sounding like “ye..ba..ê” These three syllables do not make sense, and they are not related to the previous or the following speeches.”*[468]

Deze onzin-zin en ondefinieerbare woordflarden doen Derksen vermoeden dat hier iets mis is gegaan met de manipulatie. Hij geeft aan dat ze erop wijzen dat hier tussen de voorgaande zinnen over de werkplaats en de volgende zinnen over het één keer (schieten) is geknipt en geplakt. Het verklaart ook waarom er een inconsistentie is opgetreden in de gesprekken over de ‘Gebeurtenis van 17.00 uur’ die aanvankelijk zeer vredevol verliep en zonder begrijpelijke overgang in het gesprek plotseling door onderlinge ruzie in plaats van een vreedzaam einde wordt gekenmerkt. Op dit laatste kom ik in het volgende novum terug.

Na de onzin-zin en woordflarden komt dan de zin die door de tolken vrijelijk wordt vertaald als *‘één maal schieten’*.

---

[465] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1, p. 29
[466] Ter verduidelijking: die vreedzame oplossing is niet iets dat Rizgar heeft toegevoegd. Die vreedzame oplossing staat uitgebreid in de vertaling van de taptolken, tolk #3 en de RC-tolk.
[467] De RC-tolk transcribeert ook iets totaal anders dan Çerçi (niet becommentarieerd door Rizgar die deze onzin-zin ook onvertaald liet). Çerçi: *Erê, emî, ewkê da çû*. RC-tolk: *Eri emmi. Kari ji bıpırsi*
[468] bijlage 105: e-mail d.d. 6 oktober 2015, transcriptie en vertaling en analyse van eerste minuut van gesprek A-1-5 van Baran Rizgar (tussen 1:01.779-1:02.693)

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

Taptolken:	Yavuz: Zij hebben één keer op hem geschoten
Tolk #3:	Yavuz: Ja oom, ging slecht met één keer. *Baybasin: Wat zeg je?* *Yavuz: Maar één keer op hem geschoten*
RC-tolk:	Yavuz: Door één is hij geraakt.
Rizgar:	Yavuz: They have given him/her/it one. (They have delivered one to him/her/it.)

Hoe de taptolken naar deze vertaling toe zijn gegroeid middels hun onderlinge overleg en dat met de taprechercheurs, blijkt uit het volgende. Aanvankelijk schrijven zij in hun eerste tapverslag: *"Zij hebben één (1) op hem gelaten (verm. geschoten)."* Zij geven daarin aan slechts het 'vermoeden' te hebben dat Yavuz (in de vermoedelijk sowieso al gemanipuleerde zin) schieten bedoelde te zeggen. Pas in het procesdossier is daarvan gemaakt: *"Zij hebben één keer op hem geschoten*." Tolk 3 neemt geen enkel risico meer, wanneer hij voor het hof wordt gevraagd in antwoord op het verweer van verzoeker het gesprek nogmaals te vertalen. Hij voegt, om het hof niet in het ongewisse te laten, zelfs uit het niets een extra zin toe: *"Maar één keer op hem geschoten*." Hij laat uit het niets vervolgens Baybasin zelf vragen: '*Wat zegt je?'* en '*Ha, zo is het gebeurd?'*. Tolk 3 voegt hier dus twee zinnen toe, waarvan één zeer belastende. Hij doet dit nadat hij ontlastende onzin-zinnen en woordflarden uit zijn vertaling had weggelaten. De RC-tolk gebruikt niet het woord '*schieten'*, maar weet dat indirect in zijn vertaling te krijgen: *Hij* (te weten Öge) *is door één geraakt.*

Maar, zo laat de vertaling van Baran Rizgar zien: in de audio van het gesprek wordt niet over schieten gesproken, niet één keer. In de audio spreekt niemand over schieten.

Rizgar geeft namelijk de volgende vertaling van de zin waar de taptolken met hun vertaling op doelen:
"Yavuz: ***"They have given him/her/it one." (They have delivered one to him/her/it.)***[469] *[1.04.063 – 1.05.131] [transcriptie: Hebek pê ve danîne]*
Baybasin: ***"Oh, so that is how it happened, right?"*** [1.05.875 – 1.06.815] *"*

In de oorspronkelijke tekst wordt nergens over een schietpartij of kogel gesproken. Rizgar legt het uit: *"This [(pê ve danîn/to give or deliver to someone] seems to be an idiomatic verb. That is why the interpreters are struggling to translate it, because they are trying to translate it literally as a straight sentence and not as a sentence of an idiomatic verb.* ***Nothing suggesting 'a bullet' or 'a shot' has been said. They seem to be interpreters' comments trying to make sense of the idiom.***

I can still tell you what each part means separately though: [Hebek pê ve danîne]
hebek: ***one***
pê ve: ***attached to him/her/it***
danîne: ***they have put."***

[469] transcriptie van Rizgar.: Yvuz Hebek pê ve danîne.

In A-1-5 wordt volgens de deskundige Baran Rizgar dus noch iets gezegd over een contract dat wordt 'uitgevoerd' noch over 'één schot' dat wordt gelost. We zagen al dat er in de geciteerde passages inderdaad een contract wordt genoemd, maar dat verder niets over dat contract gezegd wordt. De taptolken en de RC-tolk hebben op dit punt het gesprek zelf creatief aangevuld. Over schieten en de ene kogel staat evenmin iets in de originele audio. Zij zijn pure creaties van de tolken in hun vertalingen van A-1-5.[470] In de gesproken tekst wordt wel een 'één' genoemd, maar we krijgen geen informatie over wat voor één die 'één' is. Omdat de context nergens op schieten preludeert, kan de interpretatie in termen van schieten en kogels alleen maar zijn ingegeven door de wens van de taptolken om de tekst in een voor verzoeker belastende zin te presenteren. Dit heeft niets met waarheidsvinding te maken, noch met een poging de essentie van het gesprek weer te geven. Dit betreft vertalingsbedrog en een serieuze misleiding van het hof.

Het hof is door dit vertalingsgesjoemel en -bedrog misleid in een voor verzoeker zeer belastende zin. Het hof heeft op deze onjuiste vertalingen zelfs expliciet zijn bewijsconstructie gebaseerd. Dit kon aan het licht komen door de afgifte van het originele audiomateriaal van gesprek A-1-5 aan verzoekers advocate in april 2015 en de mogelijkheid van de deskundige Rizgar en Derksen dit materiaal vervolgens te bestuderen en analyseren. De overweging van het hof dat er details zijn uitgewisseld over het feit, **'dat het contract op de werkplaats'** was en ***"dat daarbij één keer op hem was geschoten."*** is dus op foute en misleidende vertalingen gebaseerd, zo blijkt uit novum 59.

Andere aanwijzingen van manipulatie van gesprek A-1-5

61. Diverse anomalieën in de eerste minuut van gesprek A-1-5

In hoofdstuk III is besproken dat op de audio van gesprek A-1-5 een onverklaarbaar signaal van een V34 modem wordt waargenomen en dat het gesprek een eveneens onverklaarbare versnelling van 10% vertoont. De deskundige Van de Ven ziet in deze technische artefacten, die niet vanuit de gebruikte UHER 6000 noch uit het telecommunicatienetwerk verklaarbaar zijn, een aanwijzing voor plaatsgevonden manipulatie. Daarnaast breekt het gesprek midden in een woord af en vertoont het afwijkende cadansen van de bel- en eindegesprektoon, terwijl desondanks sprake is van het aanslaan van de PTT-tijdmelding Tante Cor.

We kunnen hierbij nu ernstig vertalingsgesjoemel optellen. Ook dit schaarden we hiervoor onder manipulatie van het origineel besprokene.[471]

Nader onderzoek van sec de eerste minuut van het gesprek waarin het hiervoor besproken vertalingsgesjoemel optreedt, laat echter nog meer technische onregelmatigheden zien. Het zijn technische artefacten, die zich bevinden rondom

[470] Derksen merkt hier nog op dat het in zowel de taptolken vertaling als in Rizgars vertaling nog steeds draait om 'zij/they', die iets gedaan hebben: "*They have given him one*."
[471] zie hiervoor sub novum 37, sub 7

opvallende intern-inhoudelijke inconsistenties in het gesprek, zo laat de analyse door Derksen van deze minuut zien.[472]

De gebeurtenis van 17.00 uur is vreedzaam verlopen

Derksen analyseert allereerst de 'Gebeurtenis van 17.00 uur' waarover Yavuz verzoeker op 9 november 1997 te 17.16 uur Nederlandse tijd op de hoogte stelt, aldus het dossier. Het hof overweegt dat Baybasin op deze mededeling 'verheugd' reageert. In de vertaling van Baran Rizgar wordt er gezegd:
Y: Uncle, that, that, OK, (1) that got freed/that reached safety or: (2) that got finished, completed. (---)
Y: That … errr … bundle, you know.
(buidel, vluchteling) (---)
Y: That got freed/reached safety, uncle (or "finished, completed")
B: ***When did it happen?***
Y: ***At 5:00, those, those that they did, errr, "pêvedanî" (attached, embedded, given in addition/alongside), they had been lost.***
Y: Now we have found places.
Y: Now they need a place, I said, I will do, err, give them a place.[473]

Derksen geeft aan: "*Als de Gebeurtenis* [om 5.00 uur] *de moord op Öge is, wordt* [Baybasin] *over die moord op de hoogte gehouden. Dat is belastend. Is de Gebeurtenis niet de moord op Öge, dan wordt Baybasin niet op de hoogte gehouden van de opdracht op Öge te vermoorden. Dat is extreem ontlastend. Het gesprek A-1-1 zou in dat geval zeker niet de moord op Öge betreffen."*

Derksen wijst op gesprek A-1-2 waarin volgens het dossier Baybasin later op de avond om 21.52 opnieuw met Yavuz spreekt en ook met Nuri Korkut. In dat gesprek wordt Baybasin verteld **wat** er om 17.00 uur is gebeurd, d.w.z. wat de Gebeurtenis inhield. Yavuz legt uit: *"Wij waren om 5 uur daar. [Er waren twee groepen mensen] die van ons en die van hen. [Onze mensen] hebben met hen gepraat. Het ging vlekkeloos, Het is op zo een manier afgelopen, dat wij in zekere zin zo niet hadden verwacht."* Tot slot hebben ze, zo vertelt Yavuz, '*elkaar de handen geschud*'. En later komt ook oom Nuri Korkut aan de lijn, die hetgeen wat Yavuz over de Gebeurtenis zegt, bevestigt: '*Hij heeft met allen persoonlijk gepraat'*. [474]

Derksen leidt net als het hof uit dit gesprek af dat deze Gebeurtenis voor Baybasin erg belangrijk was: hij blijft maar de vraag herhalen of het goed is afgelopen. Uit het besprokene kan voorts worden geconcludeerd dat deze Gebeurtenis *vreedzaam* is afgelopen − het betrof een gesprek tussen twee groepen dat eindigde in handen schudden − en dat Baybasin zich daarover verheugt. De Gebeurtenis, zo is hieruit af te

[472] Voor alle 15 argumenten van Derksen verwijs ik naar bijlage 102: Derksen: A-1-5, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015. Ik bespreek daarvan hier slechts een selectie.
[473] **bijlage 104**: e-mail van Baran Rizgar d.d. 22 augustus 2015 met bijlagen:(1) brief d.d. 14 juli 2015 aan Baran Rizgar (2) Kurdish Transcript; (3.) English translation of the Kurdish Transcript, p. 5

[474] In de vertaling van de tolk van de rechter-commissaris: *"Vervolgens vraagt de beller [Baybasin] aan Nuri: Wat hij nu zegt (wat Y heeft gezegd), dat ze die man gezien hebben, dat ze elkaar de hand geschud hebben, en dat ze ook met elkaar hebben gepraat. Het is toch zo?"*

leiden, betrof dus niet de moord op Öge. Die was niet vreedzaam afgelopen met het schudden van handen.[475]

De vreedzame afloop van de Gebeurtenis verandert plotsklaps in ruzie?

Ondanks deze heldere uitwisseling uitspraken over het vreedzame karakter van de Gebeurtenis van 17.00 uur blijkt in gesprek A-1-5 deze gebeurtenis zonder enige overgang plotseling veranderd in een onderlinge ruzie of over geld. In dit gesprek de volgende ochtend om 11.51 uur vraagt Baybasin aan Yavuz of het al bekend is geworden of ze iets zeggen.[476] En dan antwoordt Yavuz: *"they say that maybe they have done it between themselves, or that it is over money (Rizgar)"*[477]
Derksen noemt deze opmerking, waar Baybasin helemaal niet verbaasd of teleurgesteld op reageert, in flagrante *tegenspraak met* wat we eerder over de zaak van 17.00 uur gehoord hebben. In het gesprek daarvoor was hem toch nog verteld dat alles vreedzaam was afgelopen. Dit verwacht je niet in een gesprek tussen twee mensen die niet beiden gestoord zijn. Derksen merkt op: *"Er is hier dus een stuk in de tekst dat conflicteert met wat we uit A-1-2 en A-1-3 weten: er was juist geen ruzie en dat was iets waar Baybasin heel veel waarde aan hechtte. Nu ineens is het niet langer vreedzaam, maar is er ruzie. Het neutrale, afstandelijke gedrag van zowel Yavuz en Baybasin past er evenmin bij. Het lijkt nieuwe informatie voor beiden. Dit is een sterke indicatie dat er aan de audio geknoeid is."*

Het niet bestaande woord Sabaxê voor krant

Verdacht is eveneens dat Yavuz een niet bestaand Koerdisch woord gebruikt voor de aanduiding van krant. Hij vertelt Baybasin dat het in de krant: ' *Err, Sabah'* (een Turkse krant) is verschenen, waarop Baybasin vraagt: *'What, err, newspaper?'* Yavuz reactie is dan: *'In sabax'*, dat door de Rc-tolk wordt vertaald: 'In dagblad 'Sabah' met de Koerdische transcriptie: *Sabah'da*.

Rizgar geeft echter aan dat deze vertaling en transcriptie niet kloppen, want op de audio klinkt niet het Koerdische woord ***'Sabah'da'*** maar ***'Sabaxê da'***: een niet bestaand woord. Yavuz zegt: *"Sabaxê da"*, aldus Rizgar.[478] Hier is dus een niet-Koerdisch woord *'Sabaxê'* dat de Koerd Yavuz in de mond wordt geschoven. Yavuz kan zich hebben versproken, maar Derksen acht het evenmin onwaarschijnlijk dat een manipulant die niet zo goed in het Koerdisch was deze fout heeft gemaakt. De fout *Sabaxê da* in plaats van *Sabah'da* lijkt Derksen een onwaarschijnlijke verspreking.[479] Deze indruk van Derksen wordt versterkt doordat er vóór dit *'What?'* en na het *'Err,*

---

[475] bijlage 102: Derksen: Analyse van de overwegingen van het hof in de Öge-zaak, 19 oktober 2015, pp. 5-7
[476] RC-Tolk: *Baybasin vraagt aan de beller: Wordt daar iets gezegd of niet?;* Tolk #3: *Baybasin: En zeggen ze nog wat?;* Rizgar: *Baybasin: Are they saying anything?* (39.517 - 40.734)
[477] Rizgar: *"No, errr, still nothing is evident; they say that maybe they have done it between themselves, or that it is over money. So it ….* 41.061 – 49.926
Het is hier wel de vraag of 'ze zeggen' en 'er wordt gezegd' nog steeds slaat op de krant. Het is hier ook zeer wel mogelijk dat zij/they' zegslieden op een afstand zijn die iets kunnen achterhalen omdat ze dichter bij het vuur zitten. **De RC-tolk verzint erbij: " *Zo staat het geschreven in de krant."***
[478] bijlage 105: e-mail d.d. 6 oktober 2015, transcriptie en vertaling en analyse van eerste minuut van gesprek A-1-5 van Baran Rizgar (tussen 37.053-37.591) Rizgar schrijft: *"The word is pronounced as like sabax (---) we cannot be sure he has meant the word 'sabah'meaning 'morning'. He is not using the word 'rojname' or 'gazete' meaning 'newspaper' in this sentence.*
[479] bijlage 102: Derksen: A-1-5, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015, p. 4

Sabah' een kort interval [36.173- 36.581] met tikken te horen is, met een in de woorden van Van de Ven: *"duidelijk spectrum, waarneembare frequenties 600, 1199, 1865 en 2056Hz. Is geen testsignaal, lijkt een EM-schakelaar"*. En dat niet alleen. Na het niet bestaande woord *'Sabaxê'* is volgen de analyse van Van de Ven opnieuw een frequentiepatroon waarneembaar dat klinkt als een elektromagnetische schakelaar.[480] Het wekte het wantrouwen van Derksen.

35.067 – 36.228	Yavuz: Err, Sabah	
36.228 – 36.571	Ruis met klik	36.173 – 36.581: Duidelijk spectrum, waarneembare frequenties 600, 1199, 1865 en 2056Hz Is geen testsignaal, *lijkt een EM-schakelaar*
36.571 – 36.889	Baybasin: What?	
36.889 -37.053	Ruis	waarneembare frequenties: 665Hz & 832Hz
37.053 – 37.591	RC-tolk :_Y : Sabah'da In de Sabah Rizgar: B.R.: Sabaxê da. Yavuz: In sabax (???) *B.R.: (The word is pronounced like sabax (sabakh).*	
37.591- 38.595		37.630 – 38.002 Systeemruis 38.002 – 38.649 Waarneembare frequenties: 1523, 1618, 1751, 2265, 2398Hz, *klinkt als een EM-schakelaar*

Schema uit analyse van Derksen van gesprek A-1-5[481]

Ook technische artefacten rondom de Gebeurtenis, 'ye..ba..ê' en de werkplaats

Derksens verdenking van manipulatie van de eerste minuut van gesprek A-1-5 – let wel, er was onvoldoende tijd het gesprek in z'n geheel te analyseren − wordt verder gevoed door de technische artefacten die worden waargenomen rondom inconsistente zinnen, zoals de Gebeurtenis die zonder overgang van vreedzaam in ruzieachtig veranderde, de onbegrijpelijke tussenzin *"Yes, uncle, in that thing, it went"* en woordflarden als *"ye..ba..ê*". Onderstaand schema met daarin verwerkt de nieuwe metingen van Van de Ven laat dit duidelijk zien.

37.591- 38.595	Vreemde klikjes	37.630 – 38.002 Systeemruis 38.002 – 38.649 Waarneembare frequenties: 1523, 1618, 1751, 2265, 2398Hz, klinkt als een *EM-schakelaar*
38.595 -39.114	Baybasin: Err	

[480] **bijlage 109**: rapport bij e-mail Van de Ven, 10 september 2015, Verzochte metingen op gesprek A-1-5
[481] bijlage 102: Derksen: A-1-5, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015, p. 4

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

39.114 – 39.261		
39.261 – 39.517	Yavuz: Yes uncle	
39.517 - 40.734	Baybasin: Are they saying anything?	
40.734 - 41.061		40.966 – 41.080, **Systeemruis**
41.061 – 49.926	**De Gebeurtenis:** Yavuz: No, errr, they talk like that, that still nothing is evident; they say that maybe they have done it between themselves, or that it is over money. So it ….	
49.926 – 50.253		49.969 – 50.106, **Systeemruis**
50.253 – 51.722	Baybasin: work place is **err** (*), is that not right?	
51.722 – 52.291	Yavuz: Yes, uncle.	
52.291 – 53.044		
52.294 – 54.563		*53.865 — 54.061 voice*
54.563 – 58.155	Baybasin: **That means, the workplace, err, the place where their contract is err..**	
58.155 - 58.416		Waarneembare frequenties: 380, 476, 760 & 1009Hz, doorlopend tot 61.942
58.351 – 1.00.734	Y: **Yes, uncle, in that thing, it went**.	
1.00.734 – 1.01.942	vele tikken achter elkaar	Van de Ven: Waarneembare frequenties: 380, 476, **760** & 1009Hz, doorlopend tot 61.942
1.01.779 – 102.693	Rizgar: there are some syllables sounding like **"ye..ba..ê"**	losse woordfragmenten,
1.02.693 -1.04.063		Waarneembare frequenties: 380, 571, 760, 933, 1008 1141, 1466 & 1542Hz Van de Ven: Deze frequenties, gezien de tijdsduren, zijn zeer waarschijnlijk van een *EM-schakelaar* afkomstig.

Schema uit analyse van Derksen van gesprek A-1-5[482]

Zelfs technische artefacten rondom dat ene 'schot': 'Hebek pê ve danîne'

We zagen reeds dat dat ene schot waarop de bewijsconstructie van het hof zwaar leunt, een fantasievolle aanvulling van de taptolken was, die niet in de oorspronkelijke audio kan worden teruggevonden. De vertaling van Baran Rizgar maakt duidelijk, dat er niet meer wordt gezegd dan: ***"They have given him/her/it one. (They have delivered one***

[482] bijlage 102: Derksen: A-1-5, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015, p. 3 en bijlage 109: rapport bij e-mail Van de Ven, 10 september 2015, Verzochte metingen op gesprek A-1-5

to him/her/it.")[483] Het is verontrustend, dat ook rondom deze vreemde zin: *'zij hebben hem één gegeven of geleverd'* ernstige technische artefacten opduiken. Dat doet immers denken aan directe samenwerking tussen de manipulatoren van het originele audiomateriaal en de taptolken in Nederland, die de aldus verkregen tekst met vertalingsbedrog in belastende zin aanpassen. Ik verwijs hiertoe naar onderstaand schema met door de deskundige Van de Ven gemeten technische onregelmatigheden rondom het einde van de eerste gespreksminuut.

	Vragen mr. Van der Plas + vertaling Rizgar	**Antwoorden Van de Ven**
1.01.779 – 102.693	**Rizgar**: there are some syllables sounding like **"ye..ba..ê"**	
62.693 -64.063	- 25 dB tot – 31 dB?	**VdV**: Waarneembare frequenties: 380, 571, **760**, 933, 1008 **1141**, 1466 & 1542Hz, zeer waarschijnlijk afkomstig van een EM-schakelaar
1.04.063-1.05.131	**Rizgar**: Yavuz *Hebek pê ve danîne* ***They have given him/her/it one. (They have delivered one to him/her/it)***	
65.120 – 65.898	- 25 dB tot – 30 dB?	**VdV**: 65.196 – 65.768, Systeemruis
66.815 - 66.867		
67.291 – 67.918	:- 27 dB to 33 dB?	**VdV** 67.160 – 67.924, Systeemruis
	Begin nieuw gespreksonderwerp	
70.077 – 70.263	- 25 dB tto – 30 dB?	**VdV**: 70.123 – 70.263, Systeemruis
70.588 – 71.061	vreemd geluid klik?	**VdV**: 70.480 – 71.375 Waarneembare frequenties: 400, 534, **1601**, 1715 & 1925Hz

Schema van Van de Ven

Over zijn waarneming van systeemruis zegt Van de Ven: " [Er is] *geen signaal/spectrum in het audio-signaal waarneembaar, dit wijst mogelijkerwijs op een las."* Over de waargenomen frequenties schrijft hij dat het om standaardfrequenties gaat, die gezien de tijdsduren, zeer waarschijnlijk afkomstig zijn van een EM-schakelaar. [484] Zoals eerder besproken, horen die niet midden in een gesprek voor te komen, maar aan het begin van een gesprek. Bovendien waren elektromagnetische schakelaars in Nederland al voor aanvang van de jaren 80 uitgefaseerd.

[483] bijlage 105: e-mail d.d. 6 oktober 2015, transcriptie en vertaling en analyse van eerste minuut van gesprek A-1-5 van Baran Rizgar (tussen 37.053-37.591)
[484] bijlage 109: rapport bij e-mail Van de Ven, 10 september 2015, Verzochte metingen op gesprek A-1-5

In de eerste minuut van gesprek A-1-5 wordt het hof dus niet alleen door vertalingsgesjoemel en -bedrog ernstig misleid over het daadwerkelijk op de audio hoorbare. Waar 'contract' wordt gezegd wordt dat creatief aangevuld met 'uitgevoerd'. Waar in de gesproken tekst 'één' wordt genoemd, wordt dat creatief aangevuld met 'schot'. Nader technisch onderzoek wijst uit dat rondom deze door de tolken creatief aangepaste woordflarden en onzin-zinnen technische anomalieën worden waargenomen die plaatsgevonden manipulatie door 'knippen en plakken' waarschijnlijk maken.

Afgezien van het feit dat knippen en plakken van de onderliggende audio op zich al een ernstige misleiding van de rechter impliceert, vormt de opvallende combinatie van waarschijnlijk samengestelde gesprekken met creatief vertalingsbedrog, tevens een aanwijzing van samenwerking tussen de 'knip en plak' manipulatoren en taptolken. Deze in de A-1 gesprekkenserie van de Öge-zaak gevonden eerste aanwijzing van een dergelijke samenwerking zal nog pregnanter worden bevestigd in de analyse van de gesprekken uit de A-6-serie, die het bewijsmateriaal in de heroïne-zaak vormen. Ik kom daarop terug bij de bespreking van feit 6.

62. Er is sprake van een eerloze Sakkali en een opdracht erover te zwijgen

Het hof baseert zijn bewijsconstructie van de Öge-zaak op een aantal argumenten, alle afgeleid uit een interpretatie van de als bewijs gepresenteerde tapverbalen. Deze argumenten steunen grotendeels op foutieve vertalingen van de originele teksten, zo laten de voorgaande nova zien. Baybasin wordt in gesprek A-1-1 niet ingelicht over een moord om 17.00 uur in een tuin, maar over 'vluchtelingen'en over een vreedzame gebeurtenis. Dit betekent op zich al dat verzoeker onmogelijk dit gesprek voor ogen kan hebben gehad toen hij zei met derden te hebben gesproken over wat de kranten publiceerden over de moord op Öge. Het uitwisselen van details die daderkennis zouden kunnen impliceren blijkt een product van de creatieve vertalingen van de (tap)tolken. Rondom deze in feite niet bestaande details – zij worden dit door de foutieve vertalingen - toont de audio ook nog opvallende aanwijzingen van knip-en-plakwerk van het oorspronkelijk materiaal.

Twee argumenten van het hof blijken niet op de thans foutief gebleken vertalingen uit het Koerdisch te zijn gebaseerd, maar op een onjuiste interpretatie van het in het gesprek besprokene, zo laat de intern-inhoudelijke analyse van Derksen zien.

Het gaat om de volgende overwegingen van het hof. In tapgesprek A-1-3 zou verzoeker volgens het hof opdracht geven dat over deze zaak niet mag worden gesproken. En in tapgesprek zou verzoeker ook details over de moord uitwisselen, waar hij spreekt over: *"de eerloze Sakkali (man met de baard) terwijl op de foto van het slachtoffer in de Hürriyet* (dossierpagina 356) *een persoon te zien is met een volle baard.* "[485]

De opdracht tot zwijgen betreft de vreedzame Gebeurtenis

[485] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.1, p. 28

In het vorige novum 61 is de intern-inhoudelijke analyse van de gesprekken A-1-1 en A-1-2 en A-1-3 besproken die Derksen heeft verricht. Daaruit blijkt dat de gebeurtenis van 17.00 uur Turkse tijd waarover verzoeker wordt gebeld op 9 november 1997 te 17.16 uur Nederlandse tijd, een vreedzame gebeurtenis is geweest die eindigde in wederzijds handen schudden. Dit blijkt uit gesprek A-1-2, waarin wordt verteld dat om 17.00 uur twee groepen mensen, die van ons en die van hen, met elkaar hebben gesproken, dat het vlekkeloos ging en dat men aan het eind elkaar de handen heeft geschud. Deze Gebeurtenis, zo luidt de conclusie van Derksen over dit gegeven, betrof dus niet de moord op Öge. Die was alles behalve vreedzaam afgelopen.[486]

En het is nu juist deze vreedzame gebeurtenis van 17.00 uur, waarover Baybasin in zijn gesprekken vraagt te zwijgen, zo blijkt uit gesprek A-1-2. In dit gesprek reageert Baybasin namelijk op de 'verheugende' mededeling over de vreedzame afloop van de Gebeurtenis met de opmerking: *"Met die van ons is het afgesproken om zonder toestemming met niemand van hen, of met zo een groep te zullen gaan praten."* Dit herhaalt hij in gesprek A-1-3: *"Als iemand dit vraagt, jullie moeten zeggen dat deze zaak beëindigd is. Oké, mijn vader?"*

Het gaat onmiskenbaar iedere keer over die Gebeurtenis, waarover hij door Yavuz wordt ingelicht op 9 november 1997 te 17.00 uur, maar dat was, zo toont gesprek A-1-2, een gebeurtenis waarin men tot een vreedzame oplossing was gekomen. Dit kun je moeilijk interpreteren als het onder de klep houden van een moord, zo concludeert Derksen. Met zijn raadgevingen en opdrachten ging het Baybasin er juist om dat de vreedzame oplossing van twee groepen mensen gehandhaafd bleef.

De overweging van het hof, dat *"Verdachte geeft opdracht dat over deze zaak niet mag worden gesproken"*, is dus feitelijk wel juist, maar deze opdracht betrof niet de moord op Öge, maar een vreedzaam geëindigde bijeenkomst van twee partijen. Het hof beschikte indertijd niet over deze deskundige analyse van de gesprekken op dit punt. Zou het hof hier wel mee bekend zijn geweest, dan zou het niet hebben overwogen dat verzoeker opdracht had gegeven te zwijgen over de moord op Öge.

De 'eerloze Sakalli' blijkt in de avond van 9 november nog in leven

Volgens het hof spreekt Baybasin in gesprek A-1-4 over een eerloze Sakalli die die avond naar zijn begraafplaats is gebracht. Deze Sakalli moet — zo concludeert het hof — wel Öge zijn, en de opmerking over de begraafplaats zou eens te meer daderkennis bij Baybasin bewijzen. Het arrest: *"Volgens een krantenbericht uit de krant Sabah zou het slachtoffer genaamd zijn Öge, bij welk bericht een pasfoto van het slachtoffer is afgebeeld. Het betreft een man met een volle baard, waarvan ook in gesprek A-1-4 melding wordt gemaakt, doordat de verdachte aan zijn gesprekspartner Saritas laat weten dat de "Sakalli" (in Turks: man met baard) volgens hem die avond — 9 november 1997 — naar Karaci Ahmet (een begraafplaats in Turkije, althans de wijk waar die begraafplaats ligt) is gestuurd. Bij zoveel overeenkomst tussen de vertaalde werkelijkheid en de verifieerbare werkelijkheid, kan er naar het oordeel van het hof*

[486] bijlage 102: Derksen: Analyse van de overwegingen van het hof in de Öge-zaak, 19 oktober 2015, pp. 5-7

geen redelijke twijfel meer zijn over de vraag of de vertaling correspondeert met wat er in feite is gebeurd." [487]

Ten eerste geldt hier de waarschuwing dat gesprek A-1-4, waar het hof dit argument aan ontleent, volgens het verrichte deskundigenonderzoek de meeste aanwijzingen voor manipulatie vertoont. Derksen en Grünwald komen op grond van de uitkomsten van dat onderzoek al tot een eindwaarschijnlijkheid van 99 % dat er met de vier onderzochte Öge-gesprekken A-1-1, A-1-3, A-1-4 en A-1-5 technisch is gemanipuleerd. Gesprek A-1-4 spant binnen deze reeks de kroon. In novum 40 is besproken dat dit gesprek een voor Turkije afwijkende beltoon heeft. Dat het gesprek niet wordt voorafgegaan door een JTS-header achten de deskundigen onverklaarbaar (novum 41). Hetzelfde geldt voor het ontbreken van de eindegesprekstoon en het desondanks aanslaan van de PTT-tijdmelding (nova 42 en 43). Middenin het gesprek is voorts een elektromagnetische hefboomschakelaar hoorbaar, hetgeen evenmin technisch te verklaren is (novum 44). Op basis van een zo door aanwijzingen van manipulatie geïnfecteerd gesprek kunnen geen betrouwbare conclusies worden getrokken.

Daar komt dan nog eens bij dat een intern-inhoudelijke analyse van Derksen van het gesprek aantoont dat de door het hof getrokken conclusie zeker niet eenduidig volgt uit het daadwerkelijk door verzoeker over ene Sakkali, letterlijk: de man met de baard, besprokene. Het is niet meer dan een interpretatie van het hof, die is gevoed door het hiervoor besproken vertalingsbedrog in de omringende tapgesprekken A-1-1 en A-1-5. Het hof is daarmee volledig op het verkeerde been gezet.

Derksen laat zien dat Baybasin in hetzelfde gesprek A-1-4 voor een tweede keer terugkomt op dezelfde Sakalli waarover hij eerder sprak alsmede in latere gesprekken. In het gesprek duiden beide gesprekspartners 'de eerloze Sakkali' aan als de broer van Mehmet Ali, een Turkse advocaat en parlementariër. In de interpretatie van het hof, zoals aangereikt door het openbaar ministerie (en ook de politie) is: Sakalli = Öge, en Sakalli is door Baybasin naar zijn begraafplaats gestuurd = Öge is door Baybasin vermoord.

In zijn studie 'Verknipt bewijs' laat Derksen al zien dat deze interpretatie niet juist kan zijn als je de omliggende gesprekken over Sakkali, de broer van Mehmet Ali, de parlementariër, mee analyseert. Mehmet Ali zelf heeft verklaard geen familie van Öge te zijn.[488] En ook de politie had dat feitelijke gegeven onderkend en de op dit punt eerder in het dossier gepresenteerde vergissing toegegeven.[489]

De advocaat-generaal erkende dit feit, maar hield het hof in zijn requisitoir voor dat dit allemaal niets uitmaakte, want Baybasin had toch zelf toegegeven dat gesprek A-1-1 wel degelijk over de moord op Öge ging.[490] We hebben sub novum 59 gezien dat deze conclusie van de advocaat-generaal gebaseerd was op misverstanden tijdens de verhoren als gevolg van de nu apert onjuist gebleken vertaling door de taptolken van het woordje *'boxçe'* in *'tuin'* in plaats van *'vluchteling'*. Deze 'foutieve' basis is door

[487] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.3.13
[488] productie 2 bij pleitnotities d.d. 25 februari 2002
[489] zaaksdossier 1/Feit 1, p. 254
[490] repliek van de advocaat-generaal, d.d. 11 april 2002, p. 39

de advocaat-generaal aangegrepen om het hof ook voor wat betreft dit Sakkali-argument over de streep te trekken.

Het hof heeft zich hiermee op het verkeerde been laten zetten door de advocaat-generaal en zijn interpretatie van de gebezigde zinsneden over 'de eerloze Sakkali' aangepast. Het hof vond daarvoor een nieuwe, creatieve invulling van het woord 'broer': *"Het hof merkt op dat uit verschillende bewijsmiddelen (---) naar voren komt dat door verdachte en zijn gesprekspartners zeer geregeld uitdrukkingen als broer en/of oom gebezigd worden door en/of voor personen waarvan het hoogst onwaarschijnlijk is dat er een familierelatie tussen die personen bestaat. (---) Het hof leidt uit het bovenstaande (---) af dat er tussen Öge (de man met de baard) en meergenoemde Mehemet Ali, ten aanzien van welke personen het zodanig onwaarschijnlijk is dat er een familierelatie tussen hen bestaat, dat het hof daar niet van uitgaat, een als positief te omschrijven relatie heeft bestaan voortkomende uit een lidmaatschap of deel uitmakende van eenzelfde organisatie of groepering."*[491]

De basis van de redenering van het hof was hiermee wel erg smal geworden. De advocaat en parlementariër van de CHP, de op dat moment (mee)regerende Atatürk partij, Mehmet Ali Eren, zou lid zijn van dezelfde organisatie als Süleyman Sadik Öge, die een bekend lid was van de illegale Marxistisch Leninistische MLPEB[492]? Maar het hof was op basis van de vervalste tapvertalingen van de gesprekken A-1-1 en A-1-5 kennelijk zo overtuigd van verzoekers betrokkenheid bij de moord op Öge dat het kennelijk geen aandacht meer had voor dit soort discrepanties in zijn eigen argumentatie.

Verknipt bewijs

Maar zelfs als we het hof volgen in het nieuw gevonden argument dat Mehmet Ali en Öge weliswaar geen broeders op basis van bloedbanden waren, maar broeders vanuit hun gemeenschappelijke lidmaatschap van eenzelfde organisatie, kan de in gesprek A-1-4 genoemde Sakkali, anders dan het hof dacht, niet de op 9 november 1997 vermoorde Öge zijn. Deze 'eerloze Sakkali', broer van Mehmet Ali, blijkt namelijk nog steeds te leven in de gesprekken na 9 november 1997 te 17.16 uur. Derksens studie toont namelijk aan dat over die Sakkali door Baybasin nog regelmatig wordt gesproken als een levend personage ook na 9 november 1997 te 17.16 uur, het tijdstip waarop Baybasin over de moord op Öge zou zijn ingelicht.[493]

- Laat op de avond van 9 november, om 22.53 uur, vertelt Baybasin in hetzelfde gesprek A-1-4 ook aan Saritas dat hij naar Mehmet Ali en die andere [te weten, die eerloze Sakkali] een bericht heeft gestuurd. Hij zegt dan dat hij deze 'eerloze' Sakkali een week de tijd heeft gegeven om iets te doen.[494]
- Op 10 november 1997 om 11.51 uur in de ochtend komt in gesprek A-1-5 'de broer van die advocaat' weer ter sprake in een gesprek tussen Yavuz en Baybasin. In de

[491] aanvulling bewijsmiddelen d.d. 30 december 2002 bij arrest, sub rov 7.2
[492] proces-verbaal van verhoor van baybasin, d.d.d 14 januari 199, pp. 1 en 2
[493] bijlage 73**,** Derksen, *Verknipt bewijs*, 2014, pp. 169-171
[494] bijlage 102: Derksen: Analyse van de overwegingen van het hof in de Öge-zaak, 19 oktober 2015, pp. 25-26. Derksen maakt in zijn analyse van A-1-4 gebruik van de vertaling van de Turkse RC-tolk wiens vertaling grotendeels overeenkomt met de vertaling door mr. Tugba Çelik, juridisch medewerkster bij Bakker Schut & van der Plas Advocaten. Mr. Aben is in het bezit van beide volledige vertalingen van het gesprek.

vertaling van de RC-tolk zou Baybasin hebben gezegd: *"de broer van de advocaat ging namelijk meer naar hen toe dan naar de emigranten"* met een daarop volgend verzoek aan Yavuz: *"Maar hij moet zich bewust zijn van zijn waarde, wetend wat voor verantwoordelijkheid zij dragen, deze rotvent."* Hier wordt duidelijk niet gesproken over een persoon die de dag ervoor, op 9 november 1997, zou zijn vermoord. Maar het is wel de broer van Mehemet Ali, de eerloze Sakkali , die 'rotvent'.

- Op 12 november 1997 om 14.14 uur wordt aan Baybasin gevraagd *"met wie waren zij samen, zodat ik die kan bellen?"* Baybasin antwoordt: *"De broer van die advocaat"* en hij voegt daar niet iets aan toe als: *'Je kunt hem niet meer bellen. Hij is dood'*. Nee, hij zegt: *"Ik ben alleen op zoek naar hem---".*
- En ook op 27 november 1997 te 13.39 uur blijken voor Baybasin Mehmet Ali en zijn broer nog te leven. Zij komen opnieuw in een gesprek tussen Baybasin en Saritas ter sprake met Baybasins vraag of die broers, te weten: *"broer van de advocaat"*, nog met Saritas zijn komen praten: "*Hebben die jou weer opgezocht?* "[495]

Uit deze gesprekken kan worden geconcludeerd dat de Sakkali uit gesprek A-1-4, de 'eerloze broeder van de advocaat en parlementariër Mehmet Ali Eren', op 27 november 1997 te 13.39 naar Baybasins wetenschap nog steeds niet dood is. Deze gesprekken en de analyse van professor Derksen ervan maakt duidelijk dat de door het hof bedoelde Sakkali nog leefde op 27 november 1997 en dus niet de op 9 november 1997 vermoorde Öge kan zijn geweest. Met deze wetenschap en analyse was het hof niet bekend. Evenmin had het hof indertijd de beschikking over de nieuwe technische mogelijkheid van de deskundigen nu om de tapdossiers digitaal te doorzoeken op andere gesprekken over de 'Sakkali' en de 'broer van de advocaat Mehemet Ali'. Deze inhoudelijke analyse van Derksen is daarmee een nieuw novum van gewicht.

Gesprek A-1-4 dateert van vóór 1994

Derksen komt via zijn intern-inhoudelijke analyse tevens tot de conclusie dat het gesprek A-1-4 waarop het hof zich in deze baseert, niet uit 1997 stamt, maar uit een periode dat Baybasin nog niet Turkije was ontvlucht. Hij schrijft dat het gesprek, althans een deel ervan, gezien de inhoud van het besprokene uit de tijd moet komen dat Baybasin nog in Turkije ondergedoken was. Saritas vertelt aan Baybasin dat Murat, de man van de krant, door zijn jongens in een visrestaurant is gezien. Die jongens zitten in Istanbul. Die Murat *'komt wel een keer naar jou toe'*, zegt Saritas, waarna blijkt dat Baybasin *'met zijn allen ergens gezeten heeft'*. Derksen concludeert uit dit gespreksflard dat Baybasin op dat moment hoogstwaarschijnlijk in Istanbul is, waarmee het tijdstip van dit gesprek vóór Baybasins vertrek uit Turkije in 1992 ligt.[496] Die vroege datum past ook bij de frequentie van de beltoon van het gesprek die qua frequentie en cadans afwijkt van de voor Turkije sedert 1994 geregistreerde beltoon, maar overeenkomt met die van twee andere onderzochte gesprekken, die gezien de

[495] tapdossier X2, gesprekken d.d. november 14 1997 te 14.14 en 27 november 1997 te 13.39 uur
[496] bijlage 102: Derksen: A-1-4, een analyse: 15 argumenten voor manipulatie, 19 oktober 2015, p.5

inhoud ook van vóór 1994 moeten stammen.[497] Eenzelfde aanwijzing vinden we in het feit dat het gesprek een klikkenreeks laat horen van een ouderwetse elektromagnetische schakelaar die in Nederland al voor de aanvang van de jaren '80 was uitgefaseerd, maar in landen als Turkije en daar omheen mogelijkerwijs tot halverwege de jaren 90 in gebruik waren.

Ook dit gegeven, te weten dat zowel op intern-inhoudelijke gronden als op grond van de meetresultaten van technisch onderzoek moet worden geconcludeerd dat dit gesprek van vóór 1994 stamt, maakt de grondslag van deze overweging van het hof onbetrouwbaar. Het gesprek waaraan het hof zijn overweging ontleent dat verzoeker de avond na de moord zou hebben bedoeld te zeggen dat Öge naar een begraafplaats was gestuurd (althans naar een wijk in Istanbul waar zoals in veel andere wijken een begraafplaats lag), kan op grond van deze conclusie geen authentiek gesprek zijn, gevoerd na Öge's dood. De Sakkali waarover wordt gesproken moet dus, als hij al naar een begraafplaats was gestuurd, vóór 1994 daar zijn aangekomen. Het hof heeft zich in dit deel van de bewijsconstructie van de Öge-zaak dus gebaseerd op een gesprek dat qua datum en oorsprong is gemanipuleerd, zo heeft nieuw onderzoek uitgewezen. Van de uitkomsten van dit nieuwe onderzoek had het hof indertijd geen kennis. Het hof is ook wat dit betreft misleid.

63. Misleiding van het hof door mr. Hillenaar over de samenwerking in de zaak

Het hof is niet alleen misleid met vertalingsbedrog en –gesjoemel. Ter zitting van het hof heeft mr. Hillenaar nog eens onder ede benadrukt dat over de zaak Baybasin geen overleg met Turkije was geweest vóór 1 februari 1998. Hij was daar stellig over: *"Het onderzoek tegen Baybasin is tevoren niet besproken met Turkije, integendeel, we hebben het juist lang voor ons gehouden tegenover Turkije dat er een onderzoek tegen de verdachte liep. (---) Pas op 1 februari 1998, toen we er niet meer omheen konden, hebben we melding gemaakt van het onderzoek.* [498] Hetgeen mr. Hillenaar hier zegt, is eveneens misleidend geweest voor het hof. Het strijdt met wat de tolk Tayyar Cetinkaya als vertrouwensman van zowel de Nederlandse als Turkse leiding van het onderzoek, zegt te hebben meegemaakt in o.a. de Öge-zaak. Nadat men hier over de tap hoorde dat Baybasin over een moord sprak – dat zou zeer wel een gesprek kunnen zijn geweest over wat in Turkije werd geschreven over de moord op Öge – is men met een team naar Istanbul afgereisd om de betreffende dossiers te bestuderen. Het was een geheime reis. Er zijn documenten mee terug genomen, die pas later officieel zijn opgevraagd via een rechtshulpverzoek.

Cetinkaya zegt hierover letterlijk: *"Er is onderling gewoon veel overleg geweest. Dat weet ik. (---) Vanaf 1991 kwam de naam Baybasin al naar voren." (---) Er zijn veel mensen die dingen hebben uitgevoerd of besproken met de Turken, daar wordt niet over gesproken of het wordt ontkend."*[499] En: *"Er is wel veel meer gezegd, <u>er is maanden voor de aanhouding voorwerk geweest en er zijn dossiers uitgewisseld, o.a. in de Ögezaak</u>. (---) Ik wil niets zeggen over deze besprekingen. Dat zou een strafbaar*

[497] zie hiervoor sub novum 48
[498] bijlage 18 bij herzieningsverzoek d.d. 18 april 2011**:** verhoor H.M.P Hillenaar**,** proces-verbaal zitting hof, d.d. 22 en 23 oktober 2001, pp. 25/31
[499] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 3 oktober 2014, sub 3, 11 en 14

feit opleveren voor mij en mensen om mij heen.[500] En: *"U zegt mij dat de Turken 'flabbergasted' waren vanwege het onderzoek. Dat was niet zo, we zijn ook al eerder in Istanbul geweest om dossiers te analyseren, te kopiëren en in het geheim mee te nemen. We waren toen in het Hotel Mavi in Istanbul geweest. Er waren toen en aantal moorden gepleegd (---) Later is dat in het kader van een rechtshulpverzoek verzilverd. Dit was in de zaak Baybasin."*[501](onderstreping door AvdP)

Wanneer Cetinkaya nog eens nadrukkelijk wordt gevraagd of hij hier over de Öge-zaak spreekt, herinnert hij zich: *"Kemal Saritas zei tijdens een van de gesprekken dat hij dood was. En binnen één of twee dagen stond dat in de krant, volgens mij zelfs een dag later. (---) de zaak was al rond door de gesprekken. (---) Er werd over een persoon gesproken, niet per se over Oge.* ***U, mr. Aben, vraagt of ik heb begrepen dat er betrokkenheid van Baybasin was.*** *Er is gesproken over de betrokkenheid van Baybasin. Hij gaf ook opdrachten. Die gesprekken heb ik vertaald. (---).* ***U vraagt hoe het tot de connectie tussen Baybasin en Öge kwam. Er werd over gesproken over de tap, daarom moest het dossier meegenomen worden. In Nederland was die connectie al gelegd, dat was voor we naar lstanbul gingen, daarom gingen we er ook naar toe.*** *Er waren heel veel gesprekken, met onder andere Saritas, maar verder weet ik geen namen meer, er waren wel meerdere personen bij betrokken.*"[502] (arcering van AvdP)

Het hof is dus niet alleen misleid met creatieve aanvullingen van de originele gesprekken door de taptolken en onwetend gehouden van het feit dat de gesprekken die het bewijs vormen in de Öge-zaak vele technische en inhoudelijke aanwijzingen van manipulatie vertoonden. Het hof is tevens door de zaaksofficier van justitie ter zitting onder ede misleid over de aanvang van de uitwisseling van dossiers in deze zaak, vanaf een datum welke maanden vóór de officiële datum van samenwerking lag. De geheime reis naar hotel Mavi was gezien Cetinkaya's verklaring hoogstwaarschijnlijk vlak na de dood van Öge op 9 november 1997. Deze geheime samenwerking is later ter misleiding van de rechter verzilverd via een officieel rechtshulpverzoek.

Conclusie in de Öge-zaak

De moord op Süleyman Sadik Öge in Istanbul in de middag van 9 november 1997 is het zwaarste feit waarvoor het hof verzoeker veroordeelde. Het is het enige feit waarvoor het hof indertijd de straf van levenslang kon opleggen. De trieste conclusie van het nieuwe technische en intern-inhoudelijke onderzoek is dat het bewijsmateriaal dat in de Öge-zaak is gepresenteerd en gebruikt, tot op het bot is vervalst en gemanipuleerd. Eerder was al geconstateerd dat de tussenpersonen aan wie verzoeker in de ogen van het hof de opdracht tot deze moord zou hebben gegeven in Turkije zijn vrijgepleit van enigerlei betrokkenheid erbij.

De uitdrukkelijk aan de bewijsconstructie ten grondslag gelegde gesprekken vertonen, zo is nu gebleken, een batterij aan aanwijzingen van technische manipulatie. Er is geen sprake van authentieke in de Nederlandse tapkamer opgenomen telefoongesprekken. Het blijkt soms zelfs

[500] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 11 januari 2013, sub 101 en 102
[501] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 25
[502] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 3 oktober 2014, sub 19

om gesprekken te gaan die van vóór 1994 stammen. Daarnaast zijn in de door het hof aan het bewijs ten grondslag gelegde tapverbalen cruciale vertaalfouten geslopen, deels door onwetendheid wegens een gebrek aan kennis van de Engelse en de Koerdische taal bij de taptolken, deels intentioneel door het creatief aanvullen van de originele tekst met belastende details, die de essentie van de uiteindelijke bewezenverklaring raken. Voor het woord 'vluchteling' wordt 'tuin' ingevuld, één van de bouwstenen van de bewezenverklaring. Cruciale details waarop de bewezenverklaring leunt, een contract dat in de werkplaats wordt *'uitgevoerd'* en één *'schot'* dat zou zijn gelost, blijken achteraf door de taptolken aan de vertaling toegevoegd, zonder dat ze in de originele audio te horen zijn. Het betreft regelrecht vertalingsbedrog waarmee het hof is misleid. De aanwijzingen van 'knippen en plakken' rondom dit creatieve vertalingsgesjoemel in gesprek A-1-5 wekken het vermoeden dat er directe samenwerking heeft plaatsgevonden tussen de technische manipulatoren, mogelijkerwijs in Turkije, en de taptolken die de gesprekken hier op de dag van binnenkomen vertaalden. Deze eerste aanwijzing van een dergelijke samenwerking zal bij de analyse van de gesprekken uit de A-6-serie uit de heroïne-zaak nog pregnant worden bevestigd. Ik kom daar hieronder op terug.

Intern-inhoudelijk onderzoek van de voor het bewijs gebruikte gesprekken maakt voorts duidelijk dat het hof ten onrechte heeft geconcludeerd dat de 'eerloze Sakalli' uit gesprek A-1-4 de op 9 november 1997 in de namiddag vermoorde Öge was. Deze Sakalli blijkt namelijk op 27 november 1997 nog steeds springlevend in de door Baybasin gevoerde gesprekken. Ook wat dit betreft is het hof misleid.

De diverse onderzoeksmethoden leiden alle tot dezelfde uitkomst. Het bewijsmateriaal zoals ten grondslag gelegd aan het bewijs van deze zaak, is op cruciale punten gemanipuleerd door knip- en plakwerk van het onderliggende audiomateriaal, door aanvullend vertalingsgesjoemel en door aantoonbaar onjuiste interpretaties van hetgeen daadwerkelijk wordt gezegd in de gesprekken. Wanneer verschillende methoden van onderzoek tot dezelfde uitkomst leiden, vormt dat extra steun voor de betrouwbaarheid van die uitkomst. Derksen spreekt hier in navolging van Whewell van *'consilience of inductions'*. Omdat de einduitkomsten overeenkomen, versterkt die overeenkomst het gemeenschappelijk resultaat. En dat resultaat staat voor wat betreft de Öge-zaak op grond van de beschreven onderzoeksuitkomsten als een huis.[503]

De in het herzieningsonderzoek afgelegde verklaring van de centrale taptolk Tayyar Cetinkaya toont tot slot aan dat de misleiding van het hof zich niet beperkte tot het presenteren van gemanipuleerde telefoongesprekken die in belastende zin foutief waren vertaald. Ook over de samenwerking met de Turken is het hof in deze zaak ernstig misleid. Deze ving aan direct nadat de moord op Öge was gepleegd en men verzoeker had horen spreken over wat daarover in de media was gekomen. Geheime dienstreizen met het doel het Turkse onderzoeksdossier in te zien en te kopiëren, zijn eerst achteraf afgedekt met officiële rechtshulpverzoeken en tot in hoogste feitelijke instantie ontkend tegenover de rechter. Al deze nieuw opgekomen gegevens doen het ernstige vermoeden rijzen dat als het hof hiermee eertijds bekend was geweest, het verzoeker niet alleen van dit feit zou hebben vrijgesproken, maar het openbaar ministerie zijn vervolging van dit feit ook niet-ontvankelijk zou hebben verklaard.

[503] bijlage 73**,** Derksen, *Verknipt bewijs*, 2014, p. 69

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

DE HEROÏNE-ZAAK, feit 4/dossier 6

In de heroïnezaak acht het hof bewezen dat verzoeker heeft geprobeerd anderen te bewegen tot het voorbereiden van een transport van 20 kilogram heroïne van Turkije naar Nederland. Dit zou zijn gebeurd door het geven van instructies aan Nuri Korkut en ene Ilie Priescu, die beiden op 9 januari 1998 in Turkije werden gearresteerd met in hun bezit een partij heroïne. Ook in deze zaak baseert de bewijsconstructie zich voornamelijk op de door de taptolken geleverde telefoontaps, dit keer afgezet tegen de verklaringen van de in Turkije verhoorde Korkut en Priescu. Het arrest: *"Uit de telefoontaps (---) leidt het hof af, gelet op de tijdstippen waarop de daarin opgenomen gesprekken werden gevoerd en de informatie die door de betrokken gespreksdeelnemers wordt uitgewisseld, in combinatie met o.a. de (---) belastende verklaringen van (---) Korkut en Ilie Priescu, dat de telefoontaps betrekking hebben op het bewezenverklaarde en de rol van verdachte daarin*". Dat de in Turkije door Nuri Korkut en Ilie Priescu afgelegde verklaringen onder marteling tot stand waren gekomen, zoals namens verzoeker was gesteld, achtte het hof niet aannemelijk.[504] Bovendien, zo overweegt het hof: *"Dat verklaringen afgelegd in de heroïnezaak zouden zijn verkregen door dwang en marteling kan, voor zover deze stelling al juist zou zijn, het openbaar ministerie niet worden aangerekend, nu die verhoren hebben plaatsgevonden in Turkije en zijn afgenomen door Turkse politieambtenaren. Ter terechtzitting is niet aangevoerd of aannemelijk geworden dat door of vanwege het openbaar ministerie opdracht zou zijn gegeven om getuigen te martelen of onder druk te zetten of dat het openbaar ministerie wist of redelijkerwijs had moeten weten dat de betreffende getuigenverklaringen door marteling of dwang waren verkregen."*[505]

De uitkomsten van het nieuwe deskundigenonderzoek

Het hof baseert het bewijs in deze zaak op de vertalingen door de taptolken van 45 door verzoeker beweerdelijk tussen 9 november 1997 en 5 februari 1998 gevoerde telefoongesprekken.[506] Zes van deze gesprekken zijn in het herzieningsonderzoek aan de deskundigen en verzoekers advocate voor nader onderzoek ter beschikking gesteld, vijf in april 2015 en één op 2 september 2015. Dit laatste gesprek betreft het hiervoor reeds in zaaksdossier 3 besproken tapgesprek A-3-18 van 9 november 1997 te 13.11 uur, dat ook als bewijs is gepresenteerd in de heroïne-zaak als A-6-1. Onder novum 39 is besproken dat in een door de deskundige Van de Ven nog in november 2015 verricht onderzoek signalen van een modem uit de V34 serie werden gedetecteerd op het audiomateriaal van dit gesprek.[507] Het onderzoek naar de beltonen van de zes gesprekken door de twee deskundigen toont een afwijkende Turkse beltoon in één van de gesprekken, te weten in gesprek A-6-99. Op verzoek van verzoekers advocate hebben de deskundigen ook vragen beantwoord over mogelijke andere technische artefacten, waargenomen in de gesprekken A-6-101, A- 6-103 en A-6-104. Deze antwoorden zijn verwerkt in de drie rapporten waarin Ton Derksen en de hoogleraar mathematische statistiek Richard Gill deze gesprekken op mogelijke aanwijzingen van manipulatie hebben geanalyseerd.[508] De uitkomst van hun analyses is schokkend, allereerst

[504] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 10.6.4
[505] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 7.4 ad g
[506] het arrest d.d. 30 juli 2002, Aanvulling bewijsmiddelen sub 4.1 en 4.2
[507] bijlage 95: Van de Ven, e-mail d.d. 20 november 2015 te 9.45 uur aan mr. van der Plas
[508] bijlage 103: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015; A-6-103, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse -16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015 en deel II:, ANALYSE en transcriptie van het deelgesprek met Priescu - dertien argumenten voor manipulatie, 29 juni 2015 en Derksen &

voor wat betreft de sterke aanwijzingen dat het audiomateriaal van deze gesprekken is gemanipuleerd. Precies op de momenten dat verzoeker een hem belastend telefoonnummer in de mond wordt gelegd, blijkt het achtergrondgeluid van spelende kinderstemmen volledig weg te vallen. Direct erna klinken de kinderstemmen onmiddellijk weer als daarvoor. En rondom deze overgangsmomenten zijn duidelijke technische artefacten waarneembaar, die wijzen op knippen en plakken. De onderzoeksuitkomsten van Derksen en Gill schokken evenzo door het vertalingsbedrog dat zij hebben gevonden bij het vergelijken van de tapvertalingen zoals deze aan het hof zijn gepresenteerd met de originele teksten op het audiomateriaal. Allerlei de taptolken kennelijk onwelgevallige zinsneden blijken uit de vertaling te zijn weggelaten, terwijl in essentie belastende woorden en zinsneden zijn toegevoegd. De foutieve vertalingen zijn er duidelijk op gericht om te verbergen dat verzoeker in de als bewijs gepresenteerde gesprekken helemaal niet met bedoelde Nuri Korkut en Ilie Priescu in Istanbul sprak, maar met totaal andere personen, over geheel andere onderwerpen. Creatieve toevoegingen aan de teksten door de taptolken proberen het door verzoeker in de gesprekken besprokene in overeenstemming te brengen met de in Turkije door Korkut en Priescu onder marteling afgedwongen verklaringen, dat verzoeker bij hun heroïne-deal zou zijn betrokken geweest. Beide verdachten hebben indertijd onmiddellijk nadat zij uit de macht van de martelende politie waren, deze verklaringen over verzoeker herroepen en uitgelegd dat deze onder druk van marteling waren ondertekend. De nieuwe deskundigenrapportages laten zien dat tussen de martelende politie in Istanbul en het team in Nederland moet zijn samengewerkt om de verklaringen, de gemanipuleerde gesprekken en de vertaling ervan te stroomlijnen. Het hof is in deze zaak driedubbel misleid: 1. door onder marteling afgedwongen valse verklaringen, 2. door technisch gemanipuleerd audiomateriaal, en 3. door vertalingsbedrog dat poogt de gemanipuleerde gesprekken in overeenstemming te brengen met onder marteling afgelegde verklaringen.

Wel of niet onder marteling verkregen?

Het hof achtte het in 2002 niet aannemelijk dat de in Turkije door Nuri Korkut en Ilie Priescu afgelegde verklaringen onder marteling waren verkregen. Dit oordeel baseerde het hof mede op een rapport van de Gerechtelijke Medische Dienst te Istanbul, dat deze personen geen littekens als gevolg van mishandeling vertoonden. En, zo gaf het hof aan, de verklaringen zelf waren gedetailleerd en repten niet over marteling. De verdachten zouden hun verklaringen bij de Turkse politie in eerste instantie ook tegenover de Turkse officier van justitie en rechter hebben bevestigd. Het hof gaf, in navolging van de advocaat-generaal, wel toe dat de uiterst gedetailleerde verklaring van twee pagina's lang van een derde medeverdachte, Stoichin, zonder hulp van een tolk was afgenomen, terwijl de man geen woord Turks sprak. Het hof trok hieruit echter niet de logische conclusie dat hiermee de bereidheid van de Turkse politie was aangetoond om in deze zaak niet-authentieke, dat wil zeggen valse getuigenverklaringen te produceren. Het hof beperkte zich slechts tot uitsluiting van het bewijs van deze verklaring.[509]

Richard Gill, hoogleraar mathematische statistiek aan de Universiteit te Leiden, A-6-104, Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015

[509] zie in dit verband de analyse van Derksen, bijlage 73**,** *Verknipt bewijs*, 2014, pp. 279-284

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

De nova van 2011

In de herzieningsaanvraag van 2011 zijn reeds nova naar voren gebracht die de aanname van het hof dat de bewijsdragende getuigenverklaringen van Korkut en Priescu niet door marteling zijn verkregen, tegenspreken. Het gaat onder andere om de volgende nieuw opgekomen feiten[510]:

a. Ilie Priescu heeft zelf op 30 mei 2005 tegenover de Nederlandse rechter-commissaris een getuigenverklaring afgelegd over wat hem in januari 1997 in Turkije is overkomen. Dit betrof een andere strafzaak. [511] Hij had inderdaad geprobeerd om voor ene Bolban uit Belgrado (niet zijnde de beweerdelijke gesprekspartner van verzoeker: Josh) heroïne in Turkije op te halen, maar, zo benadrukt hij tegenover de rechter-commissaris, hij heeft in zijn verhoren nooit iets verklaard over betrokkenheid van ene Baybasin bij dit heroïnetransport. Hij kende Baybasin niet. Hij is indertijd echter verschrikkelijk gemarteld en gedwongen een verklaring te ondertekenen die door de Turkse politie in elkaar was gezet. Indien daarin staat dat zijn heroïne bestemd was voor Baybasin, moet dat door de Turkse politie in de verklaring zijn gezet, volgens Priescu in dit verhoor. Dat klopt namelijk niet. De door hem te ondertekenen verklaring was in het Turks opgesteld en niet eens voor hem vertaald. Letterlijk zei Priescu hierover: "*En wie zou het in zijn hoofd hebben gehaald een dergelijke verklaring niet te tekenen na gemarteld te zijn?*"[512] Over de ondergane martelingen verklaarde hij: *"Twee à drie keer per dag en ook twee keer per nacht werd [ik] gemarteld met stroom, dus met elektroshocks."* [513] Over het onderzoek op 16 januari 1998 door de forensisch arts vertelde hij: *"Toen ze naar de dokter waren gebracht, bevond de arts zich (---) aan de deur (---) Hij heeft niet naar het lichaam gekeken, niets."* [514]

b. Ook van politiezijde wordt de marteling van de verdachten in deze zaak bevestigd. De Turkse politieman X1 was zelf bij het onderzoek betrokken en verklaart er in Turkije bij te zijn geweest, toen de met drugs aangehouden Roemenen en Nuri Korkut zonder tolk werden verhoord. Ze werden, zo geeft hij aan, gedwongen – door zoveel slaag dat zij van angst niet meer konden praten – de door zijn baas, Ferruh Tankuz, opgestelde verklaringen te tekenen. In deze verklaringen stond dat de drugs waarmee zij betrapt waren, voor Baybasin waren bestemd. Maar, zo stelt X1 in zijn verklaring, noch de Roemenen noch Nuri Korkut hadden ook maar met één enkel woord over Hüseyin Baybasin gesproken.[515]

c. De hoogste baas van X1 indertijd, het hoofd van Politie van Istanbul, Necdet Menzir, vertelde aan de onderzoeksjournalist Burhan Kazmali de verklaring van X1 over deze zaak te kunnen onderschrijven.[516] Hij kende de zaak zelf ook en vertelde Kazmali: *"het voorval bij Kapikule in Edirne, (---) de zaak van de 22 kilo heroïne die daar zijn onderschept, was ook een raadsel. Er zijn verklaringen opgenomen van Roemenen die geen Turks kennen. Er is de mannen een stuk voorgelegd, ze hebben gezegd dat ze moesten ondertekenen en zij hebben het ondertekend. (---) Op het stuk is een*

---

[510] herzieningsverzoek d.d. 18 april 2011, sub 110-117, pp. 84-90
[511] bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, afgelegd tegenover de Nederlandse rechter-commissaris in de zaak Streten Jocic/OM, parketnummer: 01/990002-04, rechtbank te 's-Hertogenbosch
[512] ibidem bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, p. 9
[513] ibidem bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, p. 11
[514] bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, p. 11
[515] bijlage 10: brief Aytekin, d.d. 8 januari 2007
[516] ibidem bijlage 9**:** video verklaring Burhan Kazmali, afgelegd op 11 januari 2008 te Istanbul

handtekening gezet alsof het naar het Roemeens was vertaald en dat stuk is met spoed naar het Nederlandse Ministerie van Justitie gestuurd." [517]

d. Het vertrouwen dat het hof gezien zijn overweging bleek te stellen in de Turkse politie en de haar controlerende instanties als de Gerechtelijke Medische Dienst te Istanbul, bleek in 2011 tevens achterhaald door rapportages van tal van mensenrechtenorganisaties en door het EHRM verzamelde informatie over de van overheidswege in Turkije getolereerde martelpraktijken indertijd. Ik noemde:
   - een rapport van de Special Rapporteur of the Commission on Human Rights of the United Nations;[518]
   - twee rapporten van Amnesty International uit 2001[519] respectievelijk 2005;[520]
   - een verklaring van Eren Keskin, voorzitter van de Turkse mensenrechtenorganisatie Insan Haklari Derneği Istanbul Şube Başkani;[521]
   - uitspraken van het EHRM van 22 oktober 2002 (Algür tegen Turkije[522]) van 8 januari 2004 van het EHRM (Çolak en Filizer tegen Turkije)[523] en van oktober 2004 (Çelik and İmret v.Turkey[524]).

   Deze rapportages maken duidelijk dat er eind 1998 in Turkije nog steeds op grote schaal en systematisch marteling plaatsvond. Tevens plaatsen deze rapporten ernstige vraagtekens bij de aanname dat de Gerechtelijke Medische Dienst in Turkije de plaatsgevonden marteling daadwerkelijk in rapporten vastlegde. In 2005 klaagde Amnesty International over het gebrek aan onafhankelijkheid van de Turkse Gerechtelijke Medische Dienst en over geslaagde pogingen van haar medewerkers om martelingen door overheidsinstanties te verhullen. In genoemde uitspraken van 2002, 2004 en 2005 constateert het Europese Hof voor de Rechten van de Mens een ernstige discrepantie tussen de rapportages van de Gerechtelijke Medische Dienst van Istanbul, welke vermelden geen sporen van marteling te hebben kunnen waarnemen, terwijl direct daaropvolgende onderzoeken door andere artsen wel degelijk ernstige gevolgen van marteling bij dezelfde personen aantonen. De Turkse mensenrechten-advocate Eren Keskin schrijft in een groot aantal zaken waarin verdachten waren gefolterd, er getuige van te zijn geweest dat door de Gerechtelijke Medische Dienst rapporten werden afgegeven waarin stond vermeld dat er *"geen tekenen van klappen of geweld aanwezig zijn"*.

Het hof beschikte indertijd niet over deze informatie, welke aantoont dat de verdachten Priescu en Korkut indertijd daadwerkelijk zijn gemarteld en dat dergelijke martelpraktijken indertijd veel voorkwamen bij de Turkse politie evenals het verhullen ervan door de Gerechtelijke Medische Diensten. In 2011 werd reeds aangevoerd dat het ernstige vermoeden is gerechtvaardigd, dat het hof indien het indertijd van deze door de internationale organisaties en instanties vergaarde informatie kennis had gehad, het de verklaringen van Korkut, Priescu en Hamza Kameri van het bewijs zou hebben uitgesloten en zich niet zou

---

[517] ibidem bijlage 9: e-mail van Kazmali d.d. 12 december 2007, p. 6
[518] bijlage 65: rapport Special Rapporteur of the Commission on Human Rights of the United Nations, d.d. 27 januari 1999, Economic and Social Council, Distr. General, E/CN.4.1999/61/Add.1
[519] bijlage 66: rapport Amnesty International, d.d. 8 november 2001
[520] bijlage 67: Turkey Memorandum on AI's recommendations to the government to address human rights violations, 1 augustus 2005
[521] bijlage 68: verklaring Eren Keskin, d.d. 23 maart 2006
[522] EHRM, 22 octobre 2002, arrêt requête no. 32574/96, Affaire Algür c. Turquie
[523] EHRM, 8 January 2004, Çolak en Filizer tegen Turkije Applications nos. 32578/96 and 32579/96
[524] EHRM, 26 October 2004, Case of Çelik and İmret v.Turkey, Application no. 44093/98

hebben beroepen op een rapport van de Gerechtelijke Medische Dienst te Istanbul dat van marteling niet was gebleken. Anders oordelen zou immers strijdig zijn geweest met het Verdrag tegen Foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (New York, 10-12-1984).

De nieuwe nova over martelingen

64. Brief voorzitter van het College van procureurs-generaal

Sub novum 6 is reeds gewezen op de brief die de voorzitter van het College van procureurs-generaal, mr. Ficq, deed toekomen aan alle hoofdofficieren van justitie.[525] De brief dateert van 10 maart 1998 en betreft de samenwerking met Turkije, maar ook de wijze waarop volgens het College dient te worden omgegaan met in Turkije vergaard bewijsmateriaal. De brief memoreert dat de mensenrechtensituatie in Turkije op een aantal punten tekort schiet en dat daarom de rechtshulp met Turkije, ondanks het 'interstatelijk vertrouwen', extra waarborgen verlangt. In dat verband vermeldt de brief: "*Het is derhalve van belang dat in een strafzaak (---) waarin gefundeerd wordt aangevoerd dat moet worden getwijfeld aan de rechtmatige verkrijging van een verklaring van een getuige die in Turkije door de politie is gehoord buiten de aanwezigheid van Nederlandse autoriteiten (---) het openbaar ministerie hiernaar een nader onderzoek zal instellen. (---) Indien dit onderzoek tot het oordeel leidt dat er sprake is van onrechtmatigheid dan wel dat de twijfel hieromtrent niet kan worden weggenomen, dan zal de bewuste verklaring niet voor het bewijs mogen worden gebruikt c.q. zal aan de rechtbank worden verzocht deze niet voor het bewijs (---) te gebruiken.*" (onderstreping door mij, AvdP)

Het hof had indertijd geen kennis van deze brief; deze bevond zich niet in het dossier. Het hof is evenmin over deze aanwijzing van het College aan het openbaar ministerie ingelicht. Mr. Ficq had indertijd, net als de hiervoor genoemde mensenrechtenorganisaties en –instituties, klaarblijkelijk wel kennis over de mensenrechtensituatie in Turkije op dat moment en over de usance aldaar om verklaringen met behulp van marteling af te dwingen. Mr. Ficq was zich kennelijk tegelijkertijd terdege bewust van artikel 15 van het Verdrag tegen Foltering. Hij heeft dit proberen over te brengen ~~aan~~ de leden van het openbaar ministerie die in hun werk geconfronteerd zouden kunnen worden met 'dubieus' uit Turkije afkomstig getuigenbewijs. Bij enigerlei twijfel, zo luidde de aanwijzing, moesten de leden van het openbaar ministerie de rechter vragen om uitsluiting van dergelijke verklaringen van het bewijs. Dit is niet gebeurd in deze zaak, terwijl er ook toen al diverse aanwijzingen van marteling in het dossier te vinden waren. Korkut sprak daarover door de telefoon volgens de tapverbalen[526] en lichtte de Nederlandse rechter-commissaris erover in.[527] Evenmin is het hof door het openbaar ministerie geïnformeerd over de gegronde twijfels van het College over de wijze waarop meer in het algemeen dit soort van bewijs indertijd in Turkije werd vergaard.

[525] bijlage 76 bij aanvulling herzieningsverzoek d.d. 26 februari 2015 **:** brief d.d. 10 maart 1998 van mr. C.R.L.R.M. Ficq, Voorzitter College procureurs-generaal aan alle hoofdofficieren van justitie
[526] tapgesprek A-6-168, 21 januari 1998 te 15.48 uur
[527] proces-verbaal van verhoor van Nuri Korkut door de Nederlandse rechter-commissaris, d.d. 6 december 1999, p. 2

Het ernstig vermoeden is zeker gerechtvaardigd dat het hof met kennis van de brief van mr. Ficq niet tot zijn afwijzing zou zijn gekomen van het beroep van verzoeker op de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, zoals geformuleerd in rov 7.4 sub g van het arrest. Het hof overweegt daar: *"dat verklaringen (---)* [in Turkije] *verkregen door dwang en marteling, (---) het openbaar ministerie niet kan worden aangerekend"* zolang niet aannemelijk is geworden *"dat door of vanwege het openbaar ministerie opdracht zou zijn gegeven om getuigen te martelen of onder druk te zetten of dat het openbaar ministerie wist of redelijkerwijs had moeten weten dat de betreffende getuigenverklaringen door marteling of dwang waren verkregen"*[528]. Hetgeen het hof hier opmerkt, gaat volledig voorbij aan de verantwoordelijkheid die het College op dit punt zelf al nam. Bij enigerlei twijfel had het openbaar ministerie zelf aan de rechter moeten vragen om uitsluiting van de verklaringen van het bewijs. Ook op dit punt is het hof serieus misleid.

65. De klacht van Korkut over marteling is doelbewust verzwegen

Het hof is niet alleen misleid over de kennis van het openbaar ministerie over de mensenrechtensituatie in Turkije destijds en de wijze waarop daar getuigenverklaringen werden afgedwongen. Het hof is tevens misleid, want intentioneel 'onwetend' gehouden over het feit dat één van de gemartelde medeverdachten in Turkije, Nuri Korkut, tijdens zijn verhoor op 23 april 1998 in een Turkse gevangenis tegenover de Nederlandse rechercheurs al klaagde over de ondergane martelingen. Dit heeft de getuige Tayyar Cetinkaya, die als waarnemer bij dat verhoor aanwezig was, recent onthuld. Hij verklaarde: "*Ik ben toen meegegaan, maar ik heb niet getolkt bij het verhoor. Er is toen besloten, dat wanneer je de tapgesprekken had vertaald, je het verhoor niet kon doen. Ik ben wel meegegaan om de boel soepel te laten verlopen."* Cetinkaya herinnert zich het verhoor nog goed en vertelt beeldend: *"Kus heeft gezegd dat hij veel klappen heeft gehad. Ik zeg u nu. Kus is Korkut. Hij zei ook dat de papegaai op de kamer van de baas van Narcotica zei: "Je liegt, je liegt!" Hij zei ook dat hij gemarteld was, Dat heeft hij ook tegen de Nederlandse autoriteiten gezegd. (---) We zijn hem in de gevangenis gaan horen. Zijn verhoor is in het dossier gekomen. Hij heeft nog een klacht ingediend bij de Nederlanders omdat hij zo gemarteld was door de Turken. (---) Nuri heeft bijna een half uur gejankt, door de ma rtelingen die hij ondergaan had. Dat is mij bijgebleven."* Maar met die klacht heeft het Nederlandse team niets gedaan, aldus Cetinkaya. Men zei: *"dat het op Turks grondgebied was en dat zij er niets mee te maken hadden."*[529] Het betreffende verhoor, waarbij naast Cetinkaya ook twee Nederlandse rechercheurs aanwezig waren, vermeldt hier niets over.[530] Evenmin is over de klacht van Korkut een apart Nederlands proces-verbaal hierover opgemaakt. Het moge duidelijk zijn dat de twee Nederlandse ambtenaren hiermee zowel in strijd met hun verbaliseringsplicht handelden als met de toen recent gegeven aanwijzing van het College van procureurs-generaal. Het gevolg was dat het hof onwetend bleef over deze directe klacht van Korkut over ondergane marteling bij de Nederlandse politie.

---

[528] het arrest d.d. 30 juli 2002, sub rov 7.4 ad g
[529] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september 2014, sub 41 en 3 oktober 2014 sub 32
[530] procesdossier, bijlage: D-6-45, pp. 1517 ev.

Het hof is ten onrechte niet ingelicht over het feit dat Nuri Korkut zich al in een verhoor op 23 april 1998 tegenover Nederlandse politiefunctionarissen had beklaagd over in januari 1998 bij zijn arrestatie in de heroïne-zaak ondergane martelingen. Het hof is evenmin ingelicht over Korkuts half uur gehuil door de martelingen die hij had ondergaan. In strijd met de wens van het College van procureurs-generaal heeft het Nederlandse team deze informatie als irrelevant voor de Nederlandse strafprocedure naast zich neer gelegd. Evenzo heeft het openbaar ministerie verzuimd het hof te informeren over de aanwijzing van het College dat bij *twijfel* over de wijze waarop een in Turkije afgelegde getuigenverklaring is verkregen, de rechter moet worden gevraagd om bewijsuitsluiting. Deze aanwijzing van het College kwam voort uit zorg over de mensenrechtensituatie in Turkije op dat moment. Het hof is van deze zorg en aanwijzing niet in kennis gesteld en evenmin van de in deze zaak plaatsgevonden martelingen. Het hof is derhalve op dit punt misleid.

Aanwijzingen van technische manipulatie

Zes van de door het hof als bewijs in deze zaak gebruikte gesprekken zijn aan de deskundigen en verzoekers advocate voor nader onderzoek ter beschikking gesteld. Op één van die gesprekken, het analoog opgenomen gesprek A-6-1 van 9 november 1997 te 13.11 uur, is door de deskundige Van de Ven een modem-signaal uit de V34 serie gedetecteerd. Op één van de zes gesprekken (A-6-99) tonen de gezamenlijke meetuitkomsten een afwijkende Turkse beltoon. Voorts zijn diverse technische artefacten waargenomen bij het analyseren van drie voor de bewijsconstructie van het hof relevante gesprekken: A-6-101, A-6-103 en A-6-104. Deze blijken aanwezig op plaatsen waar auditieve en intern-inhoudelijke inconsistenties in de gesprekken optreden. Ik bespreek deze aan de hand van de nieuw ingebrachte deskundigenrapportages van Ton Derksen en Richard Gill. Voor deze specifieke zaak wil ik allereerst wijzen op het novum dat ik reeds in hoofdstuk III besprak (novum 51). Dit novum is mede van belang voor de analyse van de heroïne-zaak.

66. Nogmaals: gesprek A-6-168 werd eerst in Turkije opgenomen

Novum 51 betreft de verklaring van Tayyar Cetinkay over een in dossier 6 opgenomen tapgesprek, waarin verzoeker zou zijn gebeld door Nuri Korkut vanuit de Turkse gevangenis. Het gaat om tapgesprek A-6-168, volgens het dossier gevoerd op 21 januari 1998 te 15.48 uur. In het gesprek klaagt Korkut over het feit ernstig gemarteld te zijn, zodanig dat de papagaai in het bureau van zijn beul Ferruh Tankuz meekrijste: *"Korkut, je spreekt niet de waarheid."* Cetinkaya geeft aan dat dit tapgesprek hem is bijgebleven, omdat Korkut later in zijn verhoor door de Nederlandse recherche, waar Cetinkaya bij aanwezig was, zijn beklag deed over de ondergane martelingen. Over dit verhoor gaat novum 65. Het gesprek was Cetinkaya bijgebleven, dus naar ik aanneem door hem in de tapkamer in het Nederlands vertaald en samengevat.

Cetinkaya verklaart dat dit gesprek al bekend was aan het team van Ferruh Tankuz in Istanbul toen het in Nederland nog niet 'op de lijn' stond. Dat is opmerkelijk. Cetinkaya legt aan de rechter-commissaris uit indertijd contact met het team van Tankuz te hebben gezocht om een bepaald kenteken na te trekken. Dit moet in januari 1998 zijn geweest, want Hüday Sayin, die direct onder de narcotica-chef Tankuz werkte, zei tegen Cetinkaya dat zij de partij al hadden. Er waren twee Roemenen gepakt met heroïne, zo werd Cetinkaya meegedeeld. *"De Turken zeiden toen dat ze al*

wisten dat de zaak Baybasin aan het draaien was", aldus Cetinkaya. *"Op het moment dat ik vanuit de tapkamer belde, zei Sayin: bedoel je dit gesprek? Dat gesprek was tussen Nuri Kus en Baybasin. (---) Ik had dat gesprek niet, dat was het rare. Ik had dat niet op onze lijn en ik heb dat ook teruggekoppeld. (---) Ik zeg u nu, Kus is Korkut. Hij zei ook dat de papagaai op de kamer van de baas van Narcotica zei: Je liegt, je liegt!"*[531] (onderstreping door mij, AvdP)

De vraag rijst hoe het mogelijk is dat dit gesprek volgens de altijd in de tapkamer aanwezige centrale tolk Tayyar Cetinkaya niet in Nederland 'op de lijn' stond, terwijl het gesprek wel al in handen was van het team van Ferruh Tankuz en Hüday Sayin. En hoe kan het dat dat gesprek over de schreeuwende papagaai uiteindelijk toch in het Nederlandse procesdossier van de heroïne-zaak terecht is gekomen? Het vormt een serieuze aanwijzing, zo concludeerde ik al eerder sub novum 51, dat dit gesprek in ieder geval qua origine is gemanipuleerd. De gang van zaken geeft aan dat het gesprek eerst in Turkije is afgeluisterd of geconstrueerd en daarna is doorgestuurd naar Nederland om aan de rechter als bewijs in de heroïne-zaak te worden gepresenteerd. Het is opmerkelijk dat zowel verzoeker als Nuri Korkut ontkennen ooit dit of een dergelijk gesprek te hebben gevoerd. Maar dat niet alleen, in het tapgesprek van 21 januari 1998 zegt Korkut (als we de letterlijke tekst van de tapvertaling mogen geloven) tegen verzoeker dat hem telefoongesprekken zijn voorgehouden welke tussen hem en verzoeker zouden zijn gevoerd. Korkut zegt daar later over tegen de Nederlandse rechter-commissaris dat dit niet kan kloppen. Deze telefoongesprekken zijn hem pas in april/mei 1998 voorgehouden tijdens het verhoor waarbij Nederlandse politiemensen aanwezig waren en waarin Korkut zich ook over de ondergane martelingen beklaagde. Korkut zei hierover tegen de rechter-commissaris: *"Men heeft mij de telefoontaps laten horen, dat is in april, mei 1998 geweest, hierbij was de Turkse politie, Nederlandse politie---"* [532] Wat Korkut hier vertelt, strookt met het proces-verbaal van verbalisant Reuver dat eerst in het kader van een rechtshulpverzoek van 20 april 1998 alle gesprekken uit de dossiers 6 en 7 op band aan de Turkse collega's zijn verstrekt.[533] Dit was vlak voor het verhoor waarop Korkut duidt.

Tapgesprek A-6-168 betreft beweerdelijk een gesprek tussen verzoeker en de in Istanbul gearresteerde Nuri Korkut over de door Korkut ondergane martelingen en over gesprekken die hij tijdens de verhoren had moeten beluisteren, gesprekken die tussen hem en Baybasin zouden zijn gevoerd. Dit gesprek A-6-168 was al afgeluisterd door het team van de narcotica-chef Ferruh Tankuz in Istanbul voordat het binnenkwam in de Nederlandse tapkamer. Omdat je een gesprek niet terug in de tijd kunt opnemen, volgt hieruit dat het gesprek dat het dossier presenteert als een gesprek

[531] proces-verbaal verhoor Tayyar Cetinkaya in herzieningsonderzoek, 12 september en 3 oktober 2014, sub 27 en 41

[532] proces-verbaal van verhoor van de getuige Nuri Korkut door de Nederlandse rechter-commissaris, d.d. 26 april 1999, p. 3. Korkut verklaart daarin: *"Ik heb op 21 januari 1998 vanuit de gevangenis geen telefoongesprek gevoerd met Hüseyin Baybasin. Men heeft mij de telefoontaps laten horen, dat is in april, mei 1998 geweest, hierbij was de Turkse politie, Nederlandse politie die zei dat ze van Interpol kwamen en een tolk. Ze hebben me de telefoontaps laten horen, ik heb toen gezegd dat de stem aan de telefoon niet van mij was en dat ik een dergelijk gesprek niet gevoerd had."* In dezelfde zin Korkut in proces-verbaal van verhoor d.d. 23 april 1998 door de Nederlandse politie, bijlage D-6-45, pp. 1517- 1521 van dossier 6

[533] bijlage 52 bij herzieningsverzoek 2011: proces-verbaal Ferdinand Johannes Reuvers, d.d. 17 februari 1999, waarin staat vermeld: *"In kader van rechtshulpverzoek d.d. 20 april 1998 werden de volgende gegevens aan de Turkse coll. verstrekt: ●alle gesprekken uit de dossiers 6 en 7 op band"*

dat op 21 januari 1998 is opgenomen door de tapkamer Apeldoorn, daar niet kan zijn opgenomen. In het tapgesprek zou Korkut aan verzoeker hebben verteld dat hij telefoongesprekken tussen hen beiden had moeten beluisteren. Ook dat kan niet kloppen, *althans niet volgens wat de politie en het openbaar ministerie beweren*. Volgens het dossier zijn eerst in april 1998 gesprekken op band uit deze zaak aan de Turkse collega's verstrekt. Ook Korkut vertelde aan de Nederlandse rechter-commissaris eerst bij zijn verhoor van 23 april 1998 in aanwezigheid van de Nederlandse politie met dit soort van gesprekken op band te zijn geconfronteerd. Hij voegde daar bovendien aan toe zijn eigen stem niet te hebben herkend op de hem toen voorgehouden gesprekken. Het vormt een dubbele aanwijzing van de (naar alle waarschijnlijkheid in Turkije uitgevoerde) manipulatie van dit gesprek.

Andere aanwijzingen van manipulatie: gesprek A-6-101

Het gaat niet alleen om tapgesprek A-6-168 en de onverklaarbaar afwijkende beltoon van A-6-99. Er zijn meer voorbeelden van aanwijzingen van technische manipulatie van de voor het bewijs van de heroïne-zaak gebruikte gesprekken. Ik doel hier op de tapgesprekken A-6-101, A-6-103 en A-6-104, waarvan het originele audiomateriaal in april 2015 uiteindelijk ook aan verzoekers advocate ter hand is gesteld. Op basis van de identieke kopie van dit originele materiaal hebben Ton Derksen en Richard Gill gecombineerde inhoudelijke en signaalanalytische analyses van deze gesprekken gemaakt. Hun uitkomsten leveren hele sterke aanwijzingen op van technische manipulatie naast nieuwe, soms schokkende voorbeelden van vertalingsgesjoemel. Ik verwijs voor hun argumenten naar de bijgevoegde zeer uitgebreide rapportages en noem hier slechts enkele frappante voorbeelden.[534]

De context van de onderzochte A-6 gesprekken in een notendop

In de heroïne-zaak acht het hof bewezen dat verzoeker in de periode van 9 november 1997 tot en met 9 januari 1998 vanuit Nederland heeft getracht om de import van 20 kg heroïne, niet zijnde de hoeveelheid van 20 kg heroïne bestemd voor ene Jocic in Joegolavië of Roemenië, binnen het grondgebied van Nederland voor te bereiden en te bevorderen. Dit heeft hij gedaan door het opzettelijk verstrekken van instructies aan zich in Turkije bevindende personen (met name Nuri Korkut) en door contacten te leggen met een koerier.[535]

In de bewijsconstructie van het hof stuurt ene Josh een koerier, Ilie Priescu geheten, naar Istanbul om bij een zekere Nuri Korkut 40 kg heroïne te kopen, 20 kg voor zichzelf en 20 kg voor Baybasin. Baybasin regelt het contact met Korkut. Priescu en Josh kennen Korkut niet. Op 7 januari 1998 gaat de koerier Priescu vanuit Roemenië op stap. Hij zal omstreeks 23.00 uur in Istanbul aankomen. Op dat moment heeft hij nog niet het adres en telefoonnummer van Korkut. In tapgesprek A-6-100, een gesprek van 7 januari 1998 te 17:32 uur, vraagt Baybasin aan Josh om rond 22:00 uur opnieuw te bellen, zodat hij, Baybasin, aan Josh het telefoonnummer van Korkut kan doorgeven. Priescu kan dan met dat telefoonnummer contact met Korkut opnemen.

[534] bijlage 103: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015; A-6-103, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse-16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015 en deel II:, ANALYSE en transcriptie van het deelgesprek met Priescu-dertien argumenten voor manipulatie, 29 juni 2015 en Derksen en Gill, A-6-104, Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015
[535] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 8 sub 4

Dit is de vooraankondiging dat het nummer van Korkut gegeven zal worden. Dat gebeurt diezelfde avond om 22:01 uur in tapgesprek A-6-101. Josh belt dan naar Baybasin. Het is op dat moment 23:01 uur in Istanbul. De koerier is aangekomen en Josh belt of hij nu het telefoonnummer van 'de vriend' mag hebben. Dat nummer blijkt inderdaad het nummer van [oom Nuri] Korkut te zijn. Baybasin verzoekt Josh aan het eind van het gesprek dat *'they [Priescu & Korkut] should call me together'*.

Dit is in een notendop het bewijs van Baybasins betrokkenheid bij de drugsdeal: Josh vraagt voor zijn koerier [Priescu] het nummer van Korkut, de verkoper van de heroïne, en Baybasin verschaft het nummer van de verkoper, en na afloop wenst Baybasin met de beide drugdealers te spreken. Dit is de eerste vooraankondiging van het dubbelgesprek van de volgende ochtend met Priescu en Korkut samen.

Een half uur later, om 22:32 uur, spreekt Baybasin in tapgesprek A-6-102 met Korkut. Hij vertelt dan aan Korkut dat de jongen die nu aangekomen is [= Priescu] hem [= Baybasin] heel goed kent. Het *'is een heel goede jongen'*. Baybasin haalt ook een oude herinnering op, dat hij samen met die jongen in Roemenië en Nederland is geweest. En weer komt het dubbelgesprek aan bod, nu als bevel: '*Zodra jullie bij elkaar zijn, moeten jullie met mij bellen'*.

En zoals aangekondigd bellen Korkut en Priescu de volgende ochtend op 8 januari om 11:16 uur in tapgesprek A-6-103 samen naar Baybasin. Priescu begint met '*Hello brother, just a second'*, waarna hij zijn telefoon aan Korkut doorgeeft. Baybasin legt nog een keer aan Korkut uit dat Priescu een oude vriend is en dat ze samen in Roemenië en Moskou zijn geweest. Baybasin en Korkut praten verder over de prijs van de heroïne (280.000 DM), over het geld dat Priescu bij zich heeft (170.000 DM), en over de manier waarop het resterende geld zo spoedig mogelijk geregeld kan worden. Baybasin zal *'dat geld over een paar dagen sturen'*. Dat blijkt niet nodig. Korkut heeft een andere methode, hij verkoopt nog 7 of 8 kg heroïne om de levering te financieren.

Aan het eind van het gesprek komt Priescu nog even aan het woord.

Als uitsmijter is er nog gesprek A-6-104 van 8 januari, 13:30 uur. Priescu belt rechtstreeks met Baybasin en vraagt Baybasin om de afspraak van 19:00 uur die hij, Priescu, met Korkut had gemaakt, te verzetten naar 21:00 uur. De reden die hij geeft is dat zijn Duits [volgens de vertaling in het dossier] niet goed genoeg is om dat zelf aan Korkut te vertellen.

Deze tapgesprekken vormen de essentie van de bewijsconstructie van Baybasins betrokkenheid bij de heroïnedeal, gelet op de overeenkomsten van het in de gesprekken besprokene met de inhoud van de door Priescu en Korkut bij de politie afgelegde verklaringen.[536]

We zullen hieronder echter zien dat in deze gesprekken vele en ernstige aanwijzingen van manipulatie aanwezig zijn, zowel aanwijzingen van het knippen en samenvoegen van oude gesprekken tot een nieuw gesprek als ook rechtstreekse voorbeelden van vertalingsbedrog. Gesprek A-6-101 vertoont de meeste aanwijzingen van technische manipulatie, de

[536] ontleend aan bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015; pp. 2 en 3

tapgesprekken A-6-103 en A-6-104 vertonen vertalingsbedrog dat rechtstreeks aansluit op details uit de onder marteling verkregen verklaringen van de medeverdachten in Turkije. Ik vang aan met gesprek A-6-101.

67. De kinderstemmen in gesprek A-6-101: aanwijzing voor knippen en plakken

Reeds in *'Verknipt bewijs'* beschrijft Derksen hoe hij bij het beluisteren van tapgesprek A-6-101 vanaf de cassettebanden een opvallend verschijnsel waarnam. Op de momenten dat Baybasin aan 'Josh' het telefoonnummer van Nuri Korkut doorgaf, veranderde het achtergrondgeluid plotsklaps. De stemmen van spelende kinderen op de achtergrond hielden op net vóór het uitspreken van het eerste cijfer en vingen weer aan zodra het laatste cijfer was gegeven. Dit fenomeen herhaalde zich later nog eens in het gesprek.[537] Derksen onderzocht dit fenomeen afgelopen jaar diepgaander op het originele audiomateriaal van het gesprek. Hij deed dit door goed te luisteren en afwijkende signalen te meten met de eenvoudige, van internet te downloaden meetprogramma waarmee ook de deskundige Van den Heuvel werkte, de Sonic Visualizer. Waar vreemde signalen werden gedetecteerd, werd aan de deskundigen gevraagd om deze fenomenen nog eens na te meten met de meer geavanceerde meetapparatuur van Van de Ven: een MEDAV OC-6040, versie 2015.[538]

Derksen heeft op deze wijze de precieze locaties kunnen vaststellen van het verschijnen en verdwijnen van de kinderstemmen in het gesprek en mogelijke verdachte technische onregelmatigheden op de audio daaromheen.[539] Hij hoort bij het beluisteren van het originele materiaal tijdens het gesprek helder Baybasins jonge kinderen op de achtergrond. In het gesprek spreekt Baybasin ook (in het Koerdisch) tegen zijn kinderen. In de gesprekken A-6-100 en A-6-101 draait het om het telefoonnummer van heroïneverkoper Korkut, dat de koerier Priescu moet hebben om contact met Korkut te kunnen opnemen. Dat is het voor Baybasin belastende gegeven van het gesprek. Derksen geeft aan dat indien er is gemanipuleerd, de kans groot is dat het dit belastende telefoonnummer is dat manipulatief is toegevoegd. Voorts acht hij het aannemelijk dat een manipulant bij het toevoegen van een bewering of dialoog aan een gesprek niet ook nog eens kinderstemmen op de achtergrond creëert. Dit houdt in dat als je kinderstemmen hoort, er op dat moment naar alle waarschijnlijkheid niet is gemanipuleerd. En het leidt tevens tot de voorspelling dat er geen kinderstemmen zullen klinken wanneer er met behulp van manipulatie toegevoegde telefoonnummers worden uitgewisseld. Derksen concludeert: *"Deze voorspelling wordt op spectaculaire wijze bevestigd."*

De locatie van de kinderstemmen

De kinderstemmen zijn vanaf het begin (tussen 14.088 sec en 1:06.98 minuut van de opname) vijf keer te horen. Daarna komt een stuk van 8,2 seconden met losse

[537] bijlage 73 bij eerste aanvulling aanvraag tot herziening, februari 2015, Derksen, *Verknipt bewijs*, 2014, pp. 218-220

[538] Ik verwijs voor dit onderzoek naar bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015

[539] Deze zijn terug te vinden in een transcriptie tevens analyse van het gesprek dat na de bespreking van dit gesprek als appendix wordt bijgevoegd.

woordflarden. Vervolgens vraagt Baybasin aan Josh of hij het telefoonnummer kan opschrijven, waarna het telefoonnummer twee keer in zijn geheel wordt opgenoemd. De eerste keer horen we direct na het laatst opgenoemde cijfer 'nine' [1:37.194 — 1:37.543] de kinderen weer schreeuwen [1:37.863 – 1:38.088]. Dit is dus heel precies: vóór het oplezen van de cijfers zijn er 53 seconden met regelmatig geschreeuw (5 x), tijdens het voorlezen [31 seconden waarvan 8,2 sec met losse woordflarden] is er géén kindergeschreeuw, en meteen na het voorlezen van het laatste cijfer horen we opnieuw kindergeschreeuw. In de volgende 20 seconden komen de kinderstemmen nog drie keer terug. Het telefoonnummer wordt vervolgens nog twee keer voorgelezen. Ook tijdens dat voorlezen zijn er geen kinderstemmen. Daarna keren de kinderstemmen niet meer terug.[540]

Uitgaande van het manipulatie-scenario[541] is het hoogstwaarschijnlijk dat er *geen* kinderstemmen in de telefoonnummer-episode voorkomen. En dat is ook wat we zien, aldus Derksen. De telefoonnummer-episode is een toevoegsel. Maar vanuit het hof-scenario, dat uitgaat van authentieke, niet gemanipuleerde telefoongesprekken, is het niet te verwachten dat de kinderstemmen in de telefoonnummer-episode van 30 seconden wegvallen. Kinderstemmen kunnen op elk moment starten en op elk moment stoppen. Maar dat die kinderstemmen in een periode van 30 seconden − tussen periodes van respectievelijk 53 en 20 seconden met samen 8 keer kinderstemmen − totaal niet zouden klinken, is naar zijn deskundig inzicht onwaarschijnlijk. Dit geldt temeer nu hetzelfde fenomeen zich nog twee keer herhaalt in het gesprek.[542]

Een mogelijk tegenargument dat Baybasin de kinderen gemaand zou hebben om stil te zijn, gaat evenmin op, zo zocht Derksen uit. Waar Baybasin tegen zijn kinderen spreekt, vraagt hij hen niet om stil te zijn. Hij vraagt hen om zijn telefoonboekje. Ook zijn de overgangen te snel, namelijk onmiddellijk na het uitspreken van het laatste nummer, om ervan uit te gaan dat de kinderen op een andere manier waren gemaand stil te zijn. De stemmen zijn bovendien niet storend, maar echt op de achtergrond, zonder het gesprek te verstoren.

Signaalloze plekken rondom het wegvallen van de kinderstemmen

---

[540] kinderstemmen vóór het opnoemen van het telefoonnummer:
23.509 — 23.857
34.720 — 36.560
37.720 — 38.872
1:00.9968 — 1:01.572
1:02.292 — 1:02.816
Kinderstemmen na het opnoemen van het telefoonnummer:
1:37.863 – 1:38.088
1:38.302 – 1:39.904
1:41.880 – 1:42.088
Bij 3:35.534 – 3:35.776 is er iets dat op kinderstemmen lijkt, maar waarschijnlijker is het een totaal vervormd signaal.

[541] zie hiervoor novum 45: Derksen (en Grünwald) noemen hun twee te toetsen hypothesen het hof-scenario en het manipulatie-scenario. Het hof-scenario is het scenario zoals onderschreven in het arrest: de voor het bewijs gebruikte gesprekken zijn authentiek, en niet intentioneel vervalst. Het manipulatie-scenario dat met het hof-scenario contrasteert, gaat er van uit dat er bewust is gemanipuleerd.

[542] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, pp. 4-5

Derksen spreekt, in navolging van de deskundigen Broeders en Van de Ven, over een signaalloze periode in het geval er over een periode langer dan 200 msec en korter dan 600msec slechts systeemruis wordt gemeten. Volgens Broeders kenmerkt een slecht verhuld knip- en plakmoment zich door een signaalarme periode van 200 tot 600 msec met alleen maar systeemruis.[543]

Op verzoek heeft Van de Ven de locaties in gesprek A-6-101 waar met Sonic Visualizer heel weinig signaal werd gemeten, nagemeten met zijn MEDAV OC.6040. Hij vond op tien locaties in het gesprek signaalloze perioden met alleen maar systeemruis binnen 0,5 seconden na het laatste stemgeluid. Hij keek alleen naar díe locaties die hem zijn voorgelegd. [544]

De uitkomst van deze dubbelmetingen is dat direct nadat de kinderstemmen niet meer hoorbaar zijn, op 1:06.984 minuut voor het oplezen van het telefoonnummer, een signaalloze periode volgt groter dan 200 msec en korter dan 600 msec. Hetzelfde is te zien direct na het voorlezen van het laatste cijfer 9 en voor het opnieuw aanvangen van de kinderstemmen.

1:06.208 — 1:06.984	Laatste keer kinderstemmen vóór de periode met losse tekstfragmenten (die zelf voorafgaat aan telefoonnummer-episode)
1:07.014 — 1.07.320	*Signaalloze periode.* Deze signaalloze periode (met alleen systeemruis) komt meteen na de laatste keer kinderstemmen vóór het voorlezen van het telefoonnummer en meteen vóór de periode met losse tekstfragmenten van 8.261 seconden. Laatste stem/geluid: 1:06.547
1:07.320 — 1:37.543	telefoonnummer-periode, inclusief periode met losse tekstfragmenten
1:35.696 — 1:37.543	Josh: *zero eight seven nine.* Deze *nine* is het laatste cijfer van het telefoonnummer.
1:37.613 — 1: 37.826	*Signaalloze periode* voorafgaand aan de terugkeer van de kinderstemmen na het voorlezen van het laatste cijfer. Laatste stem/geluid: 1:37.543
1:38.950 — 1:39.299	Kinderstemmen na oplezen van laatste cijfer van het telefoonnummer.

Schema uit rapport van Derksen, analyse A-6-101[545]

Het plotseling wegvallen van de kinderstemmen blijkt dus te worden gevolgd door twee signaalloze periodes, vlak voordat een periode van losse woordfragmenten aanvangt, gevolgd door het opnoemen van het telefoonnummer. Na het einde van de periode van het telefoonnummer volgt weer een signaalloze periode, vóórdat de achtergrond van kinderstemmen weer wordt gehoord.

Derksen concludeert dat de signaalloze plekken op de gemeten locaties te verwachten zijn vanuit het manipulatie-scenario. Maar vanuit het hof-scenario – dat ervan uitgaat dat we te maken hebben met een authentieke telefoonopname – is er geen reden om signaalloze perioden te verwachten, en zeker niet op de specifieke gemeten plekken. De gemeten signaalloze plekken verschaffen daarmee in de woorden van Derksen

[543] bijvoorbeeld Broeders, A.P.A., 'Authenticiteits- en integriteitsonderzoek van bandopnamen: Het Forensisch Onderzoek van Audio-opnamen (V), *Modus*, 2 (1), 44-47 (1993), p. 46.
[544] **bijlage 110**: e-mail van Van de Ven aan Adèle van der Plas donderdag 30 april 2015 te 13:03, toegezonden aan de rechter-commissaris per e-mail van 28 juni 2015 te 14.26 uur
[545] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p. 6

"een zeer gunstige likelihood verhouding ten gunste van het manipulatie-scenario en ten nadele van het hof-scenario."[546]

8,261 seconden met losse woordfragmenten en hele lage decibellen

Voordat het opsommen van het telefoonnummer [1:06.208 – 1:06.984] aanvangt, zien we bovendien op *1:07.014* een stuk van wel 8,261 seconden lang met losse woordflarden, ruis, tikken, een vervormde stem, en (waarschijnlijk) signaalloze plekken, totdat Baybasin [vanaf *1:15.275*] weer herkenbaar zegt: "*Can you write please"*.

(1)	signaalloze plek [1:07.014—1.07.448]
(2)	***Aha* – een los tekstfragment**, en onzin. De spreker is zeker niet Baybasin, en moet dus Josh zijn, maar deze Josh klinkt heel anders dan Josh van: *I'm going to call him now* [53.460 – 54.2892]
(3)	Signaalloze plek [indicatie van Sonic Visualiser] [1:07.992 — 1:08.52]
(4)	**Ruis/sjwoes** [1:09.464-1:09.568]
(5)	Signaalloze plek [indicatie van Sonic Visualiser]
(6)	***Awa*** — een los tekstfragment, en onzin. De spreker is zeker niet Baybasin, en moet dus Josh zijn, maar deze Josh klinkt heel anders dan Josh van: *I'm going to call him now*. Misschien is het dezelfde spreker als de spreker van *Aha*, maar zelfs dat is niet evident. [1:09.996– 1:10.340]
(7)	**Harde tik** – [1:10.413 - 1:10.509]
(8)	Signaalloos stuk [indicatie van Sonic Visualiser, extreem lage dB, < – 32 dB]. [1:11.008 – 1:11.120]
(9)	***Tjep, pease*** — een los tekstfragment, en onzin. Volstrekt vervormde stem, misschien Baybasin [1:11.313 – 1:11.832]
(10)	Signaalloos stuk [indicatie van Sonic Visualiser, extreem lage dB tussen – 30 dB en – 35 dB] [1:12.152 — 1:12.473]
(11)	***Awa*** — een los tekstfragment. De spreker is misschien dezelfde spreker als die van de voorgaande *Awa*. Niet Josh of Baybasin. [1:13.160-1:13.6324].
(12)	**Serie tikken, onder andere**: 1:14.043 tik 408 - 414 Hz 1:14.593 tik 2292-2324 Hz 1:14.603 tik 2292-2324 Hz 1:14.719 tik 2292-2324 Hz

Schema uit het rapport van Derksen[547]

Vanaf 1:15.275, d.w.z. na deze periode van 8,261 seconden losse woordflarden en klikken, begint het gesprek dan weer met Baybasins vraag of Josh het telefoonnummer kan opschrijven: '*Can you write, please'*.[548] We kunnen hier niet meer spreken van een natuurlijke pauze, die in een telefoongesprek wel kan voorkomen. Derksen spreekt over de onbedoelde uitwassen van het werk van een slordige manipulant. Vanuit het hof-scenario, dat we hier met authentiek tapmateriaal te maken hebben, acht hij het waargenomen fenomeen volstrekt onwaarschijnlijk.

De aaneengeplakte opsomming van het telefoonnummer

[546] ibidem bijlage 103.1, p. 7
[547] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p. 8
[548] Overigens zit ook in deze simpele frase een onbegrijpelijke tik in het woordje '*write'* waarmee de stem volledig wordt vervormd, aldus Derksen.

De metingen van Van de Ven in dit gesprek[549] verrassen ook waar ze signaalloze perioden laten zien binnen het opnoemen van het telefoonnummer. Het vormt een beeld van achter elkaar en aan elkaar geplakte stukjes tekst, alsof het nummer is opgebouwd uit stukjes audio van verschillende oorsprong. Derksen laat dit zien in de volgende tabel[550].

1:29.568 — 1:32.096:	Baybasin: *Yah. Then four three four* .
1:32.169783 — 1.32.421633	**Signaalloze periode** (Van de Ven). Laatste stem/geluid: 1:31.987.
1:32.456 — 1:33.384	Josh: *Four three four.*
1:33.382 — 1:33.862	**Wellicht alleen systeemruis**. Meting met Sonic Visualizer door Ton Derksen komt tot: tussen -28 dB en -33 dB. Dit zou uiteraard gecontroleerd moeten worden. Laatste stem/geluid: 1:33.335.
1:33.864 — 1:35.240	Baybasin: *Zero eight seven nine*
1:35.269474 — 1:35.637562	**Signaalloze periode** (Van de Ven). Laatste stem/geluid: 1:35.205.
1:35.696 — 1:37.543	Josh: Zero eight seven nine
1:37.613615 — 1: 37.826719	**Signaalloze periode** (Van de Ven) . Laatste stem/geluid: 1:37.543
1:38.302 — 1:39.904	Baybasin: *Yah* Aan deze cut kleven kinderstemmen.
1:38.950345 — 1:39.299072	**Signaalloze periode** (Van de Ven). Laatste stem/geluid: 1:38.804.

Andere losse woordfragmenten

Hoe slordig het werk van de manipulanten is geweest, blijkt ook uit de overige in het gesprek gevonden woordflarden en andere, ook voor Turkse en Koerdische sprekers, totaal onverstaanbare klanken. De ravage blijkt uit onderstaand schema.

(1) 0:47.883 — 0:49.247	jee sem sem	Los fragment. Niet als taal herkend.
(2) 0:49.368 — 0:49.832	oppede	Los fragment. Niet als taal herkend
(3) 1:09.996 — 1:10.340	awa	Los fragment. Niet als taal herkend
(4) 1:11.313 — 1:11.832	tjep, pease	Los fragment. Niet als taal herkend
(5) 1:13.160 — 1:13.6324	awa	Los fragment. Niet als taal herkend
(6) 2:40.576 — 2:41.120	umboo	Los fragment. Niet als taal herkend

Tabel van Derksen[551]

Voor Derksen vormen ook deze zes duidelijke nonsens-woordflarden een verdere bevestiging van het manipulatie-scenario, waarin slordig is geknipt en geplakt.

Veel sterke tikken, ook met hoge frequentie

Opvallend noemt Derksen ook het grote aantal tikken, ruisgeluiden en fluitende tonen in dit gesprek van een duur van niet meer dan 3 minuten en 25 seconden. Hij vond er 66, zonder volledigheid te hebben nagestreefd.[552] Er zitten in dit gesprek heel veel

[549] bijlage 110: e-mail van Van de Ven aan Adèle van der Plas donderdag 30 april 2015 te 13.03, toegezonden aan de rechter-commissaris per e-mail van 28 juni 2015 te 14.26 uur
[550] ibidem bijlage 103.1, pp. 7-8
[551] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, pp. 8 en 9
[552] De afgegeven kopie duurt 3:39.168, maar het gesprek begin ongeveer 14 seconden later.

tikken, ook heel veel harde tikken; ook midden in woorden van Baybasin. Er zijn ook legio tikken met zeer hoge frequenties.

Tikken zouden kunnen worden verklaard door een hand-over van een gesprek van het ene basisstation naar het andere basisstation, maar dan moet er een snelle verplaatsing per auto zijn. Er is in casu geen enkele indicatie dat vanuit een auto wordt gebeld. Het aantal harde tikken is ook te frequent om vanuit dit scenario te verklaren.[553]

Een dergelijke overdaad aan tikken, krassen, fluitende tonen en sjwoesjes en ruisjes is, aldus Derksen, alleen maar vanuit het manipulatie-scenario aannemelijk, als gevolg van het slordig lassen van oud analoog materiaal.[554]

Vervormde en sterk wisselende stemmen

Het gesprek toont bij precieze beluistering momenten dat Josh met buitengewoon heldere stem spreekt, bijvoorbeeld wanneer hij het telefoonnummer opnoemt. Ook Baybasin klinkt helder bij het uitspreken van de nummers van het belastende telefoonnummer. Daarnaast klinkt op veel locaties de stem van Baybasin volledig vervormd en 'metallic'. Op een aantal plaatsen klinkt een zo vervormde stem dat de vraag knelt of dit nog Baybasins stem is. Derksen noemt de verschillen in Baybasins stemkwaliteit binnen één gesprek opvallend. Deze combinatie en distributie van helderheid en vervorming zijn voor Derksen de zoveelste bevestiging van het manipulatie-scenario, waarin oude en nieuwe gesprekken van Baybasin zijn bewerkt en de Josh-opname met het telefoonnummer-fragment in de studio is gemaakt en ingeplakt.[555]

Samengevat kenmerkt tapgesprek A-6-101 zich vooral door serieuze aanwijzingen van het knippen en plakken van het onderliggende audiomateriaal. Dit vormt een belangrijk nieuw novum, dat eerst gedetecteerd kon worden bij de analyse van de recent afgegeven identieke kopieën van het originele materiaal. Er is sprake geweest van het in de tekst voegen van een belastend telefoonnummer, hetgeen onder meer blijkt uit het exact in de periodes waarin het nummer wordt genoemd wegvallen van het achtergrondgeluid van kinderstemmen. De overgangen gaan vergezeld van signaalloze momenten, welke kenmerkend zijn voor knippen en plakken en worden geflankeerd door lange stukken betekenisloze woordflarden. Veel sterke tikken zijn hoorbaar en de stemmen zijn soms extreem vervormd, behalve als het telefoonnummer wordt opgelezen.

Het precies beluisteren van dit in de Engelse taal gevoerde gesprek toont daarnaast ook nog eens enkele vertalingsmissers in verzoeker belastende zin.

68. Vertalingsgesjoemel in gesprek A-6-101

Ik noem twee voorbeelden van belastend vertalingsgesjoemel in dit gesprek, bovenop de manipulatie die de originele tekst van het gesprek al had ondergaan gezien het hiervoor besprokene.

---

[553] De (minimaal) 56 tikken zouden ook een zeer hoge snelheid van Baybasins eventuele auto eisen om aan dat aantal handovers te komen.
[554] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, pp. 9 en 10
[555] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p.11

1. De in het vorige novum besproken periode van ruim 8 seconden met betekenisloze woordflarden als '*Aha, Awa, Tjep pease'* [1:07.014 en 1:15.275]. De taptolken vertalen deze periode van 8 seconden met: '*Hallo, Hallo'*, alsof het om een korte storing van de lijn gaat. Hiermee poetsen ze aperte aanwijzingen van manipulatie, die de betrouwbaarheid van het materiaal ondermijnen, weg met een onschuldige vertaling.
2. In het gesprek zegt Josh in werkelijkheid: *"Is it good **we** call him tonight?"* Dit wordt door de taptolken, twee rechercheurs en Cetinkaya en een tolk nr. 7, vertaald met : *"Ik denk dat als het goed is, **hij** vannacht belt..."*[556]
   De 'hij' in deze onjuiste vertaling verwijst in de context van het gesprek naar Priescu, die naar Baybasin zal bellen. De onjuiste vertaling smeedt daarmee een sterkere band tussen Priescu en Baybasin dan in de originele opname te horen is. Josh vraag in werkelijkheid slechts of '**we**', dat wil zeggen hijzelf (Josh) en een andere persoon, 'hem', d.w.z. een derde persoon, mogen bellen. In de foutieve taptolkenvertaling stelt Josh dat zijn Koerier Priescu, de '**hij**', die nacht Baybasin zal bellen. Deze vertaling accentueert Baybasin als spil van de operatie: de koerier meldt zich bij Baybasin. De taptolken helpen hier de manipulanten met het toevoegen van een belastende zin aan de tekst.

Voorgaande nova maken het hoogst onwaarschijnlijk dat het tapgesprek A-6-101 – waarin verzoeker aan de heroïne-deal tussen Priescu en Korkut wordt gekoppeld doordat hij de avond voor de deal aan de tussenpersoon Josh het telefoonnummer van Korkut verstrekt – een authentiek afgeluisterd telefoongesprek is. Tot drie keer toe blijkt in het gesprek het achtergrondgeluid van kinderstemmen weg te vallen als Baybasin of zijn gesprekspartner het belastende telefoonnummer van Korkut uitspreken. De perioden rondom het wegvallen en weer opkomen van de kinderstemmen worden gekenmerkt door de aanwezigheid van systeemruis: een aanwijzing van knippen en plakken in het onderliggende audiomateriaal. Ook vallen rondom diezelfde perioden betekenisloze woordflarden op; een tweede serieuze aanwijzing van knip- en plakwerk. Ernstige verschillen in de duidelijkheid van de stemmen en overige stemvervormingen, het hoge aantal tikken met soms hoge frequenties, overige onverklaarbare perioden met betekenisloze woordfragmenten, vormen een derde serieuze aanwijzing van plaatsgevonden manipulatie van het onderliggende audiomateriaal. Derksen spreekt ten aanzien van dit gesprek dan ook van een extreem hoge likelihood-verhouding ten gunste van het manipulatie-scenario en ten nadele van het hof-scenario. Hij komt daarmee, zonder dit nog exact te berekenen – daarvoor is het te duidelijk – op een heel hoge eindwaarschijnlijkheid dat dit tapgesprek is gemanipuleerd.[557] De transcriptie en analyse van het gesprek is als appendix 2 bijgevoegd.

Regelrecht vertalingsbedrog: de tapverbalen van A-6-103 en A-6-104

Het gesprek dat moet bewijzen dat Baybasin het telefoonnummer van de drugshandelaar Korkut aan de drugskoerier Ilie Priescu geeft, tapgesprek A-6-101, blijkt dus doordesemd van ernstige aanwijzingen van technische manipulatie. Hoe zit het met het bewijs dat Baybasin de volgende ochtend, 8 januari om 11:16 uur, vanuit Nederland met Korkut en Priescu in Istanbul spreekt over de details van de heroïne-deal? Het gaat om tapgesprek A-6-103 dat

[556] zaaksdossier 6, p. 1260.
[557] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p.18

door het arrest gezien de genoemde details als zeer relevant wordt genoemd voor de bewijsconstructie. In dit gesprek zou gesproken zijn over het bedrag van 170.000 DM dat Priescu bij zich zou hebben, en het aantal te verzenden kilo's, 20 kg voor Boban of Josh en nog eens 20 kg extra voor Baybasin zelf in Nederland. En ook gesprek A-6-104 later die dag bevat voor het hof relevante details, te weten dat Priescu vanuit Istanbul naar Baybasin belt omdat zijn 'Duits' plotsklaps onvoldoende blijkt om met Korkut te communiceren over te maken afspraken. Tonen deze gesprekken ook aanwijzingen van manipulatie en zo ja, welke?

69. Gesprek A-6-103: Baybasin belt niet met Nuri Korkut maar met ene Renaz

In tapgesprek A-6-103 wordt Baybasin door Priescu gebeld, die direct na de begroeting de telefoon doorgeeft aan Nuri Korkut. De CDR's (Call Detail Records) laten geen registratie zien van het tegennummer van Priescu, een fenomeen dat ook optreedt bij de binnenkomende gesprekken van de mysterieuze Josh, de beweerdelijke baas van de drugskoerier Priescu in de bewijsconstructie van het hof. Er kan bij de registratie van een tegennummer wel eens iets misgaan, maar het consequent ontbreken van enig tegennummer bij de telefoongesprekken met Priescu en Josh bevreemdt, zeker nu zowel Baybasin als Josh en Priescu verklaren elkaar niet eens te kennen. Het vormt minimaal een eerste aanwijzing van manipulatie van deze gesprekken voor wat betreft hun herkomst.

Dit vermoeden dat ook dit gesprek A-6-103 mogelijkerwijs een andere origine heeft dan het dossier pretendeert, wordt versterkt door de originele tekst, die nu voor het eerst goed hoorbaar is vanaf de identieke kopie van het onderliggende audiomateriaal.

Het gesprek is vanaf deze kopieën opnieuw vertaald, woord voor woord. Voor wat betreft het Koerdische deel van het gesprek is dit gebeurd door de native speaker Eyup Çerçi. Zijn vertaling is gecontroleerd door prof. Van Bruinessen. Appendix 3 bevat een transcript van deze nieuwe vertaling van het Koerdische deel van het gesprek met Nuri Korkut, inclusief de opmerkingen van Van Bruinessen waar deze afwijken van Cerci's vertaling, als ook een transcript van het Engelstalige deel van het gesprek waarin Baybasin met Priescu spreekt.[558]

Uit deze nieuwe vertaling blijkt dat op 18.800 – 19.857 seconden de begroeting klinkt tussen Baybasin en Korkut. Baybasin zegt: *"Ehh renaz merhaba!"* hetgeen betekent: *"Ehh Renaz, hallo!"*[559] Renaz is een Koerdische jongensnaam. Deze introductie geeft aan dat Baybasin in dit gesprek niet Nuri Korkut begroet, maar een persoon met de Koerdische voornaam Renaz. Deze originele begroeting is in de tapverbalen van de taptolken <u>onvertaald</u> gebleven, kennelijk om het hof niet in verwarring te brengen over de ware identiteit van de gesprekspartner in dit gesprek. Aan het hof moest immers het scenario worden gepresenteerd dat Baybasin hier sprak met de Koerdische drugshandelaar Nuri Korkut, die zich in Istanbul in het gezelschap bevond van de Roemeense drugskoerier Ilie Priescu.

---

[558] appendix 3 (een transcriptie van de vertaling door Eyup Çerçi en Van Bruinessen) is ook opgenomen in bijlage A-6-103.2: Derksen, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse -16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p.22 ev. en deel II:, ANALYSE en transcriptie van het deelgesprek met Priescu-dertien argumenten voor manipulatie, 29 juni 2015, pp. 11-13

[559] merhaba is Turks voor: hallo, dag.

Een eerlijke vertaling door de taptolken van de begroeting met *'Renaz merhaba'* zou bij het hof vraagtekens hebben doen rijzen over de juistheid van het gepresenteerde scenario. In werkelijkheid begroette Baybasin niet Nuri in dit gesprek, maar ene Renaz. Dit sluit aan bij Korkuts verklaringen tegenover de Nederlandse politie en rechter-commissaris dat hij zijn eigen stem niet herkende in de hem voorgehouden gesprekken tussen *'hem en Baybasin'*. Het hof is door het weglaten uit de vertaling van deze essentiële begroeting misleid over de ware identiteit van Baybasins gesprekspartner in dit gesprek. In ieder geval is het hof met dit vertalingsgesjoemel de mogelijkheid onthouden zich te realiseren dat dit als cruciaal bewijs gepresenteerde gesprek niet werd gevoerd tussen Baybasin en Korkut, maar tussen Baybasin en een derde persoon, Renaz, die geen rol speelt in het drugsscenario.[560]

70. Gesprek A-6-104; Ilie Priescu wordt aangesproken met Adri

Maar ook de Ilie Priescu die in tapgesprek A-6-104 met Baybasin belt, blijkt niet de persoon te zijn die het dossier suggereert dat hij is. In dit gesprek wordt Baybasin twee uur na het gesprek met Korkut opnieuw door Priescu vanuit Istanbul gebeld met de vraag of Baybasin voor hem de met Korkut voor die avond gemaakte afspraak kon verzetten van 7 uur naar 9 uur. Priescu geeft aan dat zijn Duits niet goed genoeg was om dat zelf door te geven aan Korkut, volgens de tapvertaling. Het gesprek wordt in gebrekkig Engels gevoerd. De nieuw ontvangen identieke kopieën van de A-6-gesprekken laten ook wat dit gesprek betreft zien dat de taptolken ook dit gesprek volledig naar eigen inzicht hebben samengevat en vertaald. En het daarbij gehanteerde criterium betrof niet waarheidsvinding, maar veeleer het verdoezelen van de waarheid zoals deze uit de originele teksten naar voren kwam.

Een Engelse transcriptie van het gesprek zoals dat hoorbaar is op het originele audiomateriaal, is bijgevoegd als appendix 4.[561] Uit deze transcriptie blijkt dat Baybasin tussen 1:14.902 — 1:17.905 minuut ter afscheid tegen Priescu zegt: *"Yes, I would need to see you Adri, while I will see you after you come back, yeh?*

Ook deze zinsnede is door de taptolken onvertaald gelaten.[562] Het gaat hier wederom om een wezenlijke zin, waaruit blijkt dat de gesprekspartner in dit gesprek, die volgens het aan het hof gepresenteerde drugsdeal-scenario de drugskoerier Ilie Priescu zou moeten zijn, in feite een man is met de voornaam Adri. De man spreekt, zo laat het originele audiomateriaal horen, gebrekkig Engels met een mogelijkerwijs Hebreeuws accent. De Priescu van A-6-104 is dus waarschijnlijk een buitenlandse Adri. De naam Adri komt niet alleen in het Nederlands als jongensnaam voor, maar ook in Israël en in Engeland.[563] Uit de tapdossiers weten we dat Baybasin veel contacten had met personen uit Israël, wier Engels niet echt klonk als dat van een native speaker Engels.

---

[560] bijlage 103.2**:** (2) Derksen, A-6-103, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse -16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, pp. 5-6

[561] Deze transcriptie is ook opgenomen in bijlage 103.3**:**. Derksen en Richard Gill, A-6-104, Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, pp. 14-17

[562] zaaksdossier 6, p. 1263

[563] Adri is a variant (Hebrew) of the name *Adriel* (English and Hebrew) zie: http://www.babynamespedia.com/meaning/Adri/m

Baybasin gebruikte niet altijd eigennamen in zijn telefoongesprekken, maar als hij het deed, zo laat een analyse van zijn gesprekken zien, gebruikte hij altijd de juiste eigennamen. Derksen geeft de volgende voorbeelden:

- Mayer (fonetisch) voor Meir Dahan (in gesprek A-3-22)
- Mehmet Ali (advocaat)voor Mehmet Ali (A-1-4)
- Murat (journalist) voor Murat (A-1-4)
- Mecit voor Mecit (A-1-4)
- Metin (A-1-4)
- Mehmet Celik, de eigenaar van Cigkurtlar (A-1-4)[564]

Er is dus alle reden om te denken dat de Adri uit A-6-104 ook gewoon Adri heet[565], en dat hij niet de drugskoerier Ilie Priescu is, die op dat moment een heroïne-deal aan het sluiten was in Istanbul. Met het onvertaald laten van deze zinsnede is het hof wederom door de taptolken om de tuin geleid. De 'Korkut' uit tapgesprek A-6-103 blijkt in werkelijkheid Renaz te heten. Vergelijking van de stemmen in de gesprekken A-6-103 en A-6-104 wijst uit dat de 'Ilie Priescu' in de beide gesprekken een en dezelfde persoon is. Maar tapgesprek A-6-104 laat zien dat hij Adri wordt genoemd en niet Ilie Priescu. Er is hier sprake van vertalingsbedrog, want beide gesprekken zijn aan het hof gepresenteerd als gesprekken tussen verzoeker, Baybasin, en Nuri Korkut respectievelijk Ilie Priescu, terwijl het hof kennis is onthouden over de werkelijke namen Renaz en Adri, waarmee ze in werkelijkheid in de gesprekken werden aangesproken.

71. Niet Priescu's Duits, maar Priescu's Dutch bleek niet goed genoeg

In tapgesprek A-6-103 wordt Baybasin in de ochtend van 8 januari door Nuri Korkut uitgebreid telefonisch ingelicht over wat door Korkut met Ilie Priescu was besproken over de voorgenomen heroïne-leverantie. Details als een bedrag van 170.000 DM die Priescu bij zich zou hebben, en het aantal te verzenden kilo's, 20 kg voor Priescu's baas Boban of Josh en nog eens 20 kg extra voor Baybasin zelf in Nederland, vliegen over tafel of beter gezegd door de telefoonlijn. Twee uur later volgt tapgesprek A-6-104, waarin Baybasin opnieuw door 'Priescu' wordt gebeld met de vraag of Baybasin hem behulpzaam kan zijn in zijn communicatie met Nuri Korkut. Hij wil de om 7 uur die avond met 'Korkut' gemaakte afspraak graag verzetten naar 9 uur. De reden waarom hij dit aan verzoeker vraagt is in de vertaling van de taptolken van tapgesprek A-6-104: *"NN-man [Priescu] spreekt niet genoeg Duits om de 'broer' [Korkut] dit duidelijk te maken."*[566]

---

[564] Verder worden in A-1-4 nog de volgende eigennamen genoemd waarvan we niet kunnen controleren of het de juiste eigennaam is:
— Cansiz (A-1-4)
— Metin (A-1-4)
— Düzgün (A-1-4)
— *oom Serhat Bucak (A-1-4)*
— Oflu Osman (A-1-4)
— Davud Kurun komt uit jullie streek (A-1-4)
— Waar houdt die Cemsit zich mee bezig, is hij al afgestudeerd (A-1-4)
— die Haci Aslan (A-1-4)

[565] in dezelfde zin Derksen en Gil: bijlage 103.3**:**. A-6-104, Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p. 6

[566] dossier 6, tapverbaal A-6-104, p. 1263

Maar de veronderstelling van het dossier was toch juist dat Ilie Priecu - de koerier van Josh - Duits sprak en op die wijze kon communiceren met Nuri Korkut, de drugshandelaar van Koerdische afkomst in Istanbul? Dit blijkt uit gesprek A-6-101, waarvan we overigens wel al hebben kunnen vaststellen dat het aan elkaar hangt van knip- en plakwerk. In de taptolken-vertaling van dat gesprek vraagt Baybasin in de avond van 7 januari aan de veronderstelde baas Josh van Ilie Priescu: *"Ja—zij—zij—als ze elkaar zien dan zullen zij met elkaar wel spreken—Dus nu---eehh. Spreekt hij Duits?"* Die vraag wordt door Josh bevestigend beantwoord: *"Ja, mijn vriend spreekt Duits"*, waarop Baybasin reageert met: *"dat is heel goed, vertel hem alsjeblieft dat hij Duits moet spreken."*.[567]

Derksen en Gill spreken hier van een opvallende interne contradictie in de gesprekken. In de avond van 7 januari spraken Korkut en Priescu nog goed genoeg Duits om met elkaar te kunnen praten. De volgende ochtend hebben ze in die taal details over betalingen en hoeveelheden kunnen uitwisselen en twee uur later kon Priescu niet meer aan Korkut zeggen: *'Nicht sieben Uhr, aber neun Uhr'.* Daarvoor bleek zijn Duits plotsklaps onvoldoende. Het is een inconsistentie die niet binnen het hof-scenario past, maar wel binnen een manipulatie-scenario, waarin op slordige wijze is gepoogd Baybasin in schijn nauwer bij de heroïne-onderhandelingen van Priescu en Korkut te betrekken door hem ook nog afspraken tussen de heren te laten regelen, aldus de deskundigen.[568]

Maar zelfs op dit al zo rammelende punt blijkt het hof ook nog eens door vertalingsgesjoemel misleid. De werkelijke reden waarom 'Priescu' de hulp van Baybasin inriep om met 'Korkut' te communiceren, was namelijk niet dat zijn 'Duits' te slecht was, zoals de tapvertaling luidt, maar zijn 'Nederlands'.

De door de advocaat-generaal recent afgegeven identieke kopie van het onderliggende audiomateriaal van gesprek *A*-6-104 levert een nieuwe visie op dit punt. De thans veel beter verstaanbare kopie laat horen dat Priescu in het in de Engelse taal gevoerde gesprek niet zegt dat zijn '*German'* niet zo goed is. Hij zegt tussen 0:33.868 — 0:37.788 minuten van de opname: *"I cannot to explain him because* ***my Dutch*** *is not so good, you understand."*

'Dutch' in plaats van 'Duits' maakt voor het scenario dat het hof in deze zaak kreeg voorgelegd een cruciaal verschil. De Priescu van A-6-104 schiet kennelijk tekort in *zijn Nederlands* om goed met Korkut te kunnen communiceren. En de '*conversational implicature'* hiervan is, aldus Derksen en Gill in hun analyse van dit gesprek, dat de Priescu van A-6-104 en de Korkut van A-6-103 kennelijk in gebrekkig Nederlands communiceerden. Maar de echte Korkut (van de heroïne-deal in Istanbul) spreekt in geen geval Nederlands, daar laat het dossier weinig misverstand over bestaan. Dit impliceert dat de 'Priescu' van gesprek A-6-104 dus hoogstwaarschijnlijk niet met de echte, in Istanbul gearresteerde Korkut heeft gesproken. Het Turkse onderzoeksdossier vermeldt bovendien dat Priescu wél het Nederlands machtig was, naast het Duits,

[567] dossier 6, tapverbaal A-6-101, pp. 1260 en 1261
[568] bijlage 103.3**:**. Derksen en Gill, A-6-104, Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p. 4

Frans, Spaans, Italiaans, Servisch, Roemeens, en wat Turks. [569] Zijn opmerking in tapgesprek A-6-104 dat zijn 'Dutch niet zo goed is', is ook met deze feiten in tegenspraak. Het vormt, naast het feit dat 'Priescu' door verzoeker met Adri wordt aangesproken in het gesprek, een tweede directe aanwijzing dat ook de tap-Priescu niet de in Istanbul gearresteerde Ilie Priescu is. Het komt erop neer dat de Priescu van A-6-104 − in tegenspraak met wat het dossier het hof voorspiegelde − niet met de echte Korkut heeft gesproken en de Korkut van gesprek A-6-103 niet de echte Priescu heeft ontmoet.

Derksen en Gill noemen het op grond van deze nieuw opgekomen informatie hoogst onwaarschijnlijk dat A-6-104 een gesprek betreft tussen verzoeker en de echte Priescu en dat A-6-103 een gesprek betreft tussen verzoeker en de echte Priescu en Korkut. De gesprekken A-6-103 en A-6-104 zijn derhalve niet de gesprekken zoals het dossier deze presenteert. Het betreffen hoogst waarschijnlijk gesprekken van Baybasin met *andere* mensen, welke worden voorgesteld als gesprekken tussen Baybasin en de echte Korkut en de echte Priescu. Het zijn daarmee geen integere gesprekken, hetgeen de basis-assumptie van het hof-scenario tot in de kern aantast.[570]

Het hof is hierover misleid door de taptolken[571], die het woord '*Dutch'* foutief vertaalden als '*Duits'*. Met deze fout is tegenover het hof gesuggereerd dat deze gesprekken een natuurlijk vervolg vormden op gesprek A-6-101 de avond ervoor, waarin werd besproken dat het mannetje van 'Josh' in de Duitse taal met het mannetje van Baybasin zou kunnen communiceren. Dit noemt men vertalingsbedrog. Tevens werd met deze foutieve vertaling verdoezeld dat de gesprekspartner van Baybasin in gesprek A-6-104 gezien de inhoud van het gesprek naar alle waarschijnlijkheid in Nederland verbleef en niet in Istanbul. Waarom zou hij anders 'Dutch' moeten kunnen spreken om de afspraak van 7 uur naar 9 uur te verzetten? Korkut sprak in ieder geval geen Nederlands. Diegene met wie de spreker in A-6-104, dit was ene Adri, een afspraak had die avond zal een in Nederland wonende Turk of Koerd zijn geweest, aan wie Baybasin in het Turks of Koerdisch kon uitleggen wat Adri wilde. Ook Baybasin sprak namelijk geen woord Nederlands. In ieder geval is het duidelijk dat tapgesprek A-6-104 niet met Ilie Priescu vanuit Istanbul werd gevoerd.

In tapgesprek A-6-104 zegt 'Priescu' dat zijn *Dutch* niet zo goed is. Dit vormt tezamen met het feit dat hij in het gesprek door Baybasin met Adri wordt aangesproken, een keiharde aanwijzing dat deze tap-Priescu niet de in Istanbul gearresteerde Ilie Priescu is. Deze opmerking van 'Priescu' vormt mede een aanwijzing voor het feit dat de tap-Korkut, die in de gesprekken door Baybasin met Renaz wordt aangesproken, niet de echte in Istanbul gearresteerde Nuri Korkut is.

[569] Het is overigens zeer de vraag of de echte Korkut Duits sprak. Over Duits als talenkennis staat in het proces-verbaal verhoor van de Turkse politie, d.d. 20 mei 1998, dossier 6, p. 1396: *Korkut Nuri,: geen talenkennis.* Volgens Korkut spraken ze Turks en Priescu sprak gebrekkig Turks. [Priescu spreekt volgens de Turkse politie: **Duits, Nederlands**, Frans, Spaans, Italiaans, Servisch, Roemeens, **heel weinig Turks.**] Zie dossier 6, p. 1454, proces-verbaal van verhoor door de Turkse politie 9 juni 1998

[570] bijlage 103.3**:**. Derksen en Gill, A-6-104, Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, pp. 4-6

[571] De taptolken van dit Engelstalige gesprek waren de twee rechercheurs MdB en WB (zoals Jeroense het uitdrukte: *Iedereen kent Engels*) tezamen met de Turks/Koerdische tolk Tayyar Cetinkaya en een onbekende tolk aangeduid met nummer 7.

Door vertalingsbedrog, te weten het vertalen van 'Dutch' in 'Duits' en het onvertaald laten van de duidelijk genoemde namen Adri en Renaz, is dit belangrijke feit aan het hof onthouden. Omdat de gesprekspartners van Baybasin niet de echte in Istanbul gearresteerde Priescu en Korkut zijn, vervalt hiermee tevens de in de tapgesprekken A-6-103 en A-6-104 gelegde connectie van verzoeker met de echte drugsdeal van de echte Priescu en de echte Korkut. Het hof is op dit punt ernstig misleid.

72. Meer vertalingsgesjoemel en knip- en plakwerk in A-6-103 en A-6-104

Het voorgaande heeft als consequentie dat het gesprek A-6-103 *niet* over de drugsdeal tussen de tussen de echte Korkut en de echte Priescu gaat. We zien daarnaast nog ander vertalingsgesjoemel en ook technische artefacten die deze indruk bevestigen. In het gesprek A-6-103 analyseert Derksen zestien aanwijzingen voor manipulatie in het Koerdische deel van het gesprek en dertien aanwijzingen in het korte Engelstalige deel. Het betreft opvallende technische artefacten en vertalingsgesjoemel, bij tijd en wijle uitmondend in regelrecht vertalingsbedrog. Derksen komt samen met Richard Gill in zijn analyse van gesprek A-6-104 tot elf argumenten voor manipulatie. Ik verwijs voor hun argumenten naar de betreffende rapportages. Hier zij slechts nog vermeld dat de deskundigen op basis van de gevonden aanwijzingen van manipulatie voor tapgesprek A-6-104 nog een extra berekening hebben gemaakt van de eindwaarschijnlijkheid dat dit gesprek niet authentiek is, maar gemanipuleerd. De eindwaarschijnlijkheid dat dit gesprek A-6-104 een product is van manipulatie, berekenen Derksen en Gill op 98,5%[572]. Over het Koerdische deel van gesprek A-6-103 concludeert Derksen: *"Ik ga hier geen kwantitatieve benadering van de waarschijnlijkheid uitvoeren. Die is overbodig. Laten we eerst vaststellen dat er zo veelvuldig in dit gesprek met de vertaling is gesjoemeld, en op zulke cruciale plaatsen, dat dat op zichzelf de betrouwbaarheid van dit gesprek volledig ondermijnt."*

Ik beperk mij hier tot het benoemen van enkele voorbeelden uit de goed gedocumenteerde rapportages van de deskundigen.

Voorbeeld 1: extern-inhoudelijke inconsistenties in gesprek blijven onvertaald

Derksen sluit in zijn analyse niet uit dat (delen van) oude gesprekken zijn gebruikt als basis voor de gesprekken A-6-103 en A-6-104. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een ander voorbeeld van vertalingsgesjoemel in tapgesprek A-6-103. Op het originele audiomateriaal is op 12:30.007 minuut te horen dat Baybasin zegt het geld (ter betaling van de heroïne, zo wil het dossier ons doen geloven) over één of twee dagen gereed te hebben en naar *'mijn broer'* te sturen. Het probleem is echter dat de broers van Baybasin in januari 1998 allen al geruime tijd in Londen woonden en niet in Istanbul. De taptolken zijn creatief genoeg om ook deze mogelijke contradictie onvertaald te laten. Zij maken ervan: *"Ik zal dat geld over een paar dagen regelen en sturen, zegt Huseyin."* Het hof is hiermee doelbewust ontlastend materiaal onthouden.

Voorbeeld 2: intern-inhoudelijke inconsistenties met vertaling verbloemd

[572] bijlage 103.2**:** Prof. T. Derksen; A-6-103, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse -16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015 en deel II:, ANALYSE en transcriptie van het deelgesprek met Priescu-dertien argumenten voor manipulatie, 29 juni 2015 en bijlage 103.3: Prof. T. Derksen en Richard Gill, hoogleraar mathematische statistiek aan de Universiteit te Leiden, A-6-104, Een analyse en transcriptie: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015

Als 'Priescu' in het gesprek de telefoon overgeeft aan 'Korkut' vraagt Baybasin hem − in de nieuwe vertaling van Çerçi − of *'ze'* elkaar gezien hebben. Korkut bevestigt dit, waarop Baybasin vraagt of ***'hij'*** iets te zeggen heeft. *"Nee, **'hij'** heeft niets te zeggen"*, antwoordt Korkut. In de volgende zin wordt duidelijk over welke *'hem'* ze praten: '*hij heeft 170.000 DM bij zich'*. Dat zou dus volgens het hof-scenario over Priescu moeten gaan. Die had 170.000 DM bij zich.

Derksen geeft in zijn analyse van het gesprek aan dat dit antwoord van Korkut *"Hij zegt niks"* een in de context van het hof-scenario logisch gezien uiterst onaannemelijk antwoord is. Priescu is naar Istanbul gekomen om heroïne te kopen, en hij heeft inmiddels drie keer met Korkut gesproken: een telefoontje in de late avond van 7 januari, een telefoontje 's ochtends vroeg op 8 januari om de afspraak te maken, en de daaropvolgende ontmoeting voorafgaande aan het tagesprek A-6-103. Vanzelfsprekend heeft Priescu iets tegen Korkut gezegd. De vraag kan dus contextueel niet over hem gaan, zo merkt Derksen op. De werkelijk gesproken tekst wijst erop dat de *'hij'* waarover Baybasin en 'Korkut' spreken, niet Priescu is.

Maar de eerdere vertaling van de taptolken die aan het hof is voorgelegd, verbloemt ook dit, zo laat het onderstaande schema zien. De taptolken maken van deze tekst: *"Heb **jij** iets te zeggen?"* waarop Korkut antwoordt: *"**Ik** heb niets te zeggen, **maar** hij heeft 170.000 bij zich"*. De geconstateerde inconsistentie binnen het gesprek wordt daarmee verhuld.

		Eyüp Çerçi	*Taptolken*
20.311 – 22.203	Baybasin	Hebben jullie elkaar gezien?	Hebben jullie elkaar gezien/ gesproken.
22.569 – 23.408	Korkut	Ja, ja we hebben elkaar gezien.	Ja, wij hebben elkaar ONTMOET.[573]
23.408 – 24.381	Baybasin	Zegt ***hij*** wat?	Heb ***jij*** iets te zeggen?
24.686 – 27.061	Korkut	Eeh ***hij*** zegt niks.	***Ik*** heb niets te zeggen,
27.225 – 28.597	Korkut	Eeeh hij heeft 170.000 bij zich!	**maar** hij heeft 170.000 bij zich...!

Schema van Ton Derksen[574]

Voorbeeld 3: Alleen systeemruis rond de 170.000 DM

Derksen wijst er bovendien op dat rondom de zinsneden in tapgesprek A-6-103 over het bedrag van 170.000 consequent signaalloze perioden met alleen maar systeemruis worden gemeten. Hij sluit daarom niet uit, dat die *'170.000 DM'* via manipulatie in het gesprek zijn terechtgekomen. Hij geeft daarvoor de volgende argumenten. In A-6-103 komt de 170.000 DM twee keer voor. De eerste vermelding is waar Korkut zegt: *'Eeeh*

[573] de KAPITALEN zijn van de taptolken.
[574] bijlage 103.2**:** (2) Derksen, A-6-103, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse-16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p. 9

hij heeft 170.000 bij zich!' [27.225 – 28.597 seconden]. Opvallend genoeg volgt daarop een plek met weinig decibellen van -28,7 dB tot -32,9 dB [tussen 28.597 — 28.78 seconden]. Derksen heeft dit zelf gemeten met het programma Sonic Visualizer. De deskundige Van de Ven meet niet op dat punt, maar iets eerder in de opname een signaalloos stuk, te weten tussen 0:15.42 en 0:15.47 minuten. De tweede keer dat dit verschijnsel optreedt komen de metingen van Derksen en Van de Ven wel overeen. Het gaat om het stuk audio waar Baybasin tussen 2:09.208 – 2:13.62 minuten zegt: *"Goed, en dat geld van die meneer, is die 170.000 genoeg om dat te dekken, zal ik nu meer vinden?"* Die frase, zo blijkt, ligt precies tussen twee signaal-zwakke plekken in. Beide plekken [2:09.15 – 2:09.21 en 2:13.63 – 2:14.75 minuten] zijn door Van de Ven onderzocht, en bij beide plekken acht ook hij het waarschijnlijk dat er alleen maar systeemruis te horen is.[575] We zien, zoals gezegd, ook intern-inhoudelijke inconsistenties in het gesprek optreden rondom uitspraken over het bedrag. Het is daarom niet onaannemelijk dat deze passage met 170.000 DM via manipulatie is toegevoegd, zo luidt de conclusie van Derksen.

2:09.153 – 2:09.208		alleen systeemruis, volgens Hans van de Ven
2:09.208 – 2: 13.62	B.	2:09.208 – 2: 13.62: Huseyin: 'Goed, en dat geld van meneer is dit 170.000 genoeg om dat te dekken, zal ik nu meer vinden (letterlijk)?
2:13.628 – 2:14.747 (1,1 sec)		alleen systeemruis, volgens Hans van de Ven

Schema van Ton Derksen[576]

Voorbeeld 4: De taptolken verzonnen er zelf 20 kg heroïne bij

Volgens het aan het hof gepresenteerde scenario bestelt Baybasin bij Korkut naast de 20 kg voor Josh ook 20 kg heroïne voor zichzelf. In de taptolken-vertaling vinden we een zin van Baybasin die daarmee te rijmen is en daarom ook zo door het hof wordt uitgelegd in de bewijsconstructie: *"Ja, <u>en buiten dat</u>, wij hadden ook gezegd dat er 20.000 voor ons gegeven zou worden… heeft hij dat goed begrepen en is dat in orde?"*[577]

De vertaling van Çerçi en van Van Bruinessen[578] is hier al veel minder eenduidig dan die van de taptolken: *" Ja, en jij hebt gezegd dat je hem 20.000 voor ons gaat geven. Heeft hij dat begrepen of niet?"* [1:14.324 – 1:18.912 minuten]. Zij horen niet *'en buiten dat'*. Anders dan de taptolken met hun vertaling suggereren, gaat het dus <u>niet</u> over 20.000 extra, die <u>naast</u> de al bekende 20.000 (gram heroïne of DM of Lira of

[575] bijlage 103.2 (1.) e-mail Van der Plas aan rechter-commissaris en mr. Aben d.d. 29.6.2015; (5.) e-mail Van de Ven aan Van der Plas d.d. 7.6.2015; (6.) e-mail Van de Ven aan Van der Plas d.d. 17.6.2015 (7.) e-mail Van de Ven aan Van der Plas d.d. 29.6.215

[576] bijlage 103.2**:** (2) Derksen, A-6-103, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse - 16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p. 8

[577] zaaksdossier 6, p. 1262

[578] zie Appendix 3 (een transcriptie van de vertaling door Eyup Çerçi en Van Bruinessen), ook opgenomen in bijlage A-6-103.2: Derksen, deel I: een nieuwe vertaling en een analyse -16 argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p.22 ev. en deel II:, ANALYSE en transcriptie van het deelgesprek met Priescu - dertien argumenten voor manipulatie, 29 juni 2015, pp. 11-13

dollars, want dat specificeert de oorspronkelijke tekst niet) door Baybasin gegeven zou zijn. *'Buiten dat'* betreft een verzinsel van de taptolken.

De vraag van Baybasin wordt herhaald op 1:20.252 – 1:21.607 minuut: *'Nee, heeft hij het begrepen of niet?'* En dan komt het antwoord dat duidelijk maakt dat het niet om 40 kg gaat, waarvan 20 voor Josh en 20 voor Baybasin zelf is bestemd, maar om 20 kg in totaal. Baybasin zegt in de vertaling van Çerçi en van Van Bruinessen vanaf het originele audiomateriaal: *"Namelijk 20 duizend van mij ... die 10 duizend die bij jou is en 10 duizend die je in de avond gaat krijgen."* [1:25.218 – 1:32.862]. (onderstreping door mij, AvdP)

In de vertaling van Çerçi en van Van Bruinessen volgt dan een weinig coherent antwoord van Korkut: *"Ja, ja, ja, ik heb tegen hem gezegd, -- weet dat ik eeh* (ruis 1:32.880 -1:33.4420) *----20.000, weet dat ik jou die geef. Ik zei hoeveel duizend is dat"*.

Van dit antwoord maakten de taptolken de volgende vertaling voor het procesdossier waarop het hof zich heeft gebaseerd: *"Korkut*: *Ja, ja ---hij weet het. Ik heb tegen hem gezegd. Ik zei: Ik zal 20.000 aan jou geven…IK ZEI: HET IS 40.000"* (onderstreping door mij, AvdP). Opdat de rechter het niet zou missen, kapitaliseerden de taptolken de zin: *'IK ZEI: HET IS 40.000.'* Maar deze zin, te weten 20.000 gram heroïne voor Josh plus 20.000 gram heroïne voor Baybasin, is niet terug te vinden in de Koerdische tekst zoals deze op het originele audiomateriaal te horen is. Çerçi en van Van Bruinessen horen slechts: *'ik zei hoeveel duizend dat is!'*. **De zin *'ik zei: het is 40.000'* is door de taptolken toegevoegd.**

Ik bespreek in het volgende novum *'Samenwerking taptolken met narcotica-brigade te Istanbul'* hoe ernstig het hof met dit vertalingsbedrog is misleid. Eerst nu heeft verzoeker dit kunnen ontdekken, na de afgifte aan zijn advocaat van de identieke kopieën van de originele teksten. Ook het hof beschikte indertijd niet over dit originele audiomateriaal.

73. Samenwerking taptolken met narcotica-brigade te Istanbul

De 20 kg heroïne die de tolken met de vertaling *'Ik zei: het is 40.000'* aan de tekst toevoegden zijn precies die extra 20 kg heroïne die verzoeker in het hof-scenario voor zichzelf zou hebben geregeld in Turkije en waarvoor verzoeker in deze zaak is veroordeeld. Ten aanzien van het transport van 20 kg heroïne door Priescu en Korkut van Turkije naar Roemenië miste de Nederlandse rechter immers jurisdictie.

In de heroïne-zaak acht het hof bewezen dat verzoeker heeft getracht om de import van 20 kg heroïne, niet zijnde de hoeveelheid van 20 kg heroïne bestemd voor Jocic, voor te bereiden en te bevorderen. Dit heeft hij gedaan door het opzettelijk verstrekken van instructies aan zich in Turkije bevindende personen (met name Nuri Korkut) en contacten te leggen met een koerier, Priescu.[579]

Deze extra 20 kg blijken nu puur aan de fantasie van de taptolken te zijn ontsproten, of beter gezegd aan de fantasie van de narcotica-chef Ferruh Tankuz in Istanbul. Hij was

[579] arrest d.d. 30 juli 2002, sub 8.4

het immers die in samenwerking met zijn sub-chef Hüday Sayin, die aangehouden verdachten onder marteling de door hemzelf opgestelde verklaringen liet ondertekenen, waarin stond dat Baybasin naast de 20 kg onder Priescu in beslag genomen heroïne ook nog eens 20 kg heroïne voor zichzelf had besteld. Priescu en Korkut hebben onafhankelijk van elkaar verteld hoe zwaar de ondergane martelingen waren, waarmee ze werden gedwongen verklaringen te ondertekenen over Baybasins betrokkenheid.

De Turkse rechercheur X1 uit het team van Ferruh Tankuz verklaarde hier over: *"Er werd toen een groep gevolgd waarin zich ook buitenlanders bevonden in verband met een zaak waarin ook de persoon genaamd Nuri Korkut voorkwam. De werkzaamheden met betrekking tot deze zaak zijn van het begin af aan samen met de Nederlandse autoriteiten uitgevoerd. (---) Mij is bekend dat de politiemensen die kwamen verbonden waren aan de Eenheid Noord en Oost Nederland. (---) Mijn hoofdcommissaris heeft de hele nacht verklaringen zitten opstellen; mijn directe chef Hüdai Sayın heeft de Roemenen en Nuri Korkut gedwongen ze te ondertekenen. Wij zouden de verklaring gaan opnemen. We waren op zoek naar een tolk. Toen zagen we dat onze hoofdcommissaris en onze chef de Roemenen en Nuri Korkut, nog voordat een tolk was gearriveerd, de door henzelf opgestelde verklaringen zelfs al hadden laten ondertekenen. En dat terwijl de Roemenen met geen enkel woord over Hüseyin Baybaşin of over een andere Baybaşin hadden gesproken. (---) Ook Nuri Korkut heeft de naam van Hüseyin Baybaşin niet genoemd.* [580] (onderstreping door AvdP)

In deze door marteling afgedwongen verklaringen van Priescu en Korkut wordt gesproken over 40 kg heroïne, waarvan 20 kg voor de baas van Priescu, 'Boban Bekiroviç in Belgrado', en 20 kg ter aflevering aan Baybasin in Nederland. Dit laatste zou de rechtsmacht voor de Nederlandse rechter creëren, moet de opsteller van de verklaringen, Ferruh Tankuz, zich toen al hebben gerealiseerd. Van de 20 kg onder Priescu in beslag genomen heroïne werd in de verklaringen 40 kg gemaakt. Priescu verklaarde hierover op 14 januari 1998, na toediening van stroomstoten: *"Nuri zei dat in de dozen totaal 40 kg heroïne zat. Toen ik aangegeven had dat ik in de geheime bergplaats van mijn auto slechts ruimte had voor 20-25 kg, hebben wij in de kofferruimte (---) één doos heroïne gezet. Die andere doos heroïne bleef in huis."*[581] Bij de officier van justitie bevestigde Nuri Korkut zijn bij de politie afgedwongen verklaring hierover opnieuw: *"Ik zou hem alle heroïne, nl 40 kg, afleveren, maar dat ging alleen niet vanwege een probleem met de auto."*[582] Later ontkenden beiden tegenover de Nederlandse rechter-commissaris en politie dit ooit gezegd te hebben. Korkut had de 20 kg aan Priescu geleverd. Daar had ene Baybasin niets mee te maken. De processen-verbaal met verklaringen die anders luiden, zijn onder dwang van zware marteling ondertekend, zo lieten zij toen weten.[583]

---

[580] bijlage 10 bij herzieningsaanvraag 2011, brief Aytekin, d.d. 8 januari 2007, pp. 1, 2 en 3

[581] verklaring van Ilie Priescu bij de Turkse politie, d.d. 14 januari 1998, zaaksdossier 6, bijlage D-6-33, p. 1457

[582] verklaring van Nuri Korku bij de Turkse politie, d.d. 16 januari 1998, zaaksdossier 6, bijlage D-6-23, p. 1412

[583] proces-verbaal van verhoor Nuri Korku door de Nederlandse rechter-commissaris, d.d. 6 december 1999 en proces-verbaal van verhoor Nuri Korku door de Nederlandse politie, d.d. 23 april 1998, bijlage D-6-45, pp. 1517- 1521 van dossier 6, alsmede proces-verbaal van verhoor Ilie Priescu door de Nederlandse rechter-commissaris, d.d. 7 december 1998 en bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, afgelegd tegenover

Het is de door marteling en vertalingsbedrog toegevoegde extra 20 kg heroïne ter aflevering aan Baybasin in Nederland geweest, die verzoeker ten laste is gelegd. En het is de voorbereiding van de import van deze extra 20 kg heroïne die het hof bewezen heeft geacht. Het hof was diep onder de indruk van de coïncidentie in details van de boodschappen van de politieverklaringen enerzijds en van de in tapgesprek A-6-103 uitgewisselde details anderzijds. Het hof is hier ten diepste misleid. Enerzijds zijn details als '20 kg extra voor Baybasin' er in Istanbul door de narcotica-chef Tankuz persoonlijk bijgeschreven, terwijl zijn sub-chef Sayin de ondertekening ervan met harde hand (lees: marteling) voorbereidde. Anderzijds werden de gesprekken, die zoals nu blijkt slechts spraken over: *"--- 20 duizend van mij ... die 10 duizend die bij jou is en 10 duizend die je in de avond gaat krijgen",* in de taptolken-vertaling opgewaardeerd tot de benodigde 40 kg in totaal, met de toevoeging: "*IK ZEI: HET IS 40.000".*

Waar de in Istanbul ondertekende verklaringen laten weten dat Priescu en Korkut in de Duitse taal communiceerden, wordt de vertaling van tapgesprek A-6-103 door de taptolken daaraan aangepast door de zin *'**my Dutch** is not so good'* te vertalen met *"NN-man [Priescu] spreekt niet genoeg **Duits**'.*

Inhoudelijke inconsistenties in de gesprekken, naar alle waarschijnlijkheid ontstaan door het slordige werk van de manipulanten, zijn door de taptolken verbloemd door de stukken tekst waaruit dat blijkt uit de vertaling weg te laten of simpelweg door een foute vertaling een andere betekenis te geven. Zo werden de eigennamen waarmee Baybasin de gesprekspartners aansprak in A-6-103 en A-6-104, te weten Renaz en Adri, uit de vertaling geschrapt omdat de veronderstelde gesprekspartners Nuri en Ilie moesten heten.

Hoe is dit mogelijk, nu de taptolken – volgens de woorden van onderzoeksleider IJzerman − de binnenkomende gesprekken nog dezelfde dag of de daaropvolgende dag plachten te vertalen en samenvatten?[584] Er was, zo wordt tot op heden als officiële lijn volgehouden en zo hield de zaaksofficier van justitie ook het hof onder ede voor, geen samenwerking met de Turkse politie in dezen. Hoe kunnen de taptolken dan hebben geweten dat ze de zinsnede die slechts over 20.000 ging, moesten vertalen met 40.000 om dit te laten aansluiten op de nog onder marteling af te leggen verklaringen van Korkut en Priescu? Hoe wisten ze dat *'my Dutch'* moest worden vertaald in *'mijn Duits'* om goed aan te sluiten op de latere verklaringen van de nog niet gearresteerde Korkut en Priescu? Hoe wisten ze op het moment van de vertaling al dat het niet om Renaz maar om Nuri moest gaan en niet om Adri maar om Ilie?

Van verzoeker uit kan op deze vragen voorlopig geen ander antwoord worden geformuleerd dan dat er over de samenwerking in deze zaak tegenover het hof is gelogen. In deze zaak moet van het begin tot het eind nauw zijn samengewerkt tussen

de Nederlandse rechter-commissaris in de zaak Streten Jocic/OM, parketnummer: 01/990002-04, rechtbank te 's-Hertogenbosch

[584] proces-verbaal van verhoor Lex IJzerman, d.d. 15 april en 25 mei 1999, p. 3: *"Tapgesprekken worden als regel dagelijks uitgewerkt, meestal zo'n hlve dag nadat de gesprekken gevoerd zijn."*

Ferruh Tankuz en zijn subchef Sayin enerzijds en de taptolken en rechercheurs in Nederland anderzijds. X1 blijkt het wat dit betreft geheel bij het rechte eind te hebben. De gesprekken waren, zo blijkt uit de verklaring van Tayyar Cetinkaya, soms al in handen van het Turkse team voordat ze over de lijn van de Nederlandse tapkamer kwamen. De gesprekken tonen meer dan ernstige aanwijzingen van 'knippen en plakken'. Het vertalingsbedrog door de taptolken in Nederland blijkt tot in detail vooruit te lopen op de nog onder marteling in Turkije af te leggen verklaringen en wist op wonderbaarlijke wijze de sporen van slordig manipulatiewerk. Het kan natuurlijk ook dat de tapvertalingen in Nederland na kennisname van de inhoud van de verhoren in Turkije ter stroomlijning alsnog zijn aangepast. Maar dit is evenzogoed manipulatie en misleiding van de rechter. En bovendien wordt dit in alle toonaarden ontkend door de verantwoordelijke onderzoeksleider Lex IJzerman.[585]

74. Een veelheid aan dezelfde onwaarheden duidt op samenwerking

De voorafgaande nova tonen aan dat specifieke details uit de onder marteling verkregen verklaringen niet overeenkwamen met het werkelijke gesprek zoals te horen op het onderliggende audiomateriaal, maar dat dit gebrek aan overeenstemming door vertalingsbedrog van de taptolken alsnog kon worden weggewerkt.

In *'Verknipt bewijs'* toonde Derksen eerder aan dat diverse details die in de afgedwongen politieverklaring van Ilie Priescu staan opgetekend, niet waar (kunnen) zijn, bijvoorbeeld die over zijn eerdere contacten met Baybasin.[586] Toch komen deze details overeen met hetgeen de tapgesprekken A-6-102 en A-6-103 hierover optekenen als telefonisch door Baybasin aan Korkut verteld. Baybasin en Ilie Priescu zouden elkaar heel goed kennen. Tapverbaal A-6-102: *"Toen ik daar het land verlaten had, was hij heel vaak bij mij, zegt Huseyin"*.[587] En A-6-103: *"Toen ik in ROEMENIË was, is deze man/jongen tot Moskou bij mij en is met mij meegegaan, aldus Huseyin. Het weer was toen heel slecht en hij is toen 15 a 30 dagen bij mij gebleven---."*[588] Deze details komen terug in Priescu's onder dwang afgelegde verklaring[589], maar worden later door Priescu consequent ontkend. Hij kende Baybasin niet eens. Desondanks vormden dit soort van details voor het hof een reden om deze zeer belastende taps serieus te nemen.[590]

Derksen toont aan dat de door Priescu gegeven details over zijn vroegere contacten met Baybasin niet kunnen kloppen. Priescu spreekt over ontmoetingen met Baybasin en activiteiten met Baybasin in jaren dat Baybasin aantoonbaar elders verbleef, namelijk in Zuid-Afrika en in Engeland. Na een periode waarin Baybasin bij Priescu in Roemenië verbleef, zouden ze beiden naar Nederland zijn vetrokken, waar Baybasin sindsdien woonde volgens de afgedwongen politieverklaring.[591] Dit alles is

---

[585] proces-verbaal van verhoor Lex IJzerman, d.d. 15 april en 25 mei 1999, p.4: *"Een tolk vertaalt* [het] *gesprek. Heeft hij de vertaling vastgesteld dan wordt die later niet aangepast om een betekenis van het gesprek te krijgen die past bij later bekend geworden feiten."*

[586] bijlage 73, Derksen, *Verknipt bewijs*, p. 129. Dit wordt verder uitgewerkt hoofdstuk 5, deel IV, pp. 331 en volgende

[587] zaaksdossier 6, p.1261

[588] zaaksdossier 6, p. 1262

[589] verklaring van Ilie Priescu bij de Turkse politie, d.d. 14 januari 1998, zaaksdossier 6, bijlage D-6-33, p. 1455

[590] arrest hof, rov 10.6.4

[591] bijlage 73, Derksen, *Verknipt bewijs*, p. 129. Dit wordt verder uitgewerkt hoofdstuk 5, deel IV, pp. 293-303

volledig in strijd met wat we gedocumenteerd weten over Baybasins verblijf in Zuid-Afrika vanaf 1993 en het daaropvolgende verblijf in Engeland totdat hij in december 1995 aan de grens met Nederland werd aangehouden. We weten nu zelfs tot in detail precies wanneer Baybasin reisdocumenten kreeg verschaft door de Britten om het land uit te reizen.

Derksen geeft aan dat de overeenkomst in al deze details, die aanvankelijk voor het hof zo ondersteunend leek, zich tegen de betrouwbaarheid van het bewijsmateriaal keert als zoveel van deze overeenstemmende details onwaar blijken. Hij expliciteert dat het onafhankelijk van elkaar dezelfde fouten maken, extreem onwaarschijnlijk is. De kans dat zowel de politieverklaring als de tap toevalligerwijs een substantieel aantal dezelfde fouten maakt, is heel klein. Samen de waarheid spreken zonder afspraak kan, omdat er maar één waarheid is; samen vele dezelfde onwaarheden spreken zonder afspraak is hoogst onwaarschijnlijk, omdat er ontelbare onwaarheden zijn. De enige plausibele verklaring voor de overeenstemming tussen de Nederlandse tap en de Turkse politieverklaring is daarom volgens Derksen dat de Nederlandse en de Turkse politie hebben samengewerkt, en dat de Nederlandse taps in overeenstemming met de Turkse politieverklaring zijn gemanipuleerd.[592] Deze door Derksen met *'Verknipt bewijs'* aangetoonde samenwerking vindt nu zijn bevestiging in de wijze waarop de tolken de onderliggende audio blijken te hebben gestroomlijnd met de in Turkije afgedwongen verklaringen. De overeenstemming in details kon slechts worden bereikt doordat zowel de Turkse politie als de Nederlandse dan wel Turkse manipulanten als ook de taptolken via leugens en via manipulatie en via vertalingsgesjoemel dezelfde onware boodschap hebben overgebracht. Dat kan geen coïncidentie zijn, zo concludeerde Derksen reeds in 2014 en zo is thans glashelder bevestigd. Dat vergt opzet en samenwerking in bedrog.

De overeenstemming tussen de politieverklaring van Ilie Priescu met de Nederlandse tapgesprekken is hoogst opmerkelijk, omdat die politieverklaring en de tapverbalen dezelfde onjuiste feitelijke beweringen bevatten. De kans dat twee instanties zo vaak onafhankelijk van elkaar precies dezelfde fout maken, is nagenoeg uitgesloten. De samenwerking tussen de Turkse politie en de Nederlandse tapkamer is, zo beredeneert Derksen, ook op grond hiervan overweldigend waarschijnlijk.

Conclusie in de heroïne-zaak

In de heroïne-zaak acht het hof bewezen dat verzoeker heeft geprobeerd anderen te bewegen tot het voorbereiden van een transport van 20 kilogram heroïne van Turkije naar Nederland. Wederom baseert de bewijsconstructie van het hof zich op de inhoud van de tapverbalen, dit keer getroffen door de vele overeenkomsten tussen het in de taps besprokene en hetgeen de medeverdachten Nuri Korkut en Ilie Priescu in Istanbul bij de politie verklaren. Uit de nieuw opgekomen nova blijkt dat veel van die details niet waar zijn. Derksen leidde daar in *'Verknipt bewijs'* al uit af dat de Turkse en de Nederlandse politie in deze zaak moeten

[592] zie *bijlage 73*, Derksen, *Verknipt bewijs*, p. 129. Dit wordt verder uitgewerkt hoofdstuk 5, deel IV, pp. 331 en volgende

hebben samengewerkt. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat men *'onafhankelijk van elkaar'* zoveel gelijkluidende leugens heeft kunnen bedenken.

Onderzoek op het in april 2015 afgegeven originele audiomateriaal levert een regelrechte bevestiging op van deze conclusie. Een klein aantal gesprekken is zowel inhoudelijk als signaalanalytisch onderzocht en op grond van het originele materiaal precies vertaald. Voor onderzoek van meer gesprekken ontbrak de tijd en de mankracht en het materiaal. Er is slechts een select aantal gesprekken voor onderzoek ter beschikking gesteld. De onderzochte gesprekken vormden echter de spil van de bewijsconstructie van het hof in deze zaak. De onderzoeksresultaten tonen zowel zeer serieuze aanwijzingen van knip- en plakwerk als ook zodanig ernstig vertalingsgesjoemel dat van vertalingsbedrog moet worden gesproken.

Gesprek A-6-1, dat nog uit de analoge tapkamertijd stamt, vertoont evenals de gesprekken A-1-1 en A-15 uit de Öge-zaak modemsignalen. Hoe kan dat, nu het gesprek beweerdelijk rechtstreeks afkomstig is uit een Nederlandse tapkamer? De beltoon van gesprek A-6-99 wijkt af van de Turkse beltoon uit 1997. Gesprek A-6-101 blijkt aan elkaar te hangen van knip- en plakwerk. Precies op de momenten dat verzoeker in het gesprek een hem belastend telefoonnummer opnoemt, valt het achtergrondgeluid van kinderstemmen volledig weg. Direct erna klinken de kinderstemmen per onmiddellijk weer als daarvoor. Dat gebeurt nog twee keer in het gesprek. En rondom deze overgangsmomenten zijn duidelijke technische artefacten waarneembaar die wijzen op knippen en plakken. Er is een zeer sterke aanwijzing dat het belastende telefoonnummer in de tekst is gevoegd. Het wegvallen en opkomen van het achtergrondgeluid van kinderstemmen gaat namelijk gepaard met signaalloze momenten, welke kenmerkend zijn voor knippen en plakken, en wordt geflankeerd door lange stukken betekenisloze woordflarden. Het gesprek vertoont daarnaast veel sterke tikken met soms hoge frequenties en de stemmen zijn bij tijd en wijle extreem vervormd, behalve wanneer het telefoonnummer wordt opgelezen. Dan klinken ze opvallend helder, een soort van 'studio prepared'. Derksen spreekt bij dit gesprek van een extreem hoge likelihood-verhouding ten gunste van het manipulatie-scenario, met een navenant hoge eindwaarschijnlijkheid dat dit gesprek is gemanipuleerd.[593]

De nieuw opgekomen nova laten tevens zien dat het hof is misleid over de in Turkije destijds wijdverspreide praktijk van het martelen van verdachten om ze een de politie welgezinde verklaring te laten afleggen. Maar dat niet alleen, het hof is door het openbaar ministerie ook onjuist voorgelicht over de mogelijkheid van de Turkse Gerechtelijke Medische Diensten om daar onafhankelijk over te rapporteren. Tal van mensenrechtenorganisaties en door het EHRM verzamelde informatie laten zien dat deze diensten in die tijd vooral fungeerden om martelingen te verhullen. In deze specifieke heroïne-zaak is al in april 1998 door de medeverdachte Korkut een klacht over ondergane marteling neergelegd bij de Nederlandse politie. Die koos ervoor daar geen rapport over op te maken, aldus de getuige Cetinkaya. Het hof is op dit punt ten onrechte onwetend gehouden. Evenzo heeft het openbaar ministerie verzuimd het hof te informeren over de aanwijzing van het College van procureurs-generaal dat bij *twijfel* over de wijze waarop een in Turkije afgelegde getuigenverklaring is verkregen, de rechter moet worden gevraagd om bewijsuitsluiting. Deze aanwijzing van het College kwam voort uit zorg over de mensenrechtensituatie in Turkije op dat moment. Het hof is van deze zorg en aanwijzing niet in kennis gesteld en derhalve ook op dit punt misleid. Tot slot heeft de medeverdachte Priescu nog in 2005 uitgebreid verslag gedaan van de ernst van de

[593] bijlage 103.1: Derksen, A-6-101, een analyse: elf argumenten voor manipulatie, 26 juni 2015, p.18

door hem indertijd in deze zaak ondergane martelingen: *"Twee à drie keer per dag en ook twee keer per nacht werd [ik] gemarteld met stroom, dus met elektroshocks."* Het ernstig vermoeden is gerechtvaardigd dat het hof, indien het van al deze nieuw opgekomen feiten kennis had gehad, een ander oordeel had geveld over verzoekers verweer dat de politieverklaringen van Korkut en Priescu door marteling waren afgedwongen.

Het nieuw verrichte deskundigenonderzoek op met name de gesprekken A-6-103 en A-6-104 toont thans aan dat er een directe samenwerking moet zijn geweest tussen de martelende politie in Istanbul en het team in Nederland om de verklaringen van Priescu en Korkut, de gemanipuleerde gesprekken en de vertaling ervan te stroomlijnen. Zo blijken de taptolken geheel eigenhandig aan de tapvertaling te hebben toegevoegd dat Korkut en verzoeker over 40.000 spraken in plaats van 20.000. Deze foutieve vertaling is vervolgens in het zaaksdossier gepresenteerd als een gesprek over 40 kg heroïne die Baybasin in Istanbul regelde: 20 kg voor een kennis en 20 kg extra voor hem zelf in Nederland. Dit is puur vertalingsbedrog. Maar het bood de rechter wel de mogelijkheid om verzoeker voor de voorbereiding van import van 20 kg in Nederland te kunnen veroordelen.

Deze 20 kg extra voor verzoeker bleken uiteindelijk ook te zijn opgenomen in de onder marteling afgedwongen verklaringen van Korkut en Priescu. Beide heren geven aan dat ze hier nooit over hebben verklaard, dat het ook niet waar was, maar dat ze door marteling zijn gedwongen hiervoor te tekenen. Dit laatste is ook bevestigd door de Turkse politieman X1, die bij de verhoren aanwezig was. Het bewijst een intensieve samenwerking tussen de Nederlandse politie en taptolken en het narcoticateam in Istanbul in deze zaak.

Hetzelfde geldt voor het overduidelijk verdoezelen door de taptolken van inconsistenties in de originele gesprekken, zoals die nu beluisterd konden worden. Waar de zogenaamde Nuri Korkut in de tapgesprekken wordt aangesproken met Renaz, werd dat door de taptolken onvertaald gelaten. Waar de beweerdelijke Ilie Priescu in de gesprekken wordt aangesproken met Adri, bleef dat eveneens onvertaald. De aanwijzing dat de 'Priescu' uit de tap in Nederland verblijft in plaats van in Istanbul – hij zegt namelijk dat zijn 'Dutch' niet zo goed is – werd door de taptolken verbloemd door het vertalen van 'Dutch' als 'Duits'. Daarmee werd deze 'Priescu' weer de drugskoerier die in Istanbul in het Duits met de drugshandelaar 'Korkut' communiceerde. Dit alles wijst op een vergaande en nauwe samenwerking tussen de twee teams en hun taptolken.

Want hoe konden de taptolken weten dat ze de zinsnede die slechts over 20.000 sprak moesten vertalen met 40.000, om dit te laten aansluiten op de nog onder marteling in Istanbul af te leggen verklaringen van Korkut en Priescu? Hoe wisten ze dat *'my Dutch'* moest worden vertaald in *'mijn Duits'* om aan te sluiten op de (vermeend) latere verklaringen van de nog niet gearresteerde Korkut en Priescu? Hoe wisten ze op het moment van de vertaling al dat het niet om Renaz maar om Nuri moest gaan en niet om Adri maar om Ilie?

Op deze vragen kan slechts één antwoord worden geformuleerd, te weten dat er over de samenwerking in deze zaak tegenover het hof is gelogen. In deze zaak moet van het begin tot het eind nauw zijn samengewerkt tussen Ferruh Tankuz en zijn subchef Sayin enerzijds en de taptolken en rechercheurs in Nederland anderzijds. X1 blijkt het wat dit betreft geheel bij het rechte eind te hebben. De gesprekken waren, zo blijkt uit de verklaring van Tayyar Cetinkaya, soms al in handen van het Turkse team voordat ze over de lijn van de Nederlandse tapkamer kwamen. De gesprekken tonen meer dan ernstige aanwijzingen van 'knippen en plakken'. Het

vertalingsbedrog door de taptolken in Nederland blijkt geheel parallel te lopen met de nog onder marteling in Turkije af te leggen verklaringen en schoont op wonderbaarlijke wijze de sporen van slordig manipulatiewerk. Volgens het hof-scenario zouden de taptolken paranormaal begaafd moeten zijn geweest om van tevoren al weet van deze details te hebben gehad. Dat is niet reëel. Het manipulatie-scenario is realistischer en daarmee *'likelier*': de taptolken hebben hun vertaling later aangepast aan wat ze uit Turkije te horen kregen.

Het hof is in deze zaak driedubbel misleid: 1. door onder marteling afgedwongen valse verklaringen, 2. door technisch gemanipuleerd audiomateriaal, en 3. door vertalingsbedrog waarmee is gepoogd de gemanipuleerde gesprekken te stroomlijnen met de onder marteling afgelegde verklaringen.

EINDCONCLUSIE

Samenwerking in manipulatie

In de hoofdstukken I en IV is uitgebreid ingegaan op de samenwerking die heeft bestaan tussen het Nederlandse Kernteam Noord en Oost Nederland en de narcotica-brigade onder leiding van Ferruh Tankuş te Istanbul. In verzoekers strafzaak loopt deze samenwerking vanaf midden 1996. Voordat verzoeker ooit voet op Nederlandse bodem had gezet, vond er al overleg plaats tussen Turkije en Nederland over een mogelijke uitlevering van verzoeker aan Turkije. Dit blijkt uit de wijze waarop verzoekers arrestatie in Nederland ter uitlevering aan Turkije werd gerealiseerd. De samenwerking in de strafzaak tegen verzoeker is bewust informeel gehouden én geheim, ook voor de rechter. Het hof is op dit punt uitdrukkelijk misleid.

Het onderzoek in herziening heeft een grote hoeveelheid nieuwe aanwijzingen opgeleverd dat binnen deze samenwerking bewust bewijsmateriaal is vervalst. Het aan verzoekers veroordeling ten grondslag gelegde bewijs bestaat voor 90% uit tapgesprekken. De aanwijzingen dat het aan die tapgesprekken ten grondslag liggende audiomateriaal is gemanipuleerd, zijn inmiddels overweldigend. In de twee hier besproken zaken, de Öge-zaak en de heroïne-zaak, bleken de voor het bewijs cruciale gesprekken in voor verzoeker belastende zin vervalst, niet alleen door knip- en plakwerk maar ook door opzettelijk foutieve vertalingen.

De vier in de bewijsoverweging van de Öge-zaak expliciet genoemde gesprekken zijn opnieuw onderzocht in het aanvullende onderzoek van de advocaat-generaal. De uitkomsten van dat puur technische onderzoek tonen sterke aanwijzingen voor plaatsgevonden manipulatie: onverklaarbare versnellingen van de opnamen, modemsignalen in twee cruciale gesprekken, het ontbreken van de JTS-header, een afwijkende beltoon en een schakelklikpatroon van een hefboomschakelaar in een ander belangrijk gesprek, het ontbreken van een eindegesprekstoon en het desondanks onverklaarbaar aanslaan van de PTT-tijdmelding Tante Cor, het plotsklaps afbreken van gesprekken midden in een woord of zin en het gelijktijdig voorkomen van soms wel drie verschillende lichtnetfrequenties in één gesprek. De deskundigen Ton Derksen en Peter Grünwald analyseerden de meetuitkomsten van dit onderzoek in termen van '*likelihoods*' en stellen de mogelijkheid dat er niet is gemanipuleerd

op maximaal 1% en de waarschijnlijkheid dat er wel is gemanipuleerd op 99%. Voor de gevonden onregelmatigheden zijn, ondanks vele pogingen daartoe, geen plausibele alternatieve verklaringen gevonden door de twee in het herzieningsonderzoek ingeschakelde deskundigen.

Ook in de heroïne-zaak werd op één onderzocht gesprek een modemsignaal gemeten. Een ander voor het bewijs in deze zaak gebruikt gesprek vertoont een afwijkende Turkse beltoon. Gesprek A-6-101 toont opvallende extra aanwijzingen van knip- en plakwerk. Precies op de momenten dat verzoeker in het gesprek een hem belastend telefoonnummer opnoemt, valt het achtergrondgeluid van kinderstemmen volledig weg. Direct erna klinken de kinderstemmen per onmiddellijk weer als daarvoor. Dat gebeurt nog twee keer in het gesprek. En rondom deze overgangsmomenten zijn duidelijke technische artefacten waarneembaar die wijzen op knippen en plakken. Dit vormt een zeer sterke aanwijzing dat het belastende telefoonnummer in de tekst is gevoegd. Het gesprek vertoont daarnaast veel sterke tikken met soms hoge frequenties en de stemmen zijn bij tijd en wijle extreem vervormd, behalve wanneer het telefoonnummer wordt opgelezen. Dan klinken ze opvallend helder. De deskundigen spreken bij dit gesprek van een extreem hoge likelihood-verhouding ten gunste van het manipulatie-scenario, met een navenant hoge eindwaarschijnlijkheid dat dit gesprek is gemanipuleerd.

Ook op dit punt is het hof ernstig misleid.

Maar dat niet alleen. In de twee hier besproken zaken, de Öge-zaak en de heroïne-zaak, blijkt ook sprake van vertalingsgesjoemel in zijn meest ernstige vorm. Op voor het bewijs cruciale momenten werden zinsneden toegevoegd, woorden verkeerden vertaald en ontlastende zinsneden onvertaald gelaten. Dit kon pas worden ontdekt na afgifte van het originele audiomateriaal dat ten grondslag lag aan enkele cruciale gesprekken.

In de Öge-zaak werd voor het woord ‘vluchteling’ het woord ‘tuin’ ingevuld. Dit is een onjuiste vertaling, zo hebben internationaal erkende deskundigen Kurmançi thans vastgesteld. Maar voor het hof vormde het woord ‘tuin’ in de vertaling van de taptolken één van de belangrijkste bouwstenen van de bewezenverklaring in de Öge-zaak. Dat blijkt op grond van de nieuw ingebrachte deskundigenonderzoeken thans ten onrechte. Andere cruciale details waarop de bewezenverklaring in de Öge-zaak leunt, een contract dat in de werkplaats wordt *‘uitgevoerd’* en ‘*één ‘schot’* dat zou zijn gelost, blijken door de taptolken aan de vertaling toegevoegd, zonder dat ze in de originele audio te horen zijn. Het betreft regelrecht vertalingsbedrog waarmee het hof is misleid. De aanwijzingen van ‘knippen en plakken’ rondom al dit creatieve vertalingsgesjoemel wekten het vermoeden dat er directe samenwerking heeft plaatsgevonden tussen de technische manipulatoren, mogelijkerwijs in Turkije, en de taptolken die de gesprekken hier op de dag van binnenkomen vertaalden. Dit vermoeden werd bij de analyse van het vertalingsbedrog in de heroïne-zaak bewaarheid.

In de heroïne-zaak blijken de taptolken geheel eigenhandig aan de tapvertaling te hebben toegevoegd dat er over 40.000 in plaats van 20.000 werd gesproken. Deze foutieve vertaling werd aan de rechter gepresenteerd als zou verzoeker 40 kg heroïne in Turkije hebben besteld: 20 kg voor een vriend en 20 kg voor hemzelf in Nederland. Het creëerde de mogelijkheid om verzoeker te veroordelen voor de voorbereiding van import van 20 kg in Nederland. Ontlastende gegevens waaruit bleek dat verzoeker met heel andere personen sprak dan de beweerde drugshandelaren, werden uit de vertaling weggelaten. Het overige bewijs in deze zaak bleek onder dwang van marteling verkregen. Analyse van alle in de heroïne-zaak

aangetroffen vervalsingen toont aan dat in de manipulatie van afgelegde verklaringen, tapgesprekken en tapverbalen van aanvang af nauw moet zijn samengewerkt tussen het Turkse en het Nederlandse team en de taptolken.

Ook op deze punten is het hof ernstig misleid.

X1 blijkt de waarheid te hebben gesproken

Maar hetgeen reeds thans kan worden gezegd op grond van de analyse van het in de Öge-zaak en de heroïne-zaak gebruikte bewijs is, dat alle nieuw opgekomen gegevens stuk voor stuk een bevestiging vormen van de door de Turkse politiefunctionaris X1 in 2007 afgelegde verklaring over de samenwerking tussen het KNON en de chefs Ferruh Tankuş en Hüdai Sayin van de narcotica-brigade te Istanbul. Zijn beschrijving van de gang van zaken wordt soms tot in detail bevestigd door de uitkomsten van het nieuw verrichte onderzoek. Zo verklaarde hij: "*Nadat Hüseyin Baybaşin naar Nederland is geweest, zijn er afspraken gemaakt met de Nederlandse autoriteiten; vooral met ingang van het jaar 1995 is sprake van samenwerking."* De nieuw bekend geworden feiten over de samen met Turkije opgezette val om verzoeker in december 1995 aan de Belgisch-Nederlandse grens te arresteren ter uitlevering aan Turkije bevestigen dit nu.

De thans ontdekte technische malversaties met het tegen verzoeker ingebrachte tapmateriaal bevestigen evenzo hetgeen X1 hierover eerder aangaf: *"Binnen deze samenwerking is ook een gezamenlijke computerlijn ontwikkeld en via deze lijn zijn allerlei met betrekking tot deze persoon geschapen berichten doorgegeven. Zelfs de bandopnamen en de banden van telefoontaps van de jaren voordat Hüseyin Baybaşin Turkije heeft verlaten, zijn aan de Nederlandse autoriteiten verstrekt."* Er zijn Turkse beltonen gemeten die afwijken van de standaard Turkse beltoon vanaf 1994, hetgeen erop wijst dat deze mogelijkerwijs van vóór dat jaar stammen. De gesprekken waren, zo blijkt uit de verklaring van Tayyar Cetinkaya, soms al in handen van het Turkse team voordat ze over de lijn van de Nederlandse tapkamer kwamen. De gesprekken tonen meer dan ernstige aanwijzingen van 'knippen en plakken'. Het vertalingsbedrog door de taptolken in Nederland blijkt geheel parallel te lopen met de nog onder marteling in Turkije af te leggen verklaringen en schoont op wonderbaarlijke wijze de sporen van slordig manipulatiewerk.

De nieuw opgekomen bewijzen dat de in Turkije opgepakte drugshandelaren Priescu en Korkut verzoekers naam alleen maar noemden omdat zij hiertoe onder marteling werden gedwongen, bevestigen hetgeen X1 daarover aangaf: *"Mijn hoofdcommissaris heeft de hele nacht verklaringen zitten opstellen; mijn directe chef Hüdai Sayın heeft de Roemenen en Nuri Korkut gedwongen ze te ondertekenen (---) de Roemenen [spraken] met geen enkel woord over Hüseyin Baybaşin of over een andere Baybaşin (---) Ook Nuri Korkut heeft de naam van Hüseyin Baybaşin niet genoemd.* Verzoeker had inderdaad niets met de drugshandel van de echte Priescu en Korkut te maken, zo is thans gebleken. In de heroïne-zaak is van aanvang af samengewerkt, ook volgens X1: *"De werkzaamheden met betrekking tot deze zaak zijn van het begin af aan samen met de Nederlandse autoriteiten uitgevoerd."*

Over de Öge-zaak wist X1 te vertellen: *"Op verzoek van de Nederlandse politie is die moord ook Hüseyin Baybasin in de schoenen geschoven."* [594]

De diverse onderzoeksmethoden hebben geleid tot een en dezelfde uitkomst: het bewijsmateriaal zoals ten grondslag gelegd aan het bewijs van de tot nu toe besproken zaken, is op cruciale punten gemanipuleerd door knip- en plakwerk van het audiomateriaal, door aanvullend vertalingsgesjoemel en door aantoonbaar onjuiste interpretaties van hetgeen daadwerkelijk wordt gezegd in de gesprekken. Hierin is nauw samengewerkt tussen de Nederlandse en Turkse politieteams. Ik wees er reeds op dat in geval verschillende methoden van onderzoek tot dezelfde uitkomst leiden, dat extra steun vormt voor de betrouwbaarheid van die uitkomst. Derksen noemt dit: *'consilience of inductions'*.

Het leidt tot de conclusie dat het hof ernstig is misleid over de inhoud, de bron en de totstandkoming van het gepresenteerde bewijs. Het ernstig vermoeden is gerechtvaardigd dat het hof, indien het hiervan kennis had gehad, het openbaar ministerie in deze zaak niet-ontvankelijk had verklaard dan wel verzoeker van het hem in de Öge-zaak en de heroïne-zaak ten laste gelegde had vrijgesproken. Voor de overige vier zaken waarvoor verzoeker is veroordeeld gaat hetzelfde op, maar daar zal in een binnenkort in te dienen Derde Aanvulling op de herzieningsaanvraag nog nader op worden ingegaan.

De onbetrouwbare tapkamers

Het nader onderzoek in herziening heeft ook antwoord gegeven op de vraag of de in verzoekers zaak gebruikte tapkamers al dan niet waterdichte bescherming boden tegen manipulatie van onbevoegden, daaronder verstaan onbevoegd handelende bevoegden. Dat antwoord is helder en eenduidig. Nee, dat boden zij niet. Op dit punt wordt de deskundige Van den Heuvel waar hij andere conclusies trekt door alle opgekomen nova, afkomstig van betrokken technici en functionarissen tot documentatie van de fabrikant, weersproken. De nieuw opgekomen nova bevestigen hetgeen al in 2011 is aangevoerd, te weten dat de tapkamers die bij het onderzoek tegen verzoeker zijn gebruikt intrinsiek onbetrouwbaar waren, d.w.z. niet bestand tegen manipulatie van kwaadwillende medewerkers of onbevoegde derden. Noch de analoge UHER 6000 tapkamer uit 1997, noch de digitale Comverse Kislev tapkamer waarmee de voor het bewijs gebruikte tapgesprekken zijn verzameld, boden voldoende garantie tegen manipulatief ingrijpen door de in de tapkamers werkzame rechercheurs en tolken of (on)bevoegd aanwezige derden. De mogelijkheden tot manipulatie van het materiaal waren in veelvoud aanwezig.

De analoge tapkamer bood geen technische bescherming tegen het manipuleren van de banden met afgeluisterd audiomateriaal. Zelfs de deskundige Van den Heuvel moest dit toegeven. De toen bestaande praktijk bood geen andere garantie dan het goede vertrouwen in de participerende rechercheurs en de in- en uitwandelende tolken. Iedereen die in de tapkamer werkzaam was, kon originele banden overschrijven voor hergebruik. De enige waarborg voor de authenticiteit van een band vormde het zogenaamde FSK-signaal. Dit signaal ontbreekt op de in verzoekers zaak als bewijs gepresenteerde analoge banden.

[594] zie voor alle citaten van X1 bijlage 10 bij de herzieningsaanvraag 2011: brief Mehmet N Aytekin gericht aan Mr. A.G. van der Plas, d.d. 8 januari 2007, en videoverklaring van Aytekin op 10 januari 2008, pp. 1, 2 en 3

In de digitale Comverse tapkamer bestonden verschillende opties om niet-authentiek audiomateriaal te importeren en op te slaan in het systeem als een authentiek afgeluisterd gesprek. Eenmaal opgeslagen materiaal kon via de afluisterstations worden geëxporteerd om bijvoorbeeld elders te worden gebruikt of vervalst. Het systeem liet zelfs bewerking van het opgeslagen materiaal toe op de uitwerkstations zelf, afhankelijk van de toegekende toegangsrechten. PricewaterhouseCoopers constateerde in 2003 dat deze toegangsrechten ongecontroleerd en breed verspreid waren binnen de tapkamers in die tijd.

Het onderzoek in herziening toont aan dat het functioneren van de tapkamers in het onderzoek in verzoekers zaak niet voldeed aan de eisen die daaraan ten behoeve van de betrouwbaarheid van het resultaat wettelijk waren gesteld. Reeds hieraan behoren in herziening consequenties te worden verbonden. In zo'n geval behoort ervan te worden uitgegaan dat er in individuele gevallen, behoudens concrete aanwijzingen van het tegendeel, in strijd met de voorschriften is gehandeld en dat als gevolg daarvan het ernstig vermoeden bestaat dat het resultaat van deze bewijsgaring indertijd van het bewijs zou zijn uitgesloten, indien de rechter met deze onregelmatigheid bekend was geweest.[595] In casu zijn de aanwijzingen dat het als bewijs gepresenteerde audiomateriaal is gemanipuleerd, inmiddels overweldigend. Dit betekent dat van de lacunes in de beveiliging van de tapkamers ook daadwerkelijk gebruik is gemaakt om met het aan de rechter gepresenteerde bewijsmateriaal te knoeien. Dit leidt tot het meer dan ernstige vermoeden dat het hof, indien het hiervan kennis had gehad, het openbaar ministerie in deze zaak niet-ontvankelijk had verklaard, dan wel verzoeker van alle hem ten laste gelegde feiten had vrijgesproken door uitsluiting van het bewijs van al het tapmateriaal.

Kentucky-zaak, Gijzelingszaak, Marsil-zaak en criminele organisatie

De na 2011 nieuw opgekomen feiten in de vier hier niet besproken afzonderlijke zaken waarvoor verzoeker werd veroordeeld, de feiten 2, 3, 5 en 6, zullen worden besproken in hoofdstuk V in een binnenkort in te dienen 3e Aanvulling op de herzieningsaanvraag.

Met voorlopige conclusie tot persistit

Samengevat is op grond van dit alles het ernstige vermoeden gerechtvaardigd, dat indien al deze nieuw opgekomen gegevens indertijd bekend zouden zijn geweest, het onderzoek van de zaak door het hof zou hebben geleid hetzij tot vrijspraak van verzoeker van alle hem ten laste gelegde feiten, hetzij tot de niet-ontvankelijkheidverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot een toepassing van een minder zware strafbepaling.

Redenen waarom verzoeker Uw College verzoekt de herziening van voormelde uitspraak te willen bevorderen, met zodanige verdere beslissing als zal worden vermeend te behoren.

Hoogachtend,

[595] HR 22 april 2008, LJN: BC8789 en volgende arresten over deze kwestie

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

A.G. van der Plas

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

Amsterdam, 16 maart 2016

Inzake : Aanvraag tot herziening d.d. 18 april 2011 van H. Baybasin
DERDE AANVULLING
Zaaknummer Hoge Raad: S 11/02065 H

Edelhoogachtbaar College,

INLEIDING

Op 2 februari 2016 is bij uw Raad een Tweede Aanvulling ingediend op het op 18 april 2011 namens cliënt bij uw Raad ingediende herzieningsverzoek.

In de Tweede Aanvulling zijn de sedert april 2011 nieuw opgekomen nova besproken en beargumenteerd. Deze betroffen de plaatsgevonden samenwerking tussen Turkije en Nederland in verzoekers zaak (hoofdstuk I), de betrouwbaarheid van de tapkamers waarmee het bewijsmateriaal in de zaak is vergaard (hoofdstuk II), de op het originele audiomateriaal aangetroffen technische onregelmatigheden (hoofdstuk III), het vertalingsgesjoemel en hoe de rechter daarover is voorgelogen (hoofdstuk IV). De Öge-zaak (feit 1) en de heroïne-zaak (feit 4) dienden als voorbeelden van de ernst van het vertalingsbedrog. Analyse van beide zaken toonde aan dat in de manipulatie van afgelegde verklaringen, tapgesprekken en tapverbalen van aanvang af nauw moet zijn samengewerkt tussen het Turkse en het Nederlandse team en de taptolken. Het vormde een bevestiging van de in hoofdstuk I aangevoerde nova over de samenwerking tussen Turkije en Nederland in de zaak. In deze Derde Aanvulling, bevattende hoofdstuk V, zal nader worden ingegaan op de nieuw opgekomen nova in de afzonderlijke Kentucky-zaak (feit 2), de Gijzelingszaak (feit 3) en de Marsil-zaak (feit 5).

HOOFDSTUK V. KENTUCKY-ZAAK, GIJZELINGSZAAK EN MARSIL-ZAAK

In het herzieningsonderzoek zijn ook in de drie nog resterende afzonderlijke zaken waarvoor verzoeker werd veroordeeld nieuwe feiten en onderzoeksgegevens opgekomen. Het betreft de Kentucky-zaak, de Gijzelingszaak en de Marsil-zaak. In hoofdstuk III zijn al enkele specifieke gesprekken uit de Kentucky- en de Gijzelingszaak besproken, omdat daarin door de deskundigen onverklaarbare technische artefacten werden aangetroffen, zoals afwijkende beltonen, een modemsignaal en een *'awkward'* telefoonnummer. De afgifte van het originele audiomateriaal omvatte namelijk mede gesprekken die aan het bewijs van deze drie zaken ten grondslag zijn gelegd. Beluistering van dit originele audiomateriaal leidde ook in deze zaken tot nieuwe vondsten van vertalingsgesjoemel. Tot slot leverde een inhoudelijke analyse van de in deze zaken gebruikte tapgesprekken door de deskundige Ton Derksen een veelvoud aan

interne inconsistenties op, die tot geen andere conclusie kunnen leiden dan dat ook in deze drie zaken met het originele tapmateriaal moet zijn geknoeid.

DE KENTUCKY-ZAAK, feit 2/dossier 3

Evenals in de Öge-zaak en de heroïnezaak wordt het bewijs in de Kentucky-zaak door het hof afgeleid uit de interpretatie van afgeluisterde telefoongesprekken.

"Uit de telefoontaps blijkt van de zeer initiërende rol van verdachte waar het betreft de poging tot uitlokking van moord op K.C. Mahboub en anderen", aldus het hof. Verzoeker zou criminele contacten hebben ingeschakeld om ene Kamyar Cyrus Mahboub, een professor in Kentucky, te laten liquideren. Uit de tapgesprekken leidt het hof af dat verzoeker: *"degene was die de mensen in de Verenigde Staten aanstuurde om Mahboub te liquideren en hij degene was die de benodigde informatie heeft verstrekt en gelden in het vooruitzicht heeft gesteld"* voor het tot stand brengen van deze liquidatie. Verzoeker zou dit hebben gedaan als vriendendienst voor ene Selim Isik, wiens broer was vermoord door ene Kaveh Mahboub, de broer van de professor in Kentucky. De intentie tot het doden van Mahboub leidt het hof naar eigen zeggen met name af uit de gesprekken A-3-18, A-3-24, A-3-27 en A-3-37. Omdat uiteindelijk in geen enkel gesprek rechtstreeks over moord bleek te worden gesproken – de door de taptolken in A-3-24 ingelaste zinsnede *'hem koud maken'* bleek een onjuiste vertaling van de zinsnede *'to make him call'* –, behelpt het hof zich in de bewijsconstructie van deze zaak met interpretaties van termen als *'contract', 'met hem afrekenen'* en *'auto's kopen'*. Deze termen vat het hof op als verwijzingen naar liquidaties. [596]

Van de 44 door het hof aan het bewijs in deze zaak ten grondslag gelegde gesprekken zijn drie gesprekken afgegeven voor technisch onderzoek in herziening, te weten: de gesprekken A-3-18, A-3-24 en A-3-27. De gesprekken A-3-24 en A-3-27 werden begin april 2015 voor onderzoek afgegeven, het gesprek A-3-18 begin september 2015, na afsluiting van het officiële technische onderzoek. Alle vier voor het bewijs gebruikte tapgesprekken zijn door Ton Derksen voor zover mogelijk geanalyseerd op vertalingsgesjoemel en op innerlijke consistentie. In *Verknipt bewijs* ontrafelt Derksen de bewijsconstructie in deze zaak aan de hand van nieuw gedetecteerd vertalingsgesjoemel en diverse onverklaarbare inconsistenties in de voor het bewijs gebruikte gesprekken.[597] En in het herzieningsonderzoek heeft Derksen twee extra analyses ingebracht van het specifieke gesprek A-3-24. Hij deed dit in zijn rapport Stand van Zaken III, deel II[598], dat is besproken in hoofdstuk II onder novum 49 en in een separaat rapport van 26 juni 2015.[599] Ik behandel hieronder de resultaten van al dit onderzoek voor zover deze al niet in hoofdstuk III, Tweede aanvulling, uitgebreid aan de orde zijn geweest.

De FBI en de veronderstelde vriendendienst

Deze poging tot uitlokking van moord in Kentucky in de Verenigde Staten heeft nooit tot een strafvervolging geleid van enige mededader. Evenmin is gebleken van een strafvervolging van bijvoorbeeld Selim Isik, voor wie verzoeker dit alles zou hebben gedaan, of van Ali

[596] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.2
[597] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 94-107 en 197-265
[598] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015
[599] **bijlage 111**: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, Een analyse: veertien argumenten voor manipulatie

Ahmadi, die volgens de bewijsconstructie van het hof drie huurmoordenaars in Kentucky had rondlopen om de voorgenomen liquidatie te realiseren. In de herzieningsaanvraag van 2011 werd reeds gewezen op het novum dat een medewerker van de FBI, Malcolm Miatt, in 2006 aan verzoekers advocate had laten weten: *"I was indeed talking to your client since he arrived in Britain in 1994 with regard to helping the U.S. authorities. I felt the information he had would be helpful to the U.S. I have an ongoing relationship with the U.S. FBI since 1983. (---) I want to emphasize that the FBI never could have talked to Mr. Baybasin if there would have been ongoing investigations or charges relating to Mr. Baybasin in the United States. Would that have been the case, then the FBI would not have been able to talk to Mr. Baybasin. (--) More recently, I have particularly asked the FBI if there were any warrants against Mr. Baybasin with regard to the Kentucky murder as you described. I was told categorically that there were no warrants whatsoever relating to Mr. Baybasin in the United States. I even asked the FBI to find out more precisely about this Kentucky case and I was told by a Kentucky FBI official that he has no knowledge about this case and that it is his strong belief that the Dutch suspicion was just nonsense."*[600]

Volgens de FBI in Kentucky, waar de moord had moeten plaatsvinden welke verzoeker volgens het hof heeft geprobeerd uit te lokken, was de Nederlandse verdenking dus *'just nonsense'*.

Maar dat niet alleen. Ook Larry Whitaker, in 1998 hoofd van de buitenlandafdeling van de FBI, heeft in 2006 aan verzoekers advocate geschreven dat in deze periode in de VS zelf geen enkele strafrechtelijke verdenking jegens verzoeker is gerezen.

75. Harry Whitaker checkte alle Amerikaanse opsporingsregisters

De naam Larry komt tweemaal voor in de gesprekken die in herziening voor nader onderzoek ter beschikking zijn gesteld. In het gesprek van 16 januari 1998 te 15.17 uur belt verzoeker met ene Larry en zij bespreken volgens het tapverslag: *"Larry heeft zijn hoofdkwartier ingeschakeld en zij zullen binnenkort een ontmoeting willen regelen (---) maar het hoofdkwartier wil dat Larry even wacht tot na 2 of 3 februari. Ze proberen een ontmoeting met een aantal mensen te regelen (---) om meer aandacht te besteden aan het gedeelte van de wereld waar Huseyin en Larry mee bezig zijn."* In het gesprek van 10 februari 1998 te 16.19 uur laat voorgenoemde Malcolm Miatt volgens het tapverslag verzoeker weten: *"Hij heeft een telefoontje gehad van 'hun' vriend; volgens Larry zijn alle papieren klaar (---) en dan kunnen ze in Brussel een bijeenkomst regelen."*

In zijn verhoor in het herzieningsonderzoek legt verzoeker hierover uit: *"Ik sprak met veel politici van democratische landen en personen van verschillende overheidsinstanties, mensen binnen en buiten de overheid en met veiligheids- en inlichtingendiensten. Ik had een afspraak met een delegatie van de Verenigde Staten, op hun verzoek zou die ontmoeting plaatsvinden op de Amerikaanse ambassade in Brussel. (---) U vraagt mij naar de ontmoeting met de delegatie uit Amerika, u wilt weten of ik daar gesprekken [over] heb gevoerd via de telefoon met Larry en/of over ene Larry. Ik heb Larry Whitaker zelf gesproken, hij was een official uit Amerika, hij was destijds president van de buitenland-afdeling van de FBI. Hij was één van de delegatieleden. Hij is ook de persoon die [mijn advocate] heeft gemaild en met wie*

[600] bijlage 60: verklaring d.d. 3 juli 2006 van Malcolm Miatt

[zij] heeft gesproken over mijn zaak." Verzoeker legde de rechter-commissaris ook uit dat hij indertijd van de Amerikanen vernam dat de geplande ontmoeting in Brussel met de delegatie niet door kon gaan, omdat er bij hen informatie was binnengekomen dat er een onderzoek naar hem zou zijn ingesteld. Later is hem door dezelfde Amerikaanse functionarissen meegedeeld dat zij zich hierin voelden misleid door de Nederlandse justitie.[601]

Verzoekers advocate had zelf contact met Larry Whitaker. Hij schreef haar op 2 mei 2006: *"Some years ago when I first began attempting to contact your client (---), I had opened a case file (preliminary investigation) (---) to query computer data bases to see if any outstanding wants or warrants were in force in the US jurisdiction.(---) There were no warrants or wants at that time. Since your client has been incarcerated since before my efforts began, there is no possibility that he has done anything to cause issuance of a warrant since my checks were conducted."*[602]

In 2006 laat de FBI bij monde van Malcolm Miatt dus niet alleen weten dat de Nederlandse verdenking van het beramen van een liquidatie in Kentucky *'just nonsense'* was, het hoofd buitenland van de FBI uit die tijd voegt daar tevens aan toe, verzoeker volledig te hebben gecheckt in de Verenigde Staten vanwege de voorgenomen besprekingen en dat dat geen enkele strafrechtelijke verdenking opleverde. Beide verklaringen betreffen relevante nieuwe feiten, waarvan het hof indertijd geen kennis had, maar die in samenhang met de overige in deze zaak nieuw naar voren gekomen gegevens, zeker tot vrijspraak voor deze zaak zouden hebben geleid in het geval het hof er kennis van had gehad.

76. Een liquidatie als vriendendienst voor ene Isik?

Het hof leidt de poging tot uitlokking van een liquidatie af uit gesprekken over een periode van 25 oktober 1997, het eerste afgeluisterde gesprek tussen Selim Isik en verzoeker, tot eind januari 1998. In de bewijsconstructie van het hof zou verzoeker de liquidatie hebben proberen uit te lokken als vriendendienst voor deze Isik. In *Verknipt bewijs* noemt Derksen, na zijn analyse van de tapgesprekken tussen verzoeker en Isik, een dergelijke vriendendienst op zich zeer onaannemelijk. Het valt hem op dat in deze lange periode van uitlokking verzoeker minimaal telefonisch contact had met Selim Isik en al helemaal niet over een aanstaande liquidatie. Dat bevreemdt, aldus Derksen. Hij schrijft: *"De liquidatieoperatie in Kentucky is in feite een wraakactie ten behoeve van Selims familie. Zo'n wraakactie is een erezaak. Dat is in de eerste plaats iets voor de familie zelf. De familie kan daar niet buiten gelaten worden, het kan in geen geval als een sinterklaassurprise afgehandeld worden. Het is daarom in feite ondenkbaar dat Baybasin een liquidatieoperatie tegen Kamyar zou opzetten zonder daarover contact met Selim gehad te hebben."* En dat verzoeker hierover met Selim Isik contact zou hebben gehad, blijkt nergens uit de gepresenteerde tapverbalen, aldus Derksens analyse.[603] Dit is een belangrijk nieuw onderzoeksgegeven.

In zijn verhoor in het herzieningsonderzoek doet verzoeker nog eens uit de doeken waarom hij überhaupt contact had met Selim Isik. Hij vertelt: *"Ik heb op verzoek van*

---

[601] proces-verbaal van verhoor van Baybasin d.d. 28 oktober 2015, sub 20 en 12
[602] proces-verbaal van verhoor van Baybasin d.d. 28 oktober 2015, bijlage 3
[603] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 256-259

officials van andere landen (---) gesproken met een Turkse overheidsfunctionaris Akkurt." En het was deze Akkurt die verzoeker op zijn beurt weer in contact bracht met Selim Isik, wiens broer bleek te zijn vermoord. Akkurt probeerde op dat moment namelijk deze Isik te helpen bij het vinden van Kaveh Mahboub, naar wie de Spaanse politie op zoek was wegens mogelijke betrokkenheid bij deze moord op de broer van Isik. Isik hoopte informatie over deze Kaveh Mahboub te verkrijgen via diens broer, professor Kamyar Mahboub te Kentucky. Dit kan mogelijkerwijs aan de orde zijn geweest in de gevoerde gesprekken indertijd. Hetgeen verzoeker uitlegt aan de rechter-commissaris over de reden van zijn contact met Akkurt en Isik, werd al in 1999 als juist bestempeld door de belangrijke, door de rechter-commissaris onder ede gehoorde getuige X uit Groot-Britannië. Deze beaamde dat dit niets te maken had met crimineel handelen, integendeel zelfs.[604]

Verzoekers nieuwe verklaring over het contact met Isik, die gezien de verklaring van de Britse X hierover als juist kan worden beschouwd, vormt daarmee een extra bevestiging van Derksens nieuw ingebrachte onderzoeksresultaat: er is geen sprake van gesprekken tussen verzoeker en Isik over een mogelijke liquidatie van Mahboub in Kentucky. Dit maakt deze door het hof veronderstelde vriendendienst van verzoeker aan Isik op zich reeds onaannemelijk.

Uitlokking van wie?

Het hof onderscheidt in zijn bewijsconstructie van dit feit drie verschillende personen die door verzoeker benaderd zouden zijn om professor Mahboub in Kentucky te liquideren. Het gaat om ene Josh aan wie verzoeker dit op 9 november 1997 zou hebben verzocht: gesprek A-3-18; het gaat om ene Mayer wiens hulp zou zijn ingeroepen: gesprek A-3-14, en het gaat om Ali Ahmadi met wie verzoeker vanaf 9 december zou hebben gesproken over de uitvoering van de voorgenomen liquidatie: o.a. de gesprekken A-3-27, A-3-37 en A-3-38.

Gesprek A-3-18

In gesprek A-3-18 van 9 november 1997 spreekt verzoeker volgens het dossier met ene Josh. Alle tapgesprekken in het dossier met deze Josh, inclusief dit gesprek, ontberen een tegennummer. Wie Josh daadwerkelijk is en van waaruit hij belt heeft men dan ook nooit kunnen vaststellen.

Het arrest acht dit gesprek relevant voor het bewijs, omdat *"de verdachte hierin aangeeft dat hij eerst met degene die een heel goede vriend van verdachte heeft vermoord wil afrekenen, hem af wil maken. Deze woont in Kentucky."*[605]

77. A-3-18 is analoog opgenomen en vertoont aanwijzingen van manipulatie

[604] proces-verbaal van verhoor X. door de rechter-commissaris, 30 en 31 maart 1999, dat in het herzieningsonderzoek opnieuw is overgelegd ter gelegenheid van verzoekers verhoor op 28 oktober 2015, p.6. Zie hierover ook de verklaring van Klaas Langendoen tegenover de rechter-commissaris, proces-verbaal van verhoor d.d. 12 september 2013, sub 56-58

[605] arrest d.d. 30 juli 2001, rov 10.6.2, p.29.

Tapgesprek A-3-18 dateert van 9 november 1997 en is dus afkomstig van een opname uit de analoge tapkamer te Arnhem. De moederband waarop het audiomateriaal van het gesprek staat geregistreerd, ontbeert een zogenaamd FSK-signaal ter garantie van de authenticiteit van de geregistreerde gesprekken.[606] Op basis daarvan kan worden vastgesteld dat het gesprek is opgenomen in de analoge tapkamer, die geen technische bescherming bood tegen manipulatie van binnenuit omdat er met onbeveiligde banden werd gewerkt.[607] De ervaringsdeskundige Laarman heeft laten zien dat de dagelijkse praktijk onbeperkte mogelijkheden bood voor manipulatief ingrijpen van de in de tapkamers werkzame rechercheurs en tolken. De authenticiteit van dit gesprek kan dus niet worden gewaarborgd.

Het gesprek is geselecteerd om door de deskundigen in het herzieningsonderzoek op manipulatie te worden onderzocht. Daar is het echter niet van gekomen, omdat het originele audiomateriaal van het gesprek eerst na 1 september 2015 door de Unit Landelijke Interceptie (ULI) ter beschikking is gesteld. Uiteindelijk heeft op het gesprek een summier onderzoek door de deskundige Van de Ven kunnen plaatsvinden na afloop van het officiële onderzoek. Dit onderzoek wijst uit, zo is in hoofdstuk III sub novum 39 besproken, dat ook op dit gesprek A-3-18 (tevens A-6-1) van 9 november 1997 te 13.11 uur, meerdere signalen zijn gevonden welke volgens Van de Ven overeenkomen met de carrierfrequenties van het modem uit de V34 serie.[608] Dit soort signalen vormen, zo is eerder besproken, een serieuze aanwijzing voor plaatsgevonden manipulatie. Zij wijzen erop dat deze gesprekken via een modem zijn ontvangen en niet rechtstreeks via aftappen. Dit vormt een serieuze aanwijzing van plaatsgevonden manipulatie.

Ook meet Van de Ven in de opname van dit gesprek een versnelling van 11,5 %. Hij noemde dit een onverklaarbare anomalie.[609] De UHER 6000-REPORT recorder, waarmee de analoge gesprekken in de tapkamer te Arnhem zijn opgenomen, beschikte over een keuzeschakelaar waarmee de snelheden op 9,5, 4,7, 2,4 en 1,2 cm/sec konden worden ingesteld. Afwijkingen die daarvan meer dan 0,5 % afwijken, moeten onverklaarbaar worden geacht, aldus het onderzoek van Van de Ven. Deze kunnen hun oorzaak niet vinden in het gebruik van de UHER 6000-REPORT recorder.[610] Dit gaat dus ook op voor de in dit analoog opgenomen gesprek A-3-18 gemeten versnelling van 11,5 %. Het betreft een tweede technisch onverklaarbaar fenomeen op het onderliggende audiomateriaal van dit gesprek.

Gesprek A-3-18 vertoont dus drie technisch onverklaarbare fenomenen. Het tegennummer van de gesprekspartner Josh ontbreekt niet alleen bij dit gesprek, maar bij alle met hem gevoerde gesprekken. Het gesprek vertoont diverse onverklaarbare modemsignalen, die ernstige twijfels doen rijzen over de authenticiteit ervan. De opname van het gesprek vertoont bovendien een versnelling die onverklaarbaar is uit alleen het gebruik van de UHER 6000-REPORT recorder van de tapkamer. Het zijn

[606] In hoofdstuk II, Tweede Aanvulling herziening, zijn de uitkomsten van het technisch onderzoek op dit punt besproken sub de nova 23, 24 en 25.
[607] Van den Heuvel, MEPIO hoofdrapport, p.45 en Van de Ven, rapport d.d. 8 oktober 2015, p. 14 en p. 29 en bijlage 87a: e-mail d.d. 31 januari 2016 te 14.34 uur van Van de Ven
[608] bijlage 95: Van de Ven, e-mail d.d. 20 november 2015 te 9.45 uur aan mr. Van der Plas
[609] Tweede Aanvulling herziening, hoofdstuk III onder novum 46, pp. 102-103
[610] Van de Ven, eindrapport d.d. 31 augustus 2015, p. 7

nieuwe gegevens uit technisch onderzoek, die serieuze twijfels doen rijzen bij de authenticiteit van dit tapgesprek. Het maakt dit gesprek bij nader inzien onbetrouwbaar en daarmee ongeschikt als bouwsteen voor het bewijs.

78. Belastend vertalingsgesjoemel dat het handelsscenario verdoezelt

De analyse van het gesprek door Derksen in *Verknipt bewijs* laat tevens zien dat het tapgesprek A-3-18 tussen verzoeker en Josh, voor zover het nog serieus kan worden genomen gezien de aanwijzingen van manipulatie van het audiomateriaal, ook belastende vertaalfouten in zich bergt. In het gesprek vertelt verzoeker bijvoorbeeld aan Josh dat hij zijn hulp *'dringend nodig'* heeft. Hij vraagt *'Heb jij daar iemand in Kentucky of in die omgeving?'* De vertaling door de taptolken laat verzoeker over de persoon in Kentucky zeggen: *'ik wil dat die deze kant opkomt'*. Maar het beluisteren van het originele materiaal laat horen dat in het originele gesprek niets anders wordt gezegd dan: *'I want him to deliver'.* De door de taptolken gegeven vertaling *'ik wil dat die deze kant opkomt'* is dus onjuist en verdoezelt een ontlastende zinsnede. Deze vertaling is afkomstig van de Turkse/Koerdische tolk Tayyar Cetinkaya en rechercheur Jeroense samen. Van beiden kunnen we met zekerheid zeggen dat zij geen beëdigde tolken in de Engelse taal zijn. Achter hun initialen bij dit gesprek staan nog de nummers 6 en 7 vermeld. Of dat beëdigde tolken Engels betrof kon in het herzieningsonderzoek niet meer worden geverifieerd. De aperte taalfout doet vermoeden van niet.

Derksen concludeert dat de zinsnede *'I want him to deliver'* wijst op een schuldenaar van verzoeker in Kentucky. Het wijst op een handelsscenario en niet op een voorgenomen liquidatie.[611] Derksen leidt dit niet alleen af uit de uitspraak van Baybasin in gesprek A-3-18 dat er vanuit Kentucky *'geleverd'* moest worden, maar ook uit enkele volgende tapgesprekken tussen verzoeker en deze Josh. Zo spreken volgens het tapdossier Baybasin en Josh op 17 november opnieuw over de Kentucky-zaak. *'Je weet dat wij over de zaak in Amerika met elkaar gesproken hebben'*, zegt Baybasin, waarop Josh Baybasin adviseert iemand daarheen te sturen '*om daarover te praten'*. Ook dit bevestigt aldus Derksen het handelsscenario. Ten slotte toont een gesprek op 25 november tussen verzoeker en deze Josh definitief aan dat hun eerdere Kentucky-conversatie niet ging over een voorgenomen liquidatie van Mahboub in Kentucky. In dat gesprek vertelt verzoeker namelijk aan Josh dat het probleem met dat *'bedrijf in Amerika, in Kentucky'* tot volle tevredenheid is geregeld: '*Het is oké, het is over, gisteravond is het beëindigd (That is done there, that is done)'.* Baybasin legt uit: *'Gisteravond was die andere vriend van ons daar en die heeft het contract gemaakt (he made the contract) en ik heb het vannacht gehoord, het was erg laat, drie uur van deze plaats.(---) Dit moest ik je vertellen omdat jij ook met een paar mensen hebt gepraat. Het is voorbij.'*[612] Omdat vast staat dat professor Mahboub op 25 november 1997 nog springlevend was, vormt deze afloop, aldus Derksen, een extra bevestiging van zijn eerdere conclusie dat Josh en Baybasin in gesprek A-3-18 spraken over een contract om te leveren en niet om te liquideren. Hetzelfde geldt voor gesprekken van verzoeker met Alex over eventuele acties in Kentucky. Ook hij wordt, zo leest Derksen uit de tapverslagen, op 25 november door Baybasin geïnformeerd over het feit *'dat het voorbij is'.* Verzoeker vertelt Alex volgens het tapgesprek dat: *'het is*

[611] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, p. 207
[612] gesprek A-3-26 van 25 november 1997 te 13.02 uur

verkocht, het is uitverkocht.'[613] De Kentucky-zaak die verzoeker bespreekt met Josh en Alex ging, aldus Derksens conclusies, dus om de verkoop van goederen, die uiteindelijk tot een goed einde is gebracht. Derksen concludeert: *"In de zaak van Josh en Alex gaat het om iemand die iets moet afleveren (deliver), om een zaak die met praten is op te lossen. Díé Kentucky-zaak is in elk geval voorbij, en wel voorbij zonder liquidatie van Kamyar."*[614] De onjuiste vertaling van het woord *'deliver'* en ander vertalingsgesjoemel hebben dit verdoezeld. De opvolgende gesprekken met Josh maken duidelijk dat het in gesprek A-3-18 met betrekking tot Kentucky over niets anders kan zijn gegaan dan over een niet nagekomen handelscontract.

Binnen deze vreedzame context van de in Kentucky uit te voeren activiteiten, het iemand zijn handelsafspraken laten nakomen, krijgt de opmerking van verzoeker in gesprek A-3-18: *'I want to finish his brother first'* een andere betekenis dan het hof er indertijd aan heeft gegeven, aldus de analyse van Derksen. Het hof volgt in de interpretatie van deze zinsnede de taptolken, die vertalen dat verzoeker eerst met de broer wil afrekenen, '*hem wil afmaken'*. Derksen laat echter zien dat uit de context van het besprokene een tegengestelde interpretatie van de zinsnede *'I want to finish his brother first'* even zo goed mogelijk is. Het gaat over het vinden van Kaveh Mahboub die na de dood van Isiks broer onvindbaar is. Josh doet enige suggesties waar hem te zoeken waarop Baybasin reageert met de opmerking *'I want to finish his brother first'* dat in deze context even zo goed kan staan voor *'Ik wil eerst naar Kaveh zoeken via zijn broer Kamyar in Kentucky'*, aldus Derksens analyse. Derksen geeft aan dat de Engelse frasering weliswaar niet optimaal is, maar dat dit gezien het steenkolen-Engels dat op de taps gebezigd wordt, geen extra reden vormt voor achterdocht.

Daarnaast kunnen we op grond van o.a. de op het audiomateriaal van dit gesprek gevonden onverklaarbare modemsignalen en versnellingen evenmin uitsluiten dat deze belastende zin via manipulatie aan het gesprek is toegevoegd.[615] Zo blijkt immers ook het bevrijdende telefoontje om 3 uur in de nacht ervoor, waarover verzoeker op 25 november 1997 met Josh sprak, spoorloos uit de tapverbaal-dossiers verdwenen.

Hernieuwd technisch en inhoudelijk onderzoek toont aan dat gesprek A-3-18 zowel technisch onverklaarbare fenomenen als ook serieuze belastende vertalingsfouten vertoont. Dat het tegennummer van de gesprekspartner Josh ontbreekt was reeds bekend. Maar daarnaast vertoont het gesprek ook diverse onverklaarbare modemsignalen en een versnelling die niet afkomstig kan zijn van de in de tapkamer gebruikte opname-apparatuur. Door vertalingsgesjoemel is het hof de informatie onthouden dat verzoeker en Josh in dit gesprek over 'leveren' spraken. Dit duidt op het uitvoeren van een handelscontract. De nadere inhoudelijke analyse door Derksen van de gesprekken tussen verzoeker en Josh maken duidelijk dat de gesprekken over dit 'leveren' door iemand of een bedrijf in Kentucky inderdaad 'de verkoop, uitverkoop' van iets betrof. Ook blijkt het verlossende telefoontje dat de kwestie Kentucky in de nacht van 24 op 25 november 1997 was opgelost, spoorloos uit het dossier verdwenen. Het betreft hier nieuwe gegevens uit onderzoek waarmee het hof indertijd niet bekend was. Het ernstig vermoeden is gerechtvaardigd dat het hof,

[613] gesprek van 25 november 1997 te 19.09 uur tussen Alex en Baybasin
[614] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 208 en 209
[615] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, p. 210

indien het indertijd wel kennis had gehad van deze feiten, minst genomen dit gesprek had uitgesloten van het bewijs.

Gesprek A-3-24

In gesprek A-3-24 van 14 november 1997 spreekt verzoeker volgens het dossier met ene Mayer. Het hof leunt in zijn overwegingen over de bewijswaarde van dit gesprek zwaar op het hiervoor besproken tapgesprek A-3-18 met 'Josh'.

Het hof acht dit gesprek A-3-24 relevant voor het bewijs omdat *"verdachte daarin aangeeft dat iemand naar de man in Kentucky moet gaan en het contract met hem ondertekent. Gelet op het hiervoor vermelde in tapgesprek A-3-18 en hetgeen hiervoor met betrekking tot dossier 1 is overwogen ten aanzien van de term contract, moet worden verstaan dat het hier gaat om een verzoek tot liquidatie van Mahboub."* [616]

Het hiervoor besproken novum 78 maakt reeds duidelijk dat het hof achteraf gezien in deze overweging ten onrechte leunt op de term 'contract' uit gesprek A-3-18. Als het in gesprek A-3-24 inderdaad gaat om hetzelfde contract als waarover verzoeker met Josh spreekt in gesprek A-3-18 − en dat lijkt inderdaad aannemelijk zoals het hof aangeeft − dan gaat het om een *handels*contract met een bedrijf in Kentucky dat moet worden nagekomen en dat blijkens op 25 november 1997 tussen verzoeker en Josh en Alex gevoerde gesprekken op die datum ook blijkt te zijn nagekomen.

Daarnaast tellen we vele andere nieuw opgekomen nova die ook duidelijk maken dat deze overweging van het hof geen stand kan houden. Het ernstig vermoeden rijst dat minimaal ook dit gesprek van het bewijs was uitgesloten in het geval het hof bekend was geweest met deze nieuw opgekomen gegevens. Deze betreffen zeer serieuze aanwijzingen dat met het audiomateriaal van dit gesprek is geknoeid alvorens het als bewijs is ingebracht in deze zaak. Inhoudelijk onderzoek van het gesprek levert een groot aantal inconsistenties op in het gesprek die niet anders dan uit knippen en plakken zijn te verklaren. De gesprekspartner in het gesprek, de Israëlische generaal Meir Dahan, bevestigt dat dit tapgesprek naar zijn inzicht een samengesteld gesprek betreft, afkomstig uit verschillende gesprekken met verzoeker. Daarnaast kenmerkt de tapvertaling van dit gesprek zich door ernstig vertalingsgesjoemel in belastende zin. Een aantal van deze nova werden reeds besproken in het inleidend herzieningsverzoek van 2011.

De eerder aangevoerde nova

De gesprekspartner was een hooggeplaatste Israëlische militair

In 2011 is reeds melding gemaakt van een getuigenverklaring van de gesprekspartner van verzoeker in dit gesprek. Het gaat om de Israëlische generaal Meir Dahan, in 2006 nog luitenant-kolonel. Hij liet op 18 augustus 2006 aan verzoekers advocate weten dat hij verzoeker kende en in 1997 met hem een zakenrelatie onderhield. Na beluistering van de weergave van gesprek A-3-24 op de aan de verdediging afgegeven cassette schreef hij: *"After listening to this conversation called 'gesprek 38', I had to conclude that this conversation for sure consists of more than one former telephone conversation between me and Mr Huseyin*

[616] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.2

Baybasin. I am certain about the fact that this conversation mentioned as 'gesprek 38' consists of a composition of several different telephone calls I had with him in the past. [617]

Op 8 oktober 2007 bevestigde Dahan deze verklaring tegenover de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Hij gaf aan dat het door hem beluisterde tapgesprek niet één tussen verzoeker en hem gevoerd telefoongesprek betrof, maar een uit meerdere telefoongesprekken samengesteld gesprek. Dit concludeerde hij uit zijn herinnering als ook uit de chaotische structuur van het tapgesprek. Hij benadrukte bovendien nooit met verzoeker over illegale zaken te hebben gesproken. Zijn contacten met verzoeker waren puur zakelijk en politiek, aldus Dahans onder ede afgelegde verklaring.[618]

Dit betreft op zich reeds een serieuze nieuwe aanwijzing voor niet alleen de onjuiste uitleg van dit tapgesprek door het hof vanwege gebrek aan kennis van de status van de gesprekspartner. Het vormt ook een aanwijzing voor manipulatie van het onderliggende audiomateriaal.

Technisch onderzoek

De onderzoeksresultaten van de Israëlische TCEAS-deskundige Shlomo Peller vormden, zo is in de herzieningsaanvraag van 2011 betoogd, een tweede belangrijk novum dat ernstige twijfels oproept over de authenticiteit van het tapgesprek A-3-24. Op basis van zijn signaalanalytische analyse van dit gesprek plaatste de deskundige Peller al in 2009 meerdere vraagtekens bij de door hem op het onderliggende audiomateriaal gevonden technisch onverklaarbare verschijnselen.[619] Eén van zijn observaties was dat het Israëlische nummer 00.972.502.00000 waar naar toe gebeld zou zijn door verzoeker in dit gesprek een ongeldig nummer betreft. Peller schreef hierover: *"While the country code matches Israel and the area code matches the prefix of the cellular carrier then active in Israel (called "Pelephone") the cellular number seems invalid."*[620] Deze observatie van Peller verdient extra aandacht vanwege diens staat van dienst als Israëlisch expert op het gebied van telecommunicatie.[621]

Op dit volgens Peller *'awkward'* Israëlische telefoonnummer is al uitgebreid ingegaan in hoofdstuk III bij de bespreking van novum 49.[622] Naar aanleiding van de observatie van Peller heeft Derksen zich rechtstreeks tot Meir Dahan gewend met de vraag wat zijn mobiele nummer in 1997 was. Dahan antwoordde dat hij van 1993 tot 2003 beschikte over het mobiele telefoonnummer: 00-972-50-235-502.[623] Navraag door Dahan bij de telefoonmaatschappij Pelephone wees voorts uit dat het nummer 00.972.502.00000 waarnaar verzoeker in dit gesprek volgens het dossier zou hebben gebeld indertijd een wel bestaand maar niet publiek nummer betrof.[624] Het was het eerste mobiele nummer in Israël en in gebruik bij het

[617] bijlage 58 bij herzieningsaanvraag 2011: verklaring d.d. 18 augustus 2006 van E. Meir D.
[618] bijlage 59 bij herzieningsaanvraag 2011: proces-verbaal van (een deel van) de zitting Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, d.d. 8 oktober 2007
[619] bijlage 40 bij herzieningsaanvraag 2011: rapport Peller, Recordings Examination Report,. September-October 2009, p. 12 sub Conclusies 2 en 3
[620] bijlage 40 bij herzieningsaanvraag 2011: rapport Peller, September-October 2009, p. 11 sub 1
[621] bijlage 40 bij herzieningsaanvraag 2011: rapport Peller, September-October 2009, p. 32, resume
[622] hoofdstuk III van de Tweede Aanvulling herziening sub de nova 49, de pp113-118
[623] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p. 32
[624] bijlage 98: e-mail d.d. 22 december 2015 van Meir D. met bevestiging van gelijkluidend bericht aan Ton Derksen en bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p.31

telefoniebedrijf Pelephone zelf. Het in herziening verrichte onderzoek heeft geen nieuwe gegevens opgeleverd die in strijd zijn met deze informatie van Pelephone.[625]

De mysterieuze Alex

Volgens het dossier werd het nummer +972.50.20.0000 vaker gebeld door verzoeker, te weten in totaal acht keer.[626] In zijn analyses laat Derksen zien dat in al deze gevallen, behalve die ene keer in tapgesprek A-3-24, de telefoon op dit nummer wordt opgenomen door ene Alex en niet door Meir Dahan. Bovendien laat het dossier zien dat verzoeker Meir Dahan altijd op een ander nummer belde, behalve in dit ene gesprek A-3-24, dat zou toebehoren aan Alex. Noch verzoeker noch Meir Dahan blijken deze Alex te kennen. Verzoeker liet zelfs in 1999 al aan de rechter-commissaris weten dat beluistering van de gesprekken hem leert dat de 'Alex' van de als bewijs gepresenteerde tapgesprekken zelfs met meerdere accenten en stemmen spreekt.[627] En ook Meir Dahan ontkent deze Alex te kennen.[628] Uit de tapgesprekken zoals opgenomen in het dossier blijkt dat deze mysterieuze Alex en Meir zeker geen nabije vrienden zijn die elkaars telefoon laat op een vrijdagavond gebruiken. Een inhoudelijke analyse van de gesprekken sluit een gemeenschappelijk gebruik van deze telefoon zelfs door Alex en Meir uit, zo laat een analyse van Derksen zien.[629]

Derksen noemt 'Alex' dan ook een fictief figuur. Zijn bestaan wordt ontkend door zowel Baybasin als Meir Dahan.[630] En zijn vermeende contact met de echte wereld blijkt te verlopen via een niet-bestaand telefoonnummer.[631] Het is een aanwijzing dat er ook met de CDR's, de Call Detail Records, van de afgeluisterde gesprekken is gerommeld.

Het signaalanalytisch onderzoek in 2009

Ook de TCEAS-deskundigen plaatsten in 2009 al flink wat vraagtekens bij het door hen onderzochte audiosignaal van dit gesprek. Zo schrijft Peller in zijn rapport:

- *The destination is unlikely a real Israeli cell-phone number, hence the call data is unreliable;*
- *This call shows many discrepancies and anomalies with respect to signal continuity, pitch curve, etc. Some of these discrepancies are major, and create grave reservations for signal manipulation and splicing.*
- *Clearly, some segments of the speech are non-continuous, and could be spliced from separate speech segments.*

---

[625] hoofdstuk III van Tweede Aanvulling herziening sub novum 49 en bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, p.32
[626] rechtshulpverzoek d.d. 5 maart 2015 van mr. E.E. van der Bijl aan de bevoegde Israëlische autoriteiten en bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp.32 en 33
[627] proces-verbaal verhoor Hüseyin Baybasin, 4 maart en 16 maart 1999, rechter-commissaris rechtbank te Breda, p. 3. Het gaat hier overigens alle om inkomende gesprekken waarbij het contra-nummer ontbreekt.
[628] Meir Dahan in e-mail naar Ton Derksen, maandag 11 november 2013 te 22:34. Zie bijlage 84, : Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 33
[629] bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 31-35. Dit is hiervoor uitgebreider besproken sub novum 50, hoofdstuk III, Tweede Aanvulling herziening, pp. 118-120.bijlage 84: Derksen, Stand van Zaken III, deel II, 25 oktober 2015, pp. 31-35
[630] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, p. 217.
[631] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, Een analyse: veertien argumenten voor manipulatie, argument 4, p. 12

- *The call is terminated un-naturally."* [632]

Het Amerikaanse onderzoeksbureau BEK TEK LLC bevestigt het door Peller sub 14 van zijn rapport beschreven onnatuurlijke einde van het gesprek en spreekt van '*very distorted voices'*.[633]

Genoemde uitkomsten van technisch onderzoek en extern-inhoudelijke analyse vormen een serieuze aanwijzing dat het tapgesprek A-3-24 geen authentiek telefoongesprek betreft. Dit is ook wat de gesprekspartner Meir Dahan na beluistering zelf aangaf. De intern-inhoudelijke analyse van het gesprek door Ton Derksen bevestigt deze conclusie voor zover mogelijk nog krachtiger.

79. Semantische onzin, tikken en terugval van signaal

De afgifte van de originele kopie van het gesprek aan verzoekers advocate maakte het voor het eerst ook voor de deskundigen van de verdediging mogelijk heel precies naar de onderliggende tekst te luisteren. Daaruit komt opvallende semantische onzin naar voren. Ook vallen de woordflarden op, die niet terug te voeren zijn op het soms gebrekkige Engels dat gesproken wordt, maar die eerder afkomstig lijken te zijn van slordig knip- en plakwerk. Dit laatste geldt met name waar deze vergezeld gaan van gaten waarin het signaal terugvalt tot het niveau van systeemruis, zoals eerder besproken. Derksen geeft in zijn rapport van 26 juni 2015 enkele opvallende voorbeelden:

1. Op een cruciaal moment in het gesprek, daar waar verzoeker, Baybasin, aanvangt te spreken over *'a doctor (---) he is living there'* meet Derksen een mysterieuze pauze van 8,3 seconden.

> Meir Dahan zegt: *'Your friend have his paper and everything?'* waarbij 'paper' en 'and everything' onderbroken zijn door een tik.[634] Daarna volgt tussen 2:20.064 — 2:28.384 minuten een lange pauze van 8,3 seconden met zware ruis op de achtergrond inclusief een vreemde *'èèèèèh ---mmm'* uithaal van Baybasin van 1,44 sec.[635] Zonder uitleg over dit vreemde intermezzo vervolgt Baybsin dan met de zinsnede: *'Yes, he is living there, he is living there anyway. He is a doctor.'*[636] Ook Dahan schijnt de pauze en het vreemde achtergrondgeluid niet te zijn opgevallen, waar hij de conversatie direct daarop vervolgt met: *'Yes, sure, sure, I understand'*.[637]

Derksen noemt dit semantische onzin. Na een lange pauze van 8,3 seconden met een lange uithaal van een geitachtige Baybasin, vertelt Baybasin dat hij een dokter is en daar woont (de context wijst op Kentucky). Dit is in geen geval de vriend die *'paper and everything'* heeft. Mayer zegt desondanks deze onzin te begrijpen.

[632] ibidem bijlage 40 herziening 2011: rapport Peller, p. 12 sub Conclusies 2 en 3
[633] bijlage 40 herziening 2011: rapport Peller, p. 12 en bijlage 39: rapport BEK TEK LLC, p. 6, sub 10 b en c
[634] tussen 2:18.027- 2:19.955 minuten
[635] tussen 2:22.560 -2:24.000 minuten
[636] tussen 2:28.160 - 2:33.408 minuten
[637] tussen 2:31.840 - 2:33.344 minuten

Derksens conclusie is dat hier iets goed mis moet zijn gegaan tijdens het manipulatie-proces.[638]

2.

Vanaf 3:02.075 minuten hoor je vervolgens ruis en chaos tot 3:08.992 minuten, aan het slot waarvan Meir Dahan zegt: *'Yes I understand'*. Er volgt opnieuw een periode van ruis van 1,5 seconde, gevolgd door een tik[639] met een relatief heldere frase *'one is this'* tussen 3:04.196 — 3:04.860 minuten. Na een terugval naar systeemruis[640] — zegt Baybasin iets als *'take'* of *'shake'*. Daarna tussen 3:05.356 tot 3:06.096 minuten zegt Baybasin twee keer *'little bit'*, op een zeer hoge snelheid, met trillende hoge stem, als een versnelde opname op 78 toeren. Vanaf 3:06.350 — 3:07.976 minuten produceert Baybasin een lange *'---eeh---'* [tot 3:07.065]. Dan wordt het gesprek opeens weer verstaanbaar en volgt het woord: *'explanation'* [3:07.050-3:08.067]. Na nog een seconde ruis [3:07.975 —3:08.392] zegt Meir Dahan andermaal *'Yes I understand'* [3:08.392 — 3:08.992], terwijl er niets te begrijpen valt.

Derksen noemt deze semantische chaos en de Baybasin-spreekstem op 78 toeren *"veel waarschijnlijker gezien vanuit het manipulatie-scenario dan vanuit het hof-scenario".*[641]

3. En ook Meir Dahan brengt een mekkerend geluid voort, zo hoort Derksen op de originele opnamen. Na een gat met een terugval van het signaal tot -25 tot -30 dB, volgt tussen 2:06.978 — 2:08.328 minuten een zin van Dahan*: 'What is it?'*. Althans dat is de semantische inhoud van wat je hoort, maar in werkelijkheid klinkt: *'What è è is it?'*. Opnieuw een aanwijzing van manipulatie van het onderliggende audiomateriaal.[642]

4. En opnieuw volgt dan tussen 11:55.585 — 11:55.957 minuten een mekkerend geluid van Baybasin, dat volgens Derksen dit keer waarschijnlijk *'yes'* moet verbeelden. Dit past bij het manipulatie-scenario, zo concludeert Derksen en niet bij het hof-scenario dat uitgaat van een authentiek telefoongesprek.[643]

5. Voorts konden op de originele opnamen vele losse woordflarden worden gedetecteerd. Bijvoorbeeld:
   - Tussen 10:50.497 — 10:51.746 minuten zegt Baybasin: *'Only to … that't it--- ze ze te'*. Gedurende 1,33 seconden zingt deze frase door; het klinkt als een oude langspeelplaat die blijft hangen. Het ontlokt geen commentaar aan Meir Dahan, die antwoordt: *'just a -- simple visit?'*

[638] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, Een analyse: veertien argumenten voor manipulatie, argument 6, p. 13
[639] tussen 3:03.718 - 3:03.837 minuten.
[640] op 3:04.871 — 3:04.955 minuten.
[641] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, argument 7, p. 14
[642] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, argument 8, p. 14
[643] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, argument 9, p. 14

- Tussen 4:33.104 — 4:33.720 minuten zegt Baybasin: *'Yes, that is now, someone is here, he is going back tomorrow and I am talking to him now.'* Daarna klinkt Dahan: *'a joe'*. Volgens Derksen lijkt het er op dat Meir Dahan hier met een zin begint *'Ah you ...'* en dat die zin is afgeknipt. Met deze hypothese rijmt namelijk de volgende zin van Baybasin: *'very difficult for me to convince them ---today---eh'.* Door het knippen na 'Ah you' lijkt ook aan de andere kant iets weggevallen. Bovendien zit 'Ah you […] ' ingeklemd tussen twee plekken met lage decibellen.
- Op 13:21.360 minuten klinkt een los tekstfragment *'been'*, na gekraak van 0,6 seconden. Na geruis klinkt dan *'eeuw'*.[644]

De besproken semantische onzin, de opvallende betekenisloze woordflarden, vergezeld van pure systeemruis, zijn voor Derksen evenzovele aanwijzingen van knippen en plakken, ofwel in zijn woorden: *"Het manipulatie-scenario kan hiermee overweg, het hof-scenario niet"*.

Naast deze duidelijk hoorbare aanwijzingen van knippen en plakken in het gesprek, detecteerde Derksen vanaf de originele kopie van de audio van gesprek A-3-24 ook intern-inhoudelijke aanwijzingen dat met het oorspronkelijke gesprek is geknoeid.

80. Ook een inhoudelijke analyse van het gesprek wijst op manipulatie

- In het tapgesprek vertelt verzoeker, Baybasin, aan Mayer *'de man in Kentucky'* al drie jaar te zoeken. Letterlijk is op de audio van het gesprek te horen: "*It is very important for me and I am looking to find him three years time."*[645] Deze opmerking strijdt met het feit dat Baybasin volgens het dossier pas acht dagen tevoren, te weten op 6 november 1997 van Selim Isik over Kamyar Mahboub heeft gehoord: de in de bewijsconstructie van het hof te vermoorden professor in Kentucky.[646]

- Meir Dahan is en was een zeer religieus man. Hij is en was op de sabbat nooit te bereiken. Daarmee zijn alle gesprekken die op de sabbat plaatsgevonden zouden hebben tussen hem en verzoeker, illusoir. De sabbat loopt van vrijdagavond met zonsondergang tot zaterdagavond na zonsondergang.[647] A-3-24 begint om 23.14 uur in Tel Aviv. Het is dan vrijdagavond, en dus sabbat. De tijd van gesprek A-3-24 is daarmee verdacht. Gesprek A-3-24 is een gesprek naar een niet-publiek telefoonnummer van een niet-bestaand persoon op een onmogelijke tijd.[648]

---

[644] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, argument 13, pp. 16-17
[645] Dit fragment is te horen op 10:33.040 —10:38.651 minuut van het beschikbaar gestelde gesprek.
[646] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, Een analyse: veertien argumenten voor manipulatie, argument 1, p. 2
[647] Tot wanneer het volledig donker is.
[648] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, argument 5, p. 13. Er zijn nog vier gesprekken van Meir Dahan die op een vrijdag zouden hebben plaatsgevonden: (1) 7 febr 1998 13.18 uur zaterdag = SABBAT, (2) 7 febr 1998 14.18 uur zaterdag = SABBAT, (3) 13 feb 1998 14.03 uur vrijdagmiddag, maar met verwijzing naar een voorgenomen activiteit op vrijdagavond, (4) 14 febr 1998 13.40 uur zaterdag = SABBAT.

Deze intern-inhoudelijke en extern-inhoudelijke inconsistenties vormen een extra bevestiging dat er met de audio van dit tapgesprek is geknoeid door knip- en plakwerk dan wel door het veranderen van het tijdstip waarop het gesprek zou zijn gevoerd.

81. Manipulatie door vertalingsbedrog

De tapvertaling van gesprek A-3-24 was voor de advocaat-generaal bij het hof '*de centrale kapstok'* om zijn bewijs van de poging tot uitlokking van de Kentucky-moord aan op te hangen. In het gesprek werd volgens de taptolkenvertaling immers gesproken over '*hem koud maken'*. Het gesprek vormde voor het openbaar ministerie het ultieme bewijs van de kwade bedoelingen van verzoeker. Het feit dat verzoeker kon aantonen dat de zinsnede '*to make him call'* door de taptolken ten onrechte was vertaald in '*hem koud maken'* kon het hof indertijd niet imponeren. Het overwoog over deze essentiële vertaalfout die naar het inzicht van verzoeker de essentie van het ten laste gelegde raakte:

> *Gelet op de hiervoor geschetste achtergrond, waarbij het er niet om gaat of er foutloos is vertaald, maar of de essentie van het besprokene correct is weergegeven, kunnen deze fouten niet echt imponeren. Bovendien gaat het bij de gegeven voorbeelden telkens niet om vertaalfouten, maar om (mogelijke) luisterfouten.*[649]

In hoofdstuk IV is besproken dat het hof een onwankelbaar vertrouwen had in de juistheid van de haar voorgeschotelde tapvertalingen en –samenvattingen. Dit vertrouwen ontleende het hof met name aan de verklaringen van de onderzoeksleider IJzerman dat alleen beëdigde en betrouwbare tolken/vertalers waren ingezet en dat cruciale gesprekken door wel drie tolken onafhankelijk van elkaar werden vertaald en gecontroleerd. Het onderzoek in herziening heeft aangetoond dat de rechter hierover door IJzerman is misleid.

De in het gesprek A-3-24 gemaakte vertalingsfout is mogelijkerwijs een luisterfout, zoals het hof aangeeft, maar dan wel één die het bot van de tenlastelegging raakt en dat ook nog eens in ernstig belastende zin. Het gaat namelijk om het verschil tussen *'to kill' en 'to call'*. De mogelijke luisterfout is, zo hebben de verhoren in herziening uitgewezen, naar alle waarschijnlijkheid te wijten aan het onvermogen van de niet in de Engelse taal ingewijde rechercheurs en Koerdische/Turkse tolk Cetinkaya. De vertalers waren immers, zo is in het herzieningsonderzoek bekend geworden: tolk 1=Tayyar Cetinkaya, tolk 7=een nog steeds onbekende tolk en tolk 3=rechercheur Willem Loermans. Van de drie vertalers waren er dus twee geen tolk/vertaler Engels, laat staan beëdigd tolk/vertaler Engels. De twee waren bovendien in politiedienst, dus evenmin onafhankelijk. Van de derde vertaler van dit gesprek weten we nog steeds niet wat zijn of haar kennis van het Engels was.

> Het hof is serieus misleid over de status en kwaliteit van de taptolken die dit gesprek vertaalden, zoveel is wel zeker op grond van de nieuw opgekomen nova. Gezien het

[649] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.12

eerder geconstateerde vertalingsbedrog in de Öge-zaak en de Kentucky-zaak is evenmin meer uit te sluiten dat hier in plaats van een luisterfout sprake is geweest van een intentioneel foute, belastende vertaling. Het ernstige vermoeden is daarmee gerechtvaardigd, dat het hof met de kennis van nu, indertijd zeker niet zo lichtvaardig over deze voor het bewijs zo essentiële vertaalfout - *'to make him call'* is *'hem koud maken'* - zou zijn heengestapt.

Handelscontract of contract om te doden?

De nieuw opgekomen onderzoeksgegevens tonen serieuze aanwijzingen van geknoei met de audio van gesprek A-3-24 en van vertalingsbedrog door niet gekwalificeerde en vooringenomen taptolken. Het tapgesprek is daarmee van 'centrale kapstok voor het bewijs' in deze zaak verworden tot uiterst verdacht bewijsmiddel.

Maar zelfs als we dit bewijsmiddel nog serieus nemen, laat novum 78 zien dat het niet het bewijs levert waarop het hof zich indertijd baseerde. Het hof achtte dit gesprek A-3-24 immers relevant voor het bewijs omdat verzoeker daarin aangeeft dat iemand naar de man in Kentucky moet gaan om het *'contract'* met *'hem'* te ondertekenen. En, zo overweegt het hof: *"gelet op het (---) vermelde in tapgesprek A-3-18 (---) moet worden verstaan dat het hier gaat om een verzoek tot liquidatie van Mahboub."* [650] Maar novum 78 toont aan dat het woord 'contract' uit gesprek A-3-18 niet anders kan worden uitgelegd dan als handelscontract. Op 9 november en 25 november 1997 tussen verzoeker en Josh gevoerde gesprekken tonen immers overtuigend aan dat het een contract om te leveren betrof en dat in de nacht van 24 en 25 november 1997 aan verzoeker is meegedeeld dat dit contract met iemand in Kentucky was nagekomen en dat alles was verkocht. Als het zoals we met het hof aannemen in gesprek A-3-24 om hetzelfde contract gaat als waarover verzoeker met Josh spreekt in gesprek A-3-18, dan gaat ook gesprek A-3-24 niet over een voorgenomen liquidatie maar over een handelscontract.

Er zijn daarnaast nog andere aanwijzingen dat dit tapgesprek A-3-24 slechts gaat over een onderneming of persoon die gemaakte afspraken niet nakwam, zo laat de inhoudelijke analyse van het gesprek door Ton Derksen zien.

82. Andere aanwijzingen voor een handel-scenario

Derksen heeft het Engelstalige gesprek woord voor woord beluisterd en vergeleken met de taptolkenvertaling uit het dossier. Het volgende viel hem op.

In het gesprek vraagt Baybasin aan Meir Dahan of hij iemand '*heeft die daarheen gaat en het contract met hem ondertekent'*.

Baybasin herhaalt dat die personen erheen moet gaan en *'hallo'* moet zeggen en het contract moet ondertekenen², ofwel zoals de audio het laat horen: *"Eh—they don't need toooo—ask any question, they don't need to say anything, just do it"* [11:39.108 — 11:45.632][651]. In de taptolken-vertaling: *"Baybasin: 'ja, ja, zij hoeven geen vragen te stellen, zij hoeven niets te*

[650] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.2
[651] De audio laat horen: *they ask any question, they need not say anything, just do it.* Dit ligt tussen een stukje – 28 dB tot – 32 dB [11:41.968 — 11:42.400] en een stukje van – 28 dB tot – 32 dB, enkele seconden later.

zeggen. gewoon doen.' Hierop volgt op de audio chaos van ruis doorspekt met betekenisloze woordflarden, waarna Baybasin herhaalt: *"say hallo and that's it*."[652]

Volgens de aan het hof gepresenteerde en door het hof geaccepteerde bewijsconstructie probeert Baybasin hier Meir Dahan bij zijn liquidatiepoging op Kamyar Mahboub te betrekken. Meir Dahan destijds een hoge militair in het Israëlische leger, toont zich een en al *support* en biedt aan om zelf te gaan: *"If everything is okay on your side, I can go myself anyway (---) I should be there.*[653] Het gaat hier, aldus Derksen, om een hoogst onwaarschijnlijke uitspraak van Dahan, mochten hij en Baybasin op een uit voeren liquidatie contract hebben gedoeld. Dahan verklaart zich bereid om zelf het probleem op te lossen en zelf op liquidatie-expeditie te gaan. Derksen: *"Voor een leger-kolonel theoretisch een fluitje van een cent, maar praktisch niet passend bij zijn functie"*.[654]

Deze conclusie vindt directe bevestiging in hetgeen Dahan hierover vervolgens op 1 december 1997 aan Baybasin zei: *"En voor wat betreft de tweede zaak [de Kentucky-zaak] heb ik nog niet de goede techniek om het te doen. Om die reden zeg ik de reis naar New York af."*[655] In het liquidatie-scenario zoals aan het hof gepresenteerd, impliceert deze opmerking van Dahan dat hij niet de juiste techniek zou hebben gehad om te schieten. Dit is, aldus Derksen, een hoogst implausibele reden voor Meir Dahan na zijn vele jaren gevechtstraining in het Israëlische leger. Logischerwijs betrof het gesprek over de reis naar Amerika gewoon een gesprek over een handelscontract. Dit blijkt mede uit de volgende zin van Baybasin in hetzelfde gesprek: *"Een ander IT-bedrijf waarmee ik eerder zaken deed, kan het ook niet doen op de wijze zoals het eerder gebeurde."*[656]

Deze onderzoeksresultaten bevestigen hetgeen de inhoudelijke analyse van de gesprekken tussen verzoeker en Josh al aantoonde: de gesprekken over een 'contract' in Kentucky betreffen een handelscontract. Het houdt in dat noch de gesprekken met 'Josh', noch de gesprekken met Alex en 'Mayer'=Meir Dahan betrekking hadden op een contract om professor Mahboub in Kentucky te liquideren. Ten onrechte is op dit punt het hof door het openbaar ministerie een verkeerde voorstelling van zaken gegeven op basis van naar alle waarschijnlijkheid vervalst audiomateriaal, vertalingsbedrog en onjuiste interpretaties van het daadwerkelijk besprokene. Het hof is op dit punt serieus misleid, zo blijkt uit de nieuw opgekomen onderzoeksgegevens.

De gesprekken A-3-27, A-3-37 en A-3-38

Het hof onderscheidt in zijn bewijsconstructie van feit 3, de poging tot uitlokking van moord in Kentucky, drie verschillende personen die door verzoeker waren benaderd om Kamyar Mahboub in Kentucky te liquideren. Het ging niet alleen om Josh en Mayer, maar ook om een

[652] tussen 12:01.757 - 12:02.164 minuten
[653] tussen 4:07.600 - 4:13.392 en 3:52.376 - 3:59.544 minuten
[654] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, Een analyse: veertien argumenten voor manipulatie, argument 2, pp. 3-5
[655] Mayer belt Baybasin, 1 december 1997, 11.26 uur, X3 tapdossier
[656] bijlage 111: Ton Derksen, 26 juni 2015, A-3-24, Een analyse: veertien argumenten voor manipulatie, argument 3, p. 5

vanaf december 1997 hiervoor benaderde Ali Ahmadi. Voor wat betreft de uitlokking van deze laatste persoon baseert de bewijsconstructie zich op de tapgesprekken A-3-27, A-3-37 en A-3-38.

In gesprek A-3-27 wordt, aldus het hof, duidelijk gesproken over het lokaliseren van Mahboub, alhoewel het gesprek over auto's gaat. In gesprek A-3-37 geeft Ahmadi aan dat er op deze plaats – naar het hof begrijpt de werkplaats van Mahboub – wel 5 à 6 auto's samen zijn. Hiermee wordt volgens het hof gedoeld op het feit dat Mahboub zich in die periode op advies van de politie liet omringen door anderen. Als verzoeker Ali Ahmadi antwoordt dat *"als de mensen daar meer auto's tegelijk willen kopen"*, dat dan maar moet, concludeert het hof *"in verband met het voorafgaande"* dat verzoeker opdracht geeft niet alleen Mahboub, maar ook de groep mensen die hem omringen te vermoorden.[657] De drie gesprekken waarop het hof doelt, worden alle gevoerd in de avond van 11 december 1997.

Technische artefacten

Deze drie door het hof expliciet genoemde tapgesprekken als basis van het bewijs, zijn in het herzieningsonderzoek niet meer onderzocht. In de Kentucky-zaak zijn voor nader onderzoek het analoge gesprek A-3-18 en de digitaal opgenomen gesprekken A-3-24, A-3-27, A-3-35 en A-3-50 in april 2015 afgegeven. Over de twee eerste tapgesprekken A-3-18 en A-3-24 is hiervoor al het nodige gezegd. Nieuw onderzoek leverde een reeks serieuze aanwijzingen op dat met het onderliggende audiomateriaal van deze gesprekken is gemanipuleerd. Van de andere in deze zaak in originele vorm afgegeven gesprekken zijn alleen de beltonen onderzocht door de twee deskundigen Van de Ven en Van den Heuvel. Er bleef onvoldoende tijd over om ook de audio van gesprek A-3-27 nog op verdere technische onregelmatigheden te onderzoeken. Van de gesprekken A-3-37 en A-3-38 zijn geen identieke kopieën van het originele audiomateriaal verstrekt. Van gesprek A-3-27, waarin Ahmadi vanuit Engeland naar het Nederlandse mobiele nummer van verzoeker belde, bleek op het originele audiomateriaal de beltoon compatibel met de Nederlandse beltoon.

83. Geen contra-nummers

Het technisch onderzoek in herziening bevestigde wat het dossier al aangaf, namelijk dat van alle 19 in het Kentucky-dossier opgenomen gesprekken waarin Ali Ahmadi verzoeker belt, het contranummer ontbrak. Dit is opvallend, omdat Ahmadi vanuit Engeland belde; dan verwacht je een gewone contranummerregistratie. Het is temeer opvallend omdat Ali Ahmadi zelf in een door de Nederlandse rechter-commissaris afgenomen verhoor aangaf dat hij geen telefoonnummer van Baybasin had en dus altijd door Baybasin werd gebeld. Dit was alleen anders als hij de kinderen uit Londen naar Baybasin bracht, maar dan nam meestal niet Baybasin op, maar iemand anders.[658] Het maakt de herkomst van deze gesprekken meer in het algemeen oncontroleerbaar en daarmee verdacht. Gezien de overige reeds gedetecteerde serieuze aanwijzingen van manipulatie van het onderliggende tapmateriaal moeten ook deze gesprekken daarom op zich al te onbetrouwbaar worden geacht om als grondslag van het bewijs te

[657] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.2
[658] proces-verbaal van verhoor Ali Akbar Ahmadi door mr. Bakx rechter-commissaris, datum onbekend, pp. 22-24

dienen. Dat er daadwerkelijk ook met deze gesprekken is geknoeid blijkt voorts vooral uit de inhoudelijke analyse ervan.

Een inhoudelijke analyse

In *Verknipt bewijs* analyseert Derksen alle deze in het dossier opgenomen gesprekken tussen verzoeker en Ali Ahmadi. Hij vindt opmerkelijke inconsistenties die moeilijk te rijmen zijn met authentieke telefoongesprekken. Daarnaast detecteert hij uit de gesprekken een veelheid aan bewijs dat verzoeker met Ahmadi daadwerkelijk over auto's sprak en niet over een te plegen moord op Kamyar Mahboub. Zijn intern-inhoudelijke analyse laat zien dat het onmogelijk is dat de gesprekken over auto's tussen die twee gingen over een stel huurmoordenaars die in Kentucky rondliepen op zoek naar Mahboub. Dit scenario, dat door de politie en het openbaar ministerie als waar gebeurd aan de rechter is voorgespiegeld, wordt door de inhoud van de gesprekken zelf rechtstreeks tegengesproken, zo blijkt uit Derksens onderzoek. Ik verwijs hiervoor naar zijn studie uit 2014 en beperk mij tot enkele frappante voorbeelden van de door hem gedetecteerde discrepanties.[659]

84. De gesprekken over mannen die auto's moeten kopen en afleveren

De drie gesprekken waaruit het hof afleidt dat verzoeker Ahmadi aanstuurt, vinden plaats in de avond van 11 december 1997. In gesprek A-3-27 zou het volgens het hof over het lokaliseren van Kamyar Mahboub gaan. Ali Ahmadi zou rondom de universiteit waar professor Mahboub werkte, mannetjes hebben rondlopen die naar hem op zoek waren om hem om te leggen. In gesprek A-3-37 zou worden besproken dat Kamyar zich door meerdere mensen liet omringen, in de visie van het hof omdat de Nederlandse politie tijdig de FBI had gewaarschuwd. En uit gesprek A-3-38 ten slotte leidt het hof af dat verzoeker via Ahmadi opdracht geeft ook deze omstanders dan maar dood te schieten. Dat zou inderdaad cru zijn, als het waar was.

Ali Ahmadi is in Engeland kort gearresteerd en lang verhoord over dit feit, maar nooit vervolgd, evenmin als de persoon voor wie dit alles zou zijn gedaan, Selim Isik. Het verhoor van Ahmadi in Engeland is vreemd genoeg niet in het Nederlandse dossier opgenomen.

Opvallend is dat de gesprekken waar het hof zijn gevolgtrekkingen op baseert, alle drie alleen maar over auto's gaan. Alleen in gesprek A-3-27 wordt door verzoeker gevraagd of de auto een baard heeft, waarop Ali enerzijds ontkennend nee antwoordt en anderzijds bevestigend antwoordt. Ja, hij heeft een professorenbaardje, een snor en krullen. De heren zouden dus de moeite hebben genomen om gesprekken lang in verhullende termen over de voorgenomen liquidatie te spreken, maar tegelijkertijd wel lachend hebben uitgeweid over auto's met professorenbaarden. Dit is op zich al onwaarschijnlijk, maar het hof heeft het door het openbaar ministerie en de politie gepresenteerde scenario overgenomen.

Derksen heeft deze 'auto'-telefoongesprekken tussen verzoeker en Ahmadi nader geanalyseerd. Deze gesprekken blijken een lange periode te beslaan, namelijk van 9 december 1997 tot 19 januari 1998. De drie specifiek voor het bewijs gebruikte

[659] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 94-107 en 197-265

gesprekken in de avond van 11 december 1997 vormen een onderdeel van deze reeks. De gesprekken gaan over mannen waarmee Ahmadi contact heeft en die bezig zijn met zowel de aankoop als aflevering van auto's. Het dossier laat zien dat verzoeker in auto's, waaronder zeer exclusieve, handelde, zowel met Ali Ahmadi als ook in Turkije, waar hij een Fiat garage bezat. Uit het gesprek van 11 december 1997 tussen verzoeker en Ahmadi blijkt dat een voorgenomen aankoop dan wel aflevering niet echt soepel verliep. Het aan het hof gepresenteerde liquidatie-scenario ziet in deze gesprekken echter het aansturen van Baybasin van huurmoordenaars in Kentucky via Ali Ahmadi. Derksen merkt er het volgende over op:

- In een gesprek van 9 december melden de mannen dat ze de auto uiterlijk op de 14de zullen leveren. Deze auto wordt *aan Baybasin* geleverd, want Baybasin moet *'de auto cash betalen'*. De mannen hebben volgens Ahmadi *'het bedrijf gezien'* en *'alles wat er gedaan moest worden met de advocaat besproken'*.[660]
- Twee dagen later, zo meldt het telefoontje van Ahmadi op 11 december te 18.39 uur, tapgesprek A-3-27, moeten dezelfde mannen de auto *aan een derde* afleveren. Dit gaat dan in het scenario van de bewijsconstructie om Kamyar Mahboub. Voor dat afleveren hebben de mannen namelijk 'zijn' huisadres nodig.
- Diezelfde avond wordt door Ali Ahmadi nog vijf keer gebeld over de mannen. In het laatste telefoongesprek die avond om 23.13 uur, gesprek A-3-35, is de situatie plotsklaps weer veranderd. De mannen zijn dan weer voornemens *'de auto aan te kopen'* en wel voor de 14de.

Gesprek A-3-27: aanwijzingen van manipulatie

Derksen merkt op dat de boodschap in de drie tapgesprekken wisselt, zonder dat dit de gesprekspartners schijnt op te vallen. Het gaat over dezelfde auto-deal, maar gesprek A-3-27 spreekt over het afleveren in plaats van aankopen van de auto. Dat maakt dit gesprek verdacht. Het is een verdenking die wordt versterkt doordat belangrijke zinsneden die op de originele audio te horen zijn uit de taptolkenvertaling blijken te zijn weggelaten. Zo is de belangrijke aanwijzing dat verzoeker en Ali Ahmadi in dit gesprek daadwerkelijk een probleem over de aankoop van een auto bespreken en wel een *'auto uit China'* onvertaald gelaten. Het gaat om de twee zinnen uit gesprek A-3-24: *"The problem is that we cannot buy this car from China because there is no such car in China. So that is their whole point".* Dit is belangrijke informatie over het gespreksonderwerp en daar is het hof onwetend over gehouden. Het gesprek gaat niet over een voorgenomen *liquidatie in Kentucky maar over een probleem met de aankoop van een auto uit China.*[661] *Ook valt het op dat de mannen volgens het eraan voorafgaande tapgesprek van 9 december 1997, dat uit het zaaksdossier is gehouden, 'alles tevoren met een advocaat' hebben besproken. Beide belangrijke gegevens strijden met het liquidatie-scenario dat het hof is voorgehouden, maar corresponderen wel degelijk met een voorgenomen maar moeizaam verlopende aankoop van een auto in China.*[662] *Het hof is hier subtiel maar duidelijk misleid.*

[660] gesprek d.d. 9 december 1997 te 15.54 uur, X3 tapdossier
[661] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs,* p. 243
[662] bijlage 73 bij Eerste Anvulling herziening: *Verknipt Bewijs,* pp. 231-232 en 244 en 255

Daarnaast rijst de vraag in hoeverre er in dit gesprek is geknipt en geplakt, niet alleen vanwege het wonderlijke feit dat er in het gesprek over een auto met een professorenbaardje wordt gesproken, maar ook vanwege de opvallende interne inconsistenties die het gesprek vertoont. Enerzijds zegt Ahmadi dat ze hem niet hebben kunnen vinden, anderzijds hebben ze de 'auto' gevonden en er een foto van gemaakt. Het gesprek is zeer verdacht wat dit betreft, zo concludeert Derksen.

85. De doorlopende gesprekken over mannen die auto's kopen en verkopen

Na de avond van 11 december lopen de gesprekken over de mannen van Ahmadi en hun activiteiten door tot ver in januari 1998.

- Op 12 december volgt één telefoontje over de kwestie: Ahmadi vertelt Baybasin dat de *'mannen daar niet te lang kunnen blijven'*.[663]
- Een maand later, op 11 januari 1998 in tapgesprek A-3-50, komen verzoeker en Ahmadi in hun gesprekken weer terug op de mannen en de auto. Het is het *eerste en enige* telefoontje met Ahmadi waarin de naam 'Kentucky' valt. Ahmadi krijgt van Baybasin te horen dat de 'mensen hun werk in Kentucky niet kunnen doen'. *'Hij is vertrokken en is nu in Canada'*.
- Op 13 januari 1998, in tapgesprek A-3-51, blijken de mannen echter nog steeds niet vertrokken en nog steeds bezig met het kopen van de auto voor Ali Ahmadi en Baybasin: *'Zij zeiden oké, je moet ons alle informatie geven'*. Baybasin geeft aan dat ze nu op zoek moeten naar de 'auto'.
- Op 15 januari, in de tapgesprekken A-3-52 en A-3-53, krijgt Baybasin te horen dat Ahmadi de mannen op het hart heeft gedrukt dat ze de juiste 'auto vinden' en dat ze dan hun geld krijgen. Ze hebben een catalogus en ze moeten in de showroom kijken of de 'auto' daar is.[664]
- Diezelfde avond, 15 januari, (A-3-54) blijken dezelfde mannen opeens een auto *van Baybasin* aan het kopen te zijn. Ook is Ali Ahmadi *'naar het huis van een van de mannen gegaan om hem te ontmoeten'*.
- Op 17 januari 1998 (A-3-55, 56 en 57) zijn de mannen potentiële kopers van een auto van Baybasin. Ze willen een monteur sturen om de auto te laten nakijken.
- In het gesprek van 19 januari rekent Baybasin erop dat de verkoop doorgaat, want *'ze zullen meer auto's nodig hebben'*.

Volgens het liquidatiescenario dat aan het hof is voorgehouden zijn de mannen van Ahmadi dus langer dan een maand in Kentucky actief geweest, namelijk van 9 december 1997 tot 19 januari 1998. Derksen geeft aan dat het enige gesprek in de gehele reeks gesprekken waarin het woord Kentucky valt, tapgesprek A-3-50 is. Maar het is nu net dit gesprek waarin hij weer een inconsistentie detecteert, precies op het punt van 'de man in Kentucky'. In het gesprek wordt door verzoeker gezegd: *"De*

[663] Tapgesprek A-3-44
[664] A-3-52 en A-3-53 zijn tapgesprekken, afkomstig van afluisterlijn X9, die de verbalisanten indertijd niet konden terugvinden op de optical disk 237 waarop ze in de tapkamer waren geregistreerd. Vgl hierover hieronder novum 96

mensen kunnen hun werk in Kentucky niet doen, want de man is daar niet meer. Hij heeft het land vandaag verlaten. (---) Daarom is er geen reden meer om daar naar toe te gaan. Hij is vertrokken en is nu in Canada.' Maar direct erna op de vraag of de andere vriend niet meer in Kentucky is, vervolgt hij: *"Hij is daar nog. Hij is op hetzelfde adres en op dezelfde plaats."* Derksen concludeert dat de tegenspraak op manipulatie van dit tapgesprek wijst.[665]

86. De bilocaties

Derksen laat tevens zien dat de mannen die volgens deze gesprekken auto's voor verzoeker en Ali Ahmadi kochten of verkochten, zich in ieder geval niet in Kentucky ophielden, zoals het liquidatiescenario van het aan het hof gepresenteerde dossier impliceert. In dat geval zou er namelijk sprake zijn van vier bilocaties, zo analyseerde Derksen.

- *De eerste bilocatie*: Op 13 januari 1998 14.25 uur zegt Ali tegen Baybasin dat hij contact heeft gehad met die vrienden. *'Hij heeft een van hen ontmoet'*. Het gaat hier over de mannen in Kentucky. Derksen berekent aan de hand van de vanuit Londen gevoerde telefoongesprekken overtuigend dat Ahmadi tussentijds niet heen en weer naar Kentucky kan zijn gevlogen om daar één van de mannen te ontmoeten. Die ontmoeting moet aldus Derksen in Londen of omgeving hebben plaatsgevonden. Evenmin is er enige aanwijzing dat één van de huurmoordenaars tussentijds terug naar Londen is gereisd. Dit impliceert een bilocatie van de mannen, die zich volgens het liquidatie-scenario in Kentucky zouden ophouden.

- *De tweede bilocatie*: Op 15 januari 1998 om 00.24 uur rapporteert Ahmadi aan Baybasin dat hij *'een uur geleden'* een vriend heeft *'ontmoet'*. Ali heeft tegen de vriend gezegd dat ze de *'juiste auto'* moeten pakken. Het gesprek is als tapgesprek A-3-52 in het dossier opgenomen. De in het dossier opgenomen gesprekken laten zien dat Ahmadi op dat moment in Londen is, hetgeen een tweede bilocatie van de mannen in Kentucky impliceert.

- *De derde bilocatie*: In een gesprek van 15 januari 1998 met Baybasin om 00.27 uur (Nederlandse tijd) kondigt Ahmadi aan *'dat hij vandaag naar het huis van een van hen gaat om hem te ontmoeten'*. In de avond van 15 januari, om 22.05 uur (Engelse tijd), vertelt Ahmadi dat hij *'met mijn vriend heeft gesproken en de situatie heeft uitgelegd. Ze zullen hem morgenavond een definitief antwoord geven, over de auto en de onkosten die ze willen hebben'*. Volgens het liquidatie-scenario verblijven de mannen van Ahmadi echter nog steeds in Kentucky (mogelijkerwijs Canada) waar ze bezig zijn met hun vermeende opdracht om Mahboub te vermoorden, ofwel *'de auto te kopen'*. Dit impliceert een derde bilocatie.

- *De vierde bilocatie*: Binnen het liquidatie-scenario staat de auto voor Kamyar Mahboub in de showroom voor de campus van de universiteit, de aanvankelijk

[665] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 240-241

beoogde liquidatieplaats. Op 15 januari 1998 (tapgesprek A-3-53) vraagt Baybasin waarom Ahmadi niet zelf naar de showroom gaat: *'We hebben geen tijd meer'*. Aangezien Ali er vanuit Londen snel naartoe kan gaan, ligt de showroom kennelijk niet in Kentucky of Canada, maar ergens in de buurt van Londen. Dit vormt een vierde bilocatie binnen het liquidatie-scenario.

Deze vier opmerkelijke bilocaties vormen voor Derksen een sterke reden om te denken dat de mannen die door Ali Ahmadi werden aangestuurd bij het verkopen en aankopen van auto's niet in Kentucky ronddoolden om Kamyar Mahboub af te leggen, maar zich gewoon in of rondom Londen ophielden.[666]

87. Geen schot gelost, geen huurmoordenaar gezien

Een tweede belangrijke reden voor Derksen om te concluderen dat er in Kentucky geen hit team van Ali Ahmadi rondliep, betreft de verklaring van Kamyar Mahboub tegenover de rechter-commissaris over zijn beveiliging vanaf 12 december 1997.[667] Dit gebeurde vanwege de alarmerende berichten van het Nederlandse onderzoeksteam. Ondanks al deze beveiligingsagenten, die gezien deze informatie op scherp stonden, heeft niemand ooit iets verdachts gezien rondom de universiteit waar Mahboub werkte. Derksen noemt dit opmerkelijk, omdat de gesprekken uit het dossier laten zien dat de mannen waarover Ahmadi sprak *'in de showroom'* waren geweest en met *'hem'* hadden gesproken. Derksen concludeert op grond van deze analyse van alle in het dossier voorradige gesprekken tussen verzoeker en Ahmadi over 'de mannen': *"De drie huurmoordenaars in Lexington zijn hoogstwaarschijnlijk apocrief."*[668]

Deze conclusie ziet Derksen bevestigd in het feit dat de FBI *'the Dutch suspicion'* achteraf zelf afdoet als *'just nonsense'* en er evenmin bewijs is van ook maar één enkel schot in de periode dat de mannen van Ahmadi in de maanden december en januari in Kentucky zouden hebben rondgelopen.

De foto van professor Mahboub

Het hof overweegt nog dat in gesprek A-3-27 tussen verzoeker en Ali Ahmadi over een foto van een auto wordt gesproken die een professorenbaard zou hebben en dat inderdaad bij Ali Ahmadi later een foto van professor Mahboub is gevonden.[669] Derksen analyseert uit de tapgesprekken een reeks aan tegenstrijdigheden met betrekking tot deze foto.

88. De huurmoordenaars maakten een pasfoto?

Gesprek A-3-24 is om meerdere redenen verdacht, zo is hiervoor al aangetoond. Onvertaald is gebleven dat het gesprek gaat over problemen met de aankoop van een

[666] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 236-239
[667] proces-verbaal van verhoor Kamyar Mahboub, d.d. 31 mei 1999
[668] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 239-240
[669] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.2 sub A-3-27

auto uit China. Ook is uit het zaaksdossier weggehouden dat tevoren alles over deze kwestie met de advocaat was doorgesproken.

Tegelijkertijd is er, zo laat de nieuwe analyse van Derksen zien, een opvallende inconsistentie in het gesprek zelf waarneembaar. Waar enerzijds wordt gezegd dat ze *'hem'* niet kunnen vinden, wordt anderzijds aangegeven dat ze hem wel hebben gevonden en een foto van *'hem'* hebben gemaakt. Letterlijk zegt Ahmadi volgens de taptolken vertaling: *"Ze hebben de auto gevonden en er een foto van gemaakt"*. Op deze foto doelt het hof in bovenvermelde overweging. Het hof verwijst zelfs naar p. 459 in het zaaksdossier waar een keurige pasfoto van een glimlachende professor Kamyar Mahboub is te zien in colbert en met stropdas: een typische pasfoto of foto die op de site van een universiteit staat weergegeven. Ahmadi gaf in zijn verhoor bij de rechter-commissaris aan dat deze foto indertijd van internet was gedownload en een andere kwestie betrof.[670]

Derksen vindt in het tapdossier meer verwijzingen naar deze foto. Op 11 december te 19.33 uur vertelt Baybasin aan Isik: *"Hij heeft een foto van diegene gemaakt, van wie hij denkt dat hij het moet zijn en zal dat zo naar de vriend faxen."* Derksen schrijft: *"Ali faxte de foto, dus Ali is de hij, is degene die de foto heeft gemaakt".*[671] Om 19.38 uur vraagt Baybasin aan Ali hoe de mannen de foto hebben gemaakt. Ahmadi antwoordt dat ze 'hem' bezochten.[672] Diezelfde nacht om 1.24 uur spreekt Baybasin opnieuw met Selim Isik (tapgesprek A-3-41). Nu is het Isik die Baybasin erover informeert dat de jongens de *'foto al hebben kunnen maken'*. Dat is vreemd, want Baybasin had hem eerder om 19.33 uur verteld dat Ali de foto had gemaakt. Derksen noemt een tweede halfslachtigheid in deze gesprekken. Baybasin zegt om 19.33 uur: *"Er zitten nog enkele andere mensen bij hem/haar."* Derksen merkt op: *"Dit biedt een geheel nieuw perspectief: Kamyar is misschien wel een Vrouw."*

Kortom, zo concludeert Derksen op grond van zijn analyse van de gesprekken, er heerst volstrekte chaos rond de foto. De meest opvallende tegenstrijdigheid is wel, dat de bij Ahmadi gevonden foto, die zich in het dossier bevindt, onweerlegbaar een pasfoto is die op een rustig moment ergens in een studio van een glimlachende Kamyar Mahboub moet zijn genomen. Dit is in ieder geval niet de foto waarover de gesprekken gaan. Daar gaat het over foto's die door de huurmoordenaars stiekem van Mahboub konden worden genomen, naar alle waarschijnlijkheid ergens buiten het universiteitscomplex waar men hem in de kou stond op te wachten, aldus het liquidatie-scenario. Hij verkeerde toen altijd in gezelschap van anderen wegens de alarmerende berichten vanuit Nederland. Hij moet toen eerder wat wantrouwend en schichtig hebben gekeken naar een onverwachte fotograaf. Maar een dergelijk scenario strijdt rechtstreeks met de foto die bij Ahmadi is gevonden, zo analyseert Derksen, waarin Mahboub vriendelijk en welwillend in zijn eentje voor de fotograaf poseert. Op grond van deze analyse kunnen we dus stellen dat het hof ook voor wat betreft deze foto als bewijs van de in Kentucky actieve huurmoordenaars, lelijk op het verkeerde been is gezet, ofwel misleid, door het dossier-scenario. Dit strookt met de conclusie van de FBI zelf: *"just nonsense."*

---

[670] proces-verbaal van verhoor Ali Akbar Ahmadi door mr. Bakx rechter-commissaris, datum onbekend, pp. 31, 34, 36 en 37
[671] gesprek d.d. 11 december 1997 te 19.33 uur, X2-tapdossier
[672] gesprek d.d. 11 december 1997 te 19.38 uur, X3-tapdossier

Terug naar samenvattingen per hoofdstuk

De uitkomsten van de analyse van Derksen van de gesprekken met Ahmadi waren indertijd niet bekend aan het hof en betreffen nieuwe feiten die, in combinatie met de nieuwe informatie afkomstig van de FBI, duidelijk maken dat er geen sprake was van mannen in Kentucky die erop uit waren Mahmoud te vermoorden. Uitgaand van het liquidatie-scenario zoals dat aan het hof is gepresenteerd, is er sprake van vier onmogelijke bilocaties en van een professor Kamyar Mahboub die ontspannen glimlachend poseert voor een foto, genomen door de huurmoordenaars waarvoor de FBI hem nou net had gewaarschuwd. De mening van de indertijd gealarmeerde FBI zegt genoeg: de verdenking sloeg nergens op. Even ernstig is dat de op het eerste gezicht belastende gesprekken A-3-24 en A-3-50 opvallende interne inconsistenties vertonen, die deze tapgesprekken bij voorbaat verdacht maken.

De reden waarom Selim Isik contact met Kamyar zocht, was om navraag te doen naar diens broer Kaveh. Het zou dus kunnen zijn dat iemand naar Kamyar Mahboub heeft gezocht om hem te bevragen over de verblijfplaats van zijn broer Kaveh. Professor Kamyar Mahboub geeft aan indertijd inderdaad telefonisch te zijn benaderd door Selim Isik zelf over de gerezen problemen met zijn broer Kaveh. Maar alles in het dossier wijst erop dat zo'n persoon, als die er al is geweest - niemand is ooit gezien ondanks bewaking van Kamyar - , geen huurmoordenaar is geweest. Met het wegvallen van de huurmoordenaars op het terrein van de universiteit te Kentucky valt in ieder geval de basis weg onder de tapgesprekken A-3-27, 37 en 38 als bouwstenen voor het bewijs van de poging tot uitlokking van moord in Kentucky.

CONCLUSIE

Het hof spreekt in deze Kentucky-zaak op basis van de tapverbalen van een zeer initiërende rol van verzoeker bij het uitlokken van moord van Kamyar Mahboub en anderen. Hij zou criminele contacten, te weten ene Josh, ene Mayer en Ali Ahmadi hebben ingeschakeld om deze professor in Kentucky te laten liquideren. Het hof leidt dit af uit het gebruik door verzoeker van termen als *'contract', 'met hem afrekenen'* en *'auto's kopen'.*

Hernieuwd technisch en inhoudelijk onderzoek toont aan dat de cruciale gesprekken waarop het hof zich in dezen baseert zowel technisch onverklaarbare fenomenen als ook serieuze verzoeker belastende vertalingsfouten vertonen. Deze vormen ernstige aanwijzingen van manipulatie van deze tapgesprekken. Een nadere inhoudelijke analyse van de tapgesprekken door professor Derksen maakt voorts duidelijk dat de gesprekken met Josh en Mayer daadwerkelijk over handelscontracten gingen en zeker niet over liquidatie-contracten zoals het hof was voorgehouden door politie en openbaar ministerie. Het hof is op dit punt een verkeerde voorstelling van zaken gegeven. Ook maakt Derksens analyse duidelijk dat de gesprekken met Ahmadi over auto's gingen en dat er, anders dan het hof valselijk was voorgespiegeld, geen huurmoordenaars hebben rondgelopen in Kentucky op zoek naar professor Mahboub, er liepen autohandelaars rond in de buurt van Londen.

DE GIJZELINGSZAAK MEHMET CELIK, feit 3/dossier 4

Ook in de zogenaamde Gijzelingszaak, oftewel de gijzeling van Mehmet Celik, baseert het hof zijn bewijs op telefoongesprekken en hun vertalingen.

"Gelet op de tijdstippen waarop die gesprekken worden gevoerd en de informatie die door de betrokken deelnemers over en weer werd uitgewisseld" neemt het hof aan dat: *"verdachte nauw bij de gijzeling van Mehmet Celik (alias Haci Hasan) betrokken was."*

Het hof leidt uit de gepresenteerde tapverbalen af dat ene Haci Hassan is vastgezet in een huis vanwege een niet terugbetaald geldbedrag. In die tapgesprekken wordt weliswaar gesproken over die Haci (Hassan), maar – zo geeft het hof aan – daarmee wordt *"Mehmet Celik bedoeld, [zoals] kan worden afgeleid uit tapgesprek A-4-34, waarin verdachte spreekt over Haci of dan wel Mehmet Celik"*. Het hof ziet een opvallende overeenkomst tussen het uit de tapverbalen afgeleide scenario en de gang van zaken zoals beschreven door het slachtoffer Mehmet Celik in zijn verklaring (dossierpagina 824). Zo wordt *"verdachte op de hoogte gehouden van het verloop van de gijzeling (tapgesprekken A-4-14 en A-4-23), ook als deze wordt beëindigd; zie tapgesprek A-4-25, waarin de tijdsaanduiding van het einde van de gijzeling "die morgen vroeg", overeenkomt met het tijdstip van de aanhouding van de bij de gijzeling betrokken personen, vermeld in het proces-verbaal (dossierpagina 805) en [zie ook] tapgesprek A-4-31, waarin Kenan Saritas aangeeft dat "die andere, niet die van ons, zich drie hoog uit het raam naar beneden heeft gegooid", hetgeen overeenkomt met de verklaring van het desbetreffende slachtoffer Ojahan (dossierpagina 819)."* [673]

De in 2011 ingebrachte nova en de nieuwe onderzoeksresultaten

In de herzieningsaanvraag van 2011 is reeds een aantal toen bekende nova besproken die dit feit raken. Eén novum betrof de verklaring van de Turkse politieman X1, die zelf heeft meegewerkt aan het Turkse opsporingsonderzoek tegen cliënt in dezelfde periode. Hij verklaarde dat deze gijzelingszaak door zijn bazen uit de duim was gezogen. Een tweede novum was de serieuze aanwijzing van manipulatie van tapgesprek A-3-34 waarop beide deskundigen in het technische TCEAS onderzoek waren gestuit.

Het recente technische onderzoek in herziening en het precies beluisteren van de nieuwe identieke kopieën van de in deze zaak ingebrachte tapgesprekken leveren een overdaad aan nieuwe aanwijzingen van manipulatie van het bewijsmateriaal in deze zaak op. Deze aanwijzingen betreffen zowel het knoeien met het onderliggende audiomateriaal als ook het knoeien met de vertaling, zoals het weglaten van belangrijk ontlastend materiaal.

Het vermeende slachtoffer van de gijzeling Mehmet Çelik bestaat niet

In de herzieningsaanvraag van 2011 werd al gewezen op de verklaring van de Turkse politiefunctionaris X1 over zijn werkzaamheden in Turkije in de zaak tegen verzoeker. X1 vertelt dat de zogenaamde gijzeling van Mehmet Çelik door zijn chefs Tankuş en Hüday Sayin van de narcotica-brigade in Istanbul in elkaar is gezet. Volgens hem bestaat deze Mehmet

[673] het arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.3

Çelik of Haci Hasan helemaal niet. Letterlijk tekende de advocaat Aytekin hierover op uit de mond van X1:
"Er was nog een zeer komisch voorval. Mehmet Çelık of Hacı Hasan of wat dan ook? Het is een zaak die door mijn hoofdcommissaris Ferruh Tankuş is verzonnen. In verband met deze zaak hebben Hüdai Sayın en de Nederlandse politiemensen dagenlang op onze afdeling gesproken. Wij hebben noch Mehmet Çelik, noch Hacı Hasan noch Hacı Hasan Mehmet Çelik gezien. Hüseyin Baybaşin zou zogenaamd iemand genaamd Hacı vanwege een vordering van vijftien miljoen dollar hebben laten ontvoeren. In die periode was een groep opgepakt die zich bezighield met zaken als cheques en schuldbekentenissen; maar dat had niets met Hüseyin Baybaşin te maken. Het had ook helemaal niets te maken met de narcoticadienst. Maar als Tankuş de hoofdcommissaris is en Hüdai de directe chef, is alles mogelijk." [674]

89. De verklaring van de Turkse X1 is op vele verschillende punten bevestigd en moet derhalve betrouwbaar worden geacht. Zijn uitspraken over de gijzelingszaak zijn daarmee ook geloofwaardig.

Op grond van de analyse van het bewijs in de Öge-zaak en de heroïne-zaak is al eerder geconcludeerd dat de nieuw opgekomen gegevens keer op keer de door deze Turkse politiefunctionaris X1 in 2007 afgelegde verklaring tot in detail bevestigen. Zo verklaarde hij over de samenwerking tussen zijn chefs Ferruh Tankuş en Hüdai Sayin van de narcotica-brigade te Istanbul en het Nederlandse KNON in verzoekers zaak vanaf 1995, hetgeen thans door de nieuw opgekomen gegevens uit de uitleveringszaak tot op het jaar precies wordt bevestigd. Verder verklaarde hij over de gezamenlijke computerlijn tussen beide politieteams waarmee allerlei gegevens over verzoeker aan Nederland werden verstrekt, inclusief oude archiefgesprekken. Ook wist hij te vertellen over de marteling van verdachten in Istanbul met als doel verzoeker belastende verklaringen te verkrijgen. De samenwerking waarover hij bericht, komt nu ook op verschillende manieren naar voren in het onderzoek in herziening. Sommige Turkse beltonen indiceren dat die gesprekken hoogstwaarschijnlijk van vóór 1994 stammen. De gesprekken bleken soms al in handen van het Turkse team voordat ze over de lijn van de Nederlandse tapkamer binnenkwamen. En het vertalingsbedrog door de taptolken in Nederland blijkt zo precies aan te sluiten op de in Istanbul onder marteling verkregen verklaringen, dat dit alleen maar vanuit een zeer nauwe samenwerking tussen de teams te verklaren is.
Deze heel specifieke bevestigingen maken de verklaring in herziening van X1 zeer betrouwbaar. De gegevens die hij verstrekt zijn zo gedetailleerd, dat zij afkomstig moeten zijn van iemand die in Istanbul dicht bij het vuur zat. X1 moet dus wel de persoon zijn die hij pretendeert te zijn, namelijk lid van het narcotica-team van Ferruh Tankuş, die het Turkse parallelle onderzoek tegen verzoeker leidde. Hij weet van de hoed en de rand. Zijn verklaring dat de zaak Mehmet Çelik een fake-zaak was, is alleen daarom al bij voorbaat uiterst serieus te nemen.

Verder bewijs dat de Çelik uit de gijzelingszaak een fictief persoon is

Het bestaan van de Çelik uit de gijzelingszaak wordt niet alleen ontkend door X1. De man bleek ook niet te vinden op het opgegeven adres. Verder onderzoek naar zijn verblijfplaats

[674] bijlage 10**:** brief Mehmet N Aytekin, d.d. 8 januari 2007

faalde.[675] De advocaat-generaal nam zich in zijn conclusie van 4 september 2012 voor omtrent het al of niet bestaan van deze Mehmet Çelik duidelijkheid te verschaffen. Hij schreef: *"Wat betreft de door X1 geuite ontkenning van het bestaan van Mehmet Çelik, het (betwiste) slachtoffer van feit 3, lijkt mij dat enig onderzoek hierover snel duidelijkheid moet kunnen verschaffen."*[676] Het is daar niet meer van gekomen, voor zover bekend aan verzoekers advocate. Daarmee blijft het bestaan van Mehmet Çelik puur speculatie.

Daarnaast wordt hetgeen X1 over het fictieve bestaan van Mehmet Çelik zegt, ondersteund door het opmerkelijke feit dat de verklaring van het beweerdelijke slachtoffer Mehmet Çelik nooit door hem is ondertekend.[677] Ook hier weer een indicatie van geen existentie.

Verzoeker is door dit alles nooit in staat geweest dit beweerdelijke slachtoffer zelf te (laten) ondervragen. Bedenk dat het hier gaat om een getuigenverklaring die door het hof wordt bestempeld als dragend voor het bewijs: *"de gang van zaken* [zoals deze uit de tapverbalen blijkt] *komt overeen met de verklaring van Mehmet Çelik (dossierpagina 824)."*[678]

Gezien het bovenstaande is er alle reden om X1 ook in dezen te geloven: Mehmet Çelik is een fictie.

Opmerkelijk genoeg spreken Baybasin en Saritas, de vermeende samenzweerders in de gijzeling, wel over ene Mehmet Çelik, maar die komt niet aanmerking als een iemand die door Baybasin en Saritas gegijzeld zou zijn.

90. Verzoeker en 'Saritas' spreken over Mehmet Çelik van Çifkurtlar

Het hof constateert dat de naam Mehmet Çelik in dit zaaksdossier voor het eerst in gesprek A-4-34 opduikt. Die naam komt daar zomaar uit de lucht vallen, want in de daarvoor gepresenteerde tapverbalen in deze zaak wordt slechts over ene Haci gesproken. Op basis van de nieuwe identieke kopieën is nu woordelijk te volgen wat er daadwerkelijk gezegd wordt. Uit de audio van dit materiaal blijkt nu dat tussen verzoeker en Kenan Saritas – als het Kenan Saritas is – , met wie deze zogenaamde gijzeling zou zijn opgezet, al eerder die maand, op 9 november 1999, (A-1-4) over een Mehmet Çelik werd gesproken. Je zou verwachten dat deze Mehmet Çelik de persoon is die later, op 1 december 1997, volgens het hof-scenario gegijzeld wordt. Maar dit is hoogst onwaarschijnlijk, zo blijkt uit het volgende.

In gesprek A-1-4 spreken verzoeker en Saritas over de in Istanbul bekende Mercedes franchise-dealer, Mehmet Çelik, eigenaar van het familiebedrijf Cifkurtlar.

K: Er is een Mehmet Celik de eigenaar van Cifkurtlar(?). Misschien heb je weleens over hem gehoord ?

[675] zittingsproces-verbaal 1e rechtbank voor de Staatsveiligheid te Istanbul, d.d. 10 december 1999 en proces-verbaal van bevindingen d.d. 14 december 1999, rechter-commissaris mr. Sterk en brief d.d. 25 mei 2000 van mr. Moszkowicz aan de rechter-commissaris mr. Pfeil
[676] conclusie mr. Aben, d.d. 4 september 2012, p. 45
[677] bijlage 61 bij herziening 2011: de pp. 824 en 825 uit het dossier, zoals opgenomen in het arrest, Aanvulling Bewijsmiddelen, rov 3.4, met daaraan gehecht het originele Turkse proces-verbaal van het slachtoffer zoals opgenomen in het dossier de pp. 826 en 827
[678] het arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.3

H: Ja natuurlijk de eigenaar van Cifkurtlar.

K: Deze Mehmet gedroeg zich als een flikker. Toen heb ik hem 2/3 auto's afhandig gemaakt, weet je wel broer. [679]

Als franchise eigenaar van Fiat kende verzoeker deze Mehmet Çelik al van vóór zijn vlucht uit Turkije. Hij had toen wekelijks contact met hem over de autohandel. Ook waren er toen mensen die zich tegenover verzoeker over hem beklaagden, omdat hij niet leverde wat was beloofd.[680] Het is hoogst onwaarschijnlijk dat het deze Mehmet Çelik is geweest die op 27 november 1997 drie dagen zou zijn gegijzeld door Kenan Saritas en verzoeker teneinde hem tot het betalen van een schuld te dwingen. Het zou op zich al te absurd voor woorden zijn geweest dat zo'n man zich ongemerkt en willoos zou laten ontvoeren, zelfs in een land als Turkije. Het zou zonder twijfel teevns tot een enorme ophef in de media hebben geleid. Daarvan is geen sprake geweest op 30 november 1997, zoveel is wel zeker.

De taptolken hebben er in hun vertaling voor gezorgd dat dit gesprek over deze Mehmet Çelik niet tot het hof zou doordringen. In de tapsamenvatting ervan, zoals deze aan het hof is gepresenteerd, is de naam Mehmet Çelik niet vertaald, maar aangeduid met *'die anderen'*. Er wordt vertaald: *"Kenan had auto's van die anderen afgepakt"*. [681] De naam is verdonkeremaand.

Wie is de Mehmet Çelik die gegijzeld zou zijn dan wel? Dat zou ene Haci Hassan zijn, die zich tot Turk had laten naturaliseren met de naam Mehmet Çelik. Deze Haci Hassan komt in het dossier vanaf 27 november 1997 voor. De gesprekken die volgens het dossier over hem zouden gaan, spreken tot 1 december 1997 over ene Haci, totdat hij plotsklaps door verzoeker in gesprek A-4-34 zou worden aangeduid met Mehmet Çelik. In de vertaling van het gesprek doen de taptolken het voorkomen als zou verzoeker zeggen: *"HACI of dan wel MEHMET ÇELIK"*.[682] Dat zegt hij echter niet. In wat hij zegt, komen deze twee namen niet gecombineerd voor. In de originele audio-tekst van A-4-34 wordt door verzoeker de naam Haci tegenover de advocaat Necmettin Yildiz slechts aan het begin van het gesprek eenmaal gebruikt (rond 2:07) en pas aan het eind van het gesprek, na meer dan tien minuten, rond 12.28, wordt één keer gesproken over een Mehmet Çelik die een politiebureau had kunnen verlaten omdat een advocaat zich voor hem garant had gesteld.

Het valt bovendien op dat juist rondom het noemen van deze namen technische artefacten opduiken in de audio van het gesprek. Bijvoorbeeld, het stuk over 'Mehmet Çelik' wordt voorafgegaan door een volgens beide TCEAS-deskundigen mogelijke

---

[679] bijlage 96: vertaling d.d. 25 juni 2015 van gesprek A-1-4 door mr. Tugba Çelik, p. 16

[680] **bijlage 112**: artikel d.d. 22 maart 2013 van de website www.aksam.com.tr en artikel d.d. 19 januari 2009 van de website www.gazetevatan.com
Officiële klachten over dit soort praktijken lopen in Turkije overigens altijd via de politie. Een dergelijk akkevietje van deze Çelik in 2013, werd breed uitgemeten in de pers, evenals een botsing met justitie in 2012 over de verkoop en invoer van luxe jeeps. Hij was een soort van societyfiguur. Zelfs toen hij in 2009 zijn vader onder voogdij plaatste, haalde dat de krant. Çelik was toen zelf 54 jaar oud. In 1997 moet hij 42 jaar oud zijn geweest

[681] zaaksdossier Öge-zaak, gesprek A-1-4, p. 264 bovenaan

[682] tapverslag gesprek A-4-34, p. 774 van het zaaksdossier

aanwijzing van een *'signal cut'*.[683] Ook de in het gesprek genoemde naam 'Haci' volgt op een duidelijk technisch artefact. Het stuk rond Mehmet Çelik is tevens doorspekt met schakelklikken en talloze gaten met alleen systeemruis, zo toont bestudering van de afgegeven identieke kopieën van het onderliggende audiomateriaal. Eerder is besproken dat dergelijke gaten en klikken directe aanwijzingen vormen van knip- en plakwerk.

Tapgesprek A-4-34 toont tevens aanwijzingen dat geknoeid is met het tijdstip waarop het is gevoerd en dat gepoogd is dit te verhullen met vertalingsgesjoemel. Daarover gaat het volgende novum.

> Voorlopig kunnen we concluderen dat na het herzieningsonderzoek het daadwerkelijk bestaan van de Pakistani of Iraniër Haci Hassan, genaturaliseerd tot de Turkse Mehmet Çelik, één groot vraagteken is. Volgens de direct bij het onderzoek tegen verzoeker in Turkije betrokken politieman X1 bestond deze man niet, maar was hij verzonnen door zijn bazen Ferruh Tankuş en Hüdai Sayin, heren die, zo bleek reeds, ook bereid waren om in de heroïne-zaak via marteling fake-verklaringen tegen verzoeker in elkaar te zetten. Ook bleek Mehmet Çelik niet te vinden op het volgens de stukken opgegeven adres en heeft hij daarom nooit vragen kunnen beantwoorden vanuit de verdediging. Het gaat bovendien om een beweerdelijk slachtoffer dat zijn eigen verklaring nooit heeft ondertekend. De originele gesprekken laten nu ook horen dat verzoeker eerder telefonisch met Saritas over een bestaande Mehmet Çelik sprak, maar dat dit onmogelijk de beweerdelijk ontvoerde Haci Hassan alias Mehmet Çelik kan zijn.

Tapgesprek A-4-34 kan niet uit 1997 stammen, zoals het dossier en het hof beweren: Baybasin was tijdens dit gesprek nog ondergedoken in Istanbul.

Voor het hof is gesprek A-4-34 cruciaal geweest voor het bewijs van verzoekers betrokkenheid bij de gijzelingszaak. Als er in de gesprekken over ene Haci (Hassan) wordt gesproken, wordt daarmee volgens het hof Mehmet Çelik bedoeld, want – zo is het argument van het hof – in tapgesprek A-4-34 wordt door verzoeker volgens de taptolkenvertaling gesproken *"over Haci of dan wel Mehmet Celik"*. We zagen al dat deze taptolkenvertaling, die voor het hof doorslaggevend is geweest, een onjuiste vertaling is van wat daadwerkelijk is gezegd. Maar dat is niet het enige. Er zijn aanwijzingen van knip- en plakwerk rondom de zinsneden over zowel Haci als Mehmet Çelik. Dat doet vermoeden dat het hier om ingevoegde stukken tekst gaat uit andere ooit door verzoeker gevoerde gesprekken. Hierop wordt hieronder nader ingegaan.

Ook zijn er sterke aanwijzingen dat gesprek A-4-34 vóór 1994 is gevoerd. Er is al op de relevante verklaring van X1 in dezen gewezen. Maar ook advocaat Necmettin Yildiz zelf plaatst het gesprek vóór 1993. Bovendien maakt de inhoud van het gesprek duidelijk dat Baybasin tijdens dit gesprek in Istanbul is ondergedoken. Dat geeft een tijdsaanduiding rond 1991.

De advocaat Necmettin Yildiz

[683] bijlage 37 bij herziening 2011: rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, pp. 13 en 16

Zoals in 2011 reeds als novum is aangevoerd, heeft X1 ook verklaard dat in de jarenlange samenwerking in verzoekers zaak bandopnamen en banden met telefoontaps aan Nederland zijn verstrekt en dat één daarvan "*een telefoongesprek tussen de advocaat mr. Necmettin Yildiz, (---) en Hüseyin Baybasin"* was. Het gesprek waarop X1 doelt, kan maar één gesprek betreffen en dat is tapgesprek A-4-34. In het gepresenteerde bewijs bevindt zich namelijk maar één afgeluisterd telefoongesprek tussen verzoeker en zijn voormalige Turkse advocaat Necmettin Yildiz en dat is het door het hof bedoelde tapgesprek A 4-34. Volgens het dossier is dit gesprek op 1 december 1997 te 20.45 uur in Nederland afgeluisterd, met Baybasin in Nederland en Yildiz in Turkije. Aan het hof is door verzoeker op basis van de cassettebanden al voorgehouden dat niet vertaalde delen van dit gesprek er op wezen dat beide gesprekspartners zich op het moment van het gesprek in Istanbul ofwel Turkije bevonden. Omdat verzoeker Turkije in 1992 was ontvlucht, impliceert dit dat dit gesprek vóór dat moment gevoerd moet zijn. Dit laatste werd bevestigd door de advocaat Necmettin Yildiz, nadat hij het gesprek beluisterd had. Yildiz liet weten zich niet meer de exacte datum te herinneren, maar hij is er zeker van dat dit gesprek plaatsvond vóór het vertrek van Baybasin uit Turkije in 1993. Dat moet zo zijn, omdat hij sinds het vertrek van Baybasin uit Turkije het contact met hem daadwerkelijk had verbroken. Hij volgde Baybasin sindsdien slechts via berichten in de pers. Yildiz legde ook uit waarom hij – in het telefoongesprek – bang was om Baybasin te ontmoeten. *"Baybasin praktiseerde het Koerd-zijn bewust. Dit heette toen de dood in Turkije"*, aldus Yildiz. Dit was waarom Yildiz zijn contact met verzoeker indertijd trachtte te bekoelen en waarom hij bang werd hem te ontmoeten. In het gesprek herkende hij de uitspraak over het opraken van de batterijen. Hij vertelde dat hij in de periode dat verzoeker voor zijn vertrek uit Turkije was ondergedoken, vaker van dit soort verzoeken tot een geheime afspraak van hem had gekregen.[684]

Nieuw in herziening is dat de in de zaak werkzame Turkse politiefunctionaris X1 heeft laten weten dat indertijd een bandopname van een oud afgeluisterd telefoongesprek tussen Baybasin en Necmettin Yildiz in het kader van de samenwerking aan de Nederlandse autoriteiten is verstrekt. Het moet hier gaan om het tapgesprek A-4-34, waarin de TCEAS-deskundigen aanwijzingen van manipulatie constateren, waaronder een niet bestaande beltoon.

Vertalingsgeknoei in gesprek A-4-34

Indertijd is het hof reeds gewezen op dit tapgesprek als lichtend voorbeeld van vertalingsgesjoemel door de toen nog voor de rechter en de verdediging anonieme taptolken. De in het dossier gepresenteerde Nederlandse samenvatting van dit gesprek bleek namelijk juist die zinsneden te hebben weggelaten die aantoonden wat advocaat Yildiz verklaart, namelijk dat beide gesprekspartners zich op het moment van het gesprek in Istanbul bevonden. De oorspronkelijke tekst van het gesprek laat horen dat dit gesprek niet in december 1997 in Nederland is afgeluisterd, maar jaren daarvoor, in de tijd dat verzoeker ondergedoken in Istanbul leefde vanwege zijn plaatsing op de dodenlijst van het toenmalige regime. Dit was vóór zijn vlucht uit Turkije in 1992.

Dit verweer is indertijd door het hof gepasseerd. Het hof had toen echter nog geen kennis van de nu gebleken dubieuze reputatie van de vertalers en het alom gepleegde vertalingsbedrog. Evenmin had het hof kennis van de na het arrest opgekomen technische aanwijzingen van manipulatie van het audiomateriaal van het gesprek. Noch was het hof in het bezit van de

[684] bijlage 62 bij herziening 2011: brief Necmettin Yildiz, d.d. 15 april 2002

originele audio van het gesprek. Aan het hof is indertijd wel een gedeeltelijke vertaling van het gesprek vanaf de cassetteband gepresenteerd door de beëdigd vertaalster mevrouw Bosscha Erdbrink[685]. Op verzoek van de advocaat-generaal bij het hof heeft tolk nummer drie daarop een nieuwe volledige vertaling van het gesprek geproduceerd.[686] Uit beide vertalingen bleek dat in de in het dossier opgenomen taptolkenvertalingen cruciale gedeelten uit het gesprek waren weggelaten. Thans heeft de afgifte van de originele kopieën verzoeker de mogelijkheid geboden het gesprokene precies te beluisteren. Ook heeft Ton Derksen het gesprek inhoudelijk kunnen analyseren. Uit deze nieuwe feiten in combinatie met de reeds aan het hof gepresenteerde verweren blijkt het volgende.

91. Gesprekspartners A-4-34 onmiskenbaar beiden in Istanbul

Tapgesprek A-4-34 zoals indertijd vertaald door mevrouw Bosscha Erdbrink en tolk 3 en zoals nu hoorbaar vanaf het originele materiaal, laat de volgende belangrijke zinsneden zien die uit de samenvatting in het zaaksdossier door de taptolken waren weggelaten:

- Baybasin: Waar ben je?
- Yildiz: ik ben in Istanbul (---) bij mijn neef (---) in Kartal
- Baybasin: Hoe kan ik je vannacht zien? *[AvdP: gesprek A-4-34 vindt plaats om 20.45 uur. Vanuit Nederland kan Baybasin deze afspraak qua tijd niet maken]*
- Yildiz: Laten we elkaar morgen ontmoeten
- Baybasin: Kan het vannacht niet
- Baybasin: Man ik kan overdag, als het licht is, niet wandelen; ik wandel in het donker. *[AvdP: Dit verwijst naar de ondergedoken staat van Baybasin en de consequentie die dit voor hem heeft. Hij was vóór zijn vertrek uit Turkije ondergedoken in Istanbul, rond 1991]*
- Baybasin: Man ik wil je vannacht ontmoeten; ik heb jou nodig.
- Yildiz: Ik durf jou niet in Turkije te ontmoeten. *[AvdP: De afspraak zou kennelijk die nacht nog kunnen plaats vinden, de angst van de Yildiz is om een afspraak in Turkije te maken. Yildiz gaat er dus ook van uit dat Baybasin in Turkije is]*
- Baybasin: Waarom dat? (---) Ik wil ook komen, ik haal je bij de deur op. *[AvdP: Baybasin biedt aan een auto te sturen, voor een afspraak en wel een afspraak in Istanbul]*
- Yildiz: Wat doet Apo? *[AvdP: dit is Baybasins broer]*
- Baybasin: Hoe weet ik wat Apo doet (---) Ik ben in Istanbul. Apo is in Londen. *[AvdP: Hier zegt Baybasin het zelf dat hij, in tegenstelling tot zijn broer Apo, in Istanbul is]*
- Baybasin: OK, hoe komen we nu bij elkaar?
- Yildiz: Ik ga naar Ankara (---) Er is morgen een zitting.

[685] brief d.d. 8 april 2002 van mr. Van der Plas aan de voorzitter van het hof, prod. III-5 bij pleitnotities voor dupliek. En **bijlage 113**: gehele vertaling van gesprek A-4-34 door mevrouw Boscha Erdbrink-Kuipers, d.d. 4 april 2002 met vanaf originele kopie vertaling van enkele relevante gedeelten rondom technische artefacten door mr. Tugba Çelik

[686] gevoegd bij bijlage 12 bij Repliek d.d. 11 april 2002: proces-verbaal d.d. 8 april 2002 van rechercheur Huuskes

- Baybasin: Of dat we elkaar op het vliegveld treffen als je met het vliegtuig gaat (--) *[AvdP: De afspraak is dus op het vliegveld]*
- Baybasin: Ik draag een Turks diplomatiek paspoort, weet je.[687] *[AvdP: Baybasin geeft aan een Turks diplomatiek paspoort bij zich te dragen, terwijl we weten dat verzoeker bij aankomst in Nederland zijn enige identiteitsbewijs, een Brits reisdocument van 11 december 1995, was afgenomen.*

Het is onmiskenbaar dat Baybasin hier spreekt vanuit een locatie in Istanbul of vlakbij Istanbul. Deze veelheid aan aanwijzingen laat moeilijk een andere conclusie toe. Dit is ook de uitkomst van de nieuwe inhoudelijke analyse van het gesprek door Derksen.[688]

We horen voorafgaand aan het gesprek: *Beslist Kadiköy*

Er is nu ook een nieuw inzicht betreffende de opmerkelijke Turkse woorden na de beltoon, maar voordat het gesprek werd opgenomen. Vertaalster Bosscha merkte in 2002 al op, dat voorafgaand aan het gesprek een stem op de achtergrond zegt: *"Beslist Kadiköy."*
Tevoren had ook de TCEAS-deskundige Peller deze aan het eigenlijke gesprek voorafgaande stem opgemerkt. Hij kon de woorden voorafgaand aan het gesprek en niet afkomstig van Baybasin niet rijmen met een authentiek telefoongesprek zoals aan hem gepresenteerd en zei daarover: *"There is some low level speech present after the first ring, mixed with various 'click' noises. (---) the call was not yet answered at the time (---) B.* [Baybasin] *was calling another party, and in such a case it would be impossible to hear the other party's speech before the call was established. On the other hand, the low level speech prior to the beginning of the call does not sound like 'B.'s voice. (---)* ***In view of that, the low level speech remains unexplained****."*

Deze woorden zijn thans ook goed te horen op de identieke kopie van het originele gesprek. De relevantie van die woorden is inmiddels ook duidelijk geworden. Deze relevantie is tweeledig. Kadiköy is een wijk in het Aziatische deel van Istanbul. Verzoeker werd vóór zijn vlucht uit Turkije actief gezocht door het regime Çiller. Het is in die tijd voorgekomen dat de Turkse politie in volle wapenuitrusting binnenviel in panden waar men dacht verzoeker te hebben gelokaliseerd via het peilen van zijn mobiele telefoon. Het is dus niet uitgesloten dat deze achtergrondopmerking voorafgaand aan het eigenlijke gesprek, afkomstig is van een ijverige Turkse politiebeambte, die in 1991 of 1992 bezig was met het lokaliseren van verzoekers verblijfplaats.

Maar relevanter dan de locatie en de mogelijke aanwijzing voor een peiling van de locatie op basis van basisstations – en zonder speculatie – is de constatering dat het hier om een Turkse opmerking gaat, voorafgaand aan het eigenlijke gesprek maar niet afkomstig van Baybasin en gericht aan een andere Turks- sprekende. Deze woorden zijn veel waarschijnlijker vanuit het scenario dat dit een gesprek is dat in Turkije is opgenomen, dan vanuit het door het hof voorgespiegelde scenario dat het hier om een

[687] Deze opsomming baseert zich op de vertaling door tolk 3, zoals gevoegd bij proces-verbaal d.d. 8 april 2002 van rechercheur Huuskes en gecontroleerd door mr. Tugba Çelik, werkzaam bij Bakker Schut & van der Plas advocaten.
[688] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 111-121

in Nederland opgenomen gesprek gaat. Het is een extra nieuwe aanwijzing dat dit gesprek in Turkije is opgenomen, en aldaar – zoals X1 en X2 aangaven – is bewerkt voordat het naar de Nederlandse tapkamer is verstuurd.

We zien een veelvoud aan inhoudelijke als ook technische aanwijzingen dat gesprek A-4-34 niet op 1 december 1997 door verzoeker vanuit Nederland is gevoerd. De juistheid van de vertalingen uit 2002 die hierop reeds wezen, kon thans na afgifte van de identieke kopieën van het gesprek door verzoeker worden geverifieerd. Ook Derksens nieuwe analyse laat ondubbelzinnig zien dat Baybasin zijn gesprekspartner Yildiz nog de nacht van het gesprek uiterlijk de volgende morgen wilde ontmoeten en dat dit onmogelijk moet worden geacht op 1 december 1997. De Turkse politiefunctionaris X1 heeft daarnaast in herziening bevestigd dat: *"de bandopnamen en de banden van telefoontaps van de jaren voordat Hüseyin Baybaşin Turkije heeft verlaten, aan de Nederlandse autoriteiten zijn verstrekt."* En, zo heeft hij daaraan toegevoegd: *"Een van die verstrekte bandopnamen betrof een telefoongesprek tussen de advocaat mr. Necmettin Yıldız, die ik beroepsmatig goed ken, en Hüseyin Baybaşin."*[689] De juistheid van de andere uitspraken van X1 is op belangrijke punten door de overige nieuw opgekomen nova bevestigd. Dat maakt zijn uitspraken ook op dit punt betrouwbaar. Daarnaast duidt ook de technisch onverklaarbare opmerking *'Beslist Kakörkoy'* voorafgaand aan het eigenlijke gesprek op een in Turkije door Turkse beambten opgenomen gesprek.

Met de kennis van deze nieuw opgekomen feiten, zo is het gerechtvaardigde ernstige vermoeden, zou het hof niet voorbij zijn gegaan aan het op dit punt indertijd gevoerde verweer, inhoudende: dit gesprek kan niet op 1 december 1997 zijn gevoerd; het stamt uit 1992 of van daarvoor.

Meer technische aanwijzingen dat tapgesprek A-4-34 van vóór 1994 dateert.

Er zijn nog andere, nieuwe uitkomsten van technisch onderzoek die wijzen op een ander tijdstip van afluisteren dan gepresenteerd in het dossier: 1 december 1997.

De verkeerde beltoon

Bij de bespreking van novum 48 in hoofdstuk III, Tweede Aanvulling in herziening, is uitgebreid stilgestaan bij de afwijkende beltoon die door alle deskundigen is gemeten voor dit gesprek A-4-34.[690] Van de in herziening voor onderzoek afgegeven gesprekken bleken negen een volgens de ITU-standaarden voor Turkije afwijkende beltoon te vertonen. Zeven van deze gesprekken met een afwijkende Turkse beltoon zijn als bewijs gepresenteerd in de onderhavige gijzelingszaak. De meest prominente daarvan is gesprek A-4-34. In plaats van de volgens de ITU-standaarden van april 1998 voor Turkije geregistreerde beltoon van 450 Hz met een cadans van 2 sec on en 4 sec off, liet gesprek A-4-34, waarin Baybasin vanuit Nederland naar Istanbul zou hebben gebeld, een beltoon zien van 400 Hz met een cadans van rondom de 1,687 sec on en 2,283 sec off tot aanvang gesprek. Deze afwijking in de beltoon was reeds geconstateerd door de TCEAS-deskundigen. Professor Jacobs, voorzitter van de

[689] bijlage 10**:** brief Mehmet N Aytekin, d.d. 8 januari 2007
[690] Tweede Aanvulling in herziening, hoofdstuk III, p. 108 e.v.

technische commissie van de TCEAS, sprak van een kwestie met *'veel gewicht'*. Geen van de door hem ingeschakelde deskundigen kon deze afwijkende beltoon verklaren. Het Amerikaanse onderzoeksbureau BEK TEK LLC sprak van een *'compelling argument'*. Fransen (TNO/ICT) en Rijnders (KPN, Security) gaven aan: *"The outgoing call numbered a4-34 has an unknown ringing tone: 403 Hz (-400 Hz), 1.7 on and 2 s off"* Fransen en Rijnders constateerden dat deze beltoon niet voorkwam in de ITU-standaarden van 1998 en 2003, voor geen enkel land zelfs.[691] Peller concludeerde dat dit geen gesprek naar Turkije kan zijn geweest, althans niet in de gepretendeerde periode van december 1997. Hij sluit niet uit dat het om een gesprek gaat uit een periode voordat Turkije zijn officiële *'ringing standard'* had aangenomen.[692] Recentelijk is in ander verband vastgesteld dat ook andere Turkse gesprekken met deze 'verkeerde' beltoon van vóór 1994 stammen.[693]

De eensluidende onderzoeksuitkomsten van de deskundigen van de TCEAS en de deskundigen in het herzieningsonderzoek voor de afwijkende beltoon van gesprek A-4-34 vormen een bevestiging van de inhoudelijke analyse van het gesprek: dit gesprek stamt uit een periode van vóór 1994.

Technische aanwijzingen van knippen en plakken in gesprek A-4-34

De TCEAS-deskundigen vonden in gesprek A-4-34 niet alleen een afwijkende beltoon, maar ook aanwijzingen van knippen en plakken.

92. Een *signal cut* op 9:17.08 minuut

In de herzieningsaanvraag van 2011 is al stilgestaan bij de uitkomsten van het TCEAS onderzoek waarin door beide deskundigen, zowel Shlomo Peller als BEK TEK LLC, op een opvallend technisch artefact werd gewezen in gesprek A-4-34. Ze vonden beiden op de hen ter beschikking gestelde kopie van dit gesprek op 9:17.08 - 9:17.381 minuut een onregelmatigheid die in de woorden van BEK TEK LLC wijst op een *"possible record stop"* en in de woorden van Peller op een *"signal cut"*. Omdat beide TCEAS-deskundigen hier dezelfde uitkomst melden, sprak Jacobs van een aanwijzing *'with some likelihood'* dat *'splicing took place here'*. [694]

De methode Jacobs en consilience of inductions

In 2011 is de *overvoorzichtige* wijze waarop Jacobs de onderzoeksresultaten van zijn eigen TCEAS-deskundigen evalueerde al methodologisch bekritiseerd.[695] Zijn

[691] bijlage 41 bij herziening 2011**:** F. Fransen en J.D. Rijnders, Assessment of telephone tones on audio files of intercepted communication in the report of Peller, 26 May 2010, pp. 2 en 3
[692] bijlage 40 bij herzieningsverzoek 2011: Recordings Examination Report van Shlomo Peller, MSc., September-October 2009: p. 9 sub 2
[693] Tweede Aanvulling in herziening, hoofdstuk III, novum 48
[694] bijlage 37 bij herziening 2011: rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, pp. 13 en 16
[695] herzieningsverzoek 2011, sub 42, p. 35

redenering dat alleen als de twee experts hetzelfde vonden, er mogelijkerwijs wat mis kon zijn, is een logisch onhoudbare redenering. Derksen wijst op het feit dat Peller veel uitgebreider onderzoek had verricht dan BEK TEK LLC op betere kopieën van het audiomateriaal. BEK TEK LLC had zich voornamelijk tot auditief onderzoek beperkt. Het gaat dan niet aan om de verdergaande onderzoeksresultaten van Peller weg te strepen tegen die van BEK TEK LLC, aldus Derksen. Dan bega je een elementaire methodologische fout. Een onderzoek met een microscoop wordt niet onbetrouwbaar omdat we met het blote oog een ander resultaat krijgen. Dat zou alleen maar zo zijn indien de resultaten elkaar daadwerkelijk zouden tegenspreken of neutraliseren. Anderzijds, en ook niet voldoende serieus genomen door Jacobs, wanneer twee *verschillende* methoden een gelijke uitkomst krijgen, is dat extra steun voor de betrouwbaarheid van dat gemeenschappelijke resultaat. Dit noemt Derksen in navolging van Whewell *'consilience of inductions'*. Overeenstemmende uitkomsten van verschillende methoden vergroten de betrouwbaarheid van die uitkomsten.[696] Met dit in het achterhoofd zouden we de waarneming op 9:17.08 minuut van het gesprek dus juist als een bijzonder ernstige aanwijzing van plaatsgevonden knippen en plakken moeten aanmerken in plaats van als een aanwijzing *'with some likelihood'* dat *'splicing took place'*.

De artefact en de woordflarden en inconsistenties in het gesprek

Peller noteerde in zijn rapport van 2009 over het gevonden artefact: *"At 9:17.081s-9:17.381s the signal is cut. The two parts before and after the signal cut do not seem to be continuous as before, and the pitch before and after the cut are different--."*[697] Deze breuk in het signaal, die ook door BEK TEK is waargenomen en vermeld, bevindt zich in de kopie zoals deze in herziening aan de deskundigen en verzoekers advocate is afgegeven tussen 9:12.151-9:12.172 minuten. Het beluisteren van de afgegeven identieke kopieën laat zien dat op deze plaats ook woordflarden en inconsistenties in de tekst voorkomen; verdere aanwijzingen van manipulatie op dit punt.

Na Baybasins voorstel om Yildiz op te halen (gelach van Yildiz), zegt Baybasin nog: *'Laten we gewoon als vrienden afspreken*." (Meer gelach van Yildiz). Vóór de *'signal cut'* van Peller die dan volgt, is nog een woordflard te horen dat fonetisch klinkt als *'hèb'*. Na deze breuk volgt een *halve* Turkse zin, die in het Nederlands omgezet luidt: *"krijg ik mijn deel niet."* Het lijkt hier om een schoolvoorbeeld van knippen en plakken te gaan.

Peller meet nog een opvallend klikgeluid op 9:33.88 minuut

In zijn rapportage maakt Peller melding van nog andere door hem gedetecteerde artefacten. Hij schrijft ook: *"There are 'click' noises spread along the call (---). There is a (---) click at 9:33.88s and the signal fades around it, indicating this is <u>not</u> an acoustical noise."*[698] Deze door Peller beschreven klik bevindt zich in de audiokopie van het gesprek die in het herzieningsonderzoek is afgegeven tussen 9:29.13-9:29.745

[696] bijlage 73 bij Eerste Aanvulling herziening: *Verknipt Bewijs*, pp. 68-70
[697] bijlage 40 bij herziening 2011: Recordings Examination Report van Shlomo Peller, MSc., September-October 2009, p. 10 sub 6
[698] bijlage 40 bij herziening 2011: Shlomo Peller, MSc., September-October 2009, p. 10 sub 4

minuten. Ook rond deze klik zitten betekenisloze woordflarden. Na gaten met een terugval tot systeemruis, volgt een betekenisloze woordflard '*Sebo'* van Baybasin, waarna Yildiz zegt: "*beveel mij oom, beveel mij''*, waarna een plotsklaps veel jongere versie van Yildiz' stem weer drie woordflarden laat horen die klinken als: *'senee'* en *'hebbi sele''*.

Onverklaarbare tikken, voorafgegaan door signaalarme perioden en gevolgd door betekenisloze woordflarden, vormen een serieuze aanwijzing voor knippen en plakken.

Signaalarme gaten rondom de passage over Mehmet Çelic

De drie zinnen over Mehmet Çelik zitten geklemd tussen signaalarme gaten. Voorafgaand aan de eerste vermelding zitten drie signaalarme gaten tussen 12:25.645-12.28.687 minuten. Aan de tweede en derde vermelding van de naam gaat een signaalarm gat vooraf bij 12:39.5-12:40.4 minuten. Na deze twee laatste vermeldingen zit dan weer een gat op 12:44.865-12:45.113 minuten met een signaal-terugval tot ≤ -30dB.

Naar de door de TCEAS-deskundigen waargenomen mogelijke *'signal cut'* en onverklaarbare *'click noises'* is door de deskundigen in herziening geen aanvullend onderzoek meer gedaan vanwege de late afgifte van de kopieën van de digitaal opgenomen gesprekken en doordat de discussie werd gedomineerd door de later onjuist gebleken stelling van de deskundige Van den Heuvel dat de Kislev 2 tapkamer volstrekt manipulatie-proof was. Toch blijken deze door de TCEAS-deskundigen gevonden technische artefacten precies daar voor te komen waar een stuk audio aanvangt dat doorspekt blijkt met klikken en gaten systeemruis en waarin uiteindelijk de door het hof zo belangrijk geachte zinnen over Mehmet Çelik worden uitgewisseld. Op grond van de geconstateerde technische artefacten is het vermoeden gerechtvaardigd dat vanaf de door de TCEAS-deskundigen gesignaleerde *'signal cut'* een gefabriceerd stuk tekst over ene *Mehmet Çelik* is toegevoegd aan een oud uit het archief opgediept gesprek tussen verzoeker en zijn voormalig advocaat Necmettin Yildiz.

93. Nog een klik en *'signal cut'* vlak voordat de naam 'Haci' wordt genoemd

Pellers rapport noemt nog een voorbeeld van een hem opgevallen, onverklaarbare klik op *"2: 04.854s"*.[699] En op de in herziening afgestane identieke kopie van het tapgesprek is inderdaad tussen 2:00.080-2:00149 een heldere en harde klik te horen. Vervolgens refereert Peller aan nog een mogelijk knip- en plakmoment. Hij schrijft: *"At 2:10.814s-2:10.937s the signal is cut, but it does not seem that any part of the signal is missing (!). In addition, the other party's pitch changes sharply from 130Hz to 103Hz, which is quite irregular. This could potentially be a trace of splicing."*[700] Op de in herziening onderzochte kopie zou dat gaan om het stuk audio tussen 2:06.928 en 2:07.041 minuut. Necmettin Yildiz lijkt daar twee maal een zinnetje te zingen onmiddellijk **waarna Baybasin voor het eerst en het laatst in dit gesprek over ene Haci spreekt**. Volgens de vertaling zegt hij: *"Er is ene Haci, een Pakistani of Iraniër.*

[699] bijlage 40 bij herziening 2011: Shlomo Peller, MSc., September-October 2009, p. 10 sub 4
[700] bijlage 40 bij herziening 2011: Shlomo Peller, MSc., September-October 2009, p. 10 sub 5

Jij schijnt hem van het bureau te hebben opgehaald." Onderstaande vertaling vanaf de originele kopie laat zien dat het door Peller beschreven artefact vlak voor het eenmalig noemen van de naam 'Haci' in het gesprek ligt.

A4-34	**Vertaling van relevante deel door mr. Çelik 1 maart 2016**	**Opmerkingen vertaalster**
2:07.023 – 2:12.468	**Peller : At 2:10.814 – 2:10.937 the signal is cut. p. 9 rapport 2009** (2:06.928 en 2:07.0410 minuut op kopie welke in herziening is afgegeven) **waarna:** Y: Alsjeblieft zeg. (zingend) B: Ik zeg ook alsjeblieft Y: Dat kan toch niet	Wat Peller waarneemt is vlak voordat het gesprek over Haci begint.
2:13.632 – 2:17.728	**Haci** **Er is ene Haci, een Pakistani of Iraniër. Jij schijnt hem van het bureau te hebben opgehaald. Wie heeft jou gevraagd hem op te halen ?**	

Conclusie voor tapgesprek A-4-34

De nieuw opgekomen nova laten zien dat in tapgesprek A-4-34 eenmaal aan het begin van het gesprek over 'Haci' wordt gesproken en eenmaal, na ruim tien minuten, helemaal aan het eind van het gesprek over 'Mehmet Çelik'. Het is dus zeker niet zo, zoals het hof door een foutieve samenvatting van het besprokene is voorgespiegeld, dat in de tapgesprekken door verzoeker werd gesproken over *"Haci of dan wel Mehmet Celik". Dat hebben de taptolken ervan gemaakt* en dat is woordelijk zo overgenomen in het arrest.[701] In werkelijkheid worden de namen geheel van elkaar gescheiden gebruikt in het gesprek en worden deze namen bovendien beide keren voorafgegaan door technische artefacten, die in 2009 door de TCEAS-deskundigen werden gedetecteerd. Precies voordat verzoeker aan het begin van het gesprek de naam Haci uitspreekt, vond Peller twee technische onregelmatigheden, een onverklaarbare klik, gevolgd door een signaalbreuk met een abnormaal scherpe terugval in toonhoogte. Voordat aan het eind van het gesprek het onderwerp op Mehmet Çelik komt, zien we een nieuwe aaneenrijging van technische artefacten. Beide deskundigen vinden een *'signal cut'* op 9:17.08-9:17.38 minuut. Dat is op 9:12.196-9:12.251 minuut op de audio-opname die in herziening is afgegeven. Deze signaalbreuk gaat gepaard met betekenisloze woordflarden, die, zo zagen we eerder, een aanwijzing van knip- en plakwerk zijn. Even na deze signaalbreuk vindt Peller in het gesprek nog een opvallende klik waar omheen het signaal vervaagt, wederom vergezeld van brokken woordflarden. Vervolgens volgt een stuk audio dat doorspekt is met klikken en gaten met een terugval van het signaal tot systeemruis. Pas daarna, aan het eind van dit stuk, duikt voor het eerst de naam Mehmet Çelik op.

[701] het arrest, p. 30, sub rov 10.6.3

Op grond van deze opvallende technische artefacten is het hoogstwaarschijnlijk dat we met gemanipuleerd audiomateriaal van doen hebben, waarbij vanaf de door beide TCEAS-deskundigen gesignaleerde *'signal cut'* een gefabriceerd stuk tekst is toegevoegd aan een oud uit het archief opgediept telefoongesprek tussen verzoeker en zijn voormalige advocaat Necmettin Yildiz. In het toegevoegde stuk audio lijkt gezien de grote hoeveelheid artefacten de passage *'Mehmet Çelik'* ertussen geplakt. Deze conclusie vindt bevestiging in de in herziening opgekomen verklaring van de betrouwbaar gebleken Turkse politieman X1 dat voor de Nederlandse strafzaak een oud telefoongesprek tussen verzoeker en advocaat Necmettin Yildiz is ingebracht. Hetzelfde geldt voor de verklaring van advocaat Necmettin Yildiz zelf, die zegt het gesprek te herkennen als ooit gevoerd begin jaren '90. De afwijkende Turkse beltoon die van vóór 1994 moet stammen, past daarbij evenals de vele verwijzingen in het gesprek dat Baybasin zich ten tijde van het voeren ervan in Istanbul bevond.

Het ernstige vermoeden is gerechtvaardigd dat het hof het openbaar ministerie niet-ontvankelijk had verklaard in zijn vervolging van verzoeker en minst genomen tapgesprek A-4-34 van het bewijs had uitgesloten, indien het kennis had gehad van de wijze waarop het in dezen is misleid.

Technische aanwijzingen van manipulatie van nog andere A-4 gesprekken

Het arrest noemt nog vier andere gesprekken waarop het zich baseert in de bewijsconstructie van de Gijzelingszaak. Uit de tapgesprekken A-4-14, A-4-23, A-4-25 en A-4-31 leidt het hof af dat verzoeker op de hoogte werd gehouden van de details en de afloop van de gijzeling. Deze zouden overeenkomen met de verklaringen van de slachtoffers.[702] Ook deze overeenkomsten in details, genoemd in de tapgesprekken en de afgelegde verklaringen van de beweerdelijke slachtoffers, blijken achteraf schijn, en wel een opzettelijk geconstrueerde schijn, waarmee het hof is misleid. Zoals X1 uitlegt, was onder het bewind van Ferruh Tankuş alles mogelijk.

Niet alleen het hiervoor besproken tapgesprek A-4-34, waarop de bewijsconstructie zwaar leunt, maar ook de andere gesprekken die het arrest dragend voor het bewijs noemt, blijken doordesemd met serieuze en alarmerende aanwijzingen van manipulatie. Van de afgegeven gesprekken bleken de beltonen van de gesprekken naar Turkije af te wijken van de voor Turkije in de ITU-standaarden geregistreerde beltonen. Dit geldt o.a. voor gesprek A-4-14, ook een gesprek dat door het hof expliciet als bouwsteen voor het bewijs is genoemd.[703] De deskundigen in herziening zijn niet verder gekomen dan het controleren van de beltonen van de A-4 tapgesprekken, om redenen zoals hiervoor vermeld. Dat is jammer, want bij verder onderzoek van bijvoorbeeld de tapgesprekken A-4-25 en A-4-31, die wel de juiste beltoon vertoonden, hadden zij andere opvallende technische artefacten kunnen vinden in de onderliggende audio. Het zijn onregelmatigheden die wijzen op geknoei met ook deze gesprekken.

Van het expliciet in de bewijsoverweging vermelde tapgesprek A-4-23 kunnen we dit alles niet vaststellen, omdat het ondanks diverse toezeggingen *niet is afgegeven* voor nader onderzoek.

---

[702] het arrest, p. 30, sub rov 10.6.3

[703] De tapgesprekken A-4-25 en A-4-31 vanuit Turkije naar Nederland hebben wel een beltoon compatibel met de voor Nederland geregistreerde beltoon.

94. Tapgesprek A-4-31: onmogelijk een authentieke tapopname

Bij het beluisteren van de originele kopie van gesprek A-4-31 valt direct een doorlopende dubbel-tik op die daar niet thuishoort. Het klinkt in eerste instantie als een terugkomend dof tikgeluid, typerend voor een oude bekraste grammofoonplaat. De aanloop naar het eigenlijke gesprek met beltoon blijkt 7 seconden lang vrij van deze beschadiging. Eerst op 7.05 seconden vangt de dubbel-tik aan zich met een regelmaat van 3,595 seconden te herhalen tot aan het einde van het gesprek. De interne tussenruimte van de dubbel-tik is 0,159 sec.

Het tapgesprek is van 1 december 1997 en volgens het dossier in Nederland afgeluisterd met de Kislev 2 digitale tapkamer van Comverse. Het is daar op een harde schijf geregistreerd als authentiek in Nederland afgeluisterd gesprek en integraal overgezet op optical disk 220, een zogenaamde M.O.-schijf.[704] Uit deze wijze van opnemen is de waargenomen dubbel-tik niet te verklaren. Een digitale opname sec kan een dergelijk artefact niet veroorzaken. Het gebruik van de telefoon vormt evenmin een plausibele verklaring voor artefact. De tik moet derhalve afkomstig zijn van een oorspronkelijke analoge gegevensdrager van het gesprek, welke dat ook geweest moge zijn. Opvallend is in ieder geval dat noch de aanloop naar het gesprek waarin de Nederlandse beltoon is verwerkt, noch de omringende gesprekken op optical disk 220 een vergelijkbare doorlopende dubbel-tik laten horen. Het moet hier om een tussengevoegd gesprek van onbekende oorsprong gaan. Opvallend is ook dat het opnemen door de gebelde in het gesprek gevolgd wordt door enkele extra, niet verwachte aanvangstikken. Ook heeft het gesprek een abrupt einde – het wordt middenin een zin afgebroken –, zoals veel andere, eerder besproken verdachte gesprekken.

De onverklaarbare herhaalde dubbel-tik maakt tapgesprek A-4-31 extreem verdacht. De tikken zijn eerst waarneembaar geworden na afgifte van de originele audio van het gesprek aan de deskundigen en de advocate van verzoeker. Het hof was indertijd niet bekend met dit opvallende artefact.

95. Tapgesprek A-4-25

Ook tapgesprek A-4-25 van 30 november 1997 te 18.12 uur vertoont bij nadere bestudering van de onderliggende audio opvallende technische onregelmatigheden.

- Zoals veel andere verdachte gesprekken eindigt ook dit gesprek abrupt midden in een zin van verzoekers gesprekspartner Saritas: *"Ik zal hem---."*
- Tussen 4:39.903-4:40.198 minuten klinkt een hard ijzeren schraapgeluid. Dit geluid bevindt zich midden in de zin van de gesprekspartner: *"Dat huis* [hard schraapgeluid op 4:39.903- 4:40.198 minuten] *is 1 dag voordat de gast kwam gekocht. Het is dus onmogelijk dat ze eerder van dat huis afwisten of een achtervolging hebben ingezet."*

[704] zie dossier X3 met tapverbalen, proces-verbaal onderzoeksleider IJzerman, d.d. 2 december 1997

- Tussen 6:41.702-6:45.216 minuten klinkt een mechanisch bromgeluid midden in een zin van Kenan Saritas: *"De tweede dag zal ik hem* [kennelijk de nog vrij te laten persoon] *weer meenemen* [bromgeluid] *(onv.)---weet je wel."*
- En tussen 8:38.112-8:58.592 minuten is sprake van een periode met verspringende stemmen, voorafgegaan door een harde klik op 8:38.099 minuten (2294-2308Hz) en afgesloten door een klik op 8:57.717 minuten (2935-2968Hz). Beide kliks zijn omgeven door signaalarme gaten. Het betreft de passage waarin Saritas aangeeft dat het die dag zondag is, d.w.z. zondag 30 november 1997: de dag van de Turkse volkstelling.

Beluistering van de audio vanaf de nieuw afgegeven identieke kopie maakt duidelijk dat dit gesprek voor het overige over een andere kwestie gaat dan de gijzelingszaak van Mehmet Çelik. Er was ergens een inval geweest omdat telefoons waren afgeluisterd, zo vertelt Kenan Saritas in het gesprek. Dat staat haaks op de gijzelingszaak van Mehmet Çelik waarin het slachtoffer Ohajan zich uit het raam had laten vallen en zo de politie alarmeerde. Ook wordt er in het originele gesprek gesproken over een naamgenoot van verzoeker 'die ze wel vrij zullen laten'. In de gijzelingszaak van Mehmet Çelik is echter geen sprake van een arrestant met de naam 'Hüseyin' of 'Baybasin'. Ook wordt in het gesprek aan verzoeker verteld dat 'onze jongens zijn toegetakeld' en dat de politie erbij betrokken raakte toen één van de gasten door hem bij zijn huis werd opgehaald.[705] Dit kan evenzogoed over problemen van politiek actieve Koerden met de politie gaan, waarover verzoeker soms werd benaderd.

Gesprek A-4-25 vertoont opvallende technische artefacten precies daar waar het gesprek verwijst richting het Mehmet Çelik gijzelingsscenario. Er wordt rondom deze artefacten gesproken over 'het huis' en het feit dat het die dag zondag is. Voor het overige strijden nogal wat in het gesprek aan de orde gestelde feiten rechtstreeks met het gijzelingsscenario zoals dat het hof is voorgehouden.

96. Tapgesprek A-4-28 is misplaatst in de tijd

Hiervoor is besproken dat tapgesprek A-4-34 een overweldigende hoeveelheid aanwijzingen in zich bergt dat het uit een andere tijd stamt dan in het dossier voorgesteld. Maar niet alleen tapgesprek A-4-34 vertoont mankementen in de tijd. Dit geldt ook voor gesprek A-4-28. In gesprek A-4-25 wordt door de gesprekspartner van verzoeker – overigens in een technisch verdachte passage – benadrukt dat het die dag zondag is. Dat komt overeen met de gesprekstijd die voor het gesprek staat aangegeven in het dossier: 30 november 1997 te 18.12 uur. Het is de zondag waarop in Turkije een volkstelling plaatsvond. In een gesprek dat volgens het dossier daar direct op volgt om 19.32 uur die avond, gesprek A-4-28, licht verzoeker zijn broer Sirin in Londen echter in over iets dat volgens de taptolkenvertaling *'gisteren tijdens de telling (volkstelling) gebeurde'*. We zijn dan in tijd kennelijk een dag versprongen, want gezien deze mededeling moet het in werkelijkheid dan 1 december 1997 zijn: de dag na de volkstelling, terwijl gesprek A-4-28 staat geregistreerd als afgeluisterd in de

[705] **bijlage 116**: volledige vertaling van het gesprek A-4-25 door mr. Tugba Çelik vanaf de originele kopie

avond van 30 november 1997 te 18.12 uur. Hier klopt iets niet, zoals er ook iets helemaal niet klopt met gesprek A-4-34, waarin verzoeker vanuit Nederland belt maar tegelijkertijd in Istanbul verblijft.

Ook dit in de tijd verdwaalde gesprek A-4-28 vormt een bevestiging van het manipuleren van diverse gesprekken qua inhoud en tijdstip om tot een scenario te komen waarin het lijkt of verzoeker iets van doen heeft gehad met een gijzeling, waarin naast een daadwerkelijk slachtoffer Ohajan ook een Mehmet Çelik leek te figureren. Zoals de Turkse politieman X1 aangaf, bestond er geen slachtoffer Mehmet Çelik en is deze zaak in samenspraak met 'de Nederlanders' in elkaar gezet door zijn bazen Ferruh Tankuş en Hüdai Sayin om verzoeker valselijk te belasten. Het hof is ook op dit punt ernstig misleid.

CONCLUSIE

Het hof heeft zich in de bewijsconstructie van de gijzelingszaak verlaten op een verklaring van een slachtoffer Mehmet Çelik, die volgens een indertijd betrokken politieman X1 nooit heeft bestaan. De gepresenteerde gesprekken laten zien dat verzoeker wel eens sprak over een Mehmet Çelik, namelijk de eigenaar van een groot Mercedes franchise-bedrijf in Istanbul en daarmee collega groothandelaar in auto's. Het is echter uitgesloten dat deze Mehmet Çelik het slachtoffer was van de beweerdelijke gijzeling. Dat zou niet in de pers onbekend zijn gebleven. De Mehmet Çelik van de gijzeling is evenwel nooit teruggevonden, zijn tegenover de politie afgelegde verklaring is ook nooit ondertekend. Over details van de gijzeling baseert het hof zich voorts op de tijdstippen waarop specifieke telefoongesprekken zijn gevoerd. Dat is evenwel een (te) wankele basis: er zijn legio sterke aanwijzingen dat deze gesprekken op een ander tijdstip gevoerd zijn dan in het dossier wordt aangegeven. Bijvoorbeeld, in een gesprek dat in het dossier geregistreerd staat als een gesprek van 30 november 1997, wordt gesproken over 30 november als 'gisteren'. Tapgesprek A-4-34 werd door de gesprekspartner, advocaat Necmettin Yildiz, herkend als gevoerd vóór verzoekers vertrek uit Turkije in 1992. Het gesprek zoals dat nu vanaf een identieke kopie te beluisteren is, zit bomvol aanwijzingen dat beide gesprekspartners zich in Istanbul bevinden. X1 heeft aangegeven dat een oud gesprek tussen verzoeker en advocaat Yildiz indertijd aan 'de Nederlanders' is afgegeven. Waar in dit gesprek wordt gesproken over een 'Haci' of een Mehmet Çelik, is dat precies na serieuze technische aanwijzingen van knip- en plakwerk. De beltoon stamt uit een periode van vóór 1994. Andere door het hof als bouwsteen van de bewijsoverweging gebruikte tapgesprekken blijken óf een onjuiste beltoon te vertonen óf weer nieuwe aanwijzingen van knip- en plakwerk te bevatten. Een volledige vertaling legt besproken details bloot die op een geheel andere gebeurtenis wijzen dan de beweerdelijke gijzeling van Mehmet Çelik. Eén van de nu vrijgegeven gesprekken blijkt tot slot een doorlopende tik te vertonen, die niet te rijmen is met de gepretendeerde digitale opname in een Kislev 2 Comverse tapkamer. Ten slotte lijkt één gesprek van de A-4 gesprekken te ontbreken: de verdediging heeft het ondanks herhaalde toezeggingen nooit mogen ontvangen.

DE MARSIL-ZAAK, feit 5/dossier 8

Ook in de Marsil-zaak leidt het hof het bewijs af uit de gepresenteerde telefoontaps, dit keer in combinatie met *'voor verdachte belastende verklaringen'* van de twee in deze zaak

beweerdelijk gemaakte slachtoffers. Het hof acht poging tot uitlokking van moord bewezen, *"gelet op de tijdstippen waarop de daarin opgenomen gesprekken werden gevoerd en de informatie die door betrokken gespreksdeelnemers wordt uitgewisseld in combinatie met voor verdachte belastende verklaringen van Mehmet Malkoc en Mehmet Marsil."* [706]

Verzoeker zou hebben gepoogd ene Metin te bewegen dit misdrijf te plegen door misbruik van gezag en het verschaffen van inlichtingen, zo geeft het arrest aan.

Op 18 februari 1998 kreeg verzoeker een telefoontje van zijn zwager Ebedin Gündes uit Turkije met de informatie dat er vanuit Turkije huurmoordenaars op verzoeker waren afgestuurd. Namen waren nog niet verstrekt, maar wel een signalement. Ze verbleven reeds in Nederland. Nog diezelfde avond wordt een contact van verzoeker, ene Metin, door twee 'vrienden' uit Diyarbakir benaderd die graag verzoeker zouden willen ontmoeten. Verzoeker reageert gealarmeerd. Metin fouilleert vervolgens de personen en ontdekt dat de persoon uit Diyarbakir een oud-politieman is met een groen paspoort. De man zegt echter op voorspraak van de eigenaar van hotel Royal te Istanbul te zijn gekomen, ene Kemal Yilderim, een persoon die door verzoeker zeer wordt gerespecteerd. Dit wordt verzoeker telefonisch meegedeeld door Metin, zo blijkt uit de tapverbalen. Verzoeker spreekt ook zelf met de betreffende politieman, Mehmet Marsil, die aangeeft werk te zoeken. Verzoeker excuseert zich tegenover hem voor de genomen veiligheidsmaatregelen en zegt dat hij thee kan komen drinken om uitgebreider te praten over gemeenschappelijke kennissen en mogelijkheden van werk, eventueel in Istanbul.

Vervolgens, zo lijkt uit de afgeluisterde gesprekken te volgen, gaat Metin nog een stuk in zijn auto rijden, gevolgd door de auto van bedoelde Mehmet Marsil met zijn vriend Mehmet Malkoc. Metin bespreekt dan vanuit de auto met verzoeker wat verder te doen. Er is angst dat Marsil en Malkoc mogelijk door handlangers worden gevolgd als valstrik voor verzoeker. Uiteindelijk wordt dan besloten de mannen weg te sturen met de afspraak dat zij hun telefoonnummer af zouden geven en dat men de volgende dag elkaar weer kon ontmoeten.

De verklaringen van Marsil en Malkoc onderschrijven in essentie deze gang van zaken.

Verzoeker heeft de dag na dit voorval zijn advocaat ingelicht, die vervolgens het openbaar ministerie heeft geïnformeerd over het feit dat verzoeker vreesde voor een hit-team dat door de Turkse Staat op hem was afgestuurd. Met deze aangifte door verzoeker is niets gedaan.

Het hof spreekt van een poging tot uitlokking van moord, omdat de taptolkenvertalingen de vertalingen doorspekken met opmerkingen van verzoeker "*DAT HET GEKLAARD MOET WORDEN*", steeds in kapitalen geschreven. Het hof overweegt over dit volgens de tapvertalingen door verzoeker gebezigde woord: *"dat het (---) woord 'klaren' gezien in onderling verband en samenhang met de overige ten deze gebezigde bewijsmiddelen, niet anders kan worden verstaan dan als 'liquideren'."*[707]

[706] het arrest, p. 32, sub rov 10.6.5
[707] het arrest, pp. 32 en 33, sub rov 10.6.5, alsmede aaanvulling bewijsmiddelen d.d. 30 december 2002, sub rov 7.8

Hieronder zal worden besproken in hoeverre de voor het bewijs gebruikte tapverbalen en de verklaringen van de beweerdelijke slachtoffers inderdaad elkaar bevestigen, zoals het hof oordeelde, of elkaar juist tegenspreken, zoals nieuwe analyses van gesprekken en verklaringen thans laten zien. Met de afgifte in september 2015 van het originele audiomateriaal van in ieder geval twee gesprekken uit deze zaak, de gesprekken A-8-3 en A-8-9, kon ook de originele Koerdische tekst beter beluisterd en vertaald worden, en onregelmatigheden in de audio beter worden gecontroleerd. In hoofdstuk IV is reeds besproken dat de taptolken volgens twee internationaal erkende deskundigen Kurmançi, bij de vertaling van gesprek A-1-1 ten onrechte tot de vertaling *'het is geklaard'* kwamen.[708] Het hof blijkt achteraf ten onrechte op deze vertaling te zijn afgegaan bij de veroordeling van verzoeker voor de Ögemoord. In de Marsil-zaak leidt het hof de poging tot uitlokking van moord opnieuw af uit het volgens de tapverbalen veelvuldig door verzoeker gebruikte woordje *'klaren'*. En ook de in deze zaak door de taptolken aangeleverde vertaling *'klaren'* blijkt te berusten op een onjuiste vertaling van de oorspronkelijk Koerdische tekst. Voorts blijken de gesprekken weer in de tijd verdwaald, zo toont een recente analyse van Ton Derksen van de als bewijs gepresenteerde tapgesprekken aan. De tijdlijn van de tapgesprekken in het dossier blijkt niet te kloppen. Ook is in het onderzoek in herziening komen vast te staan, dat in ieder geval twee van de als bewijs gebruikte gesprekken niet meer zijn terug te vinden op de bewaard gebleven originele optical disk. Ik vang aan met de bespreking van de implicatie hiervan.

97. Verdwenen gesprekken

In 1998 liet onderzoeksleider IJzerman de rechter reeds weten dat van een flink aantal als bewijs gepresenteerde gesprekken het originele audiomateriaal niet meer voorhanden was. Deze waren '**niet'** meer '**beschikbaar'**, zoals blijkt uit het overzicht dat door verzoekers advocate is opgesteld ten behoeve van het herzieningsonderzoek van de advocaat-generaal.[709] Het ging in de onderhavige zaak om zes gesprekken. Het hof was hiervan op de hoogte toen het vier gesprekken waarvan het originele audiomateriaal toen al niet meer kon worden gevonden, desondanks als basis gebruikte voor de bewijsconstructie in deze zaak. Het gaat om de tapgesprekken A-8-1, A-8-8, A-8-11 en A-8-36. [710]

In het herzieningsonderzoek is slechts een beperkte selectie van de originele gesprekken voor onderzoek vrijgegeven. Zoals ter zitting van het hof toegezegd, had het openbaar ministerie de originele gegevensdragers van de afgeluisterde telefoongesprekken ten behoeve van nader onderzoek bewaard.[711] Op 20 januari 2009 zijn deze aan de Toegangscommissie van de Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken ter beschikking gesteld voor een eerste onderzoek. Toen bleken de optical disks met de beweerdelijk tussen 29 januari 1998 en 27 maart 1998 afgeluisterde telefoongesprekken zich *niet* bij het bewaarde materiaal te bevinden.[712] In het

[708] Tweede Aanvulling herziening, hoofdstuk IV, sub novum 57
[709] **bijlage 114**: e-mail d.d. 1 december 2013 aan mr. Aben met overzichtslijsten opgesteld door verzoekers advocate aan de hand van de door het onderzoeksteam en onderzoeksleider IJzerman verstrekte lijsten met gesprekken welke op cassettebanden aan de verdediging zijn afgegeven, onder vermelding van niet teruggevonden gesprekken, inclusief het eerder als bijlage 47 overgelegde proces-verbaal d.d. 1 december 1998 van Alexander IJzerman en diverse door het team in de loop van de procedure geproduceerde lijsten
[710] het arrest, Aanvulling bewijsmiddelen, sub rov 5.1 en 5.2
[711] proces-verbaal van de zitting van 27 maart 2002, p. 3
[712] bijlage 63 bij herziening 2011: verslag bijeenkomst TCEAS, d.d. 20 januari 2009, p. 4

herzieningsverzoek van 2011 werd dit relevant genoemd voor de onderhavige Marsil-zaak, omdat het bewijs daarvan zich baseert op negen beweerdelijk op 18 en 19 februari en 10 maart 1998 afgeluisterde gesprekken van verzoeker. De originelen daarvan bleken in 2009 dus zoek. In het herzieningsonderzoek zijn daarom vijf van de gesprekken van de inmiddels kennelijk teruggevonden optical disks geselecteerd voor nader onderzoek door de deskundigen.[713] Daarvan zijn er eerst in september 2015 twee ontvangen door verzoekers raadsvrouwe, te weten de gesprekken A-8-3 en A-8-9.[714] De gesprekken A-8-1 en A-8-8 kon Van Dreunen van het ULI, die de originele bestanden gedurende het herzieningsonderzoek onder zijn beheer had, echter niet meer terugvinden op de teruggevonden originele optical disks.[715] Evenmin kon gesprek A-8-36, dat ook voor nader onderzoek was geselecteerd, nog worden teruggevonden.

Van de vijf in het herzieningsonderzoek te onderzoeken gesprekken zijn er derhalve drie onvindbaar gebleken op de bewaard gebleven 'originele' optical disks. Het gaat om drie door het hof voor het bewijs gebruikte tapgesprekken, te weten A-8-1 A-8-8 en A-8-36. Het was indertijd al aan het hof bekend dat deze gesprekken niet (meer) beschikbaar waren.

Dit nieuwe gegeven is in tweeërlei opzicht relevant voor de verzochte herziening. Allereerst kan in redelijkheid worden aangenomen dat het hof de drie toen al 'onvindbare' tapgesprekken in deze zaak van het bewijs had uitgesloten, indien het indertijd wetenschap had gehad van het feit dat het was voorgelogen over de authenticiteit van de gepresenteerde tapgesprekken en de juistheid van de taptolkenvertalingen. Ten tweede bevestigt de verdwijning van de originele optical disks van drie gesprekken in deze zaak opnieuw, hetgeen de deskundige Van de Ven en PricewaterhouseCoopers aangaven. In de tapkamer binnengekomen en geregistreerde gesprekken konden zonder al te veel moeite gewoon van de optical disks verwijderd worden, ondanks de 'onkraakbare' AVQSBC Codec en het specifieke *operating system* van *'audiostreaming'* van de Kislev 2 tapkamer. [716]

De verdwenen gesprekken als basis van het bewijs

Het hof had indertijd het volste vertrouwen in de juistheid van de gepresenteerde tapverbalen. De authenticiteit van het daaraan ten grondslag liggende audiomateriaal stond vast voor het hof op grond van het door Broeders van het NFI daarop verrichte auditieve onderzoek.[717] Evenmin twijfelde het hof aan de juistheid van de vertalingen en samenvattingen van de gesprekken door de toen nog anonieme taptolken.[718] Vanuit die overtuiging kon het hof gezien uw jurisprudentie afgaan op de inhoud van de

[713] Zoals aangegeven zijn door de advocaat-generaal 44 gesprekken geselecteerd, welke voor nader onderzoek ter beschikking moesten worden gesteld. Zie bijlage 91: de lijsten met te onderzoeken gesprekken, verzonden door mr. Aben met e-mails van 26 mei en 6 juni 2014
[714] Dit was nadat de twee deskundigen Van den Heuvel en Van de Ven hun onderzoeksactiviteiten in herziening hadden beëindigd.
[715] **bijlage 115**: e-mail d.d. 16 juni 2015 van de heer van Dreunen aan de begeleidingscommissie
[716] Zie hoofdstuk II voor een uitgebreide beschrijving van deze onderwerpen.
[717] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.2
[718] arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.3.9 - 10.3.11

tapverbalen A-8-1, A-8-8 en A-8-36 als de juiste, samengevatte weergave van wat daadwerkelijk door verzoeker door de telefoon was besproken. [719]

Echter, de in de Tweede Aanvulling besproken nova tonen aan dat het hof zowel over de authenticiteit van het audiomateriaal als over de juistheid van de vertalingen ernstig is misleid en voorgelogen. Hoofdstuk II bespreekt de nova die aantonen dat de indertijd gebruikte tapkamers allerminst manipulatie-proof waren. Hoofdstuk III bespreekt de resultaten van het technische onderzoek in herziening op het originele audiomateriaal van een selectie van gesprekken. Dit onderzoek toont serieuze anomalieën aan zoals voor de deskundigen onverklaarbare versnellingen, modemsignalen, afwijkende beltonen, schakelklikken van een ouderwetse hefboomschakelaar, abrupte afbrekingen van gesprekken, enzovoort. Zij vormen alle ernstige aanwijzingen van plaatsgevonden manipulatie.

Daarnaast is in hoofdstuk IV besproken hoe het hof onjuist is voorgelicht over niet alleen de wijze waarop indertijd de vertalingen en samenvattingen van de Koerdische, Engelse en Turkse gesprekken tot stand kwamen, maar ook over de kwaliteit van de ingezette tolken. De nieuw opgekomen nova laten namelijk zien dat er, anders dan het hof door de onderzoeksleider was voorgespiegeld, niet met *'betrouwbare'*, *'zorgvuldig geselecteerde'*, *'beëdigde'* tolken is gewerkt, die in het geval van belangrijke gesprekken onafhankelijk van elkaar *'gedrieën'* elkaars vertalingen toetsten. Engelse gesprekken, zo is nu gebleken, werden in eerste instantie door de Koerdische tolk Tayyar Cetinkaya vertaald, die zich enigszins *'in deze taal kon redden'*, en door de verbalisanten zelf. Het vormt misschien een verklaring voor de kapitale vertaalfout van *'to make him call'* in *'hem koud maken'*. Ook waren er geen beëdigde tolken Koerdisch werkzaam in het onderzoek, anders dan het hof was voorgehouden. Achteraf blijkt de kennis van het Kurmançi van de hoofdvertaler Tayyar Cetinkaya zelfs ernstig tekort te schieten.[720] Het hof is op dit punt dus serieus misleid geweest. Voorts kon ernstig vertalingsbedrog door de tolken worden gedetecteerd door het beluisteren van het originele audiomateriaal door internationaal gerenommeerde deskundigen in de Koerdische taal. Het Koerdische woord 'vluchteling' is door de tolken indertijd vertaald in 'tuin', met als gevolg dat verzoeker voor een moord in een theetuin kon worden veroordeeld (de nova 56 en 57). Ook bleken de taptolken in hun vertaling de zinsnede 'één schot' er bij te hebben verzonnen, terwijl op het originele materiaal niets te horen is over 'een schot' (novum 60). Om verzoeker voor de voorbereiding van de import van een extra hoeveelheid heroïne te kunnen laten veroordelen, veranderden de taptolken het getal 20.000 in 40.000 (novum 72). Het gaat om voor het bewijs cruciaal, belastend vertalingsbedrog, zo luidden de conclusies van hoofdstuk IV.

---

[719] Hoge Raad, 8 maart 1994, NJ 1994, 414 en Hoge Raad, 17 juni 2014, ECLI:NL:2014:1451

[720] Sub novum 54, hoofdstuk III, Tweede Aanvulling, is beschreven hoe Tayyar Cetinkaya in zijn verhoor in 2014 de zin "*Eww iiii boxçe hebû(n) ya!*", vertaalde in: *"Datgene waarom het zou zijn."*[720] Deze vertaling slaat de plank volledig mis en lijkt niet in de verste verte op de eerder door de taptolken zelf gegeven vertaling: *"Die eh … er was een tuin toch?"*. Evenmin komt zijn vertaling in de buurt van de vertaling van de deskundige Baran Rizgar: *"That … errr … bundle, you know. (buidel, vluchteling)"*.

Het ernstig vermoeden is gerechtvaardigd dat het hof de inhoud van de 'onvindbare' tapgesprekken A-8-1, A-8-8 en A-8-36 zou hebben uitgesloten van het bewijs, indien het indertijd kennis had gehad van deze nu nieuw opgekomen feiten en gegevens. Het hof had in dat geval niet meer in redelijkheid kunnen uitgaan van de betrouwbaarheid van de inhoud van de betreffende tapverbalen zonder de authenticiteit van het onderliggende audiomateriaal en de juistheid van de vertaling ervan daadwerkelijk te hebben gecontroleerd c.q. door de verdediging te hebben laten controleren. En een zodanige controle was toen al niet meer mogelijk door het verdwijnen van de betreffende gesprekken van de optical disks, waarop ze volgens het dossier zouden staan geregistreerd.

De registratie van afgeluisterde gesprekken op optical disks is niet waterdicht

Volgens de processen-verbaal van afgifte van de cassettebanden aan rechter-commissaris en verdediging met een selectie van de tapgesprekken, waren toen reeds een aantal gesprekken niet meer beschikbaar. In de Marsil-zaak ging het om vier gesprekken, zoals blijkt uit onderstaand schema.[721]

Nr. cassetteband	datum	tijd	lijn	**opmerkingen**	Bandnr. cassette	Tapnummer dossier	Nummer optical disk
107	18-2-98	12:39	X13	**niet beschikbaar**	x	A8-1	optidisk 259
108	18-2-'98	22:29	X8		106-B	A8-2	optidisk 259
109	18-2-'98	22:59	X9		106-B	A8-3	optidisk 259
110	18-2-'98	23:16	X8		106-B	A8-4	optidisk 259
111	18-2-'98	23:22	X12		106-B	A8-5	optidisk 259
112	18-2-'98	23:38	X9+X12		107-A	A8-6	optidisk 259
113	19-2-'98	0:08	X8+X12		107-A	A8-7	optidisk 259
114	19-2-'98	0:11	X9	**niet beschikbaar**	x	A8-8	optidisk 259
115	19-2-'98	0:34	X9		107-A	A8-9	optidisk 259
116	19-2-'98	10:42	X9		107-A	A8-10	optidisk 259
117	19-2-'98	15:02	X9		107-A	A8-11	optidisk 259
118	19-2-'98	16:49			107-A	A8-12	
119	19-2-'98	16:53	X13 ?		107-A	A8-13	Optidisk 259 ?
103	19-2-'98	20:22	X13		107-B		optidisk 259
120	20-2-'98	11:33	X13		107-B	A8-14	optidisk 259
121	20-2-'98	12:24	X13		107-B	A8-15	optidisk 259
122	20-2-'98	14:48	X12		108-A	A8-16	optidisk 259
123	20-2-'98	15:51	X13	**niet beschikbaar**	x	A8-18	optidisk 259
124	21-2-'98	12:59	X12		108-A	A8-21	optidisk 259
125	21-2-'98	16:53	X12		108-A		optidisk 259
126	21-2-'98	21:51	X13	**niet beschikbaar**	x	A8-24	optidisk 259

[721] bijlage 114, e-mail d.d. 1 december 2013 aan mr. Aben met overzichtslijsten opgesteld door verzoekers advocate, lijst 2

127	26-2-‘98	11:47	X13		108-A		optidisk 262
104	3-3-‘98	13:56	X13	**niet beschikbaar**	x		optidisk 262
128	10-3-‘98	21:19			108-A	A8-36	

Het ULI heeft in het herzieningsonderzoek laten weten dat in ieder geval twee van deze indertijd al onvindbare gesprekken ook nu niet meer zijn terug te vinden op de originele optical disks. Gezien bovenstaand schema moet het gaan om de optical disks 259 en 262, waarvan ten tijde van de hoger-beroepsprocedure enkele gesprekken reeds verdwenen bleken. Het ULI heeft daarmee bevestigd dat deze twee tapgesprekken, A-8-1 en A-8-8, inderdaad niet op de originele optical disks staan geregistreerd. Dit impliceert dat de in het onderzoek in de tapkamer geregistreerde gegevens kennelijk konden worden gewist van de optical discs óf daarop überhaupt nooit terecht zijn gekomen.

In hoofdstuk II van de Tweede Aanvulling is besproken dat de digitale Comverse Kislev 2 tapkamer waarmee verzoekers gesprekken zijn afgeluisterd, geen dan wel volstrekt onvoldoende bescherming bood tegen manipulatie van het geregistreerde materiaal. Noch de onkraakbare AVQSBC Codec waarmee de gesprekken in deze tapkamer op de optical disks werden opgeslagen, noch het operating system van ‘audiostreaming’ vormden een barrière tegen wijziging van het opgeslagen materiaal door in de tapkamer werkende kwaadwillende rechercheurs, tolken en mogelijke derden. Eenmaal opgeslagen materiaal kon worden gewist en geëxporteerd om bijvoorbeeld elders te worden gebruikt of gewijzigd. Er bestonden diverse opties om niet-authentiek audiomateriaal te importeren en op te slaan in het systeem als zijnde authentiek afgeluisterde gesprekken. Het systeem liet zelfs bewerking toe van het opgeslagen materiaal vanuit de uitwerkstations, afhankelijk van de toegekende toegangsrechten. PricewaterhouseCoopers constateerde in 2003 dat deze toegangsrechten ongecontroleerd en breed verspreid waren binnen de tapkamers in die tijd. De constatering dat van de optical disks 259 en 262 gesprekken zijn verwijderd, vormt een andere, ultieme bevestiging van deze in hoofdstuk II besproken, nieuw opgekomen onderzoeksgegevens.

Voor de Marsil-zaak impliceert dit nieuwe feit tegelijkertijd een aanwijzing dat er met de optical disks waarop de als bewijs gepresenteerde tapgesprekken stonden geregistreerd, in het opsporingsonderzoek is gerommeld. De originele optical disks blijken nog te bestaan, maar er zijn gesprekken afgehaald die volgens het dossier wel eerder waren geregistreerd en uitgewerkt. De vraag rijst waarom en met welk doel deze gesprekken van de M.O.-schijven zijn gehaald of waarom ze daarop nooit terecht zijn gekomen. Maar belangrijker is de constatering dat de meest originele gegevensdragers van het tapbewijs bewerkingen dan wel afwijkingen vertonen die twijfels doen rijzen over de authenticiteit van dit bewijsmateriaal.

In 2011 aangevoerde nova: de verklaringen van de Turkse politiemensen X1 en X2

De Turkse politieman X1, die rechtstreeks bij het in Turkije tegen verzoeker lopende strafrechtelijke onderzoek was betrokken, verstrekte ook over deze zaak informatie aan de

advocaat Mehmet Aytekin. Hij verklaarde in relatie tot deze zaak: "*Alle gesprekken van Hüseyin Baybaşin gingen over handel of hadden te maken met diverse mensen die hij behulpzaam was met hun problemen. Er waren gesprekken bij met de PKK-leiders, en ook met Öcalan. We luisterden ook gesprekken af met de Volksvertegenwoordigers in Turkije, ministers, de MIT (=Turkse Veiligheidsdienst), bevoegde personen op het hoogste niveau bij de politie en in het leger. (---) Ook in Turkije waren veel zeer machtige personen die de scalp van Hüseyın Baybaşin wilden hebben. Zij hebben Mehmet Marsil naar Hüseyın Baybaşin gestuurd, op hem afgestuurd om een val voor hem op te zetten om hem te vermoorden. Ik ben de familieleden van Hüseyın Baybaşin gaan inlichten en heb hem van de dood gered. Anders zou Hüseyın Baybaşin in de val van Mehmet Marsil zijn gestorven."* [722]

In het interview met Langendoen op 1 mei 2008 verklaarde de Turkse technicus X2, die indertijd vanuit Turkije meewerkte aan het manipuleren van de telefoongesprekken, zich te herinneren ook in deze zaak ingeschakeld te zijn geweest. Een gesprek tussen het zogenaamde slachtoffer Mehmet Marsil en Hüseyin Baybasin was zo gemanipuleerd dat het leek alsof Baybasin dreigde Marsil te zullen vermoorden, zo zei X2 zich te herinneren.[723] Dit gemanipuleerde gesprek is aan het slachtoffer Marsil voorgehouden bij zijn verhoor in Istanbul op 21 april 1998 in aanwezigheid van Turkse en Nederlandse politiefunctionarissen, zo laat het strafdossier zien. In zijn verhoor op 30 maart 1998 verklaarde Marsil nog niet dat hij was bedreigd. In het daaropvolgende verhoor verklaarde hij wél met een wapen te zijn bedreigd door handlangers van Baybasin.[724] In deze verklaring geeft Marsil aan: *"Tot op het moment dat ik dit opgenomen gesprek heb uitgeluisterd, heb ik nooit en te nimmer gedacht dat Huseyin Baybasin van plan was om mij te laten vermoorden. Omdat hij toen hij met mij praatte hij erg vriendelijk tegen mij was. Ik heb dit gesprek nu volledig uitgeluisterd. Hij praat aan de ene kant erg vriendelijk met mij en aan de andere kant geeft hij opdracht aan Metin om mij te doden."*

Deze laatste verklaring van Marsil is door het hof als bewijsmiddel gebruikt.[725] Maar achteraf laat X2 aan Langendoen weten indertijd van zijn collega's te hebben gehoord dat er een feestje was gevierd door de Nederlandse en Turkse politiebeambten omdat Marsil na het beluisteren van het gemanipuleerde gesprek zijn verklaring had ondertekend.[726]

De verklaring van X2 vindt ook bevestiging in hetgeen Marsil bij de rechter-commissaris verklaarde over het hem voorgehouden gesprek, waaruit hij voor het eerst concludeerde dat Baybasin hem eigenlijk had willen vermoorden. Hij zei daar toen over: *"In dat telefoongesprek heb ik gehoord dat [Baybasin] zegt: Schiet die klootzak een kogel door zijn hoofd en gooi hem in de kanaal. Ik zie het woord klootzak als een zware belediging. Daarom heb ik besloten om bij het tweede verhoor wel de waarheid te spreken."*[727]

Marsil geeft hier aan een gesprek te hebben gehoord waarin wordt gezegd *"Schiet die klootzak een kogel door zijn hoofd en gooi hem in de kanaal"*. Wat vast staat is, dat zo'n frase

---

[722] ibidem bijlage 10: brief Aytekin, d.d. 10 januari 2008
[723] ibidem bijlage 31: video- en bandopnamen van 1 mei 2008 met Nederlandse vertaling, p. 15
[724] bijlage 69: strafdossier de pp. 2275-2288 resp. de pp. 2291-2304. Citaat van p. 2298
[725] het arrest, Aanvulling Bewijsmiddelen, sub 5.8
[726] ibidem bijlage 31: video- en bandopnamen van 1 mei 2008 met Nederlandse vertaling, p. 16
[727] proces-verbaal van rogatoir verhoor van Marsil door de rechter-commissaris, zitting d.d. 6 oktober 1998 bij de rechtbank voor Staatsveiligheid te Istanbul, p. 4

of iets soortgelijks niet voorkomt in enig in het zaaksdossier opgenomen tapgesprek. Het aan Marsil voorgehouden gesprek is dus een gemanipuleerd telefoongesprek geweest, of een op andere wijze geconstrueerd gesprek.

Deze nieuwe feiten en omstandigheden doen het vermoeden rijzen, dat ook in deze Marsil-zaak manipulatie van telefoongesprekken heeft plaatsgevonden. In ieder geval is op basis van de nieuw opgekomen verklaring van X2 het ernstige vermoeden gerechtvaardigd dat als bewijs getuigenverklaringen zijn ingebracht die waren verkregen door misleiding van de ondervraagde Marsil, dat wil zeggen door het hem voorhouden van gemanipuleerde telefoongesprekken.

Bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak: nog een analyse van Ton Derksen

Maar dat is niet alles. Hernieuwd onderzoek van het onderliggende audiomateriaal en de daarop te horen gesprekken, laten nieuwe serieuze aanwijzingen van manipulatie zien. De gesprekken in deze Marsil-zaak lijken ernstig in de tijd verdwaald, zo toont een door Derksen opgemaakte tijdlijn aan. Daarnaast vindt Derksen diverse aanwijzingen dat er met de inhoud van de audio is geknoeid. Een wel zeer in het oog springende blunder is voorts de vertaling door de taptolken van het duidelijk op de onderliggende audio hoorbare Koerdische woord *'biqede'* in het Nederlandse *'het moet geklaard worden'.* Dit is een apert foute vertaling, zo tonen Derksen en de deskundige Baran Rizgar onderbouwd aan. Het is een vertaling die bovendien strijdt met de context van de rest van het besprokene.[728]

Wordt er werkelijk gezegd *'het moet geklaard worden'* ?

Uit de bewijsoverwegingen blijkt dat het hof tot de bewezenverklaring van dit feit komt – poging tot uitlokking van moord – omdat verzoeker in de aan het hof gepresenteerde tapgesprekken herhaaldelijk aan Metin laat weten *"DAT HET GEKLAARD MOET WORDEN"*. Het hof ziet dit als een instructie van verzoeker aan Metin en vat 'klaren' op als 'liquideren'. Het woord duikt bij herhaling op in tapgesprek A-8-6. In het tapverslag zien we deze zin consequent in kapitalen weergegeven om er extra de aandacht van de lezer – lees: de rechter – op te vestigen. In de samenvatting van het door de politie opgestelde zaaksdossier wordt het hof zelfs de uitleg van dit specifieke taptolkenjargon voorgehouden: met *'klaren'* bedoelde Baybasin *"liquideren".*[729] En het hof heeft die hint opgepakt. In de Aanvulling bewijsmiddelen overweegt het hof nog eens ten overvloede dat: *"het door de verdachte Baybasin gebruikte woord "klaren", gezien in onderling verband en samenhang met de overige (---) bewijsmiddelen, niet anders kan worden verstaan dan als "liquideren."*[730]

Nieuw onderzoek naar wat er daadwerkelijk in het Koerdisch wordt gezegd op het onderliggende audiomateriaal, toont echter aan dat hier sprake is van een grove, al of niet opzettelijke vertaalfout. Dat de taptolken weinig kennis hadden van de finesses van het Kurmançi is al eerder besproken; dat ze niet terugdeinsden voor apert vertalingsbedrog eveneens. Of hier opzet of domheid in het spel is, kan dus niet met zekerheid worden gezegd.

[728] **bijlage 117**: Ton Derksen, 3 maart 2016, Meer van hetzelfde: bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak. Het originele rapport is via deze link in te zien
[729] zaaksdossier pp. 2149-2151
[730] arrest, Aanvulling bewijsmiddelen d.d. 30 december 2001, sub 7.8

Voor deze herzieningsaanvraag is vooralsnog van belang dat er in werkelijkheid niet wordt gesproken over *'het moet geklaard worden'*, maar dat verzoeker Metin juist laat weten: *"ik wil dat er een eind aan deze situatie komt"*. Het hof is hierover onjuist voorgelicht ofwel misleid.

98. Bira biqede

Dat de taptolken al eerder in tapgesprek A-1-1 tot de volgens deskundigen foute vertaling *'het is geklaard'* kwamen[731], maakte nieuw onderzoek noodzakelijk naar het Koerdische woord in tapgesprek A-8-6 dat door de taptolken consequent en met kapitale letters werd vertaald in: KLAREN. In tapgesprek A-8-6 telt Derksen twaalf KLAREN-zinnen in allerlei permutaties.[732]

> Baybasin: HET ZOU GOED ZIJN ALS HET GEKLAARD WORDT. Het zou goed zijn als het geklaard wordt.[733] (i) en (ii)
> Baybasin: KLAAR HET MAAR OP. Het zou goed zijn, als het geklaard kan worden.[734] (iii) en (iv)
> Metin: JE ZEGT DUS DAT HET GEKLAARD MOET WORDEN?
> Baybasin: Natuurlijk, natuurlijk![735] (v)
> Metin: ZEG JIJ MAAR. MOET IK HET KLAREN?
> Baybasin: JA WAT IS DAT VOOR EEN VRAAG!! NOG EEN KEER (lacht) [736] (vi)
> Baybasin: Ja mijn zoon. HET MOET GEKLAARD WORDEN. LAAT HET GEKLAARD WORDEN!
> Metin: In orde dan.
> Baybasin: LAAT HET GEKLAARD WORDEN. GEKLAARD WORDEN! Ik kan mij niet vergissen, zoveel gelijkenissen kunnen er niet zijn.
> Metin: Goed in orde Abi.
> Baybasin: Het MOET GEKLAARD WORDEN mijn jongen.
> Metin: In orde.
> Baybasin: Je moet zeggen, kon dan gaan we bij hem op visite. en LAAT HET GEKLAARD WORDEN.
> Metin: In orde.[737] (viii) tot en met (xii)

Van gesprek A-8-6 is geen identieke kopie afgegeven voor nader onderzoek in herziening. Wel bestaat er nog een kopie van het gesprek op de cassettebanden die in 1999 ter beschikking zijn gesteld aan de rechter-commissaris en de verdediging. Het gaat om audio van een inferieure kwaliteit, maar het biedt wel de mogelijkheid om bij intensief luisteren te horen wat er in het Koerdisch wordt gezegd op de momenten dat de taptolkenvertaling de kapitale letters KLAREN vermeldt. Tapgesprek A-8-6 is ook eerder ooit vanaf deze cassettebanden integraal vertaald door dr. Naif Turan van Vertaalbureau Central Translations Ltd.[738] Dit vertaalbureau vertaalde het Koerdisch

---

[731] Tweede Aanvulling, hoofdstuk IV, sub novum 57
[732] bijlage 117: Ton Derksen, 3 maart 2016, Bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak, p. 6
[733] zaaksdossier, p. 2188, regel 6 van boven.
[734] zaaksdossier, p. 2189, regel 20 van boven
[735] zaaksdossier, p. 2189, regel 5 van onderen.
[736] zaaksdossier, p. 2193, regel 22 van onderen
[737] zaaksdossier, p. 2194, regel 14 van boven
[738] transcript of taped telephone conversations door Dr. Turan en anderen van Central Translations Ltd, 6 november 2001, productie 18 IV bij pleidooi, proces-verbaal zitting gerechtshof d.d. 2 maart 2002. Het betreft hier een vertaling uit het Koerdisch naar het Turks, het Engels én het Nederlands.

dat de taptolken omzetten in *'klaren'* in *'to finish'*. Turans vertaling van de KLAREN-zinnen luidde o.a.: Metin: *'Tell me shall I finish it'* en Baybasin: *'Yes lad, let it finish'.*

Derksen heeft op grond van deze voorhanden informatie de native speaker Kurmançi, Eyup Çerçi, naar de beschikbare audio van gesprek A-8-6 laten luisteren. En het bleek voor Çerçi duidelijk hoorbaar dat in het Koerdisch wordt gezegd: *'Bira biqede'* of simpleweg *'biqede'*, daar waar de taptolken de vertaling *'het moet geklaard worden'* geven en dr. Turan *'let it finish'*. Volgens Çerçi betekent '(Bira) biqede': *'(Broer) hou er mee op'*.

Derksen heeft de betekenis van *'Bira biqede'* verder onderzocht. Hij raadpleegde hiervoor de onomstreden autoriteit op het terrein van de Koerdische taal, Baran Rizgar, met de volgende uitkomst. [739]

Het woord *'biqede'* is de gebiedende wijs van het *intransitieve* werkwoord *'quedîn'*. Dat werkwoord betekent: *finish, complete, end*. Dat werkwoord is niet transitief te gebruiken. Je kunt het dus niet gebruiken om aan te geven dat iets afgemaakt, beëindigd moet worden. Je gebruikt het om aan te geven dat iets eindigt, ophoudt. Dat is dus iets heel anders dan een opdracht om te liquideren.

Van belang hier is ook dat, zoals Rizgar aangeeft, *"Unlike English, in Kurdish a verb is either transitive or intransitive, it cannot be used as both".*[740] Merk op dat *'klaren'* als [iemand] aanzetten tot moord, nog afgezien van het feit dat het een verkeerde vertaling is, een transitief werkwoord is, zo benadrukt Derksen. Dat is de tweede reden waarom *'liquideren'* als vertaling van wat er gezegd wordt, faalt.

Er is nog een andere reden waarom *'biqede'* niet begrepen kan worden als het aanzetten tot een liquidatie. Daartoe moeten we de gebiedende wijs *'biqede'* van het intransitieve werkwoord *'quedîn'* vergelijken met de gebiedende wijs *'biqedîne'* van het overeenkomende transitieve werkwoord *'qedandin = finish, complete, end'.*[741] De gebiedende wijs '*biqedîne'* wordt gebruikt, wanneer je wilt dat iemand iets beëindigt. In deze context kan er een verdere activiteit zijn in de zin dat de aangesproken persoon datgene waarmee hij bezig is, afrondt. In tegenstelling hiermee wordt de gebiedende wijs *'biqede',* zoals in de zin *'bıra biqede'* gebruikt wanneer je wilt dat wat er gaande is, nu meteen stopt. Hier is geen ruimte voor een verdere activiteit. Men wordt gevraagd om te stoppen waarmee men nu bezig is. Klaren als aanzetten tot liquideren is ook om deze reden een verkeerde vertaling.

Rizgar wijst er ook nog op dat het woord *'bira'* weliswaar ook *'broer'* betekent, maar dat het woord in de context van *'bira biqede'* gebruikt wordt om een wens uit te spreken. *"The word "bira" used there is not for "brother", it is in its second use which is the same as the word "bila"; both (bira, bila) are used to express a wish, a desire,*

[739] bijlage 117: Ton Derksen, 3 maart 2016, Bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak, pp. 7-8
[740] **bijlage 118**: e-mails d.d. 1 maart 2016 te 0.22 en te 22.06 van Baran Rizgar aan prof. Derksen
[741] zie ook http://www.memrise.com/course/600599/learn-kurdish-a-multi-level-course-in-kurmanji-2/25/ : *biqedîne* = finish, complete (imp.); *biqede* be finished, be completed (imp.)

etc. So "Bira biqede" expresses a wish or a request for something to end. I.e. I want it ends, I wish it ends, Let it end, etc.''[742] Dit is, aldus Derksen, de vierde reden waarom de taptolkenvertaling '*Ja mijn zoon. HET MOET GEKLAARD WORDEN'* fout is.

Derksen komt op grond van deze ingewonnen informatie tot de conclusie dat het hof op basis van een ernstige vertalingsfout tot zijn oordeel is gekomen dat Baybasin Metin tot moord aanzette. Wanneer je uitgaat van wat daadwerkelijk in het Koerdisch is gezegd: *'Ik wil dat je ermee ophoudt'* dan is er alle reden te concluderen dat Baybasin juist niet Metin aanzette tot moord. Hij verzocht Metin slechts op te houden met wat hij aan het doen was; hij had het niet over liquideren, maar maande Metin te stoppen met zijn onderzoek naar de status en betrouwbaarheid van Marsil. Het was hiermee dat Metin instemde.[743]

Het hof heeft zijn bewijsoverweging dus op een vertalingsfout gebaseerd. Het hof is met de apert onjuiste vertaling van het Koerdische woord 'biqede' misleid over de essentie van het besprokene. Waar verzoeker Metin aanmaande aan de situatie een einde te maken – het kon zeer wel om een val van een hit-team gaan, maar dat moest eerst worden uitgezocht – wordt dit door de onjuiste vertaling veranderd in het tegendeel, als zou verzoeker een eind aan het leven van de hit men hebben willen maken. Dit is een onvergeeflijk misverstand op basis van een apert onkundige of intentioneel foute belastende vertaling vanuit taptolkenjargon.

De context van het zogenaamde 'klaren' wijst evenmin op liquideren

Derksen analyseert ten overvloede nog de context waarin het werkwoord *'quedin'* (met de gebiedende wijs: *'biqede'*) wordt gebruikt door verzoeker en Metin. Zijn conclusie is dat ook deze context geen enkel aanknopingspunt vormt om *'quedin', 'biqede'* ofwel *'to finish'* ofwel '*hou er mee op'* of *'ik wil dat deze situatie wordt beëindigd'* te zien als een bevel tot liquidatie. Dit vormt een bevestiging van de juistheid van de vertaling door Turan en Çerçi in *'finish it'* en *'hou er mee op'*. Rizgar legt vakkundig en overtuigend uit waarom dit de juiste vertaling is van het gehoorde *'biqede'*.

Maar, zo laat Derksen zien, zelfs als we meegaan in de foute vertaling door de taptolken, dan nog wijst de context waarin het woord valt niet op het gewelddadige liquideren. 'Klaren', zo legt hij uit, heeft in het Nederlands op zich al diverse betekenissen, zoals het in orde brengen, het regelen, het fiksen. Liquideren is slechts een interpretatie hiervan.

[742] bijlage 118: e-mail d.d. 1 maart 2016 te 22.06 van Baran Rizgar aan prof. Derksen

[743] Deze analyse komt ook overeen met de vertaling door de Koerdisch native speaker dr. Naif Turan in 2001. Die vertaalde het Koerdisch alle keren waar de taptolken de vertaling *'Het moet geklaard worden'* gaven of een variatie daarop, met: (i) *Let it finish (2x), (ii) You want it finished, (iii) Shall I finish it?* De natuurlijke vertaling hiervan in het Nederland is: *(i) Laat het nu afgelopen zijn!* of *Laten we er nu mee uitscheiden? (ii) Je wilt dat we er mee ophouden. (iii) Zal ik er nu een punt achter zetten?* of *Moet het beëindigd worden?* Turans vertaling strookt dus met wat Çerçi in het Koerdisch hoort en wat volgens Rizgars taalkundige uitleg niet anders kan betekenen dan *'Laat het ophouden', 'Ik wil dat het ophoudt'*.

- De eerste keer dat het woord valt in tapgesprek A-8-6 is in de context van een aangifte bij de politie, niet een liquidatie.*"* Baybasin laat op de wens het 'te klaren' onmiddellijk volgen: *"We kunnen hem ook aan de politie overdragen."*[744]
- De tweede keer laat Baybasin direct op de zinsnede *"klaar het maar op"* volgen *"ik wil nu met hem spreken. Ik zal hem vertellen dat het me spijt, en hem uitleggen dat we het eerst moesten onderzoeken"*.[745] Dit wijst duidelijk op het wegsturen van Marsil totdat zijn referenties zijn onderzocht.
- De derde keer dat het woordje valt in de taptolkenvertaling[746] wordt het in de vertaling van Turan gevolgd door de opmerking van Baybasin: *"Moving to somewhere safe would be better".* De vertaling door de taptoken: *"Het is beter dat het op een geschikte plaats gebeurt"* is daarvan weer een verzoeker belastende verbastering. Derksen merkt hier terecht op: *"De context is alleen potentieel gewelddadig in de vertaling van de taptolken."*
- De vierde keer dat het woord 'klaren' in het tapverslag opduikt, maakt direct duidelijk dat het om het wegsturen van Marsil gaat zonder hem de verzochte hulp te verlenen.[747] Metin zegt dan: *Ja, de situatie van deze* [man] *is erg slecht. Hij heeft geen cent op zak."* Logischerwijs kan Metin hier niets anders bedoelen dan dat het hartvochtig is de man weg te sturen, nu hij geen geld op zak blijkt te hebben.
- Ook de vijfde keer dat het woord klaren in de taptolkenvertaling wordt gebruikt[748] is er geen enkele extra belastende context die ons dwingt het woord uit te leggen als liquideren, zo beargumenteert Derksen. Er zijn minimaal vijf andere interpretaties van het op zich al foutief gebruikte woordje 'klaren' die beter bij de context van het overige besprokene aansluiten.[749]

Dus zelfs als we abusievelijk van een KLAREN-vertaling zouden uitgaan, dan nog is liquideren een volstrekt niet voor de hand liggende interpretatie, zo wijst het onderzoek van Derksen uit.

De nieuwe analyse van Derksen heeft als uitkomst dat de taptolkenvertaling 'klaren' een onjuiste vertaling inhoudt van het Koerdische intransitieve werkwoord 'quedin' (met gebiedende wijs 'biqede'). Het Koerdisch wijst op de wens dat er aan een situatie een einde wordt gemaakt. De context waarin het woord wordt gebruikt bevestigt dit. Met deze foute vertaling is het hof derhalve ernstig misleid over de essentie van het besprokene. In plaats van het verzoek Marsil te liquideren werd er verzocht een eind te maken aan het contact op dat moment met hem. Het hof is in dezen misleid. En het ernstig vermoeden is gerechtvaardigd dat het hof in deze zaak tot een vrijspraak was

[744] zaaksdossier, p. 2188, r. 6 van boven
[745] zaaksdossier, p. 2189, r. 20 van boven
[746] zaaksdossier, p. 2189, r. 5 van onderen
[747] zaaksdossier, p. 2193, r. 22 van onderen
[748] zaaksdossier, p. 2194, r. 14 van boven
[749] bijlage 117: Ton Derksen, 3 maart 2016, Bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak, pp. 9-11

gekomen als het kennis had gehad van de ware betekenis van de Koerdische woorden *'(Bira) biqede'* en het feit dat het deze woorden waren die verzoeker bezigde.

99. Nog meer vertalingsgesjoemel

Derksen en Çerçi stuitten op nog meer vertalingsgesjoemel in tapgesprek A-8-6. In wederom kapitalen vermelden de taptolken in hun vertaling ook waar de moord op Marsil en Malkoc moest plaatsvinden. Zij laten Metin zeggen: *"HET KAN OOK IN DE AUTO GEBEUREN!"* en laten Baybasin antwoorden: *"In de auto van hen?"*[750]

Noch in de vertaling van dr. Naif Turan, noch in de door Çerçi beluisterde audio van het gesprek komt deze suggestieve zin in het Koerdisch voor, zo constateerde Derksen. Volgens beider vertalingen zegt Metin slechts: *"We kunnen ook met hun auto gaan."*

Derksen concludeert dan ook dat deze suggestie voor een plaats van de moord eigenhandig door de taptolken in de vertaling is gestopt: een tweede geslaagde poging tot misleiding van het hof.[751]

De taptolkenvertaling van gesprek A-8-9 laat bovendien nog een potentieel ontlastende zin weg wanneer we deze vergelijken met de vertaling van Turan. Het betreft de door Metin uitgesproken zin: *"Er is een auto achter ons en we voelen ons niet op ons gemak."*[752] Het betreft een zin waaruit een ander scenario blijkt dan dat aan de rechter is voorgespiegeld, namelijk het scenario dat Metin het gevoel had dat hij werd achtervolgd door potentiële moordenaars in plaats van andersom.

Het zijn hernieuwde aanwijzingen voor de intentie van de taptolken om de rechter met een gekleurde vertaling en waar nodig puur vertalingsbedrog op het verkeerde been te zetten. Het hof had hier geen weet van toen het deze zaak moest beoordelen, erger, het hof was voorgespiegeld dat de vertalingen het product waren van kundig, zorgvuldig en onafhankelijk tolkenwerk. Dat hiervan geen sprake was, is in de voorafgaande (sub)hoofdstukken uitgebreid aan de orde geweest. Het ook in deze zaak weer opgedoken vertalingsgesjoemel en -bedrog vormt hiervan de zoveelste bevestiging. Het vormt het zoveelste novum dat tot herziening noodt.

100. De tijdlijn in de Marsil-zaak klopt niet en wijst op manipulatie

Derksen heeft de beweerdelijke aanvang van de tapgesprekken gecontroleerd aan de hand van de gebeurtenissen die in de avond en nacht van 18 februari 1998 zouden hebben plaatsgevonden en de afstanden die per auto zouden zijn afgelegd. Hij stuitte daarbij op diverse contradicties.

---

[750] zaaksdossier, p. 2190, regel 18 van boven
[751] bijlage 117: Ton Derksen, 3 maart 2016, Bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak, p. 8
[752] transcript of taped telephone conversations van Central Translations Ltd, 6 november 2001, productie 18 IV bij pleidooi, proces-verbaal zitting gerechtshof d.d. 2 maart 2002. De Nederlandse vertaling van de Engelse vertaling uit het Koerdisch, p. 7, 12e regel van onderen.

- **Volgens het dossier begon gesprek A-8-6 om 23.38. Dit is onmogelijk.**
  Om *23.16 uur [A-8-4]* belt Metin met Yusuf Amca van koffiehuis Atlas. Hij vraagt of hij langs kan komen. Derksen rekent uit dat Metin daar niet eerder dan om 23.36 uur kan zijn aangekomen met Marsil en Malkoc. Marsil wordt door Metin meteen naar een achterkamertje van het koffiehuis geleid en wordt daar gefouilleerd. Malkoc blijft met Mohammed nog tien tot twintig minuten voorin het koffiehuis zitten.[753] Als gesprek A-8-6 begint is Marsil al gefouilleerd. Metin heeft zijn groene paspoort in handen. En ook Malkoc blijkt reeds aanwezig in het achterkamertje. Met een aankomsttijd van 23.36 uur in koffiehuis Atlas is het dan strak berekend op zijn vroegst 23.46 uur, zo berekent Derksen. Gesprek A-8-6 kan dus niet om 23.38 uur zijn aangevangen, zoals het dossier aangeeft, zo concludeert Derksen, en moet dus in elk geval qua tijd zijn gemanipuleerd.

- **Metin kan niet al rond 00.41 uur vlakbij Utrecht zijn.**
  In gesprek A-8-9 antwoordt Metin op Baybasins vraag of ze al in Utrecht zijn, dat ze 'vlakbij' zijn. Dat tijdstip is op driekwart van gesprek A-8-9. Met een aanvang van het gesprek op 00.34 uur en een duur van iets meer dan tien minuten is dat tijdstip rond 00.41 uur. Malkoc en Marsil hebben, onafhankelijk van elkaar, bij de politie verklaard over de tijdsduur die ze in koffiehuis Atlas zijn geweest. Dit was minimaal 1 uur.[754] Uitgaand van de berekende tijd waarop Marsil en Malkoc in koffiehuis Atlas aankwamen, 23.36 uur,[755] vertrekken Marsil en Malkoc dus op zijn vroegst om 00.36 uur. Derksen concludeert dat men met die starttijd niet fysiek om 00.41 uur nabij Utrecht kan zijn, de tijd die Metin in tapgesprek A-8-9 aan Baybasin doorgeeft. (De ANWB en Google maps geven ongeveer 31 minuten aan van de Wiltzanghlaan naar een plek nabij Utrecht op de A2.) Dit is een tweede tegenspraak in het dossier.

- **Gesprek A-8-9 kan niet om 00.34 uur zijn aangevangen.**
  Gesprek A-8-9 begint volgens het dossier om 00.34 uur. In dat gesprek rijdt Metin in een auto, te horen aan de autogeluiden en te merken aan de handovers die de audio laat zien. Het is ook simpelweg te zien aan de tekst, waar Baybasin vraagt waar ze al zijn. Maar volgens de eerdere berekening van Derksen begonnen de mannen op zijn vroegst om 00.36 uur met hun autotocht richting Utrecht. Het kan dus niet dat Metin bij aanvang van gesprek A-8-9 om 00.34 al in de auto zit. Dit is de derde door Derksen gedetecteerde tegenspraak in het dossier.

De tijd die het dossier vermeldt voor de gesprekken A-8-6 en A-8-9 klopt dus niet met de feitelijke tijd. Er zijn tegenspraken in de tijdlijn. Derksen concludeert dat dit

[753] Dat is zijn inschatting tijdens zijn eerste verhoor van 1 april 1998, p. 2263 van het zaaksdossier. Tijdens een later verhoor schat hij tien tot twintig minuten; proces-verbaal van verhoor bij de rechter-commissaris d.d. 20 oktober 1998.
[754] Marsil schat in 1 à 2 uur; proces-verbaal van verhoor d.d. 30 maart 1998, dossier p. 2276. Malkoc schat in ongeveer 1,5 uur; proces-verbaal van verhoor bij de rechter-commissaris d.d. 22 oktober 1998.
[755] Dit is eerder dan de officiële begintijd van A-8-6, de tijd waarop het hof-scenario is gebaseerd: 23.38 uur.

minimaal op manipulatie van de meta-gegevens wijst. Deze onmogelijke tijdlijn plaatst ook serieuze vraagtekens bij de verdere integriteit van de tapgesprekken in deze Marsil-zaak.[756] Deze uitkomst van Derksens onderzoek is alarmerend. We hebben hier te maken met een zaak die zich afspeelt op Nederlands grondgebied. Er wordt gebeld met en vanaf Nederlandse mobiele en vaste nummers. Manipulatie van ook deze Marsil-gesprekken impliceert dat er niet alleen is samengewerkt met Turkse manipulatoren, zoals in de heroïne-zaak duidelijk is aangetoond. Het zou tevens betekenen dat het Nederlandse team ook zelf aan de gang is gegaan met knippen en plakken. Het effect is dat, waar verzoeker vreesde voor zijn eigen leven, hem niet alleen bescherming is onthouden, maar hem zelf een poging tot uitlokking van moord in de schoenen is geschoven. Kan het cynischer?

101. Andere indicaties van geknoei met de audio

Derksen vindt nog enkele andere inhoudelijke inconsistenties en technische artefacten die deze indruk bevestigen en extra twijfel zaaien over de authenticiteit van de tapgesprekken in deze zaak. Het voorafgaande vertalingsbedrog en de tegenspraken in de tijdlijn duidden op manipulatie van de vertalingen en de meta-gegevens van de gesprekken. Analyse van de inhoud van de gesprekken levert nieuwe aanwijzingen van geknoei met de inhoud van de audio.

A-8-6
Zo wijst Derksen op het vreemde verschijnsel dat Baybasin in gesprek A-8-6 tot zes keer toe herhaalt dat het moet worden beëindigd, terwijl Metin keer op keer instemt met dat verzoek, zonder dat hij daarbij enige tekenen van verbazing of ergernis toont. Derksen acht dit verdacht. Er zijn in hetzelfde gesprek woordflarden te horen, niet alleen een *'hello'* dat niet in de context past en waar niemand op reageert, maar ook betekenisloze klanken zoals *"Ya olim he be"* direct volgend op *"Bira, biqede".*[757] De opmerking van Baybasin in hetzelfde gesprek *"ik kan me niet vergissen. Zoveel gelijkenissen kunnen er niet zijn"* acht Derksen incoherent en onlogisch gezien het feit dat Baybasin net tevoren had besloten, dat er eerst onderzoek moest worden gedaan naar de door Marsil opgegeven referenties

Abrupt einde van A-8-6 en A-8-9
Ook vertonen cruciale tapgesprekken als A-8-6 en A-8-9 weer het onnatuurlijke abrupte einde dat menselijk ingrijpen verraadt. Van gesprek A-8-9 is in september 2015 een originele kopie voor onderzoek ter beschikking gesteld aan de advocate van verzoeker. Het gesprek vertoont een zodanig abrupt einde met een terugval naar 0 Volt en volledige afwezigheid van signaal, dat dit technisch wijst op een menselijke afbreking van de opname in plaats van het verbreken van een telefoonverbinding.[758]

Cruciale gesprekken onvindbaar
Zoals hiervoor besproken, blijken ook de tapgesprekken A-8-1 en A-8-8 nog steeds zoek. Zij zijn niet terug te vinden op de originele optical disks. Tapgesprek A-8-8 is

[756] Ton Derksen, 3 maart 2016, Bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak, pp. 12-14
[757] analyse van Eyup Çerçi
[758] **bijlage 119:** e-mail Van de Ven, d.d. 16 februari 2016 te 8.23 uur

één van de vier kerngesprekken van de bewijsconstructie en vormt daarmee een essentieel onderdeel van het bewijs.

Gesprek A-8-7 heeft een Turkse beltoon
Tapgesprek A-8-7 is een gesprek dat binnen Nederland tussen de mobiele 06-nummers van Baybasin en Metin wordt gevoerd. Toch meet Derksen in het gesprek zoals dat op de cassetteband is geleverd, een Turkse beltoon. De gemeten frequentie is na correctie 445,5 Hz.[759] Dit is volstrekt onverklaarbaar.

Gesprek A-8-7 is qua inhoud ongerijmd
Het gesprek met deze Turkse beltoon bevreemdt ook qua inhoud, zo laat de analyse van Derksen zien. In gesprek A-8-6 heeft Baybasin net achttien minuten uitgebreid met Metin aan de telefoon gesproken. Het betreft het gesprek dat eindigde met een meermalen herhaalde aanmaning van Baybasin om er een punt achter te zetten. Binnen enkele luttele minuten belt Baybasin opnieuw met Metin.[760] Derksen verwondert zich over de begroeting in dit nieuwe gesprek. Je zou verwachten dat er nog wordt gebeld met een laatste, vergeten vraag, maar uit niets blijkt dat men elkaar net daarvoor uitgebreid sprak. Men vangt in de vertaling van dr. Turan aan met een uitgebreide begroeting: *"Yeh mate, wat is up?"* en *"I am fine, thanks brother."* Het lijkt op het begin van een geheel nieuw gesprek met beleefdheidsfrasen en al, aldus Derksen, en dat bevreemdt in de context waarin twee mensen zojuist een achttiental minuten over urgente zaken hebben gesproken.[761]

Ook de daaropvolgende vragen van Baybasin verwonderen. Na gevraagd te hebben of Metin samen met 'de vrienden' is, volgt een tweede vraag: *"Are they with their car?* [vertaling Turan]; *"Zijn zij met hun eigen auto gekomen?"* [vertaling taptolken]; *"Zijn ze met hun auto?"* [vertaling Çerçi]. Baybasin blijkt dus te bellen met de vraag of Marsil en Malkoc met hun eigen auto zijn. Dit zou een urgente vraag moeten zijn, maar dat is het niet. Hierover was kort daarvoor uitgebreid gesproken en duidelijkheid verkregen, zo laat Derksens analyse zien. Het is volstrekt onlogisch dat Baybasin dat binnen enkele minuten vergeten zou zijn en daarover opnieuw belt alsof dat niet eerder besproken was. De conclusie van Derksen is dat er met zoveel conversationele onzin alle reden is om te denken dat dit gesprek A-8-7 nooit in die versie heeft plaatsgevonden.[762]

Het gaat hier om nog enkele extra aanwijzingen dat ook met de inhoud van de A-8-gesprekken geknoeid moet zijn, naast de reeds geconstateerde verschoven aanvangstijden van de gesprekken en het aperte vertalingsbedrog dat de essentie van de bewezenverklaring raakt.

---

[759] Derksen laat weten: De gemeten frequentie is 466 Hz. De versnelling is waarschijnlijk die van de omringende gesprekken van de cassetteband: 4,4%, gemeten met behulp van de cadans van een eindegesprektoon. Met correctie is de frequentie van de beltoon 445,5 Hz. Dit is waarschijnlijk Turkije, het is in geen geval Nederland: 425 Hz. Ik heb geen idee hoe zo'n Turkse beltoon, qua frequentie, daar op de audio komt. Het maakt gesprek A-8-7 hoe dan ook alleen maar verdachter.
[760] Derksen schrijft: Baybasin belt na dit uitvoerige gesprek A-8-6, dat tot 00.04 uur duurde, zelf om 00.08 uur [A-8-7] terug. Hij belt dus na vier minuten terug. Volgens het dossier is het einde van A-8-6 om 23.56 uur. Ook dan zou het in de tekst volgende argument opgaan.
[761] De taptolken laten dit begin van het gesprek weg.
[762] bijlage 117: Ton Derksen, 3 maart 2016, Bedrog en vervalsing in de Marsil-zaak, pp. 18-19

CONCLUSIE

Uit de tapgesprekken in de Marsil-zaak blijkt dat verzoeker in de avond en nacht van 18 op 19 februari 1998 vreesde voor een vanuit Turkije op hem afgestuurd hit-team. X1 heeft in herziening bevestigd dat deze vrees niet ongegrond was. In herziening is ook komen vast te staan dat verzoeker inderdaad prominent stond vermeld op de dodenlijst van het toenmalige Turkse regiem. Verzoeker heeft zijn advocaat de volgende dag onmiddellijk verzocht van deze dreiging aangifte te doen. Het team Noord en Oost Nederland had kennis van de dreiging via de getapte lijnen. Bescherming is verzoeker echter nooit geboden.[763] Integendeel. Hetgeen hij besprak is in een vervalste vertaling aan de rechter voorgelegd als zou verzoeker zelf hebben bevolen het mogelijke lokaas van het hit-team te liquideren. Het oorspronkelijke Koerdisch, zo blijkt thans, houdt iets totaal anders in dan wat door de taptolken is opgetekend in de tapverbalen. Verzoeker herhaalde niet dat iets 'geklaard' moest worden, maar gaf aan dat het gedoe met die mensen die hem wilden spreken zo snel mogelijk beëindigd moest worden. Metin bleek zelfs bang dat hij werd achtervolgd in plaats van andersom, zo laat een door de taptolken onvertaalde zin zien. Er blijkt in deze zaak duidelijk sprake van vertalingsbedrog. Op dit bedrog is de veroordeling in essentie gebaseerd.

Daarnaast zijn er sterke aanwijzingen van manipulatie van de onderliggende audio van de tapgesprekken. De Turkse politieman X2 heeft verklaard zelf gesprekken van verzoeker te hebben vervalst. Een van de vervalste gesprekken, zo weet hij zich te herinneren, is voorgehouden aan de in Turkije gehoorde Marsil, die vervolgens de gewenste verklaring ondertekende. Een nieuw rapport van Derksen laat zien dat de aanvangstijden van de in het dossier gepresenteerde tapverbalen in tijd niet kunnen kloppen. Dat wijst minst genomen op manipulatie van de meta-gegevens van de gesprekken. Inhoudelijke inconsistenties in de gesprekken vormen een extra aanwijzing van manipulatie, evenals technische artefacten als het abrupte afbreken van gesprekken en onverklaarbare beltonen. Dat cruciale gesprekken zomaar van de originele optical disks blijken te zijn verdwenen, duidt eveneens op gerommel met het audiomateriaal. Evenzo vormen de verdwenen gesprekken het ultieme bewijs dat de in het onderzoek gebruikte tapkamers en/of optical disks geenszins manipulatie-proof waren.

Ook voor wat betreft deze zaak is het ernstig vermoeden gerechtvaardigd, dat het hof het openbaar ministerie niet-ontvankelijk had verklaard of verzoeker had vrijgesproken indien het kennis had gehad van deze thans in herziening opgekomen nieuwe feiten en gegevens.

EINDCONCLUSIE

In deze Derde Aanvulling in herziening is ook het in de Kentucky-zaak, Gijzelingszaak en Marsil-zaak gebruikte bewijs geanalyseerd aan de hand van de nieuw opgekomen nova.

---

[763] Tayyar Cetinkaya verklaarde in 2013: *"Er is veel informatie binnengekomen over een eventuele liquidatie van Baybasin"*, proces-verbaal verhoor bij de rechter-commissaris, d.d. 11 januari 2013 sub 130. Maar zaaksofficier mr. Hillenaar liet ter zitting van het gerechtshof weten het niet nodig te hebben gevonden Baybasin bescherming te bieden, proces-verbaal d.d. 23 oktober 2001, p.29. Op de vraag wie nog meer van zijn superieuren van deze acute dreging afwist, antwoordde Cetinkaya: "*Het hele team wist het, inclusief de officier van justitie",* proces-verbaal verhoor bij de rechter-commissaris, d.d. 3 oktober 2014, sub 44

Evenals in de eerder in de Tweede Aanvulling besproken Öge-zaak en heroïne-zaak, heeft het hof zich in de bewijsconstructie van deze zaken grotendeels verlaten op de in het dossier gepresenteerde tapverbalen. In de woorden van het hof zelf bestaat het bewijs voor 90% uit tapgesprekken.[764] Deze vormden ook in deze laatste drie afzonderlijke zaken de belangrijkste bewijsmiddelen.

De hoofdstukken I en IV van de Tweede Aanvulling beschrijven de samenwerking in verzoekers strafzaak tussen het Nederlandse Kernteam Noord en Oost Nederland en de narcotica-brigade onder leiding van Ferruh Tankuş te Istanbul. Deze samenwerking is bewust informeel gehouden én geheim, ook voor de rechter. Het hof is op dit punt uitdrukkelijk misleid. Het onderzoek in herziening heeft een grote hoeveelheid nieuwe aanwijzingen opgeleverd, dat binnen deze samenwerking bewust bewijsmateriaal is vervalst. In de twee in hoofdstuk IV besproken zaken, de Öge-zaak en de heroïne-zaak, bleken de voor het bewijs cruciale gesprekken in voor verzoeker belastende zin vervalst, niet alleen door knip- en plakwerk maar ook door opzettelijk foutieve en onvolledige vertalingen. De in de Kentucky-zaak, Gijzelingszaak en Marsil-zaak opgekomen nova geven eenzelfde beeld.

In het herzieningsonderzoek van de advocaat-generaal zijn met name de analoog opgenomen gesprekken die ten grondslag liggen aan de veroordeling in de Öge-zaak, door de deskundigen nader onderzocht op technische artefacten. Het onderzoek in herziening heeft uitgewezen dat de analoge tapkamer waarmee deze gesprekken zijn opgenomen, geen technische bescherming bood tegen het manipuleren van de banden met afgeluisterd audiomateriaal. De toen bestaande praktijk bood geen andere garantie dan het goede vertrouwen in de participerende rechercheurs en tolken. De enige waarborg voor de authenticiteit van een band vormde het zogenaamde FSK-signaal. Dit signaal ontbreekt op de in verzoekers zaak als bewijs gepresenteerde analoge banden.

De uitkomsten van dat puur technische onderzoek tonen sterke aanwijzingen voor plaatsgevonden manipulatie: onverklaarbare versnellingen van de opnamen, modemsignalen in twee cruciale gesprekken, het ontbreken van de JTS-header, een afwijkende beltoon en een schakelklikpatroon van een hefboomschakelaar in een ander belangrijk gesprek, het ontbreken van een eindegesprekstoon en het desondanks onverklaarbaar aanslaan van de PTT-tijdmelding Tante Cor, het plotsklaps afbreken van gesprekken midden in een woord of zin en het gelijktijdig voorkomen van soms wel drie verschillende lichtnetfrequenties in één gesprek. De deskundigen Ton Derksen en Peter Grünwald analyseerden de meetuitkomsten van dit onderzoek in termen van '*likelihoods*' en stellen de mogelijkheid dat er niet is gemanipuleerd op maximaal 1%, en de waarschijnlijkheid dat er wel is gemanipuleerd op 99%. Voor de gevonden onregelmatigheden zijn, ondanks vele pogingen daartoe, geen plausibele alternatieve verklaringen gevonden door de twee in het herzieningsonderzoek ingeschakelde deskundigen.

Aan een onderzoek van de digitaal opgenomen gesprekken die ten grondslag liggen aan het bewijs van de overige zaken, zijn de deskundigen in het herzieningsonderzoek slechts mondjesmaat toegekomen. Dit vond zijn oorzaak in de late afgifte van de identieke kopieën van deze gesprekken en in het feit dat de discussie werd gedomineerd door de stelling van de deskundige Van den Heuvel dat de Comverse tapkamer waarmee de gesprekken waren

[764] bijlage 1 bij herzieningsverzoek 2011**:** arrest d.d. 30 juli 2002 van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, sub rov 10.3.5

opgenomen, volstrekt manipulatie-proof was. Zoals hiervoor in hoofdstuk II besproken, bleek deze stelling van Van den Heuvel niet houdbaar. Het nader onderzoek in herziening heeft duidelijk antwoord gegeven op de vraag of deze tapkamers al dan niet waterdichte bescherming boden tegen manipulatie van onbevoegden, daaronder verstaan onbevoegd handelende bevoegden. Dat antwoord was: nee, dat boden zij niet. Op dit punt is de deskundige Van den Heuvel door de opgekomen nova, afkomstig van betrokken technici en functionarissen tot documentatie van de fabrikant, weersproken. In de digitale Comverse tapkamer bestonden verschillende opties om niet-authentiek audiomateriaal te importeren en op te slaan in het systeem als een authentiek afgeluisterd gesprek. Eenmaal opgeslagen materiaal kon via de afluisterstations worden geëxporteerd om bijvoorbeeld elders te worden gebruikt of vervalst. Het systeem liet op de uitwerkstations bewerking van het opgeslagen materiaal toe, afhankelijk van de toegekende toegangsrechten. PricewaterhouseCoopers constateerde in 2003 dat deze toegangsrechten ongecontroleerd en breed verspreid waren binnen de tapkamers in die tijd.

Ondanks de geringe aandacht die door de deskundigen in het herzieningsonderzoek is besteed aan de digitaal opgenomen gesprekken, heeft een nadere analyse van de eraan ten grondslag liggende audio toch veel nieuwe aanwijzingen van knip- en plakwerk opgeleverd. In hoofdstuk IV zijn de meest opvallende voorbeelden hiervan in de heroïne-zaak besproken. Ook op een in deze zaak als bewijs gebruikt gesprek werd een modemsignaal gemeten, evenals een afwijkende Turkse beltoon. Een ander cruciaal gesprek uit de bewijsconstructie van deze zaak toont duidelijke technische artefacten, inclusief het plotseling wegvallen van het achtergrondgeluid van kinderstemmen, precies daar waar verzoeker belastende telefoonnummers worden uitgesproken.

Naast deze aanwijzingen van technische manipulatie bracht het onderzoek van de originele audio van de gesprekken in de Öge-zaak en in de heroïne-zaak ook ernstig vertalingsgesjoemel aan het licht. Op voor het bewijs cruciale momenten bleken belastende zinsneden toegevoegd, woorden verkeerd vertaald, en ontlastende zinsneden onvertaald gelaten. Het hof had indertijd een onwankelbaar vertrouwen in de juistheid van de haar voorgeschotelde tapvertalingen en -samenvattingen. Dit blijkt achteraf ten onrechte. Het hof ontleende dit vertrouwen met name aan de verklaringen van onderzoeksleider IJzerman dat alleen beëdigde en betrouwbare tolken/vertalers waren ingezet en dat cruciale gesprekken door wel drie tolken onafhankelijk van elkaar werden vertaald en gecontroleerd. In hoofdstuk IV zijn de nova besproken die aantonen dat de rechter hierover ernstig is misleid door IJzerman.

In de in deze Derde Aanvulling besproken Kentucky-zaak, Gijzelingszaak en Marsil-zaak zien we vergelijkbare uitkomsten van onderzoek als in de Öge-zaak en de heroïne-zaak. Ook het bewijsmateriaal dat ten grondslag is gelegd aan het bewijs in deze zaken, blijkt op cruciale punten gemanipuleerd door knip- en plakwerk in het audiomateriaal. Aanvullend vertalingsgesjoemel en aantoonbaar onjuiste interpretaties van hetgeen daadwerkelijk wordt gezegd in de gesprekken, heeft geleid tot de verzoeker ernstig belastende scenario's, die aan de rechter zijn voorgelegd.

Hernieuwd technisch en inhoudelijk onderzoek van de belangrijkste gesprekken in de Kentucky-zaak toont serieuze aanwijzingen van manipulatie aan. De cruciale gesprekken waarop het hof zich in het bewijs van deze zaak baseert, vertonen technisch onverklaarbare artefacten als modemsignalen en een ongeldig telefoonnummer als ook serieuze verzoeker

belastende vertalingsfouten. Een nadere inhoudelijke analyse van de tapgesprekken maakt duidelijk dat de gesprekken die als bewijs voor een poging tot uitlokking van liquidatie zijn gepresenteerd, daadwerkelijk over handelscontracten en de aan- en verkoop van auto's gingen. Voor het bewijs cruciale gesprekken vertonen inconsistenties en artefacten die wijzen op knip- en plakwerk.

In de Gijzelingszaak heeft het hof zich in de bewijsconstructie verlaten op een verklaring van een slachtoffer Mehmet Çelik, die volgens de indertijd betrokken Turkse politieman X1 nooit heeft bestaan. Deze Mehmet Çelik is nooit teruggevonden en zijn tegenover de politie afgelegde verklaring is ook nooit ondertekend. Het hof baseert zich in de bewijsconstructie op tijdstippen waarop specifieke telefoongesprekken zijn gevoerd. Het herzieningsonderzoek levert echter sterke aanwijzingen op dat deze gesprekken op een ander tijdstip gevoerd zijn dan in het dossier aangegeven. Tapgesprek A-4-34 vormt hiervan het sterkste voorbeeld. De beltoon, zo toont het onderzoek in herziening aan, stamt uit een periode van vóór 1994. Het gesprek werd door de gesprekspartner, advocaat Necmettin Yildiz, herkend als gevoerd vóór verzoekers vertrek uit Turkije in 1992. X1 bevestigde dat een oud gesprek tussen verzoeker en advocaat Yildiz indertijd aan 'de Nederlanders' was afgegeven. Het gesprek zit, zo laat beluistering van de originele audio zien, voorts bomvol aanwijzingen dat beide gesprekspartners zich in Istanbul bevinden. Waar in het gesprek wordt gesproken over het vermeende slachtoffer, is dat precies rondom serieuze technische aanwijzingen van knip- en plakwerk waarop de TCEAS-deskundigen ons in 2009 al opmerkzaam maakten.

In de Marsil-zaak blijkt de bewijsconstructie in essentie gebaseerd op een belastende vertalingsfout van de als bewijs gepresenteerde gesprekken. Het oorspronkelijke Koerdisch, zo is thans gebleken, houdt iets essentieel anders in dan wat door de taptolken is opgetekend in de tapverbalen. Verzoeker herhaalde niet dat iets *'geklaard'* moest worden, maar gaf aan dat het gedoe met die mensen die hem wilden spreken zo snel mogelijk beëindigd moest worden. Daarnaast zijn er ook in deze zaak sterke aanwijzingen van manipulatie van de onderliggende audio van de tapgesprekken. De Turkse politieman X2 heeft verklaard gesprekken in deze zaak te hebben vervalst die moesten worden voorgehouden aan het vermeende slachtoffer, met het doel een verzoeker belastende verklaring te verkrijgen. Daarnaast laat een analyse zien dat de aanvangstijden van de in het dossier gepresenteerde tapverbalen niet kunnen kloppen in de tijd. Dat wijst op manipulatie van de meta-gegevens van de gesprekken. Inhoudelijke inconsistenties in de gesprekken vormen een extra aanwijzing van manipulatie, evenals gevonden technische artefacten en het feit dat cruciale gesprekken zomaar van de originele optical disks bleken te zijn verdwenen.

Ook in deze drie zaken, de Kentucky-zaak, de Gijzelingszaak en de Marsil-zaak, leiden de diverse gehanteerde onderzoeksmethoden tot een en dezelfde uitkomst. Deze uitkomst is dat in samenwerking met de Turkse politie vervalst bewijsmateriaal is geconstrueerd, waarmee het hof ernstig is misleid. De vervalsingen betreffen het inbrengen van met marteling en misleiding verkregen verklaringen, gebruikmaking van gemanipuleerd audiomateriaal en het plegen van vertalingsbedrog. Op basis van dit materiaal zijn aan het hof scenario's voorgehouden als zou verzoeker betrokken zijn geweest bij ernstige strafbare feiten, inclusief het lidmaatschap van een criminele organisatie (feit 6). Het hof heeft op basis daarvan verzoeker tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld.

Het hof is derhalve ernstig misleid over de inhoud, de bron en de totstandkoming van het gepresenteerde bewijs. Het rechtvaardigt het ernstige vermoeden dat indien al deze nieuw opgekomen gegevens indertijd bekend waren geweest, het onderzoek van de zaak door het hof zou hebben geleid hetzij tot vrijspraak van verzoeker van alle hem ten laste gelegde feiten, hetzij tot de niet-ontvankelijkheidverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot een toepassing van een minder zware strafbepaling.

Redenen waarom verzoeker Uw College verzoekt de herziening van voormelde uitspraak te willen bevorderen, met zodanige verdere beslissing als zal worden vermeend te behoren.

Met conclusie tot persistit

Hoogachtend,

A.G. van der Plas